

T.C
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ACİL DURUM VE AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

BİR ACİL DURUM OLARAK KADINA YÖNELİK ŞİDDET
ALANINDA ÇALIŞAN PROFESYONELLERİN
DENEYİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUBA KAÇAR AYAZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SERHAT TEK

EYLÜL 2024
BİTLİS

T.C
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ACİL DURUM VE AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

BİR ACİL DURUM OLARAK KADINA YÖNELİK ŞİDDET
ALANINDA ÇALIŞAN PROFESYONELLERİN
DENEYİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUBA KAÇAR AYAZ

ORCID:0009-0000-0865-1324

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SERHAT TEK

EYLÜL 2024

BİTLİS

ETİK BEYAN

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre hazırlamış olduğum “Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Profesyonellerin Deneyimleri” adlı tezimin özgün bir çalışma olduğunu, tez hazırlanırken tüm aşamalarda bilimsel etik ilkelerine uygun davrandığımı, tez kapsamında sunulan tüm verileri bilimsel etik ilkelerine uygun elde ettiğimi, tezde faydalandığım tüm eserlere atıf yaptığımı ve kaynaklar kısmında bu eserleri gösterdiğimi beyan ederim. 06/09/2024

Tuba KAÇAR AYAZ

BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ YAZIM KILAVUZU UYGUNLUK BEYANI

“Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Profesyonellerin Deneyimleri” başlıklı yüksek lisans tezi Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.
06/09/2024

Tezi Hazırlayan

İmza

Tuba KAÇAR AYAZ

Danışman

İmza

Doç. Dr. Serhat TEK

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Sebahattin KOÇ

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Acil Durum Ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı öğrencisi Tuba KAÇAR AYAZ tarafından hazırlanan “**Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışan Profesyonellerin Deneyimleri**” adlı Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 06/09/2024 tarihinde yapılmış ve tezin oy birliği/ oy çokluğu ile kabul/ red edilmesine karar verilmiştir.

JÜRİ:

İMZA

Danışman: Doç. Dr. Serhat TEK

(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Celal İNCE

(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Şerif UZUNASLAN

(Fırat Üniversitesi)

.....

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun/....../2024 tarih ve sayılı kararıyla jüri tarafından kabul edilmiş bu çalışmanın yüksek lisans tezi olarak kabulü onaylanmıştır.

....../....../2024

Doç. Dr. Mehmet Bakır ŞENGÜL

Enstitü Müdürü

T.C
Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Acil Durum ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı
BİR ACİL DURUM OLARAK KADINA YÖNELİK ŞİDDET ALANINDA
ÇALIŞAN PROFESYONELLERİN DENEYİMLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuba KAÇAR AYAZ

Danışman: Doç. Dr. Serhat TEK

Eylül 2024

ÖZET

Kadına yönelik gerçekleştirilen şiddet ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir insan hakkı ihlali ayrıca toplumsal sorun olarak kabul edilmektedir. Tez çalışmasında, kadına yönelik şiddetin tanımına, tarihsel gelişimine, türlerine ve farklı boyutlarına odaklanarak kapsamlı bir inceleme sunmaktadır. Araştırmanın amacı, kadına yönelik şiddetin bir acil durum olduğunu anlamak ve bu sorunun çözümüne yönelik geliştirilmiş teorilerin ve yaklaşımların etkinliğini değerlendirmektir.

Tez, şiddetin tanımında kullanılan çeşitli teorilerin ve yaklaşımların, kadınların sadece cinsiyetleri nedeniyle maruz kaldıkları hak ihlallerinin ulusal ve uluslararası metinlerdeki yeri ve önemini ortaya koymaktadır. Kadına yönelik şiddet, dünya genelinde acil bir sorun olarak görülmekte olup, etkin müdahale yöntemlerinin belirlenmesi önem arz etmekte olup ülkelerin bu mücadelede süreçlerinde stratejilere, yöntemlere yer verilmiştir.

Araştırma sürecinde, kadına yönelik şiddet konusunda başarılı uygulama örnekleri incelenmiş ve Türkiye’de bu alanda hizmet sunan kamu profesyonelleri ile kadın hakları üzerine çalışan sivil toplum örgütü üyeleri ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar arasında yönetici pozisyonundaki çalışanlar, akademisyenler, sivil toplum temsilcileri, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişim uzmanları, sosyologlar, avukatlar, baş vaizler ve kolluk kuvvetleri yer almakta olup 23 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, kadına yönelik şiddetle mücadelede karşılaşılan aksaklıklar, eksiklikler, mevcut uygulamalar ve örnek iyi uygulamalar hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır.

Çalışmanın sonuçları, kadına yönelik şiddetle mücadelede yaşanan sorunları ve uygulama eksikliklerini belirlemiş; ayrıca etkili projeler ve iyi uygulama örnekleri sunmuştur. Araştırma, kadınların ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin planlanmasının önemine vurgu yaparak, bu alanda daha etkili ve kapsamlı müdahale stratejilerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, şiddet, acil durum, ayrımcılık, ataerkil, ötekileştirme, iyi uygulama örnekleri.

Republic of Türkiye
Bitlis Eren University Graduate School
Department of Emergency and Disaster Management
EXPERIENCES OF PROFESSIONALS WORKING IN THE FIELD OF
VIOLENCE AGAINST WOMEN AS AN EMERGENCY

Master's Thesis

Tuba KAÇAR AYAZ

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Serhat TEK

September 2024

ABSTRACT

Violence against women is considered a significant human rights violation and also a social problem at national and international levels. The thesis study presents a comprehensive review focusing on the definition, historical development, types and different dimensions of violence against women. The aim of the research is to understand that violence against women is an emergency and to evaluate the effectiveness of theories and approaches developed to solve this problem.

The thesis reveals the place and importance of various theories and approaches used in the definition of violence and the rights violations that women are exposed to solely because of their gender in national and international texts. Violence against women is seen as an urgent problem worldwide, and determining effective intervention methods is important, and strategies and methods have been included in the processes of countries in this fight.

In the research process, successful examples of implementation on violence against women were examined, and interviews were conducted with public professionals providing services in this field in Turkey and members of civil society organizations working on women's rights. Participants included employees in management positions, academics, civil society representatives, social workers, psychologists, child development specialists, sociologists, lawyers, chief preachers and law enforcement officers, and 23 people were interviewed using a semi-structured interview form. The data obtained as a result of these interviews provide comprehensive information on the shortcomings, deficiencies, current practices and sample good practices encountered in combating violence against women.

The results of the study determined the problems and deficiencies in implementation in combating violence against women; it also presented effective projects and examples of good practices. The research emphasizes the importance of planning services for women's needs and makes recommendations for the development of more effective and comprehensive intervention strategies in this area.

Keywords: Women, violence, emergency, discrimination, patriarchal, marginalization, good practice examples.

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecim boyunca zorlu geçen çalışma dönemlerimde gösterdiği hoşgörü, motivasyon, sevgi ile bana her daim inandığı, sıkıntılarımı paylaşıp beni sürekli motive ettiği ve güç verdiği için sevgili eşim Sidar AYZA'ya teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının tamamlanmasında beni bu günlere getiren, verdikleri koşulsuz sevgi, destek ve anlayışlarıyla her zaman yanımda olan ve bana olan inançlarını hiç kaybetmeyen, yaşamını çocuklarına adayan fedakâr babam Siahmet KAÇAR, şefkatini her daim hissettiğim annem Fatma KAÇAR, anne yarım ablam Hava ÇİÇEK'e, canım kardeşim Merve KAÇAR'a, abilerime ve kayın aileme zorlu zamanlarımda bana güç verdikleri için en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez danışmanım, hocam, yol göstericim sayın Doç. Dr. Serhat TEK'e, bilgi birikimi ve yönlendirmeleriyle bana rehberlik ettiği, sabrı ve desteğiyle bu süreci başarılı bir şekilde tamamlamama yardımcı olduğu için en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürisinde yer alarak görüş ve önerileri ile çalışmama katkı sağlayan Sayın Doç. Dr. Celal İNCE'ye ve Doç. Dr. Şerif UZUNASLAN'a önerileri ve geri bildirimleriyle çalışmama yön verdikleri için teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca derslerde bilgi birikimlerinden yaralandığım hocalarıma ve kıymetli sınıf arkadaşlarıma desteklerinden ötürü teşekkür ederim.

Ayrıca, veri toplama sürecinde yardımını esirgemeyen kadın alanına gönül vermiş ve çalışmama katılım gösteren, güler yüzleriyle beni destekleyen tüm katılımcılara teşekkür ederim. Destekleri olmasaydı bu çalışmayı gerçekleştirmek mümkün olamazdı.

Bu süreçte her zaman moral veren, *bir kahve?* dediğimde yanımda olan çiçek arkadaşlarıma da sonsuz teşekkürler.

Son olarak tezimde emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
TEŞEKKÜR	V
İÇİNDEKİLER	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	X
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

1.1. Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı	3
1.2. Şiddetin Gelişimi.....	6
1.2.1 Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Gelişimi.....	6
1.2.2. Aile İçi Şiddet	7
1.2.3.Toplumsal Cinsiyet.....	9
1.3. Şiddetin Türleri	11
1.3.1. Fiziksel Şiddet.....	11
1.3.2. Psikolojik ve Duygusal Şiddet.....	13
1.3.3. Ekonomik Şiddet	15
1.3.4. Cinsel Şiddet.....	17
1.3.5. Siber Şiddet	19
1.3.6. Israrlı Takip	19
1.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Risk Faktörleri.....	20
1.4.1. Bireysel Nedenler	20
1.4.2. Toplumsal Nedenler	20
1.4.3. Ailevi Nedenler	21
1.4.4. Ekonomik Nedenleri	21
1.4.5. Psikolojik ve Sosyal Nedenler	21
1.4.6. Çevresel Nedenler.....	22
1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Boyutları.....	23
1.5.1. Çeyiz Cinayeti.....	23
1.5.2. Çocuk Yaşta ve Zorla Evlilik	23

1.5.3. Namus Cinayeti	24
1.5.4. Kadın Sünneti.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ACİL DURUM ANINDA BAŞVURULACAK MEKANİZMALAR

2.1. Uluslararası Anlaşma ve Konferanslar.....	28
2.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.....	28
2.1.2. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (DEVAV) ..	28
2.1.3. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW).....	29
2.1.4. Kopenhag Konferansı	30
2.1.5. Mexico City Konferansı	31
2.1.6. Nairobi Konferansı.....	31
2.1.7. Pekin Konferansı.....	32
2.1.8. Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Son Verme Kampanyası ...	33
2.2. Türkiyedeki Kanunlar ve Belgeler	34
2.2.1. 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	34
2.2.2. Türk Medeni Kanunu	37
2.2.3. Belediye Kanunu	38
2.2.4. Türk Ceza Kanunu	39
2.2.5. Ceza Muhakeme Kanunu	40
2.3. Acil Durum Mekanizmaları	41
2.3.1.Şiddetin Meydana Geldiği Anda ve Şiddetin Önlenmesinde Ülkelerin Uygulamaları.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ŞİDDETİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

3.1. İyi Uygulama Örnekleri	51
3.1.1. Dünya’dan Örnekler	51
3.1.2. Türkiye’den Örnekler	54
3.2. Şiddeti Açıklayan Teoriler	56
3.2.1 Biyolojik Teori.....	56
3.2.1.1. Zihinsel Yetersizlik Teorisi.....	57
3.2.1.2. Beyin Fonksiyon Anormallikleri ve Kimyasal Teorisi	57

3.2.2. Engelleme ve Saldırganlık Teorisi	58
3.2.3. Psikososyal Teori.....	58
3.2.4. Psikanalitik Teori	59
3.2.5. Sosyal Öğrenme Teorisi	59
3.2.6. Sosyal Epistemoloji Teorisi.....	60
3.2.7. Sembolik Etkileşim ve Fonksiyonel Yapı Teorisi.....	60
3.3. Sosyal Kontrol Kuramı	61
3.4. Feminist Kuram	61
3.4.1. Sosyalist Feminizm	62
3.4.2. Marksist Feminizm.....	63
3.4.3. Liberal Feminizm	63
3.4.4. Radikal Feminizm.....	64
3.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması ve Kültürel Kuram	64

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1 Araştırmanın Genel Çerçevesi	66
4.2. Araştırmanın Amacı.....	66
4.3. Araştırmanın Yöntemi	68
4.4. Özneler	69
4.4.1. Sivil Toplum Kuruluşu Çalışanları	70
4.4.2. Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar	71
4.5. Araştırmanın Yapıldığı Yerler	71
4.6. Görüşme Ortamı ve Bireysel Gözlemler	71
4.7. Araştırma Süreci	72
4.8. Veri Toplama Teknikleri.....	72
4.9. Verilerin Analizi	74

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

5.1. Tanımlayıcı Kavramlar	77
5.1.1. Yaşamdan Türemiş Bir Kavram: Kadın.....	77
5.1.2.Kozmik Bir Keşmekeş: Şiddet	80
5.1.2.1. Kadının Kolu Kırılсын Yen İçinde mi Kalsın?	84
5.2. Acil Durum ve Kadına Yönelik Şiddet	90
5.2.1.Acil Durum Nedir?	91

5.2.2. Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet.....	92
5.3. Kadına Yönelik Şiddet Öncelikli Sorun Alanları	95
5.3.1. Kadının Yeri Ayır-mcılık- Mı?	95
5.3.2. Düşüncelerdeki Değişmez-Olumsuz Tahakküm: Ataerkil	99
5.3.3. Ötekiyi Tanımlamak	106
5.3.4. Politize Edilen Bir Olgı: Din	109
5.4. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Baş Etme Mekanizmaları.....	113
5.5. Kadına Yönelik Şiddette Koruyucu Önleyici Çalışmalar	123
5.6. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Çözüm Önerileri.....	131
5.6.1. Çalışma Yaşamı Deneyimleri ve Gözlemlerine İlişkin Çözüm Önerileri	132
5.6.2. Eğitimin Çözüme Etkisi	134
5.6.3. Ekonomik Katılımın Çözüme Etkisi.....	137
5.6.4. Çözüm Noktasında Yasaların Yeri.....	138
5.6.5. Çözüm Noktasında Diğer Kamu Kurum Kuruluşlarının Tutumu	139
5.6.6. Çözüm Önerisi Olarak Rol Model.....	142
5.6.7. Boşanma Sürecinde Olan Kadın İçin Çözüm Önerileri	142
5.6.8. Söylemlerin Kadına Yönelik Şiddet Üzerindeki Etkisi	143
5.7. İyi Uygulama Örnekleri	144
SONUÇ VE ÖNERİLER	152
KAYNAKLAR	164
EKLER	188

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BMBF	: Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
DEVAW	: Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
INSTRAW	: The International Research and Training Institute for the Advancement of Women
KADES	: Kadın Destek Uygulaması
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
TAMWA	: Tanzania Media Women's Association
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UN	: United Nations
UN DESA	: United Nations Department of Economic and Social Affairs
UNICEF	: United Nations Children's Fund
UNIFEM	: United Nations Development Fund For Women
UNFPA	: United Nations Population Fund
UNODC	: United Nations Office for Drugs and Crime
UN WOMEN	: Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
WHO	: World Health Organization

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2. 1. Mağdurun Cinsiyetine Göre 2021'de Seçilmiş Avrupa Ülkelerinde Rapor Edilen İlk 10 Ülkenin Tecavüz Vakalarının Sayısı Eurostat, 2023.	47
Çizelge 2. 2. Avrupa Birliği hükümet kabinelerindeki kadınların oranı 2004-2022 Statista, 2023	48
Çizelge 4. 1. Katılımcı Çizelgesi.....	69
Çizelge 4. 2. Çalışmanın Araştırma Süreci	72
Çizelge 5. 1. Tematik Analiz Çizelgesi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Kadın Sünneti Uygulanan Ülkelerin Coğrafi Haritası Unicef Kadın Sünneti Raporu, 2013	26
Şekil 2.1. Dünya Çapında Kadınlar Çalışma Hayatında Erkeklerin Sahip Olduğu Yasal Hakların Sadece Dörtte Üçüne Sahiplerdir Kadınlar İş Dünyası ve Hukuk, 2022	49

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet, tarih boyunca süregelen, toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarında derin izler bırakan bir olgu olarak günümüzde de önemini korumaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde ortaya çıkan bu sorun, yalnızca kadınların fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit etmekle kalmamakta; aynı zamanda toplumların gelişim ve refahını da olumsuz yönde etkilemektedir. Kadına yönelik şiddet, kadınların toplumsal yaşama katılımını engellemekte, onları aile içinde, iş hayatında ve sosyal çevrede pasif bir konuma itmektedir. Bu durum, toplumun genel sağlığını ve demokratik yapısını da tehdit etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, kadına yönelik şiddetin nedenlerini, biçimlerini ve sonuçlarını derinlemesine inceleyerek, bu sorunun ortadan kaldırılması için geliştirilebilecek stratejilere ve politikalara çalışanların deneyimleri bağlamında ışık tutmaktır. Bu doğrultuda, tez beş ana bölümden oluşmaktadır ve her bölüm, kadına yönelik şiddet olgusunun farklı boyutlarını ele almaktadır.

Birinci bölümde, kadına yönelik şiddetin kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Şiddet ve kadına yönelik şiddetin tanımı yapılmış, bu olgunun tarihsel gelişimi ele alınmış ve şiddetin farklı türleri üzerinde durulmuştur. Fiziksel, psikolojik, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet gibi farklı şiddet türleri, kadınların yaşamlarında nasıl bir yer tuttuğu ve bu türlerin etkileri detaylandırılmıştır. Ayrıca, modern dünyada giderek artan siber şiddet ve ısrarlı takip gibi yeni şiddet biçimleri de incelenmiştir. Kadına yönelik şiddetin bireysel, toplumsal, ailevi, ekonomik, psikolojik ve sosyal nedenleri üzerinde durularak, şiddetin neden ortaya çıktığı ve hangi faktörlerin şiddeti körüklediği araştırılmıştır. Kadına yönelik şiddetin farklı boyutları, çeyiz cinayetlerinden çocuk yaşta zorla evliliklere, namus cinayetlerinden kadın sünnetine kadar geniş bir perspektifte ele alınmıştır.

İkinci bölümde, dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede kullanılan acil durum mekanizmaları incelenmiştir. Uluslararası anlaşmalar, bildirgeler ve konferanslar, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadın haklarının korunması konusunda büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (DEVAW), Kadınlara Karşı Her Türkü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) gibi uluslararası belgeler detaylandırılmıştır. Ayrıca, Türkiye’deki yasal düzenlemeler, 6284 sayılı Kanun, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi, kadına yönelik şiddetle

m¼cadelede hukuki zemin oluşturan belgeler ¼zerinde durulmuştur. Acil durum anında başvurulacak sistemler ve ¼lkelerin bu konuda uyguladığı stratejiler de incelenmiştir.

¼ç¼nc¼ b¼l¼m, kadına y¼nelik şiddetle m¼cadelede iyi uygulama ¼rnekleri ve şiddetin kuramsal çerçevesine odaklanmaktadır. Hem d¼nya genelinden hem de T¼rkiye’den başarılı ¼rnekler sunularak, şiddetin ¼nlenmesi ve mağdurlara destek sağlanması konusunda hangi y¼ntemlerin etkili olduğu g¼sterilmiřtir. Ayrıca, şiddeti a¼ıklayan teoriler ve kuramsal yaklaşımlar bu b¼l¼mde ele alınmıştır. Biyolojik teori, zihinsel yetersizlik teorisi, psikososyal teori, sosyal ¼đrenme teorisi, feminist kuram gibi farklı kuramsal yaklaşımlar, şiddetin nedenlerini ve mekanizmalarını a¼ıklamaya çalışmaktadır. Bu teoriler, kadına y¼nelik şiddetin çok boyutlu yapısını anlamada ¼nemli bir araç sunmaktadır.

D¼rd¼nc¼ b¼l¼mde, araştırmanın y¼ntemi detaylandırılmıştır. Araştırmanın amacı, modeli, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi bu b¼l¼mde a¼ıklanmaktadır. ¼zellikle derinlemesine g¼r¼řme tekniği kullanılarak elde edilen veriler, kadına y¼nelik şiddetin farklı boyutlarını ve bu şiddetin ¼nlenmesine y¼nelik stratejileri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Sivil toplum kuruluşu çalışanları ve sosyal hizmet alanında çalışan uzmanlarla yapılan g¼r¼řmeler, bu alandaki mevcut durum ve ihtiyaçlar hakkında ¼nemli bilgiler sunmaktadır.

Beşinci b¼l¼mde ise, araştırma bulguları ve yorumları yer almaktadır. Kadına y¼nelik şiddet, yaşamdan t¼reyen kavramlar, acil durum olarak kadına y¼nelik şiddetin tanımlanması ve bu konuda ç¼z¼m ¼nerileri detaylandırılmıştır. Kadına y¼nelik şiddetin, toplumsal yapının derinliklerine işleyen ataerkil d¼ř¼nce yapısı ve toplumsal cinsiyet rolleri ile nasıl iç içe geçtiği, bu b¼l¼mde derinlemesine incelenmiştir. Ç¼z¼m ¼nerileri arasında, çalışma yaşamında kadınların g¼çlendirilmesi, eğitim ve ekonomik katılımın artırılması, yasal d¼zenlemelerin iyileştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması gibi stratejiler yer almaktadır.

Sonuç olarak, bu tez çalışması, kadına y¼nelik şiddetin çok boyutlu yapısını ortaya koyarak, bu sorunla m¼cadelede etkili olabilecek stratejiler geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Kadına y¼nelik şiddetin sona erdirilmesi, yalnızca kadınların değil, t¼m toplumun yararına olacak bir gelişme olarak değerlendirilmeli ve bu konuda atılacak adımlar kararlılıkla uygulanmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

1.1. Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı

Şiddetin farklı tanımları olmakla birlikte Latince'de şiddet, “violentia” kelimesi ile karşılık bulup “güç, acımasız ya da sert” şeklinde ifade bulmuştur (Kirel, 1995). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); “Sahip olunan kudretin veya fiziksel gücün, dolaylı olarak ya da doğrudan, bir başka insana, kendine, bir gruba, topluma yönelik yaralanma, psikolojik etki, gelişme bozukluğu ya da ölüm ile sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek bir şekilde uygulanması” biçiminde şiddeti tanımlamaktadır (Subaşı & Akın, 2003: 235).

Psikoloji, sosyoloji, biyoloji, felsefe, hukuk gibi bilimlerden şiddet tanımlanmaya çalışılan bir eylemdir (Taşdemir Afşar, 2015: 715-753). Sherrod, bir davranışın şiddet olarak kabul görmesi için; yapılan davranışın bireye zarar vermesi, kötü niyetle yapılması, kasıtlı olması, bireyin yapılan eylemin kötü niyetle yapıldığını düşünmesi gibi ölçütlerle değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sherrod, şiddeti sadece bu kıstaslarla bağlı kalmayarak sosyal ve kültürel ortamda bağlamaktadır (Demir akt., 1997: 57-61). 2012’de Resmi Gazete’de yayınlanan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un 2. maddesinin (d) bendine göre ise şiddet; “Bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesi ya da acı çekmesi ile sonuçlanan veya bu sonuçların meydana gelme olasılığını taşıyan eylemler; bu eylemlere yönelik tehdit, baskı ya da özgürlüğün keyfi bir biçimde engellenmesi gibi durumları kapsayan ve toplumsal, kamusal ya da özel alanlarda gerçekleşen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik tutum ve davranışları içermektedir.” (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

Şiddetin, günlük kullanımdaki anlamları ve kökeni göz önüne alındığında şiddetin hâkimiyet kurmak, kontrol etmek, güç gösterisi yapmak amaçlarını barındırdığı söylenebilir (Alpago, 2006). Yaşamın her alanında, bütün cinsiyet gruplarında ve her yaş grubunda şiddeti görmek mümkündür. Şiddet en çok çocuk ve kadınlara karşı erkekler aracılığıyla uygulanmakla beraber kadına yönelik şiddetin en fazla görüldüğü alan aile ortamıdır (Akbulut, 2014: 150).

Michaud şiddeti, "Karşılıklı ilişkiler bağlamında, taraflardan birinin veya birkaçının, doğrudan ya da dolaylı, toplu veya dağınık bir şekilde, diğer tarafların bedensel bütünlüğüne, ahlaki/manevi bütünlüğüne, mal varlıklarına veya simgesel ve sembolik kültürel değerlerine zarar verecek nitelikteki eylemleri uygulaması durumu incelenmiştir." olarak tanımlanmıştır (Michaud, 1991).

Şiddet, özgürlükleri ve hakları kısıtlayarak; birey, grup, toplum üstünde kurduğu egemenlik ile o bireyi, grubu, toplumu istismar etmek gayesi ile her türlü niyet ve eylemi niteleyen ayrıntılı bir düşün yazıya sahiptir (Arın, 1998: 201). Bir diğer görüş ise şiddet içeren eylemin kasti olup olmaması önemlidir. Şiddet taksirle gerçekleşebileceği gibi kasti de gerçekleştirilebilir (Rittersberger Tılıç, 1998: 120). Şiddet, öldürme, yaralama cinsel saldırı gibi haksızlık içeriği yüksek olan suçları kapsayabileceği gibi, haksızlık içeriği daha düşük olan suçları da içerebilmektedir. Ancak, her şiddet eylemi suç olarak nitelendirilmediği gibi cezai yaptırım da uygulanmayabilir. Şiddet eyleminin suç olarak kabul edilmesi ve ceza uygulanabilmesi için belirli bir düzeye ulaşması gerekmektedir. Örneğin, bir kişiye bağırarak, kişinin gelirini elinden almak, kişinin istediği gibi giyinmesini engellemek, kişiyi zorla evlendirmek gibi durumlarda, şiddet belirli bir boyuta ulaşmadığından bu tür fiiller suç olarak düzenlenmemiştir. Bazı görüşlere göre ise, şiddet her zaman ceza hukuku kapsamında yaptırıma tabi tutulmamalı, belirli ölçütlere göre değerlendirilmelidir (Büker & Eziler Kıran, 1999).

Robert McAfee Brown, 'Din ve Şiddet' adlı eserinde şiddeti, kişiliksizleştiren fiiller olarak tanımlamakta ve bireysel veya kurumsal düzeyde, başkasına karşı açık bir maddi yıkıcı şekilde karakterize edilen her türlü davranışı şiddet eylemi olarak kabul etmektedir. Buna ek olarak, gizli kişisel şiddetin de varlığına dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, psikolojik zarar verme eylemleri ve sosyal yapıların, bireylerin ve grupların kimliğini ihlal eden davranışlar, örneğin kentsel yaşam alanlarında ve kapalı mahallelerde görülen gizli kurumsal şiddet olarak nitelendirilmektedir (Brown, 1983).

Şiddetin saldırgan ve mağdur arasındaki ilişki bağlamında en yaygın görülen türlerinden biri, kadına yönelik şiddettir (Özcan, 2009). Şiddet, saldırganlık olarak yorumlanıp öfkenin kaçınılmaz bir ifadesi olduğu inancına veya şiddetin bilişsel değerlendirmelerle başlatılıp pekiştirildiği bir şiddet döngüsüne dayanmaktadır. Şiddetin ifade ediliş biçimi, toplumsal ve kültürel değerlere bağlı olarak şekillenmektedir. Toplum tarafından erkeğin öfkesi haklı görülmekte ve bu durum erkeksi bir özellik olarak kabul edilmektedir. Erkeklerin öfkeli ve kızgın oldukları

anlarda, saygı göstermeyen kadınları disipline etme ve dövme haklarına sahip olduklarına inanılmaktadır. Çünkü bu anlayışa göre, kadın her zaman erkeğe boyun eğmelidir. Bu şiddet kalıpları, kültürel olarak yerleşmiş ve sembolik olarak ifade edilen inançları yansıtmaktadır (Badawi, 2017: 446-490).

Şiddeti günümüzde toplumun her alanında okulda, çarşıda, hastanede, sosyal medyada duymak ve şiddete her an maruz kalabiliyor olmak toplum tarafından şiddetin ne kadar sıradan bir eylemiş gibi görmesine sebep olmuştur. Aile içinde yaşanan şiddette ise daha çok savunmasız durumda olan kadının hedef noktası olduğunu görmek mümkündür. 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylanan, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'nu (UNWOMEN) Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bidirge isimli metinde kadına yönelik şiddetin tanımı şöyle yapılmaktadır:

"Kadınlara fiziksel, psikolojik veya cinsel zarar veren ya da verebilecek nitelikte olan, kadınların acı çekmesine sebep olabilecek ve kamu ya da özel alanda gerçekleştirilen bu tür davranışlara yönelik tehditleri ile kadınların özgürlüğünün zorla kısıtlanmasını da kapsayan her türlü cinsiyetçi davranış, şiddet olarak değerlendirilmektedir." (İlkaracan, Gülçür & Arın, 1996: 20-40).

Yine aynı bildirgenin 2. maddesi kadına karşı şiddetin bu tanımlamada ifade edilenlerle sınırlamayıp şunları da kapsaması gerektiği yer verilmiştir:

"(a) Hırpalama ve dayak, ev halkına dahil kız çocuklarının cinsel istismarı, evlilik içi tecavüz, drahoma ile bağlantılı şiddet, kadın cinsel organının sakatlanması veya kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, sömürüyle bağlantılı şiddet, eş dışında ev halkı tarafından uygulanan şiddet dahil edilmek üzere aile içerisinde meydana gelen cinsel, psikolojik veya fiziksel şiddet;

(b) Cinsel istismar, tecavüz, eğitim kurumlarında, iş yerinde veya diğer ortamlarda kadınlara yönelik şiddet içeren cinsel taciz ve sindirme, kadın ticareti ve fuhuşa zorlama dahil olmak üzere toplum genelinde meydana gelen şiddet;

(c) Nerede olduğu önemli olmaksızın devlet tarafından göz yumulan veya işlenen psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet." (İlkaracan, Gülçür & Arın, 1996: 20-40).

Kadına karşı şiddet, dünya genelinde üzerinde durulması gereken önemli bir sorundur. Birçok bölgede, kadınların insan hakları zorla evlilik, namus cinayetleri, cinsel sünnet gibi uygulamalar sebebiyle ihlal edilmektedir. Bu tür şiddet, çeşitli toplum gruplarında görülebilir ve belirli bir kültüre veya dine özgü değildir. Genellikle geleneklerle ilişkilendirilen bu şiddet biçimi, insan hakkı ihlallerini içermektedir. Birleşmiş Milletler, kadına yönelik şiddetin bireyler arası eşitliği engellediğini ve ülkenin barış hedeflerine ulaşmasını, kalkınmasını zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Bu nedenle, kadınların şiddet mağduru olduğu durumlarda, özgürlüklerinin ve insan haklarının ciddi şekilde kısıtlandığı ve bunun önemli bir engel teşkil ettiği kabul edilmektedir (Duvvury, 2005).

Kadına yönelik şiddet, kadını psikolojik veya fiziksel yönden yıkmaya yönelik olan ve tek bir dini, politik, kültürel ya da toplumsal sebeplerle onaylanamayacak olan, cinsiyete yönelik gerçekleşen şiddettir (Dindaş, 2008). Kadına karşı şiddet, genel bir toplum ve halk sağlığı sorunudur (Hollander vd., 2001: 975).

1.2. Şiddetin Gelişimi

1.2.1 Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Gelişimi

Kadına karşı şiddet, insanlık tarihinin en köklü sorunlarından biridir ancak bilimsel olarak yakın zamanda araştırılmaya başlanmıştır (Tortamış, 2009). Şiddet, insanlık tarihiyle paralel olduğu düşünülmekle beraber arkeologların yaptığı bir araştırmada kadınların yağmalarının ve fiziksel şiddete maruz kalmalarının kökeni 3000 yıl öncesine dayandığını belirtmişlerdir. Erkek mumyalarının vücutlarında %9-%20 kırığa rast gelirken, kadınlarda ise %30-50 oranında kırık olduğu tespit edilmiştir. Görülen kırıkların savaş sonucunda meydana gelen kırıklardan ziyade kasti şiddet sonucu oluştuğu düşünülen kafa kırıkları olduğu tespit edilmiştir (Dişsiz & Şahin, 2008: 50-58).

1900'lü yılların öncesinde ilk olarak çocuklara uygulanan şiddet üzerinde durulmuş, kadının maruz kaldığı şiddet üzerinde konuşulmamıştır. 1900'ün ikinci yarısından itibaren kadına karşı şiddete farkındalık ve ilgi artmıştır (Akpınar, 2011). Eski Roma'da erkekler, eşlerine şiddet uygulayabilme, sarhoşken öldürebilme,

boşayabilme ve hatta zina yapabilme hakkına sahipti. İngiltere yasaları 1700’lü yıllarda, erkeğin eşine doğru yoldan fiziksel şiddet uygulamasını yasal buluyordu. Amerika Birleşik Devleti (ABD)’nde erkekler yıllar boyu eşlerini dövebilme hakkını kendilerinde buldular (Subaşı & Akın, 2003: 231-249).

Gün geçtikçe kadına yönelik şiddet oranlarında bir artış gözlemlenmekte ve bu durum, küresel ölçekte önemli bir soruna dönüşmektedir. Kadına yönelik şiddet, ulusal sınırları, sosyal sınıfları, ırkları, etnik grupları, eğitim seviyelerini ve dini ayrımları aşarak evrensel bir mesele haline gelmiş ve dünya genelindeki kadınların günlük yaşamını etkilemeye devam etmektedir. Kadına maruz kaldığı duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet, genital sakatlama ve benzer ihlaller gibi çok çeşitli eylemleri içermektedir. Yapılan araştırmaların, kadınların hamilelik döneminde maruz kaldıkları dayaklarla şiddetin başladığı, yaşlı kadınların ise sömürülüp istismar edilmesine kadar tüm yaşam döngüleri boyunca devam ettiği belirtilmektedir (Robinson, 2003: 155).

1.2.2. Aile İçi Şiddet

Topluma ve zamana göre ailenin yapısal özelliklerinde değişimler olduğundan genel bir tanıma ulaşmak imkansız ancak aileye dair farklı tanımlamalar olmakla birlikte ailenin topluluk, sosyal bir grup şeklinde nitelendirildiğini söylenebilmektedir. Tanımlamaların özelliklerine bakıldığında klasik bir tanım olarak; "Aile ortamı, bireyin doğumundan itibaren yaşadığı ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sağlandığı sosyal bir ortamdır" şeklinde ifade edilebilir (Özmen, 2013: 27-39).

Aile içindeki şiddet, en bilindik haliyle aile üyelerinden birinin diğer üyeye kötü davranışlarda bulunması şeklinde tanımlanmaktadır. Üyelerden birinin ihmal, duygusal, cinsel, sözel veya fiziksel anlamda sergilediği davranışlara maruz kalan bireyin utanç duyduğu, zarar gördüğü ve aileyi temelden sarstığı aile içi şiddet, aile üyelerinin tamamını etkileyen ve ciddi sonuçlar doğuran bir sorundur. Bu tür şiddet, toplumun tümünü ilgilendiren ortak bir mesele olarak değerlendirilmelidir. (Yıldırım, 1998).

Şiddetin dünya çapındaki yaygınlığına bakıldığında çoğunluğunun kadına karşı cinsiyete yönelik şiddet kalıplarında ortaya çıkmıştır. World Health Organization (WHO) aile içinde meydana gelen şiddet sayısının gelişmiş ülkelerde %28 ve gelişmekte olan ülkelerde ise %18’den %68’e kadar bir sayıyı gösteriyor (Amoakohen, 2004: 2380). Kadına yönelik fiziksel şiddet genellikle aile içinde ortaya çıkar ve fail çoğu zaman kadının eşi, abisi, babası veya diğer erkek akrabaları olabilir (Kocadaş &

Kılıç, 2012). Toplumlarda, aile içinde meydana gelen kadına yönelik şiddette bu tür ayrımlar, 'hak edilen ve hak edilmeyen' ya da 'kabul edilebilir ve kabul edilemez' düzeylerine dayanmaktadır. Bu nedenle, bazı toplumlarda kocanın eşine şiddet uygulaması, erkeğin hakkı olarak göz ardı edilip kabul edilebilmektedir (Baykal, 2008). Genç yaşta evliliğin yapıldığı, ataerkil aile, kalabalık aile türlerinde kadının ve çocuğun şiddete uğrama riski artmakta her aile için ailenin işsizlik, ekonomik düzeyi vb. gibi durumların tespiti yapılmalıdır (Taşçı, 2003).

Kadınların özellikle toplumda ve ailede aniden meydana gelen kriz zamanlarında artan bir şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Aile içinde meydana gelen değişimler ve buna bağlı olarak geçiş evrelerinin yaşanması, aile içinde stres yaratan olayların meydana gelmesi sonucunda ailenin baş etme kapasitesinin yetersiz kalması, problem çözme ve uyum sağlama noktasında sıkıntı yaşamaları aile ortamında krize neden olmaktadır. Aileye yeni üyenin katılımı, ölüm, işsiz kalmak, kimlik sorunu ve dış dünya da meydana gelen değişimler (felaketler, afet, salgın vb.) kriz yaratan durumlardır ve uygun kriz müdahalesi gerçekleştirilmediği takdirde aile içinde şiddet oranlarının artmasına neden olmaktadır (Demiröz, 2003: 85-98).

Aile içinde meydana gelen şiddeti İlkaracan, Gülçür ve Arın, (1996); *"Erkekler tarafından kadınlara sistematik olarak uygulanan şiddet, psikolojik baskı, tecavüz, cinsel taciz, dayak ve cinayet gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Bu şiddet genellikle evde ve aile içinde yaşanmaktadır. Aile içindeki şiddette, kadın olmanın, şiddete maruz kalma riskini artıran başlıca bir faktör olduğu görülmektedir. Etnik veya dinsel egemenlik kurmuş gruplar tarafından diğer gruplara uygulanan şiddet ile kadınlara bilhassa ailede uygulanan sistematik şiddet ile aradaki belirgin paralelliğe karşın, bu durum hâlâ birçok toplumda ve devlet tarafından, kadına yönelik insan haklarının ihlali olarak değil, eşler arasında çözülmesi gereken özel bir konu olarak değerlendirilmektedir."* olarak ifade etmektedir. Kadınlar içinde yer aldıkları etnik gruba, sınıfa, dine bakılmadan hayatları üzerinde karar verme hakkı, mal sahibi olan kişiye erkeğe ait olduğu düşünülmektedir. Sahip olma fikrinde kadın alınıp satılan, takas edilebilen meta olarak görülmesine neden olmaktadır. (Tripathi & Yadav, 2004: 63).

Aile içinde şiddet davranışının gözlemlenmesi şiddeti gözlemleyen bireylerde de olumsuz etkiler bırakmaktadır. Nadir (2017)'in araştırmasında aile içinde meydana gelen şiddete tanıklık eden çocukların öfke ve agresyon davranışları olduğu saptanmıştır. Çocukların akranıyla olumlu ve yakın ilişkiler kurmakta zorlanması,

özgüven eksikliği yaşaması, okulda sorunlar yaşaması, ümitsizlik, konsantrasyon güçlüğü yaşaması, mizaç problemleri ve isteksizlik, aile içinde ki kadına yönelik şiddetin muhtemel diğer olumsuz yansımalarıdır (İbiloğlu, 2012: 204-222).

1.2.3. Toplumsal Cinsiyet

Ann Oakley, sosyolojiye toplumsal cinsiyet kavramını kazandıran isimdir (Marshall, 1999). Cinsiyet kavramının kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları ifade eden bir terim olduğunu belirtir. Toplumsal cinsiyet kavramı kültürel bir mesele olarak değerlendirilir ve 'eril' ile 'dişil' kavramları sosyal sınıflandırmaları işaret eder (Oakley, 1985). Simone de Beauvoir, toplumsal cinsiyeti “Kadın doğulmaz, kadın olunur” cümlesi ile açıklamaktadır. Toplumda hüküm süren kültür tümüyle heteroseksüel bakışına sahiptir. Toplumsal cinsiyetin esas bir hali olmamakla birlikte tümüyle taklit üzerine kurulmuş olan taklidin bir ürünüdür (Butler akt., 2007).

Toplumun erkeğe ve kadına yüklediği mana farklılık göstermektedir ancak farklılıklar sıklıkla kadınlar açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Toplumdaki gelişmelere ve değişimlere karşın, günümüzde hâkimiyet sürdüren geleneksel bakış ile erkek toplumdaki işlevi ve değeri ile kadına kıyasla daha önemli bir üst konumda yer almaktadır. Bu üstünlük ve önem güç eşitsizliğini de beraberinde getirmektedir. Şiddetin tanımında da yer alan güç eşitsizliği ve şiddetin meydana gelmesinde etkindir (Kök Can, 2010). Türkiye’de ve diğer ülkelerde olduğu gibi toplumsal cinsiyet denilince ifadenin yalnızca kadınlar ile ilişkisinin olduğu düşünülmekte ve toplumsal cinsiyet ifadesinin yalnızca kadınlar özgü kullanıldığını ancak bu kavramı ifade ederken mecburi erkeklerin de konuşulması gerektiğine değinmektedir. Özneden bahsedebilmek için ‘Öteki’ kavramına değinmemek yetersiz kalacaktır (Scott, 2007).

Aileler içerisindeki toplumsal cinsiyet rolleri, kalıplaşmış kültürel ve sosyal değerler keskin bir iş bölümünün meydana çıkmasına sebep olmaktadır. Kültürel normların dayatmış olduğu algıyla erkeklerin ev dışında çalışması, kadınların ise ev içinde çalışması uygun olduğu düşünülmektedir. Erkeklerin kıskançlık ve “namusun bozulması” endişesiyle kadınları çalışma yaşamından uzak tutmalarının en önemli sebebidir. Geleneksel cinsiyet rollerince, kızlar ev işlerini yapabilecek düzeyde; çocuklara, yaşlılara ve öteki aile üyelerine bakabilecek düzeyde yetiştirilmektedir. Kadının emeği ücretsiz ev işçisi olarak görülmek de diğer aile üyeleri tarafından değersiz görülmektedir (Atauz, 2013).

Kadına şiddet uygulayan toplumlar, toplumsal cinsiyet tutumlarının, ataerkil inançların, kalıplaşmış kültürel değerlerin etkisiyle kadınların yalnızca üreme işlevini ve evin içindeki işlerini yerine getiren kişi olarak algılanması kadınların kişisel gelişiminin önünde engel oluşturmakta ve faaliyet alanlarını özel alan şeklinde adlandırılan ev duvarlarıyla sınırlandırmaktadır (Avdeev, 2015). Dünyanın dört bir yanındaki toplumsal yapılarda yer alan çeşitli kültürel normlar, bir şekilde, kadınların sağlık hizmetlerini, eğitim, siyasi katılımlarını, ekonomik fırsatlarını engelleyip kadına karşı şiddeti bazen meşrulaştırabilmektedir. Cinsiyet eşitsizliği, insan haklarının ilerlemesini, sürdürülebilirliği, küresel sağlık, finansal istikrarı engelleyip ve öte yandan kadınların mülkiyet sahibi olmamalarının, yoksul ve işsiz olmalarının birincil sebebini oluşturmaktadır (UN Women, 2014: 76-109). Kadınlar toplum içerisinde cinsiyet ayrımına uğradıkları zaman sosyal politikalar bağlamında risk grubunda yer almaktadır. Bu açıdan özellikle tarihsel süreç içerisinde 'kadın hareketlerinin' toplum düzeni değiştirmeye yönelik çabaları ve mevcut düzene başkaldırmaları uluslararası alanda 1920'li yıllardan bu yana oldukça ses getirmiş, bir hayli toplum yapısının kadınların lehine dönüşmesinde etkili olmuştur (Taş, 2016: 163-170).

Tanzania Media Women's Association (TAMWA) tarafından belirtilen toplumsal cinsiyet rollerine dayalı bazı inanç ve normlar, kadına yönelik şiddeti destekleyen toplumsal yapıları ortaya koymaktadır. Bu inançlar, bazı topluluklarda kadınlara karşı 'yakın partner' şiddetinin temel nedenleri arasında sayılmaktadır (TAMWA, 2013: 20). Örnekler şunlardır:

- Erkeklerin Üstünlüğü: Herhangi bir erkeğin, herhangi bir kadın üzerinde hüküm sürme hakkına sahip olduğu ve kadının toplumsal açıdan erkeklere üstün sayıldığı düşüncesi.
- Fiziksel Disiplin: Herhangi bir erkeğin, bir kadını 'yanlış' davranışları nedeniyle fiziksel olarak disiplin etme hakkına sahip olduğu inancı.
- Dövülmeyi Hak Etme: Kadınların zaman zaman dövülmeyi hak ettiği görüşü.
- Şiddete Tahammül: Her kadının, ailesini bir arada tutmak ve çocuklarının bakımını üstlenmek amacıyla eşinin uyguladığı şiddete tahammül etmesi gerektiği inancı.
- Şiddetin Kabul Edilebilirliği: Kadına yönelik fiziksel şiddetin, aralarındaki çatışmaları çözmek için kabul edilebilir bir yöntem olarak görülmesi.

- Cinsel İlişki Ayrıcalığı: Evlilikte cinsel ilişkinin, erkekler için bir ayrıcalık olduğu görüşü.
- Cinsel Arzuların Kontrolü: Kadının, erkeğinin cinsel arzularını kontrol etmekten sorumlu olduğu düşüncesi.
- Ev İşleri ve Çocuk Bakımı: Temizlik, çamaşır yıkama, yemek pişirme gibi ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu olan kişinin kadın olduğu görüşü.

1.3. Şiddetin Türleri

Sheafor ve Horejsi kadına yönelik istismara çeşitli örnekler vermişlerdir: Fiziksel şiddet: boğmak, kesmek, dayak atmak, zorla ilişkiye girmek, çocukları ya da kadını incitme tehdit etmek, Duygusal şiddet: aşağılamak, kadını küçük düşürücü şakalarının objesi haline getirmek, suçlamak güvenini sarsmak, onun akli dengesini yitirdiğini beyan etmek, cezalandırmayı hak ettiğine dair ısrarcı olmak, karar alma fırsatı tanımamak. İzolasyon: nereye gittiğine dair kontrolcü davranışlarda bulunmak ve kiminle konuştuğunu sorgulamak ve kısıtlamak, günlük yaşam aktivitelerini baskılamak ve sürekli izlemek. Ekonomik Manipülasyon: kadının kazandığı paraya erişimini takip etmek, yalnızca harçlık vermek, iş kadını olmasını istememek ve müdahale etmek, tüm mal varlığına el koyacağına dair tehditler savurmak ve ona hiçbir şey bırakmayıp mirastan mahrum etmek. Gözdağı vermek: Silahları göstermek, kendi istedikleri yerine gelmediği takdir de intihar edeceğine dair tehdit etmek, mülkiyetine zarar vermek. Çocukları kullanmak: Çocukları boşanması durumunda almakla tehdit etmek, çocuk ihmal ve istismarı sebebiyle kadını şikâyet etmekle tehdit etmek (Horejsi & Sheafor, 2015).

1.3.1. Fiziksel Şiddet

Saldırganın fiziksel güç kullanarak mağdurun beden dokunulmazlığına ve bütünlüğüne ihlal edici davranışlar sergilediği şiddet türü fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Damka, 2009). Fiziksel şiddet, bir kişiyi vurmak, tokatlamak, itmek, tekmelemek, tırmalamak, boğmak, ısırarak, tehdit etmek veya bir silah kullanmak gibi çeşitli girişimleri içermektedir (Heise, Ellsberg & Gottemoeller, 2002: 10). Fiziksel şiddetin kapsamı oldukça geniştir ve şunları içerebilir: yumruk atma, tekme atma, tokat atma, kol bükme, saç çekme, boğaz sıkma, iple bağlama, sopa gibi bir araçla kaba dayak atma, delici veya kesici aletle yaralama, vücutta sigara söndürme, zorla ırza geçme, kezzapla yakma, el ve ayaklarını ezme, kaynar suyla yakma, sağlıksız koşullarda

oturmaya zorlama, sağlık hizmetlerinden yararlanmayı engelleme ve öldürmeye kadar uzanan eylemler bulunmaktadır (Karınca, 2010). Doktrinde, fiziksel şiddet genellikle basit ve orta dereceli şiddet ile ağır şiddet olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir. Basit/hafif şiddet, itmek, saç çekmek, tokat atmak, kol bükme gibi eylemleri içerirken, ağır şiddet ise boğmaya çalışmak, duvara vurdurmak, bıçak ya da ateşli silahlarla yaralamak, vücudu yakmak gibi eylemlerle tanımlanmaktadır (Hatipoğlu, 2010).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından yayınlanan “Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı”nda şiddet türleri şu şekilde tanımlanmaktadır (KSGM, 2008:7):

Fiziksel şiddet, aşağıdaki eylemleri içeren bir şiddet türüdür: yumruklama, tokat atma, hırpalama, tekmeleme, boğazını sıkma, kolunu kırma veya bükme, saçını çekme, ellerini ve ayaklarını bağlama, sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlamak, vurucu veya kesici aletle yaralama, vücudunda sigara söndürme, kaynar suyla veya kezzap yaralama, sakat bırakma, ayaklarını ve ellerini ezme, bedensel olarak zarar verme, işkence yapma gibi eylemler fiziksel şiddet kapsamına girer. Kadına yönelik fiziksel şiddetin en ağır biçimlerinden biri, töre ve namus gerekçesiyle uygulanan şiddettir. Bu tür şiddet, kadının tanımadığı kişilerle konuşması, gittiğı yer, evlilik dışı ilişkileri, giydiğı kıyafet, bakire olmaması, boşanması veya aile ya da akrabaların uygun bulmadığı biriyle evlenme isteğı gibi nedenlerle eşi, ailesi veya akrabaları tarafından gerçekleştirilir. Bu durumda, töre ve namus gerekçeleri bahane edilerek kadına şiddet uygulanabilir ve hatta öldürülmesine kadar varan sonuçlara yol açılabilir.

Eş üzerinde kontrol ve güç sağlayabilmek için tek bir fiziksel şiddet veya şiddet benzeri tehditler içiren davranışlar eş üzerinde etkili olabilmek adına yeterlidir. Bu tarz fiziksel şiddet davranışları, diğer şiddet türleriyle pekiştirilir. Şiddet sonucu tıbbi tedavi gerekmesi, şiddetin fiziki olarak tanımlanması için şart değildir (Tegbar vd., 2010: 41).

Kadına uygulanan fiziksel şiddet çocukluktan başlayıp yetişkinliğe kadar hatta bir ömür devam etmektedir. Kız çocukları/kadınlar bu şiddeti ailelerin de yaşamakta ve çoğunlukla evlenince kendi evinde de devam etmektedir. Fiziksel şiddetin sebepleri ekseriya; ev içinde maddi geçimsizliğin olması, kadının cinsel ilişkiyi istememesi, kocanın sarhoş olması vb. sebepler gösterilmektedir. Ayrıyeten kadının evin gelirine daha fazla katkısı olması, kadının fiziksel şiddet görme ihtimalini yükseltmektedir.

Dünya üzerinde kadınların dövülmesini hak olarak görenlerin sayısı ve kadınların fiziksel şiddete uğrama olasılığı da çok yüksektir (Amnesty International, 2020: 4-10).

Fiziksel şiddete uğrayan kimi kadınlar tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyduğunda eşleri tarafından sağlık hizmetlerine ulaşması engellenmekte kimi kadınlar ise eşleri tarafından ya da kendisi gidebilmektedir ancak genellikle hastane çalışanlarına bir şiddet sonucu değil başka gerekçeler sunmaktadırlar. “Başımı kaza ile bir yere çarptım, düştüm.” gibi kusurlar öne sürerek maruz kaldıkları şiddetin anlaşılmaması için gizleyebilmektedir (Kıyak, 2008).

DSÖ, 10 farklı ülke ile 2005 yılında 24.000 kadının katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada cinsel ve fiziksel şiddetten birine uğrayan kadınların oranı %30-56 olarak belirlenmiştir (Karaboğa, 2013). *Dünyanın farklı noktalarında yapılan çeşitli çalışmalara göre, kadın nüfusunun %10 ila %60 aralığındaki kadınların yaşamlarının herhangi bir diliminde duygusal bağ kurduğu arkadaşı, eşi tarafından darp edildiği görülmektedir* (Heise, Ellsberg & Gottemoeller, 2002: 5-14).

Şiddet ve saldırgan davranışların kökenleri, bireyin ruh sağlığı, yetiştirilme biçimi, toplumsal öğrenme süreçleri ve kişilik özellikleri ile yakından ilişkilidir. Toplumda erkekler genellikle yönetici, koruyucu ve kahraman rolleriyle tanımlanmakta ve bu nedenle kadınlara kıyasla daha güçlü ve saygın olarak algılanmaktadır. Bu durum, erkeklerin saldırganlık ve şiddet eğilimlerine dair hem olumsuz örneklerin hem de yanlış anlamaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Toplum içerisinde erkeklere yüklenen bu roller, babadan oğula veya erkekler arasında aktararak, şiddet davranışlarının kuşaktan kuşağa yayılmasına ve artmasına neden olmaktadır (Bütün, 2002). Fiziksel şiddet uygulayanlar da çeşitli sebepler görülmüştür. Şiddeti bir kontrol yöntemi olarak kabullenme, aşırı alkol kullanımı, saldırganlığı rol model almak, saldırgan kişilik, duygusal değişkenlik, kişilik bozukluğu, özgüven eksikliği özellikleri sayılabilir (Subaşı & Akın, 2013: 231-249). Bazen koca, kadının yemeği zamanında yapmaması, çocuğa bakmaması gibi nedenlerle eşine şiddet gerçekleştirebilmektedir (Karıncı, 2010).

1.3.2. Psikolojik ve Duygusal Şiddet

Kadının ait olduğu değerleri, inançları veya kültürel normları aşağılayarak kadını bu normların dışında davranmaya zorlamak ve erkeğin değerlerini, kültürel özelliklerini, inancını kadına zorla kabul gördürmeye çalışması, aile içi psikolojik şiddet olarak tanımlanabilir (İdiz, 2009). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

(UNICEF), psikolojik şiddeti, bir bireye yönelik gerçekleştirilen ve travma sonrası stres bozukluğu, kronik depresyon veya anksiyete gibi travmalara yol açabilen zihinsel yada duygusal istismar olarak tanımlamaktadır (UNICEF, 2000). 6284 sayılı Kanunun 2/1-d maddesine göre ise, *psikolojik şiddet, bir kişinin psikolojik açıdan zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel davranışlar* olarak tanımlanmaktadır (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

Psikolojik şiddet, birçok farklı kaynakta sözel veya duygusal şiddet şeklide tanımlanmaktadır. Şiddet uygulayanın fiziki eylemlere başvurmada şiddet mağduruna ruhsal çöküntü yaratma amacıyla gerçekleştirdiği davranış ve tutum olarak tanımlanabilmektedir (Damka, 2009).

KSGM'nin yayınladığı “Aile İçi şiddetle Mücadele El Kitabın”da psikolojik şiddet şöyle tanımlanmaktadır (KSGM, 2008: 7):

Psikolojik şiddet, bireyin duygusal ve zihinsel sağlığını hedef alan çeşitli olumsuz davranışları içermektedir. Bu tür şiddet, korkutmak, bağırarak, küfretmek, hakaret etmek, tehdit etmek gibi doğrudan sözlü saldırılarla kendini gösterebilir. Aynı zamanda, bireyi ailesinden, akrabalarından, komşularından, arkadaşlarından veya diğer sosyal çevrelerinden izole etmek, eve kapatmak, küçük düşürmek ve çocuklarından uzaklaştırmak gibi kontrol edici davranışlar da psikolojik şiddetin bir parçasıdır. Kıskançlık bahanesiyle sürekli denetim altında tutmak, bireyi başka kadınlarla kıyaslamak, giyim, nereye gidileceği veya kimlerle görüşüleceği gibi konularda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemler de psikolojik şiddetin örnekleridir.

KSGM ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Müdürlüğü (2015), birlikte yürütmüş oldukları araştırma sonucunda, en sık görülen psikolojik şiddet şekilleri, kadının başka erkeklerle konuşmasına kızması, her zaman nerde olduğuna dair kontrol edici davranışlara ve kıyafetlerine karışması halleri şeklinde şiddet kavramı tanımlanmıştır. Geçikli ve Geçikli (2012: 54), çalışmalarında sürekli tekrarlanan psikolojik şiddetin kadınlarda güven kaybına, kronik yorgunluklara, hasta hissetmelerine, uyumakta zorlanmalarına gerilmelerine, insanlardan kaçma, boşanmaktan korkmalarına, düşüncesine kapılmalarına sebep olmaktadır.

Eşlerine sıklıkla psikolojik şiddet uygulayan erkeklerin eşlerinin internet, telefon, bilgisayar vb. kitle iletişim araçlarını kullanımlarını yasaklamak ya da denetim altında tutmak kullandıkları yöntemlerdir. Teknoloji çağında kadını bu tarz imkânlardan mahrum bırakmak, iletişim özgürlüğünü ve bilgi edinme hakkını engellemekte davranışlarındandır (Küçük, 2013). Psikolojik şiddet çoğu zaman, fiziksel şiddetin habercisi olmakla beraber devamında kadının fiziksel şiddete maruz kalması yüksek olasılıktır (Karaboğa, 2013). Kadınların hareketlerinin daima denetlenmesi, kiminle temasa geçtiğinin izlenmesi, sürekli olumsuz eleştiri yapılması gibi kontrol edici davranışlar ve ya aşırı kıskançlık, kadınlarda küçük düşme, korku, kendine daha az güvenme, öfke, düşük saygı gibi olumsuz ruh hali yaratan etkilerin ana nedenidir. Aynı zamanda utanç duygusu, kaygı, depresyonda şiddetin sonuçlarıdır. Daima şiddete uğrayan kadınlar, sağlıklı bir ilişki sürdürdüğünü anlamalarına rağmen milyonlarca sebepten ötürü ilişkiye devam etmek zorunluluğu olabilmektedir. Bu durumun sebeplerinden en yaygını çocuklarına bakabilecek yeterli gelirin olmamasıdır (Tjaden & Thoennes, 1998).

1.3.3. Ekonomik Şiddet

Saldırganın ekonomik kaynaklar üzerinden mağdura uyguladığı baskı, tehdit, sömürü ve kontrol, ekonomik şiddet olarak tanımlanır. Bu tür şiddet, saldırganın ekonomik kanalları kullanarak mağdur üzerinde güç ve denetim kurmasına dayanmaktadır. Ekonomik şiddet, mağdurun maddi bağımsızlığını zayıflatarak, onu saldırganın iradesine boyun eğmek zorunda bırakır ve mağdurun hayatını kontrol etmenin bir aracı haline gelir (Damka, 2009). KSGM'nin yayınladığı “Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı”nda ekonomik şiddeti tanımlanmaktadır (KSGM, 2008: 8):

Ekonomik şiddet, bireyin maddi kaynakları üzerinde kontrol kurarak onun ekonomik bağımsızlığını ve güvenliğini tehdit eden davranışları kapsar. Bu tür şiddet, kadına hiç para vermemek veya kısıtlı miktarda para vermek, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri hakkında bilgi vermemek gibi eylemlerle ortaya çıkabilir. Ayrıca, kadının sahip olduğu mal varlıklarını veya diğer gelirlerini elinden almak, çalışmasına izin vermemek ya da istemediği bir işte zorla çalıştırmak da ekonomik şiddetin diğer biçimlerindendir. Kadının çalıştığı durumda, iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek veya aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının

fikrini almadan tek başına karar vermek gibi davranışlar da ekonomik şiddet olarak tanımlanır.

Ekonomik şiddet doktrinde geniş ve dar anlamda olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Dar anlamda, kadınları zorla çalıştırmak, gelirlerine el koymak, harcamaları sınırlamak, para vermemek olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda ise kadın ev içinde, kadını istemediği bir işte çalışmaya zorlamak, çalışmasına izin vermemek, şahsi malını elinden almak, cep harçlığını kısıtlamak, ekonomik konulardaki karar alma ve verme süreçlerine kadını dahil etmemek, kadının eğitim almasına engel olmaktır. İş hayatında ise kadının toplantılara, iş gezilerine, kurslara katılımını ve terfi etmesini engellemek, kadınları işten çıkarmak, kadınların kendilerini geliştirebileceği faaliyetlere engel olmak, ekonomik anlamda kadınların yaşamını etkileyen benzer durumları kadının aleyhine kullanmaktır (Dolunay, Yıldız, Kıymaz & Kala, 2012).

Ekonomik gücü ellerinde tutan erkekler kadına ekonomik şiddet uygulayarak devletin ekonomik ve toplumsal kalkınmasının önünde büyük ölçüde engel oluşturmaktadırlar (Köse & Beşer, 2007: 114-121). Günümüz de kadınlar ekonomik faaliyetlere katılımında ilerleme kaydetse bile kadınların çoğu, hala fon ve kredilere sınırlı erişim imkânına sahip olup, eğitime, sağlık hizmetlerine ve istihdama ulaşmada zorluklarla karşılaşmakta; tarım kaynaklarını kullanma ve finansal karar verme süreçlerinden dışlanmaktadır. Dünya genelinde, kadınlar mülkiyet hakkı, ortak kullanım alanları, iş ve miras gibi konularda ayrımcılığa ve geleneksel uygulamalara maruz kalmaktadır (Fawole, 2008: 167-170).

Ekonomik şiddetin sadece gelir düzeyi düşük ailelerde görüldüğünü söylemek doğru değildir. Kadın gelir düzeyi yüksek olan ailede yer alsa bile ihtiyaçlarının karşılanmaması ve para konusunda kesinlikle söz hakkının tanınmaması, aile içinde kadına karşı gerçekleşen ekonomik şiddet olarak tanımlanabilir (Karaboğa, 2013). Kadının çalışması durumunda maaş günü parayı eşinin çekmesi ve maaş kartının eşinin idaresinde olması günümüzde sıklıkla karşılaştığımız ve yaygınlığıyla beraber toplumca uygun görülmeye başlanan ancak aslında bu uygulama ekonomik şiddettir (Kılıç, 2009).

Kadınların iş hayatında kayıt dışı çalışmaya mecbur bırakılması, işe alım sırasında cinsiyetin ön planda tutulması, eşit emek ancak eşit ücretin verilmemesi, sigortasız çalıştırılması da ekonomik şiddet olarak nitelendirilir (Eşkinat, 2013: 290).

1.3.4. Cinsel Şiddet

6284 sayılı yasanın 2/1-d maddesinde; *Cinsel şiddet, bir bireyin cinsel açıdan zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan ya da bu tür sonuçlar doğurma olasılığı taşıyan davranışları ifade eder* (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu, 2012). Cinsel şiddeti tanımlarken, şiddetin cinselliğe değil, cinselliğin şiddete dayandığı önemli bir ayrım olarak vurgulanır. Başka bir deyişle, cinsel şiddet uygulayan kişinin asıl amacı cinsel tatmin sağlamak değil, cinsel motifler aracılığıyla şiddet uygulamaktır. Özellikle evlilik içindeki cinsel şiddet vakalarında, mutlak hedefin cinsellik mi olduğu yoksa şiddet mi olduğundan ziyade, kalıtsal davranışlar göz önünde bulundurulmalıdır. Psikanalitik literatürde kalıtsal davranışlar, bireyin sunduğu bir davranışın birden fazla içgüdüyü tatmin etmesi olarak tanımlanır (Hall, 1999). KSGM' nin "Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı"nda, cinsel şiddet detaylı bir şekilde tanımlanmaktadır (KSGM, 2008: 8):

Cinsel şiddet: Evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak (tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste (akrabalar arası cinsel taciz ve tecavüz), fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemler cinsel şiddettir.

WHO, cinsel şiddeti uykuda, güç kullanma, alkol veya ilaç etkisindeyken manipüle etme, zorlama, mağdurun fiziksel görünüşüyle yaşının kaç olduğuyula dalga geçilmesi, şiddet uygulayandan korkuyor ya da bağımlı olması, şiddet mağdurunun vücuduna yönelik rızası olmadan fiziksel temasta bulunulması, aşırı kıskançlık gösterilmesi, doğru olmayan suçlamalar da bulunulması ve bunların sonucunda mağdurun dış dünya ilişkisinin kısıtlanması gibi birçok şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birçok duygusal ilişki kapsamında ortaya çıkan bu tür davranışlar, cinsel ve fiziksel şiddetin çoğunun çeşitli yasal düzenlemeler veya mağdur tarafından şiddet olarak tanımlanmamasına neden olmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde evlilik içi tecavüz cinsel istismar olarak kabul edilmemektedir; zira bu durum, kocanın eşine karşı sahip olduğu cinsel haklar bağlamında değerlendirilmektedir (WHO, 2013).

Burgess ve Holmstrom'un 1972 yılında cinsel şiddetle alakalı yürüttükleri bir araştırmada cinsel şiddeti kadınlar, yaşamlarında tehlike arz edebilecek bir yaşantı tarzı olarak algıladıkları belirlenmiştir (Herman, 2011). Kadınların aile içerisinde meydana gelen cinsel şiddete dair bilgi yetersizlikleri ya da bu durumu şiddet olarak görmemeleri, eşler arasındaki cinsel tacizin aile yapısında ve evlilik yaşantısında normal bir durum olarak algılaması, cinsel tacizin/istismarın yargıya ulaşmasını engellemektedir (Aşirdizer, 2006: 39-47).

Cinsel şiddet, kadının ruhsal öznelliği ve bedeni üzerindeki kontrolünü yitirmesi ve bunun sonuçları göz önüne alındığında evlilikte kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi olarak kabul edilmektedir (Çoklar, 2007). Erkeğin, kadının tercihinin aldrış etmeden gebeliğini sonlandırmaya çalışması, onu kürtaja zorlaması veya kadının kürtaj isteğine engel olması, cinsellikle bulaşan hastalıkları kadına bulaştırması cinsel şiddet davranışları arasında yer almaktadır (Şahin, 2010: 84-100).

Aile içinde eş tarafından cinsel şiddet uygulanması, evlilik akdinin hukuki sorumluluk doğurmayacağı anlamına gelmez. Evlilik içerisinde bile kadının rızası olmadan gerçekleşen her türlü zorlayıcı cinsel eylem, şiddet fiili olarak değerlendirilmelidir (Tortamış, 2009).

Hemde kadınlar cinsel şiddete uğradıklarında adli muayenelerde tekrar tekrar ifade alınması onların yaşadıkları şiddeti psikolojik namına yeniden yaşamasına, bu durumun kadınların psikolojik sarsıntı yaşamasına sebep olmaktadır. Bu ve benzeri faktörler, şiddet mağduru kadının adli kurumlara başvurdukları şikâyetten vazgeçirebilmektedir (Sargın, 2012). Cinsel şiddet mağdurunun üreme sorunlarına olabilmektedir. Ruhsal yönünden zarara uğraması da inkâr edilememektedir. Çünkü psikolojik sağlık sorunları cinsel şiddete maruz kalanlarda sık görülmekte ve yaşanmaktadır. Ergenlik döneminde cinsel şiddete uğrayan kişi de, intihar davranışları, sağlıksız kilo kontrolü, madde bağımlılığı ve hamilelik gözlemlenmektedir (Sarıhan, 2015). Tecavüz yaygın olsa da erkek egemen toplumlarda, şiddetin cezasız kalması nedeniyle cinsel şiddet faileri genellikle cezalandırılmamaktadır. Aile onurunu koruma amacıyla, cinsel saldırı vakalarında mağdur olan kızlar sıklıkla kendilerine tecavüz eden erkekle evlenmeye zorlanmaktadır. Bu nedenle, çoğu zaman cinsel tacizin toplumda var olmadığına inanılmakta ve bu durum normalleşmiş gibi algılanmaktadır (Campbell & Soeken, 1999: 1017-1035).

1.3.5. Siber Şiddet

Siber şiddet; telefon, internet, tablet, bilgisayar vb. bilişim teknolojisi araçlarından bazılarını kullanarak kişi veya grubun, kötü niyet gözeterek kişiye ait olmayan bilgileri kötü niyetle kullanması, dijital ortamlarda kişiyi taciz etmesi, kişiye ya da bir gruba uygunsuz veya kötü içerikte grafik, resim, yazı vb. yayması ya da bunları göndermesi, tekrarlı ve kasıtlı biçimde kişiye zarar vermesi veya tehdit etmesi olarak tanımlanmaktadır (Jones, Mitchell & Finkelhor, 2013: 53-69).

İnternetin yaygın erişim ağı, kişisel bilgilerin hızla yayılabilmesi, sosyal medyanın yaygın kullanımıyla kız çocuklarına ve kadınlara yönelik siber şiddetin toplumsal ve ekonomik sonuçları olan gelişen bir küresel sorun olarak meydana çıkmasına neden olmuştur. Siber şiddet, “bir bireyin, grubun esenliğine (psikolojik, fiziksel, duygusal) karşı saldırı yaratan veya bu duruma sebep olan çevrimiçi davranış” olarak tanımlanmaktadır (Herring, 2002: 187-212).

Siber şiddetin Türkiye'de ve dünyada farklı grup insanlar ve farklı akran grupları arasında yaygın olduğuna dair çeşitli araştırma sonuçları mevcuttur. Sonuçların beraberinde siber şiddetin gelenekselleşen şiddet kadar kaydedilmediği, dijital ortamda gerçekleşen şiddetin dalga geçme ve alay etme olarak algılanıp daha az dikkate alındığı da mevcut veriler arasında bulunmaktadır (Dikmen & Tuncer, 2017: 680).

1.3.6. Israrlı Takip

Israrlı takip, bir kişinin diğerini hukuka aykırı biçimde kasıtlı olarak can güvenliğinin olmadığı korkusunu hissettirecek şekilde sürekli izlemesidir (Günay, 2012: 660). Özellikle aile içi ilişkilerde erkek kadını gereğinden fazla kıskanmasından dolayı devamlı kontrol altında tutmak ve ısrarlı bir şekilde takip etmek istemektedir (Roberts, 2005: 100).

Kadının mevcut konumunu istemesi, haberi olmaksızın videosunu veya fotoğrafını çekmesi, fotoğrafını atmasını istemesi, fotoğraflarını yaymakla tehdit etmesi, kadın hakkında kadına zarar vermek amacıyla bilgi edinmek erkek tarafınca kadına uygulanan ısrarlı takibin davranışları arasında yer almaktadır. Sosyal medya hesaplarının şifresini zorla alarak paylaşımlarına müdahale edip arkadaş çevresini, mesajlarını kontrol etmek, kadının hesabını ele geçirerek küçük düşürücü ve hakaret içeren paylaşımlarda bulunmak, kişisel mesajlarını, videosunu, ses kaydını başkalarıyla paylaşmak, izin almadan bilgisayarını ve telefonunu karıştırmak, sosyal medya

hesaplarını kapatmaya zorlamak, kadının adına sahte hesap kurmak vb. davranışlar kadının genellikle karşı karşıya kaldığı ısrarlı takip biçimleridir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017).

Kadınlar ısrarlı takip sonucu sürekli korku, depresyon, endişe içerisinde olmalarından ötürü özgüvenlerini yitirmekte, travma sonrası stres bozukluğu yaşamakta, işlerini kaybetmektedirler (Moroğlu, 2012: 357-380).

1.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Risk Faktörleri

1.4.1. Bireysel Nedenler

Şiddetin bireysel nedenleri incelendiğinde; yaş, eğitim düzeyi, evlilik yaşı, aile yapısı oldukça önemlidir. Yapılan bir araştırma da 19 ile 58 yaş arasında olan kadınların şiddete uğrama oranının yüksek olduğunu, kadının yaşının şiddete uğramayı etkilemediği, kadının her yaşta şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Kazancı, 2010). 19 ve altındaki yaş grubunda evlilik gerçekleştirenler aşırı oranda aile içerisinde şiddete uğramaktadır (Köşgeroğlu, Ünsal, Türe, Çulha & Öz, 2016: 17).

Kaçarak veya kaçırılarak evlenen kadınların, aileleri tarafından yok sayıldığı, geri dönüşün mümkün olmadığı ve tamamen erkeğin ailesinin himayesine girdiği, bu nedenle aile içi şiddet vakalarının nispeten yüksek olduğu belirtilmektedir. İlkokul veya daha düşük eğitim düzeyine sahip kadınların, diğer öğrenim seviyesindeki kadınlara göre daha yüksek oranda aile içi şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. (Köşgeroğlu, Ünsal, Türe, Çulha & Öz, 2016: 17). Görücü usulü ile evlilik gerçekleştiren kadınların şiddet türleri içerisinde fiziksel şiddete daha çok maruz kaldıkları belirtilmiştir (Öyekçin, Yetim & Şahin, 2012: 2). Şiddete maruz kalan kadınların çoğunluğunun kendilerine ait bir gelirlerinin olmadığı, ev hanımı oldukları ekonomik bağımsızlığa sahip olmadıkları belirtilmiştir (Eren, 2008: 3).

1.4.2. Toplumsal Nedenler

Toplumsal değişimle beraber, farklı kültürel yapılara sahip evlilikler yaygınlaşmakta, kültürel özellikler eşleri ve eşlerin yaşam tarzlarını etkilemekte olup bazen eşler arasında bu kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar yaşanabilmektedir (Aktaş, 2008). Kadının içinde yer aldığı kültürel ve toplumsal yapı, kadının mağduriyetini ve şiddete maruz kalmasını destekleyen veya buna karşı koyabilen kültürel, politikalar ve sosyal normlar içermektedir (Özkan, 2017: 533-564).

Şiddet eğilimini destekleyen ataerkil toplumlarda ("erkek adam ağlamaz", "ayı sevdiği yavrusunu yerden yere vurur" gibi) güçlü erkek profili, kadınlara karşı güç kullanarak baskın olma ve "üstünlüğünü" ispatlama amacıyla şiddete başvurabilmektedir. Bu tarz ataerkil toplumlarda erkeğin kadına kıyasla daha üstün olduğu düşünülmekte, toplumsal cinsiyet rolleri gereği erkeğin güçlü, ağlamayan ve bağımsız olması gerektiği kabul edilmekte ve bu duygusal yetersizliği bastırmak için kadına yönelik şiddet kullanılmaktadır (Kelebek, 2016).

1.4.3. Ailevi Nedenler

Aile içinde kadının kocasının bir diğer kadınla olan beraberliğine itiraz etmesi, kocasından izinsiz dışarı çıkması, kocasının yaşamına müdahalede etmesi vb. nedenler erkeğin şiddete başvurmasına sebep olabilmektedir (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995).

Şiddete maruz kalan pek çok kadının, ebeveynlerinin de cinsiyet ayrımcılığı uyguladıkları bu ailelerde erkek çocukların önemli bir değere sahip olduğu kızların ise maddi ve manevi anlamda yoksun bırakılmaktadır (Uçan, 2019).

1.4.4. Ekonomik Nedenleri

Ekonomik sebeplerle aile hayatını düzenleyemeyen kadın, kendi dünyasında huzursuzluk yaşamakta, eşiyle ve yakın çevresiyle olan sorunları artmaktadır. Kronikleşen ekonomik problemler nedeniyle şiddetin sürekliliği içinde kadının ruh sağlığı bozulmakta, hemcinslerine göre daha sık depresyona girebilmekte ve intihara teşebbüs edebilmektedir. Ekonomik sorunların kaynağı kadından kaynaklanmasa da bedelini ödemek genellikle kadına düşmektedir, çünkü evlilikte maddi sorunların paylaşılmasıyla daha kolay çözülebileceği ve duyguların paylaşıldığı bir aile ortamının daha sağlıklı olabileceği ifade edilmektedir (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995). Ayrıca, kadının ekonomik hayata katılmasını istemeyen bir erkeğin ekonomik sorunlarla karşılaştığında eşine şiddet uygulaması, güçsüzlük olarak değerlendirilmektedir.

1.4.5. Psikolojik ve Sosyal Nedenler

Aile içi şiddetin çıkışında en etkili nedenler, sosyo-psikolojik faktörlerdir. Bu sosyo-psikolojik nedenler arasında en başta, yakın akrabaların müdahaleleri (%94,4) gelmektedir (Öztürk, 2014: 39-55). Toplumsal cinsiyet rollerinde şiddete maruz bırakılan kadınlar, bağımlı ve pasif bir kadın şeklinde yer almaktadır (Vatandaş, 2003).

Şiddet maruz kalan kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu, depresif ve anksiyete bozukluğu diğer bireylere kıyasla daha sık görülmektedir (Trevillion, Oram, Feder & Howard, 2012).

Soler, sosyal nedenlerin aile içindeki şiddetin en önemlisi olduğunu ve şiddeti sürekli tetiklediğini ifade ederek, sosyal nedenleri başlık halinde sınıflandırmıştır:

- 1) “Sosyo-demografik etmenler (ırk, yaş, etnisite vs.),
- 2) İlaç, alkol ve benzeri madde kullanımı
- 3) Sosyal uyum (evlilik statüsü, bir dine mensup olma, işsizlik, sosyal aktivitelere katılım) vb. faktörlerdir.” (Gök, 2009).

Şiddetin sebeplerini açıklayan psikolojik teorilerde şiddetin daha ziyade kişi odaklı değerlendirildiği, toplumsal teorilerdeyse şiddetin ana varlığının toplumdan kaynaklandığı yani şiddetin öğrenilmiş bir davranış biçimi olduğu görülmektedir. Bu şekilde oluşturulan gruplandırmaya göre şiddetin psikolojik sebepleri; amaçsal yaklaşım ve içgüdü teorisi başlıkları altındaki teorilerle açıklanmaktadır. Lorenz, McDougall ve Freud’un geliştirdiği içgüdü kuramının ana tezi, şiddetin psikolojik olduğu varsaymaktadır. İçgüdü teorisi bireylerde cinsel uyarılma, susuzluk veya açlık oluşabilir bununla birlikte bireyler saldırgan hissedebilmektedirler. Erich Fromm’un Amaçsal yaklaşımı saldırganlık yaklaşımına dayanır. Erich Fromm, saldırganlık davranışının yıkıcı bir karakter olduğunu ve bunu sadistik kişilik olarak tanımlamaktadır. Pratik bir amacı olmayan ve tutku olarak görülen sadizm, güçsüzlüğün mutlak bir güçlülüğe dönüşmesidir (Doğan, 2013).

1.4.6. Çevresel Nedenler

Kimyasal atıkların sebep olduğu kötü kokulardan oluşan hava kirliliği saldırganlığı arttıran nedenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Debişel olarak yüksek gürültüye maruz kalmış kişilerdeki saldırganlık davranışının, bu duruma maruz kalmamış insanlara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanında, aşırı kalabalık ortamlar da saldırganlık düzeyini arttırmakta, saldırganlık patlamalarının ortaya çıkmasını kolaylaştırdığı vurgulanmaktadır (Subaşı ve Akın, 2020: 240).

1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Boyutları

1.5.1. Çeyiz Cinayeti

BM Kadınların Güçlendirilmesi, çeyizden kaynaklı tacizi veya şiddeti: "Evlenmeden önce, evlilik sırasında veya sonrasında herhangi bir zamanda çeyiz verilmesi veya alınmasıyla ilgili her türlü şiddet veya taciz eylemidir" olarak tanımlanmaktadır (Sekhri & Storeygard, 2013: 215).

Çeyiz cinayeti, kadının çeyize ilişkin talepleri karşılayamadığından kocası veya ailesi tarafından öldürüldüğü zalimce uygulamalardandır. Evlilik gerçekleşikten sonra kayınvalidesi ve kayınpederine hediye olarak gelin tarafından ödenen bir tutar ve gösterişli çeyiz ritüeli bütün dünyada yaygın olmakla birlikte, bunlardan ötürü çeyiz cinayeti uygulaması en çok Güney Asya'da görülmektedir (Zaghir, 2020). Her yıl Hindistan'da 15.000'ü aşkın kadın, çeyizlerinin eksikliği bahanesiyle eşi veya eşinin ailesi tarafınca öldürülmektedir (Akyıldız, 2014).

Schuler ve Islam'ın (2008: 49-58) araştırmalarında kadınların maruz kaldığı eş şiddetiyle alakalı adalet ve hukuk bilgileri değerlendirilmiştir. Katılımcılar evlilik öncesi ödenen çeyiz ya da başlık parası gibi meblağlar kocanın kadına şiddet için haklı bir sebep olarak kullandıklarını ve bu tarz uygulamaların yasa aracılığıyla kaldırılması gereklilik olduğunu ifade etmiştir.

1.5.2. Çocuk Yaşta ve Zorla Evlilik

Evlilik, dünya genelinde bir kutlama anı olarak kabul edilmekle birlikte, dünyanın bazı bölgelerinde küçük kız çocuklarının çocuk yaşta evlenmeye zorlandığı durumlar söz konusudur. Çocuk yaşta gerçekleştirilen evlilik, 18 yaş öncesi kızların maruz kaldığı bir tür insan hakkı ihlalidir. Çocuk yaşta yapılan evlilikler, genç kızların kendilerini geliştirme ve eğitim alma fırsatlarını engelleyerek sağlıklarını tehlikeye atmaktadır. Ayrıca, diğer yaşlılarına kıyasla şiddet ve yoksulluk ile karşılaşma riskini artırmaktadır. Kız çocukları, oyun oynama ve eğitim alma yaşında, masumiyetlerini yitirmekte ve evliliğin getirdiği sorumlulukları yönetebilecek fiziksel, psikolojik ve zihinsel olgunluğa sahip olmadan, kendilerinden daha yaşlı erkeklerle evlendirilmektedir. Bu genç kızlar, evliliğin sorumluluklarını taşıyabilecek yeterliliğe sahip olmamakla birlikte ne kendilerini idare edebilecek yetkinlikte değildir (UNICEF, 2001).

Bununla birlikte çocuk yaşıta evlilik, kadını istemediği kişiyle evliliğe zorlamak kadına yönelik cinsel şiddettir (Tatlıhoğlu & Küçükköse, 2015: 200). Çocuk yaşıta yapılan evlilik erken gebelikle sonuçlanmaktadır ki bu durum en riskli hamileliğe ve doğuma sebep olmaktadır (Bayramova, Bueno de Mesquita & Rumzadə, 2015).

Çocukla yapılan evlilik erken evliliğdir. Erken evlendirilen kız çocuğuna çocuk gelin denilmektedir. Bu ifade erken yaşıta evlenen veya on sekiz yaşından küçük evlendirilen kız çocuğunun durumu için kullanılır (Malatyali, 2014: 27-38). Ataerkil yapıdaki toplumlarda erken yaşıta gerçekleştirilen evlilik meşru görülmekte toplumun çoğunluğu yapılan evliliğin sorun olduğunu düşünmemektedir (Sancar, 2013:170).

United Nations Population Fund-Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), dünyanın büyük bir bölümünde, kadın hakları zorlayarak yapılan evlilik, sünnet veya namus cinayetleri sebebiyle ihlal edilmektedir (UNFPA, 2005). Birleşmiş Milletler 11 Ekim gününü “Çocuk Gelinler Sorunu” adıyla belirleyip oy çoğunluğuyla “Dünya Kız Çocukları Günü” ilan etmiştir (Moroğlu, 2014: 22).

1.5.3. Namus Cinayeti

Kadın yönelik gerçekleşen cinayetlerin çoğunun nedeni olarak gösterilen namus ifadesi, kadına uygulanan tüm şiddet biçimlerinin birleştiği ve çoğunlukla kadını ölümle burun buruna getiren bir noktadır (Bilican Gökkaya, 2009: 170). Namus cinayeti, ailedeki erkeğin, ailenin onuruna zarar verdiği düşünülen kadın akrabalarını öldürdüğü ataerkilliğe dayanan ve gelenek kültürüyle ilişkilendirilen bir uygulamadır. Kadının ölümüyle birlikte, ailenin namusunun da temizlendiği kabul edilir. Namus cinayeti, törel ilişkisinin bulunmadığı erkeklerle konuşan, evlilik dışında cinsel yakınlıkta bulunan, tecavüz mağduru olan veya ailesinin uygun gördüğü erkekle evlenmeyi reddeden kız çocuklarına veya kadına uygulanmaktadır. Kadınların büyük bir kısmı, erkek kardeşleri, babaları veya amcaları, diğer akrabaları tarafından öldürülmektedir. Namus cinayeti, Tüm dünyada görülmekle birlikte daha çok Orta Doğu, Güney Akdeniz, Balkanlar ve Güney Asya'da karşılaşılan bir olgudur (Welchman & Hossain, 2005: 1-21).

Namus kavramı altında işlenen cinayetlerin verileri çoğunlukla gerçeklikle örtüşmemektedir. Kız çocuklarına ve kadınlara yapılan cinsel istismar, aile içindeki cinsel istismar gibi namus cinayeti de kayıtlardan bağımsız olarak buzdağının görünen tarafını oluşturmaktadır (Sev'er & Yurdakul, 2001: 980). Bu cinayet kadına yönelik

yapılan en vahim fiziksel şiddet olarak tanımlanıp; kadının veya kız çocuğunun ailesi, akrabası veya akrabaları tarafından uygulanmaktadır (Rashid, 2012).

Vildan Yirmibeşoğlu tarafından yapılan araştırmada 1995-2000 seneleri arasında gerçekleşen 300 namus cinayetini ele almış ve buna ilişkin yargılamalarla ilgili önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Namus, kadının cinselliğini karşı cinsin onayıyla yaşaması ve bu onayın belirlediği sınırlar içinde kalması olarak tanımlanır. Namus adına işlenen cinayetler ise, kız çocuklarının ve kadınların, ailenin veya içinde bulundukları toplumun geleneksel namus anlayışını ihlal etmeleri ve bu nedenle ailenin onurunu zedeledikleri ya da aileyi utandırdıkları gerekçesiyle, aile meclisi veya erkek bireylerin şahsi kararlarıyla yaşamlarına son verilmesi şeklinde tanımlanabilir. (Yirmibeşoğlu, 2007: 50).

1.5.4. Kadın Sünneti

UNICEF kadın sünneti ile alakalı Bilgi, Tutum, İnanç ve Uygulamalar başlığı altında yaptığı kapsamlı bir araştırmada toplanan veriler ışığında, kadın sünnetini dört kısma bölerek istenmeyen durumları, olumsuz sonuçları ortaya koydu:

“1) Uygulamanın sağlık etkileri,

2)Uygulamanın ruhsal etkileri,

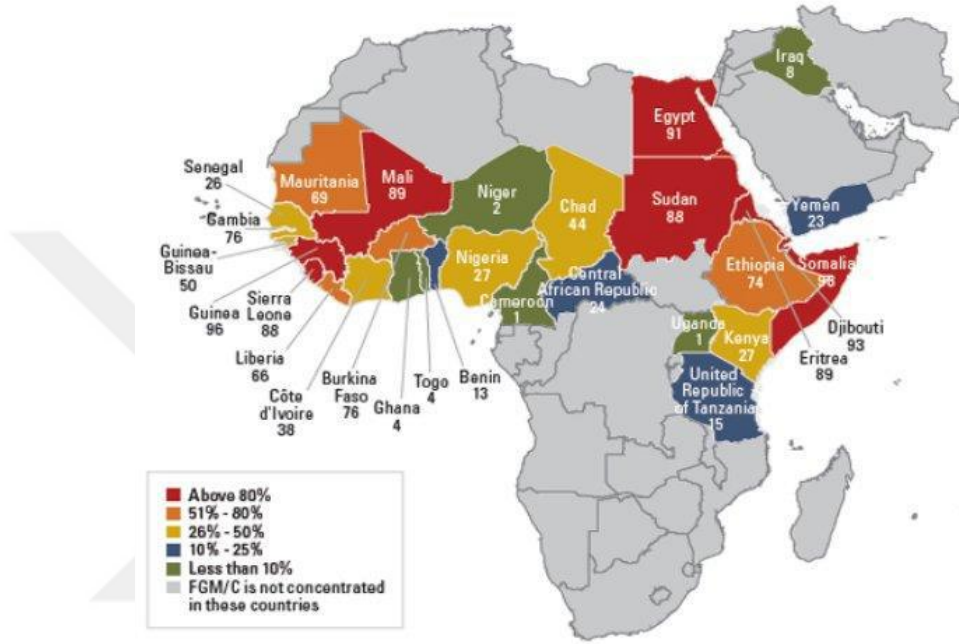
3)Kadın sünnetinin beraberindeki tehlikeli geleneksel uygulamalar

4) Sünnet olmayan kız çocuklarının toplumda damgalanması” (UNICEF, 2013:184-190).

WHO, dünya çapında 130 milyon kız çocuğunun ve kadının bu işlemten etkilendiğini belirtmektedir. Her sene yaklaşık 2 milyon kız çocuğu kadın sünnetiyle karşı karşıya kalır ve her gün neredeyse 600 vaka görülmektedir. Bu uygulamadan etkilenen kızların birçoğu, Afrika'da bulunan ülkelerde yaşamaktadır. Bununla birlikte Orta Doğu'da yer alan bazı ülkeler de dahil edilebilir. Bunun dışında Latin Amerika, Batı Avrupa ve ABD dahil ülkelerin göçmen topluluklarında bu tarz uygulamalar görülmektedir (WHO, 2010).

Kadın sünneti, Hristiyan, Yahudi, animist (doğanın ruhsal varlıkları olduğuna inanan ilkel topluluklar) ve Müslüman topluluklarda uygulanmaktadır. Ancak günümüzde, bu uygulamanın gerekçesi olarak herhangi bir dinsel öğretiye dayanan açıklama sunulmamaktadır. Çoğu Müslüman topluluk, kadın sünnetinin dini bir

zorunluluk olduğunu öne sürmektedir. Oysa Kur'an'da kadın sünnetinin gerekliliğine dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Birçok kadın sünnetini uygulayan kişi, dini liderlerin bu uygulamaya sessiz kalmasını ve bu barbarca uygulamaya karşı kamuoyu önünde herhangi bir tepki göstermemelerini, dini zorunlulukla ilgili belirsizlikten faydalanarak, nesiller boyu kadınların yaşadığı acıların sorumluluğu olarak görmekte ve eleştirmektedir (Abu-Sahlieh, 1994:575-600).

Şekil 1.1. Kadın Sünneti Uygulanan Ülkelerin Coğrafi Haritası Unicef Kadın Sünneti Raporu, 2013

Kadın sünneti, Orta Doğu, Afrika, bazı Asya ülkelerinde dünyada yaklaşık olarak 30'dan fazla ülkede uygulanan ve gelenekselleşen bir sistemdir. Kadın ve kızlara uygulanan kadın sünneti günümüzde bir şiddet çeşidi olarak değerlendirilmekte fakat varlığını hala sürdürmektedir. Kadın sünneti, genital organın bir kısmını alınması veya tamamının çıkarılmasını, kadının genital organının farklı şekillerde kullanılmasını içeren bir uygulamadır. Kadın sünnetinin yapılma sıklığı Somali'de yaklaşık %95 ve çoğunlukla 4 ile 11 yaş aralığındaki kız çocuklarında yapılmaktadır (İbrahim, 2019).

Kadın sünneti, kadınların ve kız çocuklarının mental sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır (Moritz, 2005:1000). Kadınlar, orgazm olma konusunda zorluk çekmekte ve yakın ilişkilerde utanç duymaktadır (Burrage, 2015). Kadın sünneti uygulamasını yaşayan bireyler için, "sosyal statü kazanma, akran ve ebeveyn baskısına uyum sağlama" hedefi ile sünnet ameliyatının travması, korkusu ve sonrasındaki yaşantı

Çatışma yaratmaktadır (Toubia, 1994). Burrage, kadın sünneti uygulamasına maruz kalan kadınların, güven ve iletişim kurma konularında psikolojik sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir. Örneğin, İngiltere’deki göçmen kadınların sünnet için ülkelerine gidip döndüklerinde, eğitimde başarı oranlarının düştüğü gözlemlenmiştir (Burrage, 2015). Kadın sünneti, bazı cinsel sorunlara yol açmakta, cinsel ilişkileri acı verici hale getirebilmekte ve cinsel arzuların azalmasına, duyu yoksunluğuna neden olabilmektedir (WHO, 2000). Ayrıca, kadın sünnetine maruz kalan kadınlar hamile kalmada zorluk çekmekte ve hamilelik sırasında doğumda sorun yaşama olasılıkları artmaktadır (Mahmoud, 2015:56).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ACİL DURUM ANINDA BAŞVURULACAK MEKANİZMALAR

2.1. Uluslararası Anlaşma ve Konferanslar

2.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, dünya geneline hitap eden ilk beyanname olarak kabul edilmektedir. Beyannamede, tüm insanların eşit haklara sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (Tek, 2018). Beyannamenin 1. maddesinde, “Bütün insanlar özgür, haklar ve haysiyet bakımından eşit doğarlar. Vicdan ve akıl sahibidir ve birbirlerine kardeşlik ruhuyla hareket etmelidirler.” denilmektedir. Beyannamenin 2. maddesi, ayrımcılığa karşı hakların korunmasını öngörür (İnsan Hakları Derneği, 1999).

Kadınların sahip olduğu haklar, yalnızca kadınlara özgü değil, erkeklerin de insan hakkıdır. Bu anlayışa göre, “kadının insan hakları” kavramı gereksizdir; zira mevcut haklar, insan haklarıdır. Kısacası, kadın insan hakları ile erkek insan hakları arasında bir fark olmamalıdır (Beitz, 2009).

2.1.2. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (DEVAV)

Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri (DEVAV) birinci maddesinde: Özel hayatta ya da kamusal alanda gerçekleşen, psikolojik, fiziksel, cinsel zarar, acı veya üzüntü veren veya potansiyel olarak içeren toplumsal cinsiyete dair eylem, kadına yönelik şiddettir (Beitz, 2009).

Bildirinin ikinci maddesinde ise şiddetin türlerine ve uygulama yöntemlerine değinilmiştir. Aile içinde şiddete maruz kalan kadının hakaret, dayak, aşağılama, kadın sünneti, kötü muamele, cinsel istimar/taciz, kız çocukların istismarı, evlilik içi tecavüz, evlenirken verilen başlık parası, bekaret kemeri şeklindeki geleneksel uygulamalara ek olarak eşin haricindeki şiddet davranışları ve sömürüler dahil olmak üzere cinsel, fiziksel, psikolojik eylemler kadına karşı uygulanan şiddet olarak değerlendirilecektir (DEVAV, 1993).

DEVAW, hukuka dayalı bir bağlayıcılığı olmadığı halde, kadınları hedef alan her türlü şiddeti önlenmeyi içerdiği kurallar ve ilke gereği devletlerin hukuk sistemlerini düzenlemeleri hususunda itici bir unsur olmuştur (Moroğlu, 2012: 360).

2.1.3. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979 yılında kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. CEDAW, uluslararası düzeyde kabul gören genel bir insan hakları belgesidir ve 2011 yılı itibarıyla 186 BM üyesi ülke tarafından onaylanmıştır; ancak Birleşik Devletler, Sudan, İran, Somali ile üç küçük Pasifik Adası ülkesi olan Tonga, Nauru ve Palau tarafından imzalanmamıştır (Masri, 2012: 931-946). Sözleşme, "Sözleşmeyi imzalayan Devletler, kadınlara yönelik gerçekleşen doğrudan ve dolaylı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak, kamu ve özel alanlarda hayatın her aşamasında kadınlar ve erkekler arasında resmi ve fiili eşitlik sağlamak için kapsamlı yükümlülükler kabul etmektedirler" (Byrnes & Freeman, 2012). Ancak, uluslararası bir sözleşme olan CEDAW bile aile içi şiddet, cinsiyete dayalı şiddet, üreme hakları ve kadın sünneti gibi konularda özel bir düzenleme içermemektedir (Çakırca, 2015: 145-192).

CEDAW, doğrudan kadına yönelik şiddete ilişkin özel bir madde içermemektedir; ancak 12. madde, kadınların sağlık hakkını ve bedenlerini kontrol etme hakkını güvence altına almaktadır. CEDAW, "ayrımcılığı tanımlarken kadına yönelik şiddet konusunda sessiz kaldığı görülmüştür" (Ertürk, 2015). Sözleşmenin maddelerinde kadına karşı şiddet konusunda belirgin bir düzenleme yer almamakla birlikte, içerdiği düzenlemelerin dolaylı olarak bu konuyu kapsadığı söylenebilir (Uçar, 2016).

CEDAW'ın içeriği daha kapsamlı olarak ele alındığında, "kadınlara yönelik ayrımcılığın tanımı", "ekonomik ve kültürel, siyasal alanlarda tedbir alma sorumluluğu," "geleneklerin ve önyargıların ortadan kaldırılması," "hukuki alanda tedbirler alma yükümlülüğü," "kadının metalaşmasının yasaklanması," "vatandaşlık hakkı," "hükümeti temsiliyet hakkı," "sağlık hakkı," "çalışma hakkı," "eğitim hakkı," ve "aile ilişkileri ve evlenme hakkı" alanındaki haklar gibi yükümlülükler ve haklar ele alınmıştır (Oktay Yılmaz, 2015: 374).

Birleşmiş Milletler, toplumdaki bazı kadın hakları konularının kültürel gerekçelerle savunulmasına ve yasalarla şiddet olarak tanımlanmasına dikkat

çekmektedir. Bu durum, evrensel düzeyde tartışılan konulardan biridir. Namus cinayetleri, kadın sünneti ve erkek çocuk önceliği gibi uygulamalar, kültürel normların bir parçası olarak savunulmaktadır. Kadınlara topluma ait rollerin dayatılması, kültürel normlar ve klişeler, kadınların insan haklarından yararlanmalarını engelleyen büyük bir engeldir. Örneğin, kız çocuklarının eğitime erişememesi ve eş olarak, ardından anne olarak iş gücüne katılamayacakları düşüncesiyle eğitime ihtiyaç duymadıkları varsayımı yaygındır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme, ilgili devletlerin “gelenekleri, önyargıları ve diğer tüm uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla erkeklerin ve kadınların kültürel ve sosyal davranış kalıplarını değiştirmek amacıyla uygun tedbirleri almasını” gerektirmekte, ayrıca “ erkekler ve kadınlar arasında aşağılık ve üstünlüğe dayanan düşüncelerin ortadan kaldırılmasını” içermelidir (UN, 2014: 76-109).

2.1.4. Kopenhag Konferansı

1980 yılında 14-30 Temmuz tarihleri arasında Meksika Konferansı'nın eylem planının takip edilmesi amacıyla “Birleşmiş Milletler Küresel Kadın, Eşitlik, Kalkınma ve Barış On Yılı” sloganıyla konferans gerçekleştirilmiştir. Konferansta, eğitim, sağlık istihdam gibi alt başlıklar da dahil edilerek küresel eylem planı ele alınmıştır. Öne çıkan konular arasında, kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması, ulusal düzeyde ve yerel anayasalar ile diğer mevzuatlarda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yer almaktadır. Bu konferansın vurgusu nedeniyle, kadınlar her alanda Kopenhag Antlaşması'na bağlı hale gelmiştir. Konferansın amacı, erkek ve kadın eşitliğini sağlamak ve ulusların mevzuatını bu doğrultuda değiştirmektir (Akgül, 2021).

Bu programda ön plana çıkan yeniliklerden biri, öncelikli sorunlara “aile içi şiddete” yer verilmesidir. Genç ve engelli kadınlar, mülteci kadınlar gibi grupların, acil çözüme ulaşması gereken ihtiyaçları ve özel durumlarının yer aldığı konferansta; bu başlıklar sorun alanlarına dâhil edilmiş, yasal hakları ve bunları kullanırken yaşanan farklılıklar bilhassa belirtmiştir. Kadınların çocukların bakımı, mülk sahibi olabilmeleri, mirasta söz hakkı olabilmeleri, 20 uyrukta hak sahibi olabilmeleri için daha geçerli yöntemlerin olması gerektiği öne sürülmüş, hem de kadınların cinsiyetine dayalı önyargıların sonlandırılması önerilmiştir (Kriakos, 2003).

2.1.5. Mexico City Konferansı

Dünya Kadın Konferansı'nda sunulup kabul edilen Dünya Eylem Planı'nın amacı “Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış”tır. Birleşmiş Milletler, bu eylem planını hayata geçirmek hedefiyle 1976-1985 yılları arasını “Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış için Kadın On Yılı” olarak ilan etmiştir. Eylem Planında belirlenen dokuz esas görev alanı şunlardır: Siyasal katılım, istihdam, uluslararası işbirliği ve barış, sağlık ve beslenme, eğitim, aile, nüfus, konut ve benzeri toplumsal sorunlar. Bu plan aracılığıyla, Birleşmiş Milletler'e üye olan tüm devletler, kadın sorunlarına yönelik çözümler üretmek amacıyla ulusal ve uluslararası mekanizmalar oluşturmak için ilk kez kapsamlı bir çalışma başlatmıştır. Ayrıca, kadınların toplumdaki yerlerini ve eşitlik/eşitsizlik durumlarını belirlemek amacıyla gerçekçi istatistiklerin oluşturulması ve sonuçlara ilişkin veri bankalarına işlenilmesi gerektiği de alınan önemli kararlar arasında yer almıştır (Belek, 2006).

Kadın On Yılı ve Birinci Dünya Kadın Konferansı kapsamında, ulusal ve uluslararası eşitlik sistemleri kurulmuştur. Bu sistemler arasında INSTRAW (Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü) ve UNIFEM (BM Kadın İçin Kalkınma Fonu) yer almaktadır. Böylece, kadınlar artık yardım ve desteklerin nesnesi olmaktan ziyade, kalkınmanın ana öznesi olarak görülmeye başlanmıştır (Anıl & diğerleri, 2001).

2.1.6. Nairobi Konferansı

1985 yılında Nairobi’de gerçekleşen ülkemizin de dahil olduğu 157 ülkenin katılımıyla 3. Dünya Kadın Konferansı gerçekleşmiştir. Konferansta kadınların sosyal yaşamdan ve ekonomik programların dışında bırakılmaları nedeniyle gelişme sürecinin avantajlarından daha az pay aldıklarının üzeri çizilmiştir. Kadının aile içinde maruz kaldığı şiddet, silahlı çatışmalarda ve insan ticaretindeki durumları ele alınarak benzer durumlar ve şiddetin çeşitli boyutları üzerinde durulmuştur. Bu stratejiler, siyasi, sosyal ve yasal katılımı eşitlik olmak üzere üç temel alanda geliştirilmiş ve bu alanlarda kadınların eşit katılımının sağlanmasıyla toplumun daha fazla fayda sağlayacağı kabul edilmiştir. Toplantıda onaylanan “Toplumsal Gelişmede Kadın” perspektifi, dünyadaki bütün kadınlara önemli avantajlar sunmuştur (Taşkın, 2004: 17). Bir ilk olarak kadınların toplumun bütün alanlarına katılım sağlayabilmesi sadece “hak” değil ayrıyeten toplumsal bir gereklilik olduğu ifade edilmiştir (Kriakos, 2003).

2.1.7. Pekin Konferansı

1995 yılında 4-5 Eylül tarihlerinde Pekin’de düzenlenen konferans 4. Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilerek 15 Eylül 1995 tarihinde BM Genel Kurulu’nun 16. toplantısında onaylanmıştır (Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu, 1995). Pekin Deklarasyonu/ Eylem Platformunda kadınlara sunulan haklarının insan hakları olduğunu belirtmiş, kadın-erkek eşitliğinin ve kadının ilerlemesinin sosyal adaletin şartı olduğunu, kalkınmış ve adil bir dünya için kadının toplumun her alanında güçlendirilmesi şart olduğu belirtilmiştir (KSGM, 2011).

Konferansta 12 kritik alan belirlenmiş bu stratejik hedefler ve 12 kritik alan şunlardır:

Yoksulluk: Yoksulluk çeken kadınların ihtiyaçlarına yönelik politikalar geliştirip uygulamak, kadın haklarını güvence altına alacak şekilde yasaları düzenlemek ve kadınların kredi imkânlarına erişimini kolaylaştırmak.

Eğitim ve Öğrenim: Kadınların eğitim sürecine eşit olanaklarla ulaşmalarını sağlamak, cehaleti ortadan kaldırmak, mesleki eğitimle teknoloji ve bilim aracılığıyla kendilerini geliştirmelerini desteklemek, ayrımcılıktan uzak bir eğitim sunmak ve yaşam boyu öğrenim imkânı sağlamak.

Sağlık: Kadınların yaşamları boyunca kaliteli sağlık hizmetlerine ve bilgiye erişimlerini sağlamak, cinsel sağlık ve üreme sağlığı programlarını güçlendirmek, cinsel yolla bulaşan hastalıklara dair projeler üstlenmek ve bu alanda araştırmaları yaygınlaştırmak.

Şiddet: Kadına maruz kaldığı şiddeti önlemek amacıyla şiddetin nedenlerini, sonuçlarını ve önleme yollarını incelemek, bu doğrultuda entegre önlemler almak ve kadın ticaretini önleyerek mağdurlara yardım sağlamak. Ancak, bu konuda Vatikan’ın şiddete karşı şerh koyması dikkat çekici olmuştur.

Silahlı Çatışma: Kadınların çatışma çözüm süreçlerinde karar alma mekanizmalarına katılımlarını artırmak, silahlanmayı kontrol altına almak, işgal altındaki kadınları korumak, şiddete dayanmayan çözümler bulmak ve mülteci kadınları desteklemek.

Ekonomi: Kadınların ekonomik haklarını yaygınlaştırmak, iş bulmalarına yönelik eğitim ve hizmetler sunmak, ekonomik bağımsızlıklarını sağlamak, çalışma

hayatında ayrımcılığı sonlandırmak ve aile içindeki sorumlulukları eşit şekilde paylaşmak.

Karar Alma ve Yetki Süreci: Kadınların karar alma süreçlerine tam ve eşit katılımlarını sağlamak ve liderlik pozisyonları için kapasitelerini artırmak.

Kadınların İlerlemesinde Kurumsal Mekanizmalar: Cinsiyet eşitliğini kanunlar, politikalar ve projelerle bütünleştirmek, ulusal mekanizmalar kurmak ve cinsiyet temelli veri toplama, değerlendirme ve yayma süreçlerini güçlendirmek.

İnsan Hakları: Kadınların insan haklarını korumak, tüm insan hakları belgelerini tam olarak uygulamak, yasalar ve uygulamalarda eşitliği sağlamak ve yasal okuryazarlığı teşvik etmek.

Medya: Medyada kadınların kendilerini ifade etmelerine imkan tanımak, klişelerden uzak kadın görüntülerini yaygınlaştırmak ve medya karar alma mekanizmalarına kadınların erişimini sağlamak.

Çevre: Çevreye ilişkin karar alma süreçlerine kadınları dahil etmek, kalkınma politikalarında kadın konularını entegre etmek ve kadınları bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde güçlendirecek mekanizmalar kurmak.

Kız Çocukları: Kız çocuklarına yönelik olumsuz tutum ve uygulamaları, ayrımcılığı, ekonomik istismarı sona erdirmek, şiddeti ortadan kaldırmak, sosyal ve politik yaşama ilişkin bilinci artırmak ve ailenin kadının statüsünü geliştirmedeki rolünü güçlendirmek (Dinçer, 2014).

Bu konferansın diğer bir tarihi önemi ise toplumsal cinsiyet kavramının üzerinde durulup yapılan incelemelerin yöntem olarak kabul edilmesidir. "Toplumsal cinsiyet" kavramı 1985 yılından bu yana ağırlıklı duyulmaya başlanmış ve kavramın analiz metodlarının resmi olarak kabul görmesi 4. Dünya Kadın Konferansı'nda mümkün olmuştur (Acuner, 1999).

2.1.8. Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Son Verme Kampanyası

2008 yılında dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, dünya genelinde kız çocuklarına ve kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve bu şiddeti tamamen ortadan kaldırmak amacıyla "Kadına Yönelik Şiddete Son Vermek İçin Birleşin" kampanyasını başlattı. Bu kampanya, uzun vadeli bir çaba olarak tasarlandı ve dünya genelinde geniş bir yankı uyandırdı. Aynı yılın Kasım ayında, Ban Ki-Moon, Oscar

ödüllü aktris Charlize Theron'u özellikle kadına yönelik şiddeti sona erdirmeye odaklanan bir "Barış Elçisi" olarak atadı. Charlize Theron, ABD ve Güney Afrika vatandaşı olarak, kampanyanın görünürlüğünü artırmada önemli bir rol oynadı (Kashrud, 2018).

Genel Sekreter, kampanyayı duyururken kadına yönelik şiddetle mücadelede her ülkenin kendi stratejisini oluşturması gerektiğini vurguladı. Bu bağlamda, bir ülkede etkili olan bir yaklaşımın başka bir ülkede beklenmedik ve istenmeyen sonuçlara yol açabileceğini belirtti. Ancak Ban Ki-Moon, tüm ülkeler, kültürler ve toplumlar için geçerli olan evrensel bir gerçeğin altını çizdi: "Kadına karşı şiddet hiçbir zaman mazur görülemez, hoş görülemez ve kabul edilemez. " (Hilal, 2007).

Bu kampanya, küresel farkındalık yaratmayı ve devletler, sivil toplum kuruluşları, bireyler ve uluslararası örgütler arasında iş birliğini teşvik etmeyi amaçlayarak, kadına yönelik şiddetin her türlüşüne karşı güçlü bir duruş sergiledi.

2.2. Türkiyedeki Kanunlar ve Belgeler

2.2.1. 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kadına karşı şiddetle mücadele de ülkemiz de ki en spesifik kanun, Resmî Gazete'de 08.03.2012 tarihinde yayınlanan 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*'dur (Uğur, 2012: 350). İlgili kanunun 22. Maddesine dayanarak hazırlanan yönetmeliğin 1. Maddesinde amacına değinilmiştir:

"Şiddete uğrayan veya tehlike altında olan kadınlar, çocuklar ve diğer bireylerin korunması ile şiddet uygulayanlara yönelik tedbirleri kapsar." (Türkmen, 2009: 1400).

6284 sayılı kanunun 6. maddesinde mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları:

- a) Kendisi ve varsa çocukları için uygun bir barınma sağlanması,
- b) Diğer yasalar çerçevesinde sağlanacak yardımlar hariç, geçici maddi destek verilmesi,
- c) Psikolojik, hukuki ve sosyal, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulması,
- ç) Hayati tehlike durumunda, kişinin talebi üzerine veya resen geçici koruma sağlanması,

d) Gerekli durumlarda, korunan kişinin çocukları varsa, çalışma yaşamına katılımını desteklemek için, 16 yaşından büyükler için belirlenen net asgari ücretin yarısı kadar ve belgelemek şartıyla, dört ay süresince kreş desteği verilmesi; kişi çalışıyorsa, iki ay süreyle aynı destek sağlanması. (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

6284 sayılı yasanın 17. Maddesi doğrultusunda hâkim tarafından alınan önleyici tedbir kararları:

a) Şiddet mağduruna yönelik hakaret, tehdit, aşağılama veya küçük düşürme içeren davranış ve sözden kaçınılması.

b) Şiddet uygulayan kişinin, mağduru derhal konuttan veya bulunduğu yerden uzaklaştırılması ve mağdurun korunan konutta kalmasının sağlanması.

c) Şiddet uygulayan kişinin, mağdurların bulundukları okul, konut ve işyerlerine yaklaşmasının yasaklanması.

ç) Çocuklarla ilgili mevcut bir kişisel ilişki kararı varsa, bu ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, sınırlanması ya da tamamen kaldırılması.

d) Korunan kişinin yakınlarına, tanıklara ve çocuklarına, şiddet mağduru olmasalar bile, yaklaşmaması gerektiği durumlarda tedbirlerin alınması.

e) Şiddet uygulayan kişinin, korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya diğer yollarla rahatsız etmemesi.

g) Kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Kamu görevi nedeniyle silah taşımaması gerekse bile, zimmetinde bulunan silahı görev süresi bitiminde ilgili kuruma teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulunduğu yerlerde alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kullanmaması ve bu maddelerin etkisinde iken korunan

kişilere yaklaşmaması, bağımlılığı durumunda tedavi için hastaneye başvurusu.

ı) Sağlık kuruluşlarına muayene veya tedavi için başvurusu ve tedavisinin sağlanması.

(2) 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbirler ile Türk Medeni Kanunu (TMK) hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması konularında da karar verebilir.

(3) Şiddet uygulayan kişi, aynı zamanda ailenin geçimini sağlıyorsa, hâkim, TMK hükümlerine göre nafaka hükmedilmemiş olması kaydıyla, mağdurun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak, talep olmasa dahi tedbir nafakasına hükmedebilir (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

6284 sayılı yasanın 12. Maddesi doğrultusunda hâkim tarafından alınacak koruyucu tedbir kararları:

- a) İş yerinin değişikliği.*
- b) Evli durumdaysa, kişiye ayrı bir yerleşim yeri tahsis edilmesi.*
- c) Türk Medenî Kanunu'nun şartları sağlandığında ve korunan kişinin talebi üzerine, tapu kütüğüne aile konutu şerhinin eklenmesi.*
- ç) Korunan kişinin hayatî tehlikesinin mevcut olması ve mevcut tedbirlerin yetersiz olduğu tespit edilirse, 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu çerçevesinde kimlik ve ilgili diğer bilgilerin değiştirilmesi, korunan kişinin bilgilendirilmiş rızası ile yapılması (6284 Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).*

Yasanın 8. maddesinin 3. bendinde koruyucu tedbir kararları uygulanırken belge ve delil istenmeyeceği alenen belirtilmekte, önleyici tedbir kararlarında belge ve delil aranmayacağına dair bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu kararların uygulanması gerektiği şekilde verilmesi öngörülmektedir. Ancak, önleyici kararlar için kesin delillerin mevcut olması gerekmez de, şiddet olarak değerlendirilebilecek davranış, tutum veya tehlikelerin varlığını gösteren emarelerin bulunması zorunludur. Bir eylemin önlenmesi için öncelikle o eylemin varlığı ispatlanmalıdır (Uğur, 2012: 352).

Ayrıca, gelişmiş ülkelerde benimsenen "*kadının beyanının esastır*" ilkesinin ülkemizde de uygulanması, Yargıtay kararlarında ve doktrinde yer bulmaktadır (Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2014).

2.2.2. Türk Medeni Kanunu

22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı TMK, evlilik birliğiyle ilgili düzenlemeler getirirken, evlilik sözleşmesine taraf olan çiftlerin temel kişilik haklarının korunmasını da öngörmektedir (Özcan, 2009). Sirman, TMK, Türk Ceza Kanunu (TCK) ve kota kampanyalarını değerlendirerek, kadın hareketinin aile temelli vatandaşlık uygulamalarında kadın-erkek ayrımını ve kadınların bu ayrımcılıkla mücadeledeki rollerini nasıl öğrendiğini vurgular. Sirman'a göre, kadınlar toplumda önce eş ve anne olarak görülmekte, ardından vatandaşlık haklarından yararlanabilmektedirler; bu durum, kanunlar değişse bile, uygulamanın kadınları önce aile içinde görev yapacak bireyler olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Sirman, 2007).

TMK, evlenme ehliyeti ve erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik düzenlemeleri 11., 12., 124., 125., 126., ve 127. maddelerde belirtmektedir. 11. madde, erginliğin on sekiz yaşında başladığını ve evliliğin kişiyi ergin kıldığını ifade ederken, 12. madde on beş yaşını dolduran küçüklerin, velisinin rızasıyla mahkeme tarafından ergin kılınabileceğini belirtir. 124. madde, erkek veya kadının on yedi yaşını doldurmadan evlenemeyeceğini, ancak hâkimin olağanüstü durumlarda on altı yaşını doldurmuş olanların evlenmesine izin verebileceğini düzenler. 125. madde, ayırt etme gücüne sahip olmayanların evlenemeyeceğini, 126. madde ise küçüklerin yasal temsilcisinin izni olmadan evlenemeyeceğini ifade eder. 127. madde, kısıtlıların da yasal temsilcisinin izni olmadan evlenemeyeceğini belirtir. Ayrıca, 151. madde, kişinin veya yakınlarının hayatına, sağlığına ya da namusuna yönelik ciddi bir tehlike ile korkutularak evlenmeye zorlanmışsa, evliliğin iptali için dava açabileceğini güvence altına alır. Öğretide olağanüstü durumlar genellikle kadının hamile kalması veya çocuk sahibi olması gibi durumlar olarak ifade edilmiştir (Karıncı, 2010). TMK'nın 162/1. maddesi ise, eşlerden herhangi birinin diğeri tarafından hayatına kastedilmesi, kötü muamele görmesi veya ağır onur kırıcı davranışlarla karşılaşması durumunda boşanma davası açabileceğini belirtir (TMK, 2004). Ailede çiftler arasında yaşanacak herhangi bir şiddet boşanma davası için haklı bir sebep oluşturmaktadır.

743 kanun numarası ile TMK'nin yürürlükten kaldırılan hükümleri; yasa ile gelen birtakım düzenlemeler şöyledir,

Aile Reisi: Önceki kanundaki "Aile reisi kocadır" ifadesi, "Evlilik birliğini eşler birlikte yönetirler" şeklinde değiştirilmiştir (Madde 186).

Temsil Hakkı: Eski kanunda temsil hakkı çoğunlukla kocaya verilmişken, yeni düzenlemede bu hak eşlerin her ikisine de verilmiştir (Madde 185).

Ev Seçimi: Önceki düzenlemede ev seçimi kocanın yetkisi altında iken, yeni düzenleme eşlerin ev seçimini birlikte yapacaklarını belirtmektedir (Madde 186).

Velayet: Eski kanunda çocukların velayeti, çiftler arasında anlaşmazlık durumunda babanın kararının üstün olacağı şekilde düzenlenmişken, yeni düzenlemede eşlerin çocukların velayetini birlikte kullanmaları öngörülmektedir (Madde 182).

Meslek Seçimi: 1990 yılında iptal edilen hükme göre eşlerden birinin meslek seçiminde diğ erinin iznini alma zorunluluğu kaldırılmış, her eşin kendi iş ve meslek seçiminde bağımsız olması sağlanmıştır (Madde 192).

Giderlerin Yönetimi: Eski kanunda ev ve çocukların idaresi kocaya aitken, yeni düzenlemede eşler, ev birliğinin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıklarıyla katkıda bulunacaklardır (Madde 186). Kaldırılan ve değiştirilen maddeler ile kadının kişisel hakları, aile ve toplum içindeki yeri güvence altına alınmıştır.

2.2.3. Belediye Kanunu

Kadına yönelik şiddetin önlenip son bulabilmesi için yerel yönetimlere de büyük sorumluluklar düşmektedir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin "a" fıkrasına göre "Büyükşehir Belediyeleri ve Nüfusu 100.000'in üzerindeki Belediyeler kadınlar ve çocuklar için konukevleri açma yükümlülüğü taşımaktadır. Diğer Belediyeler ise mali durumlarını ve hizmet önceliklerini göz önünde bulundurarak kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler." hükmü bulunmaktadır (Belediye Kanunu, 2005). Sığınma evi kurma yükümlüğü bulunan belediyelerin uygulamaları izlenip parasal kaynak için araçlar oluşturulmalıdır (Karınca, 2010). Belediyeler

kendilerine ait merkezi bütçeden sosyal faaliyetlere ve yardımlara ayrılan ödeneklerin belli bir kısmını konukevlerine ayrılarak konukevlerinin varlıklarını devam ettirmelerini sağlamaktadır (Tosun & Öztürk, 2010). Belediyelerin bu konu da eleştirilen noktası bağlı bulundukları partilerin siyasi görüşleri üzerine şekillenme kaygısıyla karşı karşıya kalınmasıdır (Alpago, 2006).

Belediye tarafından açılıp şiddete maruz kalan kadınlara yönelik hizmet vermeye başlayan ilk kadın konukevi Bakırköy Belediyesi tarafından 1990 yılında açılmıştır (Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği, 2021).

2.2.4. Türk Ceza Kanunu

TCK'nin birinci maddesi, ceza kanununun amacı; kamu düzenini, kişi hakkını ve özgürlüklerini, hukuk devletini, kamu sağlığını korumak, toplum barışını sağlamak, çevreyi korumak ve suçları önlemektir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun esasları ile suçlar ve yaptırımlar düzenlenmiştir. Çağdaş ceza infaz sistemlerindeki esas amaç suçluların eğitilip, yasalara saygı duyan, verimli ve üretebilen birer vatandaş olup yeniden topluma kazandırılması, kimseye muhtaç kalmadan hayatlarını sürdüren, toplumu ve suç mağdurunu koruyarak suçluların yeniden suç işlemesinin önüne geçmektir (Kale, 2009).

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Yeni TCK, kadının birey olarak kabul edilmesini temel alarak, kadına yönelik suçları "kişilere karşı işlenen suçlar" kapsamında ele almıştır. Bu kapsamda, cinsel saldırı suç olarak tanımlanmış ve cezalandırılmıştır. Töre gerekçesiyle işlenen cinayetlerin cezası artırılmış ve evlilik dışı hamilelik durumunda erkeğin kadını terk etmesi, yeni bir suç olarak düzenlenmiştir. (Kaypak & Kahraman, 2016). Ayrıca, cinsel suçlarla ilgili tanımlar genişletilmiş, cezalar ağırlaştırılmış, eşler arası tecavüz suç olarak kabul edilmiş ve namus cinayetlerinde ceza indirimi kaldırılmıştır. Kadınlar arasında evli-bekâr ayırımına son verilmiştir. (Sallan Gül, 2013).

Psikolojik ve fiziksel şiddet mağduru kadının yaşadığı travmalara bağlı olarak intihar girişimi olmuş ise fail davranışları ile mağduru intihar girişimine sebep oluyorsa iki ile beş yıl arası hapis cezasına hükmedilmektedir. Öz kıyım olursa, dört yıl ile on yıl arası hapsi istenebilir. İşlediği eylemin anlamlandırma ve sonucunu algılama yeteneği gelişmemiş kişileri intihara teşvik edenler veya tehdit ya da cebir kullanarak intihara zorlayanlar, kasten öldürme suçuyla yargılanacaklardır. Bu düzenlemelerle, kadının maruz kaldığı şiddetin, töre bahanesiyle gerçekleştirilen suçların önlenmesi ve kadın

cinayetlerinin engellenmesi hedeflenmiştir (TCK, 2004). Daha önce, kadına yönelik cinsel şiddet suçları genel ahlak ve aile düzenine karşı suçlar olarak değerlendirilirken ve namus gerekçesiyle ceza indirimi uygulanırken; yeni düzenlemeyle bu suçlar, kişi hak ve özgürlüklerine karşı suçlar olarak tanımlanmış ve töre cinayetleri ise nitelikli insan öldürme suçu olarak kabul edilmiştir (Altınay & Arat, 2007).

Aile inşasının sağlıklı biçimde kurulabilmesi ve çok eşliliğin önüne geçilebilmesi amacıyla çoklu veya hileli evlenme yapan kişi/kişilere altı ay ile iki yıla kadar hapis cezası hükmü verilebilmektedir (TCK, 2004). Ailede meydana gelen şiddet eylemlerini ve aile hukuku kapsamında değinilen yükümlülüklerin istenileni yapmak, eşlerine kötü muamele eden kişileri de kapsayan cezalar 232-234 maddelerce düzenlenmiştir. TCK'nin 232 maddesi uyarınca aynı konutu paylaşan kişilerden kötü muamele yapana, iki ay ile bir yıla kadar hapis cezası verilecektir. Aile hukukundan doğan bakım, destek olma ve eğitim sorumluluklarını yerine getirmeyen kişiye, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası verilebilmektedir. (TCK, 2004).

2.2.5. Ceza Muhakeme Kanunu

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'nın kadınla ilgili kısımları 75. madde, 76. madde ve 77. maddelerinde “Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğinin Tespiti Hakkında Yönetmelik” te yer verilmiştir.

75. Maddenin 1. Bendinde: *“Suça ilişkin delil elde edebilmek amacıyla, sanık veya şüpheli üzerinde iç beden muayenesi yapılabilir ya da vücuttan kan, tükürük, saç, tırnak gibi biyolojik örnekler alınabilir. Bu işlem, Cumhuriyet savcısı veya mağdurun talebi üzerine ya da doğrudan hâkim veya mahkeme tarafından kararlaştırılabilir. Gecikme durumunda, Cumhuriyet savcısı da bu kararı verebilir, ancak bu kararın yirmi dört saat içinde hâkim veya mahkeme tarafından onaylanması gerekir. Onaylanmayan kararlar geçersiz sayılır ve bu şekilde elde edilen deliller kullanılamaz.”* (CMK, 2004). CMK’de delil elde edebilmek amacıyla kadının rızası aranmaksızın genital muayenenin, savcı veya hâkim tarafından doğrudan yapılabildiği de göz önünde alındığında, suça ilişkin beden dokunulmazlığı veya irade özgürlüğünün korunmayıp adli sürecin korunmasının amaç olduğu söylenebilmektedir (Keçeligil, 2016: 160).

77. Maddenin 1. Bendinde *“Kadının genital muayenesi, kadının talebi ve imkânlar elverdiği takdir de kadın doktor tarafından yapılır (CMK, 2004).* Ceza muhakeme kanununda, mağdura yönelik sosyal hizmetler, destek ve danışmanlık

hizmetleri, eğitim, suçu önleme araçları, araştırma ve değerlendirme, izleme çalışmaları, uluslararası iş birliği düzenlenmiştir (Uçar, 2016).

2.3. Acil Durum Mekanizmaları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ulusal ve uluslararası metinlerin ardından şiddet mağdurlarının başvurabileceği kurumlar Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), ASHB İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, Alo 183 Sosyal Destek Hattı, Savcılık, Aile Mahkemeleri, Valilik ve Kolluk Kuvvetleridir. Ancak kadına yönelik şiddeti izleme ve önleme deyince akla ilk olarak diğer bakanlıklarla koordinasyon halinde çalışan ASHB gelmektedir. 20 Mart 2012 de yürürlüğe giren 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi sayılı kanun ülkemizde kadına yönelik şiddeti durdurmaya yönelik uygulamaya konulan yasal düzenleme olmakla beraber İstanbul Sözleşmesi hedef alınarak oluşturulmuştur (Pilgır, 2015).

Şiddeti önlemede ve şiddetle mücadelede acil durum mekanizmalarından 6284 sayılı kanun bölüm 2.2.1. de ayrıntılı bir şekilde açıklanmış olup 6284 sayılı kanunun uygulandığı şiddetle mücadele yürüten Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) amacı, öncelikli olarak şiddeti önleyici hizmetler sunmaktır. Bu kapsamda, şiddetin önlenmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması için bilinçlendirme çalışmaları yapılır. Hem önleyici hem de koruyucu hizmetlerle ilgili tüm idari, mali ve teknik işlemler yürütülür. ŞÖNİM'in hedefi, şiddetin sonlandırılması için alınan tedbirlerin doğru ve eksiksiz şekilde uygulanmasını sağlamak ve bu tedbirlerin sonucunda istenilen başarıya ulaşmaktır. ŞÖNİM, kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede önemli bir rol oynar. ŞÖNİM'ler, şiddet mağdurlarına yönelik verileri toplar ve şiddet öncesi ve sonrası süreçte sunulacak hizmetleri koordine eder. Ayrıca, mağdur kadınların ihtiyaçlarına cevap verebilmek için çeşitli kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapar.

ŞÖNİM'ler aracılığıyla sunulan destek hizmetleri şunları içerir:

- Mağdur kadınlara barınma imkânı sağlama,
- Geçici maddi yardım temin etme,
- Sağlık hizmetlerine erişim sağlama,
- İlgili kurumlara yönlendirme,
- Adli yardım hizmetleri sunma,

- Tedbir kararlarının alınması için başvuruda bulunma.

Bu hizmetler, şiddet mağduru kadınların güvenliğini ve iyiliğini sağlamaya yönelik önemli adımları içerir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024).

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir yasal dayanak sağlar. Bu kanun gereğince, kolluk kuvvetleri şiddet uygulayan kişilere yönelik önleyici tedbirler alırken, şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu tedbirler uygular. Kolluk kuvvetlerinin bu süreçteki tutumu son derece önemlidir. Şiddet riski altında olan ya da şiddete maruz kalan bir kadının, kolluk kuvvetlerine başvurduğunda güvenli ve etkili yardım alabilmesi kritik bir role sahiptir. Kolluk görevlileri, mağdura yeterli ve acil koruma sağlamalı, gerektiğinde olaya derhal müdahale etmelidir. Bu, şiddetin tekrarını önlemek ve mağdurun güvenliğini sağlamak açısından büyük önem taşır (Molu, 2014). Bu çerçevede kolluk kuvvetleri; şiddet gören kişinin korunması için gerekli önlemleri alarak, kadının güvenliğine yönelik çalışmalar yapar ve ilgili makamlarla iş birliği içinde tedbirlerin uygulanmasını sağlar.

Türkiye’de şiddeti önleme amacıyla mobil uygulamalar geliştirilmiş olup ilki Kadın Destek Uygulaması (KADES); tamamen yerli ve milli olan mobil uygulama kadınların ve çocukların maruz kaldıkları şiddeti duyurabilmek amacıyla geliştirilmiş akıllı telefonlar aracılığıyla uygulamayı indirip konum bilgisinden şiddet anında tek butonla kolluk kuvvetleri ulaşılabilir olmaktadır. 11 dil de hizmet vermektedir (KADES, 2018). ASHB’nin ALO 183 Sosyal Destek Hattı ile engelli, çocuk, kadın, şehit ve gazi yakınları, yaşlı, gazilere yönelik 7/24 kesintisiz rehberlik ve danışmanlık hizmeti Türkçe, Kürtçe ve Arapça olarak sunulmaktadır. 3G uyumlu telefonlar ile işaret dili ile görüşme yapılabilmektedir. Whatsapp uygulaması üzerinden bakanlıkça belirlenen hat üzerinde görüşme yapılabilmektedir (Alo 183, 2023). Ayrıca telefonlardan 112 tuşlanarak da 112 Acil Çağrı Merkezine ulaşarak ekiplerin olaya müdahalesi sağlanır (112 Acil Çağrı Merkezi, 2020).

Yeni ceza yöntemlerinden denetimli serbestliğe dair bu bilgilerden hareketle, hükümlünün gözetim altında tutularak rehabilite edilmesi için uygulanan programlardan biri de elektronik izlemedir. “Elektronik izleme; şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında

tutulmasını sağlayan, mağdurun ve toplumun korunmasını destekleyen, kararların infaz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir” (Resmi Gazete, 2013).

Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerine ilişkin yönetmeliğin 8. maddesine göre, illerde kadına yönelik şiddetle mücadele için bir il koordinasyon, izleme ve değerlendirme komisyonu kurulması zorunludur. Bu komisyonun amacı, şiddetle mücadelede sorumluluğu bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri temsilcilerini bir araya getirerek sunulan hizmetlerin etkin bir şekilde yürütölmesini ve uygulamadaki sorunların çözölmesini sağlamaktır (Şen, 2018). Yerel politikaların etkinliğini arttırmak üzere şiddetle mücadelede 81 il valilikleri sürecin takibini sağlamakla yükümlü kılınmıştır. “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları”nın etkin uygulanmasını teminen yıllık faaliyet planları hazırlanacaktır. Faaliyet planlarının oluşturulan teknik kurul tarafından hazırlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu’na sunulurak, Valilik tarafından onaylanması sağlanacaktır (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025), 2021).

Yeni ceza yöntemlerinden denetimli serbestliğe dair bu bilgilerden hareketle, hükümlünün gözetim altında tutularak rehabilite edilmesi için uygulanan programlardan biri de elektronik izlemedir. “Elektronik izleme; şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun ve toplumun korunmasını destekleyen, kararların infaz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir” (Resmi Gazete, 2013). Elektronik izleme yöntemlerinin şiddeti önlemede ve kadın cinayetlerini azaltmada etkili olacağı düşünülmektedir ancak sadece bir yöntemin uygulanması ile değil toplumsal ilişkilerin ve toplumsal yapının da önemli dönüşümlere uğramasıyla kesin bir çözüm olabileceği iddia edilebilir. Dolayısıyla toplumda elektronik kelepçeye yüklenen bu misyon için tek başına yeterli olmayan ama işlevsel olabileceği düşünülen bir uygulama olduğu söylenebilir (Özkan, 2022: 533-564).

Şiddet mağduru kadınların en çok başvurduğu yerler arasında sağlık ocakları, aile hekimlikleri, hastanelerin acil servisleri yer almaktadır. Bu sağlık kuruluşlarında kadınların tedavileri yapıldıktan sonra, şiddeti belgeleyen raporlar düzenlenir ve bunu yetkili makamlara bildirmekle yükümlüdür. Kadına yönelik şiddetle mücadelede Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Aile Mahkemeleri önemli rol oynamaktadır. Aile Mahkemesi Hâkimleri, TMK ve 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını alır.

Aile Mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde bu görev, Asliye Hukuk Mahkemeleri tarafından üstlenilir. Barolar, şiddet mağdurlarına ücretsiz avukatlık hizmeti sunar. Hukuki yardım alamayan kişiler Baroların Adli Yardım Bürolarına başvurarak avukat talep edebilir. Belediyeler, kadın danışma merkezleri ve sığınma evleri aracılığıyla kadınlara ücretsiz psikolojik, hukuki ve ekonomik destek sağlamaktadır. Kadın sivil toplum örgütleri, özellikle 1980'lerden sonra şiddetle mücadelede önemli bir rol üstlenmiş, "Dayağa Hayır" ve "Mor İğne" gibi kampanyalarla kadın sığınma evleri ve dayanışma merkezlerinin kurulmasını sağlamıştır. Günümüzde birçok kadın kuruluşu, şiddet mağduru kadınlara ücretsiz danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermektedir. Son yıllarda, Savcılıklar bünyesinde kadına yönelik şiddet suçlarının soruşturulması için uzmanlık büroları oluşturulmuştur. Örneğin, Ankara Adliyesinde Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu ve Ayrımcılık ve Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar Bürosu kurulmuştur (Jandarma Genel Komutanlığı, 2024).

2.3.1.Şiddetin Meydana Geldiği Anda ve Şiddetin Önlenmesinde Ülkelerin Uygulamaları

Kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla yukarıda bahsedildiği üzere dünya genelinde ve Türkiye’de ülkelerin yasal düzenlemeleri bulunmaktadır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğini çevirdiği Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmek: Destek Hizmetlerinin Minimum Standartları raporunda uluslararası toplumda şiddet ile mücadelede sunulan hizmet türleri ise şöyledir: Barınma, konukevi, sığınma evi, sığınak: Kimi sığınma evleri sadece güvenli barınma hizmeti sunmakta iken, birçoğu ise sosyal yardım, tavsiye, danışmanlık, müdafilik (avukatlık) desteği takip desteği, yeniden yerleştirme, çocuk hizmetlerinden oluşan çeşitli hizmetler sağlar. Danışmanlık/ Psikososyal Hizmet: BM Genel Sekreteri'nin yayımladığı raporda, Belgrad Otonom Kadın Merkezi; İyi uygulamayı üç esas ilke ile ifade eder: "kadını dinlemek, beyanını esas almak ve deneyimine güvenmek; hayatta kalanı suçlamamak, kendi kaderini tayin edebilmesi için teşvik etmek ve öğüt vermemek. Tecavüz Kriz Merkezleri: Geçmiş zamanda veya yakın gelecekte yaşadığı şiddet sonrasında kız çocuklarına ve kadınlara destek sunmak amacıyla acil yardım hattı, müdafilik ve öz yardım, danışmanlık, hizmetleri sunan sivil toplum kuruluşlarıdır. Devlet kurumlarına bildirim yapılması kadınların tercihine sunulması uygulamalı bir ilke olmuştur. Hukuki ve diğer tavsiyeler: Görüşmecilerin ifadelerine göre, hukuki danışmanlık ve avukatlık hizmetleri, ev içi ve cinsel şiddet vakalarında erken müdahale, davalar yoluyla destek sağlama, uygulama

desteği ve haklardan yararlanma konusunda önemli bir rol oynamalıdır. Ayrıca, destek ve yardım hatları birçok ÷lkede bu tür hizmetlerin temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin raporunda, birçok kadının destek ararken tereddüt ettiğine dikkat çekilerek, açık ve anonim erişimin önemi vurgulanmıştır. İyi bir uygulama örneği olarak, müdafilik, bilgi ve kriz danışmanlığı hizmeti sunan, 24 saat erişilebilir ulusal acil yardım hatları gösterilmektedir. Bu hatlar, mahremiyeti koruyarak ücretsiz bilgi sağlamakta ve çoğunlukla diğer hizmetlere ulaşmada ilk adımı teşkil etmektedir. Öz yardım Grupları: Kadınların diğer kadınlar tarafınca desteklenmesi, bakış açısı ve söylem getirilmesi, feminist girişimlerinin mücadelesinde bir parçası olmuştur. Öz yardım grupları bu bakımdan önemli bir hizmettir. Öz yardım grupları kısa vadeli olan yerel hizmet biçiminde olabilmekte ve sığınma evi, kadın merkezi, tecavüz kriz merkezi gibi kuruluşlar aracılığıyla organize edilebilmektedir. Öz savunma ve eğitim-öğretim: Öz savunma ve eğitim-öğretim, birçok ÷lkede kadına yönelik şiddete karşı mücadelede ve bu konuda yardım arayışında olan kadınlar ile çalışanlar için kritik bir öneme sahiptir. Pekin Platformu, ÷lkeleri, mağdurlara ve potansiyel mağdurlara şiddete karşı kendilerini ve başkalarını koruyabilmeleri için eğitim vermeye teşvik etmiştir. Eğitimin yetersiz olduğu yerlerde ise, bazı Avrupa ÷lkelerinde kadınların öz savunma eğitimi, önemli bir mücadele yöntemi olarak kabul edilmektedir (Seith & Kelly, 2003). Faillere yönelik programlar, müdahale projelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Avrupa Birliğindeki ÷lkelerin %90'ında müdafilik ve tavsiye, acil yardım hatları, sığınma evleri bulunurken %60-80'inde, müdahale projeleri, mevcut danışmanlık, kadın merkezleri ve faillere yönelik programlar takip etmektedir. Öz yardım grupları ve sosyal yardım ise sık rastlanılmaktadır (Cinsel Şiddet İle Mücadele Derneği, 2021).

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2022 yılında Türkiye'de öldür÷len kadın sayısının toplam 333 olduğunu ve çoğunun ateşli silahlarla evde ve evli oldukları erkekler tarafından öldür÷düklerini yayınlamıştır (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2023).

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdür÷lebilir Kalkınma Amaçlarında 5. Amacı *“cinsiyet eşitliği başlığını taşımakta, cinsiyet eşitliğini sağlamayı, tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.”* Amaç 5 altında ele alınan konular şu şekildedir: Birleşmiş Milletler 2030 Sürdür÷lebilir Kalkınma Amaçları'nda yer alan 5. Amaç, cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmeyi

hedeflemektedir. Bu amaç kapsamında, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın ve şiddetin sona erdirilmesi, zararlı uygulamaların yok edilmesi, kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayata eşit katılımının teşvik edilmesi, cinsel ve üreme sağlığına evrensel erişim sağlanması, kadınların mülkiyet ve ekonomik haklarının korunması, teknolojilerin kadınları güçlendirmek amacıyla kullanılması ve kız çocuklarının güçlendirilmesi için politikaların geliştirilmesi öngörülmektedir (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu, 2019)

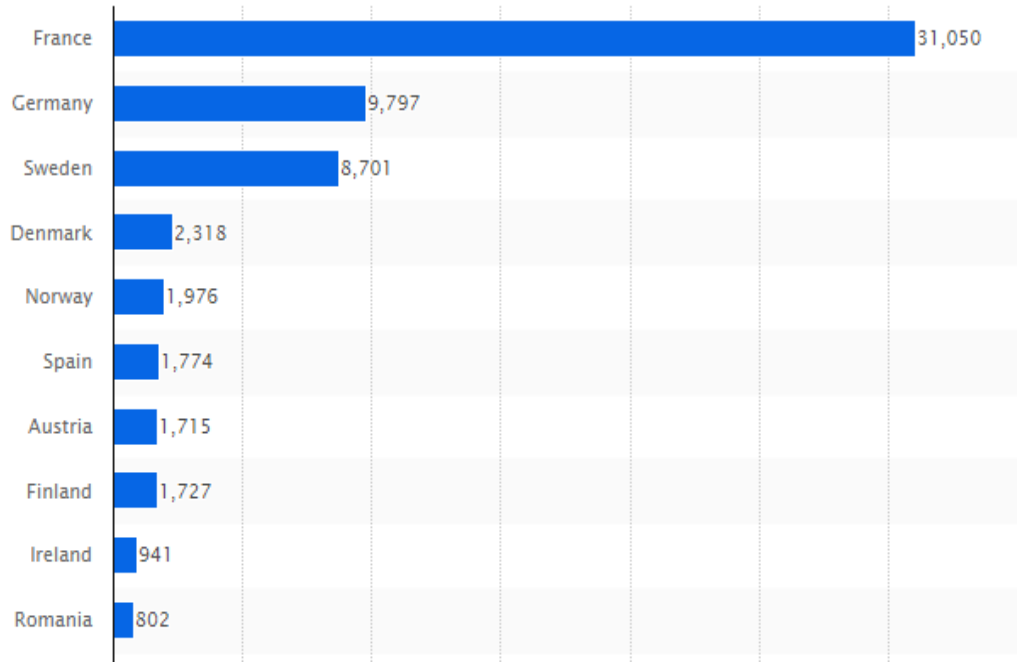
Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), yayınladığı uluslararası raporda OECD ülkelerinde ilk 10'da en çok şiddet gören kadınların ülke sıralaması şöyledir; ABD 35, Kosta Rika 36, Kolombiya 37, Türkiye 38, Finlandiya 30, İngiltere 29, Fransa 26, Almanya 22, Yunanistan 19, İtalya 19 yüzdelik oranlarına sahiptir (OECD, 2019:126). Department of Economic and Social Affairs UN DESA, Dünya genelinde 153 ülkede kadına karşı şiddetle ilgili yasalar bulunmasına rağmen, yasal boşluklar ve uygulama eksiklikleri şiddeti önlemeyi zorlaştırmaktadır. Batı Asya, Sahra-altı Afrika, Kuzey Afrika yasal düzenlemelerde en büyük sıkıntıları yaşayan bölgelerdir (UN DESA, 2020). Araştırmalar, dünyada her gün 137 kadının aile üyeleri tarafından öldürüldüğünü göstermektedir (Violence Against Women and the Girl Child, 2020). Anadolu Ajansı'nın 2020 raporuna göre, cinsel şiddet dünya genelinde yaygın bir sorundur. ABD'de her 73 saniyede bir kişi cinsel tacize ya da istismara uğrarken, her 6 kadından biri tecavüze veya tecavüz girişimine maruz kalıyor. Hindistan, Vietnam, Kamboçya ve Bangladeş'te cinsel taciz oranları yüksek; Hindistan'da kadınların yüzde 79'u, Kamboçya'da yüzde 77'si, Vietnam'da yüzde 87'si ve Bangladeş'te yüzde 57'si bu tür saldırılara maruz kalıyor. Brezilya'da ise her 11 dakikada bir kadının tecavüze uğraması, cinsel şiddetin bir salgın haline geldiğini gösteriyor. Bu veriler, cinsel şiddetle mücadelede etkili politikalar ve destek mekanizmalarının önemini ortaya koyuyor (Anadolu Ajansı, 2020).

Kıyaslanarak uluslararası kuruluşların kadın konusundaki çalışmaları incelendiğinde; insan hakları, yasada eşitlik, ayrımcılık yasağı, eşit emek eşit gelir, eşit fırsatlar, muamele eşitliği, sağlık anne çocuk ve anneliği korunması şiddetle mücadele alt başlıklar halinde incelendiği görülmektedir (Yıldız, 2020: 230).

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), dünya genelinde yalnızca 2021 yılında, eşleri veya aile üyeleri tarafından öldürülen kız çocuğu ve kadın sayısı 45.000'den fazladır. Bu sayı, her saat başına 5 kadının öldürüldüğünü

göstermektedir. Bu rakamın sadece istatistiklere yansıyan ve eşleri, aile bireyleri tarafınca öldürülen kadınları kapsadığı şiddet gören diğer kadınlar dahil edilmediği düşünüldüğünde gerçek istatistiklerin ne kadar şiddetli olduğu daha net anlaşılmaktadır. Böylece 2021'de öldürülen kız çocuğu ve kadınların 81.100 kişi olduğu varsayılmaktadır (UNODC, 2021).

Çizelge 2. 1 Mağdurun Cinsiyetine Göre 2021'de Seçilmiş Avrupa Ülkelerinde Rapor Edilen İlk 10 Ülkenin Tecavüz Vakalarının Sayısı

Kaynak: Eurostat, 2023

UN Women ve UNODC, tarafından yayınlanan rapora göre, kadın cinayetlerinin en sık görüldüğü kıta Asya (17.800) bunu Afrika (17.200) izledi. Amerika kıtasında 2021 yılında tahmini 7.500 kız çocuğu ve kadın aile üyeleri ve yakın partneri tarafından canlarına kıyılırken, Avrupa'da bu rakam 2.500 olmuştur (UN WOMEN, 2022).

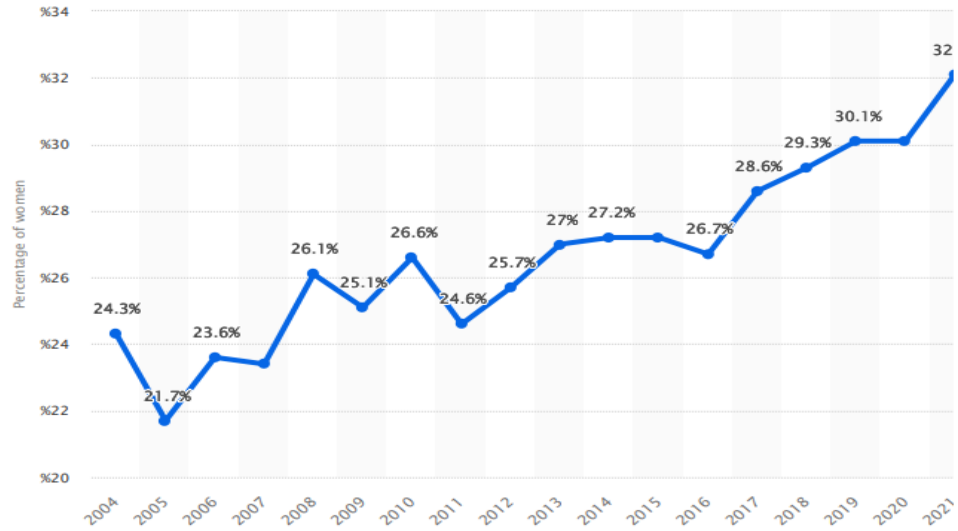
Fransa'da 2021'de 31.050 kadın kurbanın tecavüze uğramasıyla Avrupa ülkeleri arasında ilk sırada yer alırken onu Almanya takip etmektedir. Bosna Hersek ise 4 kadın tecavüzü ile son sırada yer almaktadır (Eurostat, 2023).

2022 yılında Küresel Cinsiyet Farkı Raporu küresel çaptaki bireyler arasındaki cinsiyet farkı %68,1 olduğunu açıklamıştır. 146 ülkeyi kapsayan ve 2022 yılında yürütülen araştırmanın sonucuna göre farklı alanlarda kadın ve erkek arasında değişik uygulamalar olduğu tespit edilmiştir. Sağlık alanındaki %95,8, eğitimdeki %94,4 ve

siyasi yaptırım gücündeki fark %22 şeklinde tespit edilmiştir (World Economic Forum, 2022).

2022 Global Gender Gap raporunda kadınların bakanlıktaki pozisyonlarındaki oranın 2006’ da %9,9, 2022’de %16,1 neredeyse iki kata yükseldiği ifade edilmiştir. Bakanlık pozisyonunda kadınların oranının en fazla olduğu ülkeler %58,8 Nikaragua, %57,1 Belçika, %57,1 İsveç’tir. Küresel çapta bakanlıktaki kadınların oranı %14,9 iken %22,9’a yükselmiştir. Bakanlıkta kadın temsili en yüksek orana sahip ülkeler sırasıyla %61,3 Ruanda, %53,4 Küba, %50,6 Nikaragua, %50 Meksika’dır (World Economic Forum, 2022).

Çizelge 2. 2. Avrupa Birliği hükümet kabinelerindeki kadınların oranı 2004-2022

Kaynak: Statista, 2023

Avrupa Birliği'nde üst düzey bakanlıkta görev yapan kadınların oranı 2005'te %21,7 düşük bir seviyeden 2022 yılında ise % 32,3'e yükseldi yalnız aradan geçen yıllarda önemli dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir.

Almanya'da ulusal yardım hattı, Mart 2013'ten bu yana 17 yabancı dilde hizmet vermekte olup, ülke genelinde 7 gün 24 saat erişilebilir durumdadır. Şiddetten etkilenen çocuklar ve kadınlar için yaklaşık 400 kadın konukevi ve 40'tan fazla barınma ve sığınma merkezi mevcuttur. Ayrıca, her eyalette, büyük şehirlerde, kasabalarda ve köylerde gizli kadın sığınma merkezleri bulunmaktadır (Frauenhäuser in Deutschland, 2009). Yaklaşık 800 uzman danışma merkezi, mahkemeler, belediyelerdeki kadın çalışanlar, eşit haklar görevlisi Weiser Ring'in büroları, Arbeitskreiser der Opferhilfen

(Mağdurlara Yardım Çalışma Grupları) ve reşit olmayan bireyler için Jugendamt (Gençlik Dairesi) gibi diğer başvuru noktaları da mevcuttur. (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, 2022).

2023 yılı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporun da kadınların ekonomik katılımı (istihdam, gelir ve liderlik rolleri), siyasi güç (parlamentoda kadın temsili, bakanlık pozisyonları) eğitim kazanımları (eğitim kayıtları, okuryazar oranı), sağlık ve hayatta kalma (yaşam beklentisi gibi) gibi başlıkları değerlendirilmiştir. 146 ülke içerisinde cinsiyet eşitsizliğinin en yüksek oranda kapatan 10 ülke yüzdelik oran sıralamaları şöyledir: 91,2 İzlanda, %86,3 Finlandiya, %85,6 Yeni Zelanda, %81,5 İsveç, %81,5 Almanya, %8,1 Nikaragua, 80,2 Namibya, 80 Litvanya , 79,2 Belçika ve 87,9 Norveç, Türkiye ise %63,8 ile 129. sıradadır (Global Gender Gap Report, 2023).

Şekil 2.1. Dünya Çapında Kadınlar Çalışma Hayatında Erkeklerin Sahip Olduğu Yasal Hakların Sadece Dörtte Üçüne Sahiplerdir. Kadınlar İş Dünyası ve Hukuk, 2022

2005 yılında İslam İş Birliği Teşkilatı, kadınlarla ilgili 10 yıllık hazırladıkları eylem programından sonra ikinci programını da 2016- 2025 yıllarını kapsamıştır. Eylem programının öncelikli konuları, kadınların güçlendirilmesi ve ilerletilmesi, sosyal güvenliğin ve aile refahının sağlanması, anne ve çocuk sağlığının korunması, kadınların sağlık koşullarına iyileştirilmesi, yaşlıların korunması, kadınların işgücüne katılımının ve onlara ait işletmelerin desteklenmesi vurgulanmıştır. Programda kadınlara yönelik

alınacak önlemlerde aile kavramının ön plana çıkarılması ve birey odaklı olması vurgulanmıştır (Organisation of İslamic Cooperation, 2016).

Dünyada alınan tedbirler bu şekilde olmakla beraber ülkemizde artan kriz döneminde birtakım önlemler ve mevcut hizmetler geliştirilmeye çalışılmıştır. Şiddet mağdurlarının başvurabileceği kurumlar Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), ASHB İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, Alo 183 Sosyal Destek Hattı, Savcılık, Aile Mahkemeleri, Kolluk Birimleri, Polis Merkezleri, Jandarma Karakolları ve Sağlık Bakanlığıdır. Ancak kadına yönelik şiddeti izleme ve önleme deyince akla ilk olarak diğer bakanlıklarla koordinasyon halinde çalışan ASHB gelmektedir. 20 Mart 2012 de yürürlüğe giren 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi sayılı kanun ülkemizde kadına yönelik şiddeti durdurmaya yönelik uygulamaya konulan yasal düzenleme olmakla beraber İstanbul Sözleşmesi hedef alınarak oluşturulmuştur (Pilgir, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ŞİDDETİN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

3.1. İyi Uygulama Örnekleri

3.1.1. Dünya'dan Örnekler

Kadın - erkek eşitliğinde ileri düzeyde olan ülkeler, ulusal yapılanmalarının yanı sıra parlamento içinde komisyonlar oluşturarak bu konuda çalışmalarını sürdürmektedir. İngiltere, Belçika, Fransa, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde farklı isimler altında benzer faaliyetler yürüten komisyonlar bulunmaktadır. Türkiye'de de benzer bir yaklaşım 2009 yılında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun kurulmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu komisyon, kadın alanındaki sorunlara ilişkin hem yasal hem de uygulama aşamasında gelişim sağlamak amacıyla etkili bir parlamenter denetim mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir (Özsoy, 2023: 13-38).

Avrupa Konseyi, cinsiyete yönelik bütçeleme sürecini şu şekilde tanımlar (Schmitz, 2005): "Cinsiyet bütçeleme, bütçeleme sürecindeki cinsiyete dayalı genel görüşü ele alan bir uygulamadır. Bu uygulamanın amacı, bütçenin tüm aşamalarında gelir ve harcamaların düzenlenmesinde cinsiyet eşitliğini sağlamak için cinsiyet perspektifini dikkate almaktır." Ülkelerin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Uygulaması: Avustralya'da genel olarak kadınlara tanınan pozitif ayrımcılık ile kadınların karar mekanizmalarına daha yoğun katılımı, bütçelemeye ve istihdamda eşitlik sağlama cinsiyet hassasiyetini kapsamaktadır (Güngör & Şahbaz, 2013: 171-187). Birleşik Krallık'ta toplumsal cinsiyet grubu bağımsız bir örgüt olup, akademisyen ve sivil toplum kuruluşları çalışanlarından oluşmaktadır. Kadınların ekonomik gelirlerinin erkeklerin ortalama gelirlerinin yarısı kadar kaldığı İngiltere'de kadınlar bakımından bütçenin yeniden dağıtıcı işlevi çocuk ve kadınlara dönük vergi indirimi ve istisnalar ile sosyal transferler sebebiyle erkeklere kıyasla daha büyük önem taşımaktadır (Şahin, 2011: 84-100). Fransa'da uygulanan cinsiyet bütçeleme stratejileri, kadınlara özel kefalet fonları gibi kadınlara yönelik bütçe ödeneklerini ve parlamenterler ile kamu personelinin cinsiyet ayrımcılığı konusunda bilgilendirmeye yönelik yapılan harcamaları kapsamaktadır. (Erkan, Şentürk, Akbaş, & Paksoy, 2012). Hindistan, İsveç, Filipinler, Sri Lanka, Güney Afrika, Fransa, Türkiye cinsiyete dayalı bütçeleme sistemi uygulayan diğer ülkelerdir (Güngör & Şahbaz, 2013: 171-187).

Weibernetz, Almanya’da ülke çapında bütün kadın temsilcilerin üye olabilecekleri ortak çalışmalar yürütebilecekleri ortak bir ağıdır. Bu ağ, engelli kadın ve kız çocuklarının ve diğer kadınların tüm yaşam alanlarını kapsayan şiddete karşı çalışmalar yürüten öz savunma örgütüdür. Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı tarafından masraflar karşılanmaktadır (Weibernetz.de, 2022). Almanya Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı'nın (BMBF, 2022) kadın-erkek eşitliğini desteklemek ve eğitim alanında kadın sayısını artırmak amacıyla uyguladığı projeler şunlardır:

- Kadın Profesör Programı: 2008 yılından bu yana üniversitelerde kadın profesör oranını artırmak ve eşitliği sağlamak amacıyla uygulanmaktadır. Program, kadın profesör oranını altıda birden dörtte bire çıkarmayı başarmıştır.
- Odak Noktasında Yenilikçi Kadınlar Projesi: Yenilikçi kadınların görünürlüğünü artırmayı, kadınlar ve kız çocukları için rol model işlevini güçlendirmeyi ve kamuoyuna duyurmayı hedeflemektedir.
- Misyon MINT Projesi: Matematik, bilgisayar bilimi, doğa bilimleri ve teknoloji alanlarında kadınların oranını arttırıp yaratıcılıklarını ve öz yeterliliklerini güçlendirmek amacıyla yürütülen bir programdır.
- Odaktaki Cinsiyet Unsurları Projesi: Yeni finansman destekleri ile toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine odaklanmakta ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik bilimsel bilgi edinilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.
- Kız Çocukları Günü (Girls'days) Projesi: Kız çocukların kariyer ve eğitim seçimlerinde ilgi alanlarına yönelmelerini teşvik etmeyi amaçlayan, Federal Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı ile BMBF'nin ortak desteklediği dünyanın en büyük kariyer oryantasyon projelerinden biridir.

Ruanada, Güney Afrika, Kenya, Malezya, İsrail, Amerika, İtalya, Şili, Kanada, Avusturya, Barbados, Bangladeş, İrlanda, Hollanda, Bangladeş, Meksika, Fas, Belçika, Uganda, İsviçre, İskoçya, Kazakistan, bağımsızlığını kazandıktan sonra toplumsal cinsiyet eşitliği alanında devlet politikası çerçevesinde "Kadın, Aile ve Demografi Politikaları Komisyonu" ulusal kurumu oluşturan ilk Orta Asya ülkesi olmuştur (UN Women, 2020).

Japonyada yaşanan krizler nedeniyle iş bulamayan neredeyse bütün kadınlar, evde oturmak yerine kendileri gönüllü işler de çalışmayı tercih etmektedirler (Nakano,

2002: 100). Çalışma Bakanlığı, çalışan tüm kesime yaşlı bakımı izni, çocuk bakımı, izinler sonrası işe dönmede kolaylık için çalışmalar yürütülmüştür (Japonya Raporu, 2007). Kurumlara aile sorunlarıyla mücadele için telefon hattı açılmıştır. Büyükşehirlerde apartmanlarda yaşayan sosyal hayatı olmayan, tüm günü çocuğuyla yalnız kalan ve ev işleriyle ilgilenen kadının çocuk istismarları, aile içi şiddet, erkeklerin işte daha çok vakit geçirmeleri ve aileye zaman ayırmamaları gibi sorunların ne kadar fazla olduğu bu telefon hattı sayesinde ortaya çıkartıldı. Bu sorunları çözmek amacıyla aile uzmanları, aile destek ve eğitim programları sunmaya başladı. Bilhassa, anneler yoğunlukta olmak üzere çocuklara yönelik ebeveyn istismarının toplumun bir sorunu olduğu belirlendi. (Roberts, 2012: 89-114).

Son yıllarda Arap ülkelerinde bazı önemli toplumsal cinsiyet eşitliği reformları gerçekleştirilmiştir. Suudi Arabistan, ayrımcı erkek vasi sistemindeki uzun zamandır beklenen reformları yaparak kadınların araç kullanma yasağını kaldırmıştır. Tunus, ev içi şiddet mağduru kadınlar için bir şikâyet mekanizması kurarak bu alandaki destek hizmetlerini güçlendirmiştir. Ürdün ise, "namus suçları" tehlikesi altındaki kadınlar için bir sığınma merkezi açarak koruma sağlama konusunda adım atmıştır. Bu gelişmeler, Arap ülkelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda atılan kısıtlı ama önemli adımlardır. (Uluslararası Af Örgütü, 2021).

Almanya'daki Bora Kadın Sığınağı, 1990 yılında kurulan feminist bir kadın örgütüdür. Şiddet gören kadın ve çocuklara destek sunan bu merkez, 24 saat açık acil destek hattı, online danışmanlık sistemi, kadın sığınağı ve danışma merkezi ile hizmet vermektedir. Kadın danışma merkezi, sosyal ve hukuki destekler ile grup terapisi sunmaktadır. Sığınma merkezinde 24 oda ve 11 personel bulunmakta olup, genellikle göçmen kadınlar konuk edilmektedir. Çocuklar, barındıkları süre boyunca eğitim desteği de alabilmektedirler. Berlin Senatosu'nun Uyum, Kadın ve Emek Departmanı, sığınmağın temel giderlerini karşılamaktadır (Baro Kadın Sığınma Evi, 2023). Almanya'daki Papatya Göçmen Kökenli Genç Kızlar için Anonim Kriz Evi, 1986'dan bu yana 13-21 yaş arasındaki göçmen kız çocuklarına ve genç kadınlara sığınak desteği sunmaktadır. Bu merkez, töre/namus baskısı, aile içi fiziksel veya cinsel şiddet, zorla evlendirilme ve cinsel yönelimi nedeniyle aile baskısı gibi şiddet türlerine karşı mücadele etmektedir. Genç kadınların ve kız çocuklarının güvenli bir şekilde kalabilmeleri için sosyal, hukuki ve psikolojik destek sunmakta ve online danışmanlık hizmeti sağlamaktadır. Ayrıca, Papatya, namus/töre baskısı ve şiddeti, insan hakları ve

güvenlik, zorla evlendirme gibi konularda farkındalık artırıcı ve önleyici projeler yürütmektedir. Sığınma merkezinin bütçesinin büyük çoğunluğu devlet tarafından sağlanmaktadır (Papatya, 2004).

Avusturya Viyana Kadın Sığınakları Derneği: Kadın ve çocuklara şiddete uğramasının ardından dayanışma ve sığınak hizmeti sunan 1978'de faaliyet göstermeye başlayan bir dernektir. 4 sığınak merkezi ve 1 dayanışma merkezi, 24 saat açık olan acil destek hattı ve barınma sonrası destek birimi bulunmaktadır. Dernek toplam da 175 çocuk ve kadın kapasitesine sahiptir. Sığınak sonrasında ise 54 kadının kalabileceği uygun fiyatlı daire hizmeti sağlanmaktadır. Merkezde, şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz hukuki ve psikolojik, sosyal destek sunmaktadır. Dernek, kadınları güçlendirmek, bağımsız ve bireysel bir hayat kurmalarını desteklemek ve kadınların istek ve kararlarına saygı göstermek amacıyla güçlü farkındalık artırma kampanyaları yürütmektedir. Ayrıca, kadınların kendi yaşamlarını kontrol edebilmeleri için Güvenlik Planı hazırlamaktadır. Derneğin bütçesi, yerel yönetimlerce ve devlet tarafından sağlanmaktadır (Frauenhaeuser, 2023).

İspanya'da, toplumsal cinsiyet şiddeti ilgili olarak kurumsal bir iş birliği ve izleme mekanizması bulunmaktadır. Bu mekanizma, Ev İçi ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Karşı Gözlemevi'dir. Gözlemevi, periyodik olarak bilgi toplar, analiz eder ve yayar; uygulanan tedbirler ve faaliyetler hakkında bilgi derler. Ayrıca, politika ve tedbirlerin etkilerini değerlendirir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili çalışmalar yapar, raporlar hazırlar ve hükümete ile diğer ilgili kurumlara tavsiyelerde bulunur. Ayrıca, benzer uluslararası kurum ve kuruluşlarla ilişkiler kurar ve sürdürür (Sylvia Walb, 2020).

Tosun ve Öztürk tarafından 2010 yılında yapılan araştırmada Kanada, Almanya, Avusturya, Fransa, İsveç, Hollanda, İngiltere, İtalya, Amerika ve gibi ülkelerin konukevlerinin işleyişi hakkında inceleme yapılmıştır. Edinilen bilgiler sonucunda kadın konukevlerine başvuruda bulunanların genellikle zaman sınırlaması yaşamadan 6 aydan fazla bir süre konukevlerinde kalabildikleri saptanmıştır.

3.1.2. Türkiye'den Örnekler

Türkiye'de şiddeti önleme amacıyla mobil uygulamalar geliştirilmiş olup ilki Kadın Destek Uygulaması (KADES); tamamen yerli ve milli olan mobil uygulama kadınların ve çocukların maruz kaldıkları şiddeti duyurabilmek amacıyla geliştirilmiş

akıllı telefonlar aracılığıyla uygulamayı indirip konum bilgisinden şiddet anında tek butonla kolluk kuvvetleri ulaşılabilir olmaktadır. 11 dil de hizmet vermektedir (KADES, 2018). ASHB'nin ALO 183 Sosyal Destek Hattı ile engelli, çocuk, kadın, şehit ve gazi yakınları, yaşlı, gazilere yönelik 7/24 kesintisiz rehberlik ve danışmanlık hizmeti Türkçe, Kürtçe ve Arapça olarak sunulmaktadır. 3G uyumlu telefonlar ile işaret dili ile görüşme yapılabilmektedir. Whatsapp uygulaması üzerinden bakanlıkça belirlenen hat üzerinde görüşme yapılabilmektedir (Alo 183, 2023).

Kadınlar ve Gençler İçin Sosyal Uyumun ve Çalışma Hayatına Katılımın Desteklenmesi Projesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve UNFPA işbirliğinde 2020 yılında iş birliği protokolü oluşturulup projelerini başlatmıştır. Proje kapsamında oluşturulan Kadınlar ve Gençler için Destek Merkezi'nde; sosyal hizmet uzmanı, tercüman, psikolog, hemşire ve iş ve meslek danışmanı, hizmet aracıları görev yapmaktadır. Çocuklu kişilerin merkezlerde sunulan hizmetlere erişilebilmeleri için çocuk dostu ortam oluşturulmuştur. Güçlenme çalışmaları, şehir ve kurumları tanıma, göçmen hak ve sorumlulukları, etkili iletişim, çocuk yaşta evlilikler, sağlık alanında farkındalık eğitimleri, bilgi iletişim araçlarının kullanımı konularında çalışmalar düzenlenmektedir. Ayrıca mültecilerin savaş ve sonrasındaki travmalarıyla baş etme kapasitelerini arttırmak için hizmet veren sosyal çalışmacı ve psikologlar da psikososyal açıdan da desteklenmektedir. Toplumsal cinsiyete yönelik şiddetin önlenmesi ve cevap hizmetleri, yasal süreçlerle ilgili bilgilendirme, vaka yönetimi, yönlendirme hizmetleri sağlanmaktadır. Proje kapsamında, Belediye tarafından karşılanmış olan mobil araç aracılığıyla merkeze ulaşamayan genç ve kadınlara erişmek amacıyla saha çalışmaları yürütülmekte, aile planlaması ve üreme sağlığı başta olmak üzere bilgilendirme ve sağlık farkındalığı oluşturulmaktadır (Yorgancılar & Yılmaz, 2022: 294-309).

2018 yılından itibaren UNFPA ile Sabancı Vakfı işbirliğinde yürütülen 'Çocuk Yaşta Evliliklerinin Önlenmesi' Projesi, 3 faz halinde Nevşehir, Bitlis, Muş ve Van illerinde uygulandı. 'Sağlık Aracıları' adında özgün bir proje hayata geçirildi. Proje kapsamında, çocuk yaşta evlendirilen ve/veya çocuk sahibi olan kadınlar da dahil olmak üzere, ikamet ettikleri ilde önceden belirlenen kriterlere göre seçilen sağlık aracısı kadınlar kapasite güçlendirme eğitimlerine katılmaktadır. Bu kadınlar, esnafları ve haneleri ziyaret ederek çocuk yaşta evliliklerin sağlık riskleri ve sonuçları hakkında farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, proje çerçevesinde

çocuk yaşıta, erken ve zorla evliliklerle mücadele için bilinçlendirme toplantıları düzenlenmekte ve yerel önleme ve müdahale mekanizmalarını destekleme çalışmaları yapılmaktadır (UNFPA, 2023).

Ülkemizde 628 sayılı yasa gereği şiddet uygulayana stres yönetimi, öfke kontrolü gibi tedavi programları sunulmaktadır ancak bunlara katılım isteğe bağlıdır (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

Ülkemizde şiddet uygulayana Teknik Yöntemlerle Takip (Elektronik Kelepçe) Uygulaması 2021 yılında başladı ve 81 ilde uygulanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021). 6284 sayılı yasanın 12. maddesine göre, "bu kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir." Yasada, teknik araç ve yöntemlerle uygulanabilecek kararlar 5. maddede düzenlenmiştir. Bu kararlar arasında, korunan kişinin müşterek konuttan uzaklaştırılması, konutun korunan kişiye tahsis edilmesi ve şiddet mağdurlarının belirli yerlerden uzak tutulması gibi düzenlemeler yer alır. Verilen kararlar elektronik izleme yöntemiyle takip edilebilir, ancak ses ve görüntülerin dinlenmesi, izlenmesi veya kayda alınması yasaktır. Yasanın amacı, yükümlülerin hareket profillerini, korunan kişilerin güvenliğini sağlamak için değerlendirmektir. (Demirtaş, 2015: 23-55).

3.2. Şiddeti Açıklayan Teoriler

3.2.1 Biyolojik Teori

Biyolojik etkiler, iki ana kategoriye ayrılabilir: biyolojik çevre etkileri ve genetik etkiler. Biyolojik çevresel etkiler, kişinin DNA'sına kodlanmamış olup, bireyi biyolojik olarak etkileyen olayları içerir. Örneğin, trafik kazası sonucu kafa travması geçiren bir bireyin kişiliğinde değişiklikler yaşanabilir. Genetik etkiler ise bireyin kromozomları tarafından belirlenen davranış eğilimlerini ifade eder. Kişinin genetik özellikleri, biyolojik ebeveynlerinden kalıtsal olarak miras alınır ve genler, bireyin dış görünümünü olduğu kadar davranışlarını da etkileyebilir. (Englander, 2017).

Araştırmalar, sosyal veya psikolojik zararlardan öte, acı ve fiziksel zarar veren şiddet davranışlarının erkeklerde kadınlara kıyasla daha yaygın olduğunu göstermektedir. Örneğin, başkalarına yönelik şiddetten mahkûm edilenlerin %92'si erkektir. Evrimsel açıdan, erkeklerin fiziksel gücü avcı toplumlarda avantaj sağlarken, testosteron gibi hormonların hayvanlardaki saldırganlığı artırdığı gözlemlenmiştir.

Ancak, insanlarda testosteron düzeylerinin şiddet eğilimleriyle doğrudan ilişkilendirilemediği bulunmuştur. Genetik faktörlerin fiziksel şiddet eğilimini etkilediği, ancak çevresel şartların bu eğilimleri şekillendirebileceği görülmüştür. İkizler üzerinde yapılan araştırmalar, anti-sosyal davranışlarda genetik faktörlerin kısmi etkili olduğunu, çevresel etkenlerin ise çok daha önemli rol oynadığını ortaya koymuştur (Report of the Gulbenkian Foundation Commission, 1995: 39).

3.2.1.1. Zihinsel Yetersizlik Teorisi

Bu görüşü savunanlar, şiddeti insan zihnindeki eksiklikler ve kusurların bir sonucu olarak değerlendirir. Araştırmalar, bazı erkeklerde şiddetin beyindeki hasar veya zihinsel patolojilerden kaynaklanabileceğini göstermiştir. Bu bakış açısı "şiddetin biyolojisi" olarak adlandırılmaktadır. Ancak, bu yaklaşımlar genellikle beyin kimyası ve zihinsel yetersizliklerle ilişkilidir. Dolayısıyla, zihinsel yetersizlik kuramına karşı bir yanıt olarak değerlendirilebilir. (Buzid, 2017'den aktaran Jalal, 2022).

3.2.1.2. Beyin Fonksiyon Anormallikleri ve Kimyasal Teorisi

Bu kuramın savunucuları, şiddet davranışını beyin fonksiyonlarındaki anormallikler sebebiyle ortaya çıkması olarak yorumlar. Nörobilimciler, yapılan teşhisin sonuçlarına güvenirlir. Beyin makinesi aracılığıyla "FMRI" 1 (İnsanların çeşitli aktiviteler yaparken veya farklı şeyler düşünürken beyinlerindeki aktivite kalıplarına baccarat bildirimi) tespit edilmiştir. Nörobilimciler beyin kapsamlı işlevlerini haritalayabilmişlerdir. Bu haritayı davranışlarımızın ölçüm birimleri aracılığıyla bireysel bloklar, beyin reaksiyonu veya her biri özel bir fonksiyona sahip net tanımlanmış histolojik alanlar aracılığıyla açıkladıklarını bir plan şeklinde artık görüntülemek için kullanılabilir. Anormal davranışlara ve şiddete yol açan beyin fonksiyonlarında meydana gelen sapmaları kanıtlamak amacıyla işlevseldir (Saed, 2015 akt., Jalal, 2022).

Kaliforniya'daki Sonoma State Üniversitesi tarafından yapılan bir proje, şiddet ile kimya arasında bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur. Şiddetin beyin kimyasal değişikliklerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Ancak, 1999'da gerçekleştirilen bir çalışmada, çevresel kirleticilerin şiddeti desteklediği ve kalıcı toksik kimyasallar ile ağır metallerin sağlık için tehlike oluşturduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, toksinlere maruz kalmanın şiddet artışı ile önemli bir ilişki gösterdiğini doğrulayan iki ayrı çalışmayla desteklenmiştir. (Al-Eany, 2009 akt., Jalal 2022).

3.2.2. Engelleme ve Saldırganlık Teorisi

Saldırganlıkla alakalı bilinen hipotezlerden biri Dollard ve arkadaşlarıyla beraber öne sürdükleri engellenme-saldırganlık hipotezidir. Engellenme-saldırganlık hipotezine göre saldırganlık içgüdü değildir. İnsanı saldırganlığa iten, engellenme sonucunda meydana çıkan bir güdüdür. Bu varsayım, bireyin amacına yönelik davranışının engellenmesi sonucunda saldırganlık ortaya çıkmaktadır. Saldırganlık güdüsü doğrulduğu insana, “zarar verme amaçlı” ortaya çıkarmaktadır (Bandura, 1973).

Engelleme saldırganlık teorileri, saldırganlık ve şiddet arasındaki ilişkiyi açıklamada en çok kabul gören kuramlardan biri olmuştur. Bu teorilere göre, saldırganlık genellikle bir engellenmenin sonucu olarak ortaya çıkar (Koç, 2011).

Bandura'ya göre, modern toplumlarda saldırgan davranışları üç ana kaynaktan edinilebilir. İlk kaynak, saldırgan davranışların model alınıp pekiştirildiği aile ortamıdır. İkinci kaynak, insanların sürekli etkileşim içinde olduğu alt kültürdür; saldırganlık en çok, saldırgan modellerin yaygın olduğu ve kavgayı veya cesareti değer olarak gören toplumlarda görülür. Üçüncü kaynak ise medya, özellikle televizyon, çocuklar için model sayısında büyük bir artış sağlamıştır (Bandura & Walters, 1977).

3.2.3. Psikososyal Teori

Sosyal stres, şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kuramcılar, erkeklerin iş yerindeki adaletsizlik, hayal kırıklığı ve sosyal baskılar nedeniyle davranışlarını kontrol edemeyerek evde eşlerine veya çocuklarına karşı şiddet uygulayabileceğini öne sürmektedir. Ayrıca, yoksulluk, işsizlik ve düşük yaşam standartlarının birey üzerindeki baskıyı artırarak şiddet uygulama ihtimalini yükselttiğine vurgu yaparlar. Bu teorinin destekçileri, iki tür baskının etkisini belirtir:

1. Hoş Olmayan Yaşam Hadiseleri: İş baskıları, stres ve çeşitli roller gibi yaşam olayları, saldırganlık davranışlarına yol açabilir. Araştırmalar, acı veren yaşam koşullarının birey üzerinde olumsuz etkilerini ve aile içindeki şiddetle ilişkilendirilebileceğini göstermiştir. Genetik yatkınlık ve geçmiş deneyimler de bu etkilerin doğası ve içeriğini açıklamaktadır.
2. Çevresel Baskılar: Gürültü, kötü hava koşulları, kirlilik gibi çevresel faktörler, kişisel alana saldırılar ve sınır ihlalleri gibi baskılar da şiddeti artırabilir. Bu

çevresel etkiler, kişisel uyarılma düzeyine ve bireyin kendini kontrol etme yeteneğine bağlı olarak şiddeti tetikleyebilir (Lizaghad, 2017 akt., Jalal 2022).

3.2.4. Psikanalitik Teori

Saldırganlığın doğuştan gelen ve içgüdüsel bir davranış olduğunu savunan görüşün öncüsü Sigmund Freud'dur. Freud başlangıçta, insan davranışlarının temelinde eros olarak adlandırılan bir yaşam içgüdüünü ve libidoyi öne sürmüştür. Ancak, Birinci Dünya Savaşı sonrası, yaşam içgüdüünün (Eros) karşısında bir ölüm içgüdüü (Thanatos) olduğunu kabul ederek saldırganlığın ölüm içgüdüünün bir türevi olduğunu belirtmiştir. Freud'a göre, saldırganlık hem bireye hem de çevresindeki eşya ve canlılara yönelir (Koç, 2011).

Saldırganlık ve şiddet ilişkisi, çağdaş psikanaliz ile orijinal psikanaliz arasında farklılıklar göstermektedir. Orijinal teori genişleyip değiştikçe, birkaç özgün yaklaşım ortaya çıkmıştır. Yapısal teorisyenler, saldırganlığı içgüdüsel veya içsel bir güdü olarak değerlendirirken, benlik psikologları bunu daha çok narsistik bir zarar olarak görmektedir. Freud'un saldırganlık kuramı, çağdaş psikanalizciler ve psikologlar tarafından eleştirilmiş, özellikle saldırganlığın içsel bir enerji olarak kabul edilmesi reddedilmiştir (Bjorkly, 2006: 27-46).

Psikanalitik kuramcılara göre en iyi yöntem bu durumdan kaçınmak ve şiddetin döngüsünü sonlandırmak amacıyla çocuklar ve ebeveynler dâhil, aile içinde şiddete maruz kalan mağdurların yanında saldırgan kişilerin uzun süreli tedavi edilmeleri gerekmektedir (Makiy akt., Jalal 2022, 2008).

3.2.5. Sosyal Öğrenme Teorisi

Sosyal Öğrenme Teorisi, şiddetin sadece kendisinin değil, etrafındaki duygusal atmosferin de önemli olduğunu savunur. İçselleştirilen korku, çökkünlük ve öfke duyguları, bireylerin davranış ve tutumlarını yaşam boyunca etkileyebilir. Şiddet ve ihmal sonucu oluşan intrapsişik yapılar, genellikle tekrar eden şiddet ve saldırganlık kaynaklarıdır (Vahip, 2002: 312-319).

Albert Bandura tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, cinsiyetler arasındaki farklılıkların, davranışların gözlemlenip model alınmasıyla ilişkilendirildiğini ileri sürer. Bu teoriye göre, öğrenme, model alma yoluyla ve gözlemleyip tepki sonuçlarıyla gerçekleşir (Bandura, 1977).

Cherry (2021), Kuramın temel kavramlarını şöyle açıklamaktadır:

1. İnsanların gözlem yoluyla öğrenebileceği fikri,
2. İçsel zihinsel durumların öğrenme sürecinin önemli bir parçası olduğu düşüncesi,
3. Bir şeyin öğrenilmiş olması, kişinin davranışında hemen bir değişiklik yaratmayabilir.

Gözlemsel öğrenme, sadece bir kişiyi gözlemlemeyi değil, aynı zamanda medya içeriklerini (podcastler, kitaplar, filmler) dinlemeyi ve izlemeyi de içerir. Günümüz popüler kültürünün etkisiyle, ebeveynler çocuklarının şiddet içeren oyunlardan, sosyal medyadan ve filmlerden saldırgan davranışlar öğrenebileceğinden endişe duymaktadır.

3.2.6. Sosyal Epistemoloji Teorisi

Sosyal teori, toplumdaki saldırganlık ve şiddet davranışlarının yaygınlığına ve bu davranışlardaki farklılıklara özel önem verir. Chic Maloth, kadınların kendilerine yönelik şiddet algısının yanlış inançlar, mitler, özel hayat ve medyanın etkilerinden kaynaklandığını savunur. Lilja ise, bu algının sosyal destek eksikliği ve toplumdaki kültürel örüntülerden etkilendiğini belirtir. Bu kuram, kadına yönelik şiddeti sosyal sınıf ve diğer faktörlerle birlikte değerlendirir. Örneğin, genç kızlar yaşlılara kıyasla daha fazla hedef olurken, mesleki ve eğitim durumunun etkisi de göz önündedir. Kadının erkekten daha yüksek bir pozisyona veya eğitim seviyesine sahip olması, ona yönelik tacizi artırabilir. (Qaefarani, 2009 akt., Jalal 2022).

3.2.7. Sembolik Etkileşim ve Fonksiyonel Yapı Teorisi

Etkileşimliler, şiddeti öğrenme süreci erkeklerin sert ve kaba olmayı, kendine güvenmeyi öğreten sosyalleşme kademesiyle yakından alakalı olduğunu ifade etti. Üstelik şiddeti azaltmanın yolunun eğitimden geçtiğine ve bu amaçla şiddet uygulayanın şiddete başvurmaması gerektiğini öğrendiklerine inanmaktadır. Yalnız bu değişimi ortaya çıkarmanın aniden olması mümkün değildir. Zira bunu yapmak isteyen bireylerin davranış değişikliği için tedavi yöntemleri bulunmaktadır. Kuramcılar bu sorunla başa çıkabilmek amacıyla kişilere şiddete başvurmamayı öğretmek ve kendilerini kontrol etmeyi içeren kapsamlı kültürel değişimlerin yapılması gerekliliğini savunmaktadır (Al-Fayaad, 2017 akt., Jalal, 2022).

Toplumsal çeşitli unsurları arasında karşılıklı bağımlılık bulunur; bir alandaki değişiklikler diğer alanlarda da değişikliklere yol açar. İşlevselci yaklaşım, sosyal yapının unsurlarındaki dengeyi koruma yollarını inceler ve şiddeti bu bağlamda değerlendirir. Bu görüşe göre, şiddet sosyal bağlamda anlam taşıyabilir ve genellikle sosyal gruplara bağlılık kaybı, norm eksiklikleri, uygun sosyal kontrolün olmaması veya yön eksikliği gibi nedenlerle ortaya çıkar. Bu durum, bireylerin alternatif bir yaşam biçimi bilmemesi ve mevcut sosyal düzenin eksikliklerinden kaynaklı olarak saldırganlaşmalarına ve şiddete başvurmalarına neden olabilir (Wadi, 2018).

3.3. Sosyal Kontrol Kuramı

Sosyal kontrol teorisi, suç olgusunu bireylerin toplumsal değerler ve normlara olan bağlılıkları üzerinden ele almaktadır. Bu teoriye göre, bireylerin okula, dine, sosyal çevrelerine ve ailelerine güçlü bir şekilde bağlı olmaları, suçlu davranışlarda bulunmalarını engelleyen bir faktör olarak görülmektedir. Buna karşılık, “geleneksel kurumlara” olan bağlılığın düşük seviyede kalması, suç oranlarının artmasına yol açmaktadır (Kızmaz, 2005: 149-174).

Hirschi (1969), bireyin toplumla olan bağını dört temel unsur üzerinden değerlendirmektedir: 1) Bağlılık (attachment): Ebeveynlere ve okula yönelik yeterli düzeyde bağlılığın olmaması, 2) Taahhüt (commitment): Eğitimsel ve mesleki başarıya yönelik taahhüdün yetersizliği, 3) Katılım (involvement): İzcilik ve spor gibi geleneksel etkinliklere yeterli düzeyde katılım sağlamama, 4) İnanç (belief): Ahlak ve hukuka olan inancın zayıflığı, suçluluğa etki eden başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Hirschi'nin “sosyal bağ teorisi” ile ortaya koyduğu bu dört kontrol mekanizması, bireylerin suç işleminin önündeki en önemli koruyucular olarak öne çıkmaktadır. Bu unsurlarda yaşanabilecek herhangi bir zafiyet, bireyin suç işleme eğilimini artırmaktadır. Dolayısıyla, bu teoriye göre, suçun önlenmesi için bireyin topluma güçlü bir şekilde bağlanması gerekmektedir (Dolu, 2010).

3.4. Feminist Kuram

Feminist felsefenin kökleri, tarih boyunca tek bir görüşle sınırlı kalmamış; aksine, farklı dönemlerde çeşitli eleştiriler ve karşı duruşlar şeklinde şekillenmiştir. Bu felsefenin gelişimi, esasen geleneksel eril felsefeye karşı bir eleştiri ve direniş hareketi olarak ortaya çıkmış, bu nedenle üç farklı dalga şeklinde incelenmiştir (Cevizci, 2012).

Feminizmin temel amacı, kadının temel hak ve özgürlüklerini savunarak ataerkil yapının ortadan kaldırılmasını hedeflemektir. Feminizmi tek bir tanıma indirgemek zordur; G. Marshall feminizmi, 18. yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkan ve cinsiyetler arası eşitliğin sağlanmasını, kadın haklarının genişletilmesi ile mümkün kılacak bir toplumsal hareket olarak tanımlamaktadır (Marshall, 2005).

Birinci girişimde feministler, kız çocuklarına yönelik ortaöğretim reformu, kadınların yükseköğretime erişimi ve evli kadınların mülkiyet haklarına yönelik kazanımlar elde etmişlerdir. Ancak bu hareket, 1914’te Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla duraklamış ve oy hakkı mücadelesinde başarı sağlanamamıştır (Jenainatı ve Groves, 2014).

"İkinci Dalga" terimi, Marsha Lear tarafından Avrupa, Amerika ve Britanya’da 1960’ların sonlarından itibaren artan feminist hareketleri tanımlamak için kullanılmıştır (Jenainatı ve Groves, 2014). İkinci dalga feminizm, birinci dalgadan farklı olarak kadınlar ve erkekler arasındaki sömürüyü veya tabiiyeti meşrulaştırmayan belirgin farklılıkların bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, birinci dalga feminizmin "aynılık", ikinci dalga feminizmin ise "farklılık" düşüncesiyle karakterize edildiği söylenebilir (Cevizci, 2012).

Üçüncü girişimde feministler ise feminizmin kapsamını genişleterek, ırkçılık karşıtlığı, sosyal adalet, küresel sorunlar, heteroseksizm ve engellilik gibi alanları kapsayan "kesişimsellik" kavramına odaklanmışlardır. Bu yeni bakış açısına göre, kadınlar artık tek bir homojen grup olarak ele alınmamakta; sosyal sınıf, cinsel yönelim, etnik köken ve kültürel inançlar gibi farklılıklarla değerlendirilmektedir (Teater, 2015).

Yalnızca kadının yaşamı boyunca karşılaştığı zorluklarla mücadele etmekle kalmaz, aynı zamanda erkek egemen toplumları sorgular. Erkekler tarafından sömürülen kadınların yaşadığı saldırı, tecavüz ve tehdit gibi güvenlik sorunlarına karşı mücadele de feminist hareketin önemli bir parçasını oluşturur (Türcke & Tüzel, 1995).

3.4.1. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizm kavramı ilk kez "Socialist Feminism: A Strategy for the Women’s Movement" adlı makalede kullanılmış ve kadının toplumsal hayattaki yerini değiştirmek için sosyalizm ile feminizmin birleşmesi gerektiği savunulmuştur. Bu yaklaşım, kadının haklarına ulaşmasını engelleyen temel faktörün sınıfsal konumları

olduğunu ve kapitalist sistemin, kâr amacıyla kadına yönelik baskıyı meşrulaştırdığını ileri sürmektedir (Booth vd., 1972).

Sosyalist feminizm, kadınların sosyal ayrımcılık ve yetersiz eğitimle baskı altında tutulduğunu savunur ve kadınların topluma entegre olabilmesi için köklü bir toplumsal değişim gerektiğini öne sürer. Bu değişim, ücretsiz sağlık hizmeti, beden üzerinde kontrol, demokratik konseyler, ev içi işlerin son bulması, cinsel özgürlükler, toplumsal eğitim gibi talepleri içermektedir (Jenamatı & Groves, 2014)

3.4.2. Marksist Feminizm

Marksist feministler, ataerkilliği, kapitalist üretim tarzının bir sonucu olarak ortaya çıkan baskının ve sömürünün daha ileri bir evresi olarak görmektedir. Friedrich Engels'e göre, ataerkilliğin kökeninde özel mülkiyet yatar ve tek eşli evlilik, kadın ve erkeği birleştirmekten çok, özel mülkiyeti koruma amacıyla geliştirilmiştir (Slattery, 2011).

Teori, kapitalist düzende kadınların duygusal emek ve yeniden üretim için ücret almadan çalıştırıldıklarını ve bu nedenle istismar edildiklerini savunur. Marksist feministler, kadınların aile içindeki emeğinin adil bir şekilde dağıtılmasını ve ev işi karşılığında maaş ödenmesini talep ederler. Ayrıca, kadınlara erkeklerle eşit fırsatların sunulması ve eşit ücret ödenmesi gerektiğini vurgularlar (Guy Evans, 2022).

Ekonomik güç, erkeklerin kadınları kontrol altına almalarına imkân tanır. Kuramcılar, Marx'ın, kadınların toplumdaki eşitsizliğini yeterince dikkate almamasını eleştirirler. Onlara göre, kadınların özgürlüğe ulaşmasının yolu, kapitalizmin ve baskının ortadan kaldırılmasıdır (Teater, 2015).

3.4.3. Liberal Feminizm

Liberalizm, özgürlüğün değerini ve önemini vurgularken, bu özgürlüğün sağlanabilmesi için liberal bir devletin varlığını gerekli görmektedir (Alptekin, 2006: 21-33).

Liberal feminizmin temel amacı, kamu alanında cinsiyet eşitliğini sağlamaktır. Bu hedef, eşit ücret, eğitime eşit erişim, kadınlar için daha iyi çalışma koşulları ve iş yerinde cinsiyet ayrımcılığının sona erdirilmesini içerir. Erken dönem liberal feministler, kadınlar için eğitim hakkı ve oy kullanma hakkı elde etmeye çalışırken, modern liberal feministler, eşit sosyal, ekonomik, politik haklar ve cinsel özgürlüklerin

güvence altına alınmasını hedeflemektedir. İkinci hedef ise, kadınların özel alanlarında cinsiyet eşitliğini sağlamaktır. Bu, yemek yapma, çocuk bakımı, ev işleri gibi sorumlulukların erkekler ve kadınlar arasında eşit bir şekilde paylaşılmasını gerektirir (Guy Evans, 2022; Dunner, 1993).

3.4.4. Radikal Feminizm

Radikal feminizm kendini devrimci olarak görmektedir. Kadınların özgürleşmesinin yetersiz olduğunu ileri sürmekte ve kadınların hala baskı gördüklerini ve sömürıldüklerini savunmaktadır. Kadınları kurtarmanın tek yolu evliliğe ve ataerkilliğe karşı çıkmaktır. Radikal feministler kadının yaşamının her yönünü sorgulamaktadır (Jenainatı & Groves, 2014).

Çağdaş radikal feminist Millett, aileyi ataerkil yapı içinde kadınları erkeklere hizmet eden bir kurum olarak gördüğü için reddeder. Firestone ise, cinsiyet çatışmasının bireylerarası biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını ve feminist devrim gerçekleştiğinde kadınların hem üretim hem de üretim mekanizmalarını kontrol ederek tam kurtuluşa ulaşacaklarını öne sürer (Zağlı, 2017). Radikal feminizme göre, kadınların yaşadığı sorunların çözümü için ataerkil sistem ve kapitalizmin ortadan kaldırılması gerekmektedir, çünkü eşitsizliğin kaynağı ataerkil yapı olarak görülmektedir (Atan, 2015: 15). Kate Millett, ataerkil sistemin cinselliği özel bir alan olarak görüp kadını bu özel alanla özdeşleştirdiğini ve bu nedenle kadının erkeğe bağımlı hale geldiğini savunur (Alptekin, 2006: 25).

3.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması ve Kültürel Kuram

Psikolog Sandra Lipsitz Bem'in geliştirdiği toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre, çocuklar öğrenmeye başladıkları süreçte cinsiyet şemaları oluşturur ve bu şemalar, cinsiyete özgü özellikleri tanımlar (Bem, 1993: 634). Toplumsal cinsiyet şeması, kadın ve erkek özelliklerinin öğrenilmesi ve bilginin işlenmesinde bir çerçeve sunar. Farklı kültürlerde yetişen çocuklar, kadın ve erkek arasındaki ayrımı ve nesneler ile olaylar hakkındaki bilgileri, cinsiyetle ilgili çağrışımlara göre algılayarak öğrenirler (Dökmen, 2010).

Bir kültürün unsurları birbirlerine bağlı olma eğilimindedir. Bir kültürdeki birbirine bağlı faktörlerin ve bunların şiddetle ilişkisi nihayetinde kültürel kurallar için bir çerçeve sağlayabilmektedir. Bu bilgi, salt neyin istismara yol açacağına dair daha iyi

bir anlayış sağlamakta hem de şiddet içermeyen kültürlerin gelişimine etkilemeye de yardımcı olabilmektedir. (Levinson, 2006: 440).

Kültür, insanın şu an ki ve gelecekteki davranışlarını etki eden geçmişin sosyal bir mirasıdır. Erkeklerin kadınlara karşı şiddet içeren davranışlarıyla sosyal normlar arasında açık bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin, kadınlara kıyasla erkeğin egemenlik sürdüğü kültürde yaşamaktadırlar. Bu kültürün diğer özellikleri erkek egemenliğinin, kadın itaatının ve erkek saldırganlığının etkisidir. Dolayısıyla ataerkil toplumda gücün kullanımı erkek egemenliğine meşruiyet kazandırmaktadır (Dobash & Dobash, 1988: 51-74).

Türk kültüründe de şiddet cesaret ve güç simgesi olarak anlamlandırılabilir. “Kızını dövmeven dizini döver, dayak Cennet’ten çıkmıştır, öğretmenin vurduğu yerde gül biter, kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin” gibi atasözlerimiz şiddete dair kültürümüzü yansıtmaktadır. Öte yandan kültürün şiddeti önlemede de rolü de vardır. Örneğin Hong Kong’da Konfüçyüsçülük temellindeki aile değerleri, birbirine bağlı itaatkâr toplum yapısı, suç ve şiddet, geniş akrabalık yapıları oranlarının az olmasında temel etkenlerdir (United Nations Human Settlements Programme, 2007: 67).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1 Araştırmanın Genel Çerçevesi

Kadına yönelik şiddet sadece belirli bir ülkenin değil tüm dünyanın sorunu olmakla birlikte bu sorun toplumun en küçük biriminden kurumsal mekanizmalara devlet uygulamalara kadar araştırılması gereken köklü bir sorundur. Tarihi sürece ve yapılan araştırmalara bakıldığında kadının yaşamının bütün sürecinde şiddet maruz kaldığını görülmektedir. Kadına yönelik şiddet, sadece bireysel bir suç değil, aynı zamanda toplumsal bir sağlık ve güvenlik sorunu olmasından ötürü acil müdahale gerektiren bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun her kesimini etkileyen bu durum, toplumsal barış ve refahı tehdit eder. Bu sebeple araştırmada kadına yönelik şiddet sosyolojik bağlamda acil durum olarak ele alınmıştır.

Araştırma, kadının aile içindeki şiddet sorunlarını ortaya koymak amacıyla literatür taraması yaparak başlamıştır. Bu süreçte, konuya dair daha önce yapılmış bilimsel araştırmalar, yazılı kaynaklar (kitaplar, makaleler, istatistik raporları vb.) ve görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Teorik bölümde, kadının aile içinde neden şiddete maruz kaldığı, kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal faktörler bağlamında açıklanmakta; ayrıca, maruz kaldığı şiddet türleri ve bu şiddetin üzerindeki etkileri çeşitli kuramlar ve yaklaşımlar çerçevesinde incelenmektedir. Hem ülkemizde hem de dünya genelinde kadına yönelik şiddetle ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar ele alınmakta, mücadele yöntemleri değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, kadınların yaşadığı sorunlar ve mağduriyetler saha araştırmalarıyla belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu kısımda araştırmanın konusu, amacı, önemi, süreci verilerin toplanması ve analizi konularına, katılımcı görüşmelerine yönelik gerekli açıklamalara yer verilmektedir.

4.2. Araştırmanın Amacı

Kadına yönelik şiddetle mücadelede genel literatür taraması yapıldığında birçok kaynağa; tez çalışmalarına, makale, kitap ve doküman vb. ulaşabilmekteyiz. Bu sorunla etkin bir mücadelenin sağlanabilmesi için iyi uygulama örnekleri konusunda yapılan araştırmalar yetersiz kalmıştır. Bu sebeple araştırma bu toplumsal soruna etkin bir müdahalenin sağlanabilmesi ve ışık tutması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın genel amacı bağlamında konumlandırılan alt amaçları şöyledir;

Kadına yönelik şiddetle mücadelede Türkiye’de çalışmalar yürüten profesyoneller ile sivil toplum örgütleri ile görüşme gerçekleştirip gelişmiş ülkelerdeki sivil toplum örgütlerine dair ayrıntılı inceleme yapıp iyi uygulama örneklerinin görünür kılınması,

Toplumsal cinsiyet kavramının ve kadına yönelik şiddetin geçmiş tarihlerden itibaren var olduğunun ortaya konulması,

Kadınların hangi çoğunlukla hangi şiddet türlerine maruz kaldıklarının belirtilmesi,

Şiddetin gelişimin de toplumların kadına yönelik şiddete karşı bakış açısı kapsamında değerlendirilmesi,

Kadına Yönelik Şiddetin gelişmesinde nedenlerinin ve risk faktörlerinin ortaya konulması,

Kadına Yönelik Şiddetin gelişmesinde toplumların farklı boyutlarının olduğunun ortaya çıkarılması,

Şiddetle mücadelede ulusal ve uluslararası sözleşmelerdeki kadının yerinin vurgulanması,

Kadına yönelik acil durum anında ülkemizde ve Dünyada başvurulacak mekanizmalar neler olduğuna değinilmesi,

Şiddetin teorilerdeki yerinin ne olduğunun belirtilip kadına yönelik şiddetin vurgulanması,

Ülkemiz de ve Dünya da İyi Uygulama Örneklerinin neler olduğu ve iyi uygulama örnekleri olarak saha araştırmalarında örnek uygulamaların bir araya getirilmesi amaçlanmıştır.

İyi uygulama örneklerinin neler olduğu ve iyi uygulama örnekleri olarak saha araştırmalarında örnek uygulamaların bir araya getirilip kadına yönelik şiddetle mücadelede örnek olması açısından önemlidir.

Araştırmada Dünyadan kadına yönelik şiddet alanındaki iyi uygulama örnekleri incelenip, Türkiye’den kadına yönelik şiddet alanında hizmet sunumu gerçekleştiren kamu profesyonellerinden ve kadın alanında gerçekleşen Valilik il koordinasyon

toplantılarına katılım sağlayan ve gönüllü olan sivil toplum örgütlerinden görüşme yapılması amaçlanmıştır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

1970'lere değin dünya çapında bakıldığında aile içi şiddetin kamuoyunda çok az görüldüğü düşüncesi hâkim olmuş ve eşler arasında meydana gelen şiddet ya da kız çocuklarının babaları tarafından uygulanan şiddet özel bir konu, ailevi olarak kabul edilmiş ve bununla beraber kadınları etkileyen aile içi şiddet en sık biçimde uluslararası ve ulusal insan hakları ihlaline, kadınları şiddetten koruyan kurallara ilişkin organizasyonlara dâhil edilmemişti. Bu husus, 1980'lerde kadın grupları tarafından kadınların psikolojik ve ekonomik, fiziksel şiddetine dikkat çekmek amacıyla yerelde ve uluslararası seviyede örgütlenmesiyle değişmeye başlamıştır. Aşamalı olarak, kadına yönelik şiddet önemli görülüp insan hakları sorunu ve kadın sağlığı açısından önemli bir tehdit olarak tasvir edilmiştir (Ellsberg, 2005).

Önceki dönemlerde kadının toplum içerisindeki konumunun erkeklere kıyasla daha alt seviyede olması ve erkeğin kadına aile içerisinde güç kullanarak şiddete başvurup kadını erkekten daha da aşağı da tutulmaktadır. Bu durum kadının toplum içerisinde şiddet görmesini meşrulaştırarak ataerkil toplum yapısını oluşturmaktadır. İnsan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddet bir toplum sorunudur ve bununla beraber artarak uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Ulusların ve devletlerin bu acil durum ile başa çıkması ve çözebilmesi gerekmektedir. Özetle toplumsal yaşam da kadınlar ve erkeklerin eşit fırsatlar sunulması ve eşit katılımın sağlanabilmesi için istikrarlı politikalar oluşturulup ve uygulaması şarttır. Tüm bu sebeplerle şiddet ile mücadele istatistiksel verilerden ziyade olayın niçin ve nasıl üzerinde durulup çalışmalar ve projeler üretilmesi için nitel bir araştırma yapılması gerekliliği ortaya konulmuştur.

Kültürler, gelenekler ve görenekler, değerler rakamlarla ve istatistiklerle tam olarak açıklanamaz. Nitel araştırmalar, öznel ve kişisel fikirleri göz ardı etmeden, toplumun en dezavantajlı kesimlerine ait görüşleri de ortaya koyar (Metso & Feuvre, 2006).

Araştırılan kişi, olgu veya olayların miktarı, ortalaması, sayısı gibi ölçülebilen nicelikler yerine, daha fazla anlamaya dönük ve ayrıntılı olarak yapılan, “niçin, nasıl” vb. sorular sorularak bir sonuç elde edilmeye çalışılan araştırmalara nitel araştırmalar denilmektedir (Denzin & Lincoln, 1998). Araştırmada; dokümanlar, gözlem ve

görüşmeyle veriler toplanmaktadır (Berg & Lune, 2015). Nitel araştırmalar, bütüncül bir bakış açısı ve disiplinler arası yaklaşımla araştırma problemini yorumlayarak incelemeyi esas alan bir yöntemdir. Üzerinde çalışılan araştırma olay ve olgu bağlamında ele alınıp, kişilerin yükledikleri mana bakımından yorumlanır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2010). Bu çalışmada nitel veri analizinden yararlanılmıştır. Veri analizi bir araştırmanın hedefine yönelik elde edilen verilere erişimde bulguların ayrıntılı incelenmesi ile gerçekleşmektedir (Çepni, 2010).

4.4. Özneler

Çalışmada kadına yönelik şiddet alanında iki farklı özne grubu ile görüşülmüştür. Bu gruplar kadın alanında çalışan profesyoneller ve kadına yönelik şiddet alanında valilik başkanlığında il koordinasyon toplantılarında yer alan sivil toplum örgütleridir. Araştırmada iki farklı katılımcı grubu ile yapılacak görüşmelerde, kartopu ve belirli bir amaca yönelik olarak amaçlı örneklem yöntemi kullanılacaktır. Bu yöntem, maksimum veriyi elde edilebilecek kritik durumlara ve kişilere odaklanarak evrenin bu unsurlarını takip ederek ulaşmayı hedefler (Creswell, 2013). Kartopu örnekleme kullanmak isteyen araştırmacı, konu hakkında en fazla bilgiye sahip olduğunu düşündüğü kişilere ve durumlara şu soruları sorarak başlar: "Bu konuda en çok bilgiye sahip olan kimdir? Görüşmelere kiminle başlamalıyım?" (Flick, 2014). Araştırmada kadına yönelik şiddet alanındaki iyi uygulama örnekleri incelenip, Türkiye’den kadına yönelik şiddet alanında hizmet sunumu gerçekleştiren kamu profesyonellerinden ve kadın alanında gerçekleşen Valilik il koordinasyon toplantılarına katılım sağlayan ve gönüllü olan sivil toplum örgütlerinden oluşan 6 farklı ilden ortalama 20 katılımcı ile görüşme planlanmıştır. İller belirlenirken kolayda örneklem yöntemi kullanılmış olup zaman, maliyet veya erişim kolaylığı gibi faktörleri göz önünde bulundurulduğunda en kolay ulaşabileceği kişileri seçilmiştir. Görüşme sonunda çalışmanın yeterli veriye ulaşamadığı düşünülüp 3 katılımcı ile daha görüşülüp toplam 23 katılımcı ile görüşülmüştür. Bu katılımcılardan 7’si erkek 16’sı kadın katılımcılardır. Çalışma grubunun özellikleri aşağıda tablo olarak sunulmaktadır.

Çizelge 4. 1. Katılımcı Çizelgesi

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hal	Eğitim	Kurum/ STÖ	Görev süresi	Unvanı	Görev yeri
Çocuk Gelin Düşkün Paul Gaugin	Erkek	50	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	6 yıl	Müdür Yardımcısı	Bitlis
Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel	Kadın	26	Bekâr	Lisans	STÖ	1 yıl	İl Temsilcisi	Kars
Mecdelli Meryem	Kadın	31	Evli	Lisans	STÖ	6 yıl	Yönetim	Hakkari

							Kurulu Başkanı	
Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche	Erkek	33	Bekar	Yüksek Lisans	Kamu Çalışanı	12 yıl	Klinik Psikolog	Bitlis
Kadını Talihsizlik Olarak Tanımlayan Kierkegaard	Erkek	39	Evli	Yüksek Lisans	Kamu Çalışanı	4 yıl	Müdür	Bitlis
Kadın Sanattan Ne Anılcı Hegel	Erkek	47	Evli	Doktora	Kamu Çalışanı	28 yıl	Vaiz	Bitlis
Memersiz Amazon Kadınları	Kadın	40	Evli	Lisans	STÖ	12 yıl	İl Temsilcisi	Bitlis
Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette	Kadın	30	Bekar	Lisans	Kamu Çalışanı	6 yıl	Sosyolog	Bitlis
Evlatlıktan Reddedilen Afife Jale	Kadın	55	Evli	Lise	STÖ	8 yıl	İl Temsilcisi	Iğdır
Entrikacı Kösem Sultan	Kadın	36	Evli	Doktora	Kamu Çalışanı	15	Öğretim Üyesi	Bitlis
Kadın Düşmanı Picasso	Erkek	25	Bekar	Lisans	Kamu Çalışanı	6 ay	Kolluk Kuvveti	Bitlis
Yuva Yikan Kadın Marie Curie	Kadın	47	Bekar	Lise	STÖ	16	İl Temsilcisi	Hakkari
Truva'yı Yaktıran Helen	Kadın	41	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	13	Sosyolog	Bitlis
Olgunlaşmış Çocuk Gelin Aişe	Kadın	57	Evli	Lise	STÖ	10	İl Temsilcisi	Iğdır
Vamp Kadın Kleopatra	Kadın	27	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	6 ay	Kolluk Kuvveti	Bitlis
Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein	Erkek	38	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	13 yıl	Müdür	Bitlis
Suikaste Uğrayan İndira Gandhi	Kadın	29	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	2.5 yıl	Sosyal Hizmet Uzmanı	Bitlis
İffetin Korumucusu Ventis Verticodia	Kadın	29	Evli	Lisans	Kamu Çalışanı	2 yıl	Çocuk Gelişim Uzmanı	Bitlis
Kadını Köle Olarak Gören Arthur Schopenhauer	Erkek	36	Bekâr	Lisans	Kamu Çalışanı	11 yıl	Sosyolog	Bitlis
Sarayı Karıştıran Hürrem	Kadın	25	Bekâr	Lisans	Kamu Çalışanı	2 yıl	Çocuk Gelişim Uzmanı	Bitlis
Cennetten Kovulan Lilith	Kadın	28	Bekâr	Lisans	Serbest Çalışan	4 yıl	Avukat	Bitlis
Yusuf'a Aşık Olan Mısırlı Züleyha	Kadın	45	Bekâr	Lisans	STÖ	17 yıl	Yönetim Kurulu Başkanı	Ağrı
Bakire I. Elizabeth	Kadın	26	Bekâr	Lisans	Kamu Çalışanı	2,5 yıl	Psikolog	Bitlis

4.4.1. Sivil Toplum Kuruluşu Çalışanları

Kadın alanında çalışma gösteren ve il çapında valilik başkanlığında gerçekleştirilen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Komisyonuna katılım gösteren teknik üyelerden 7 Sivil Toplum Örgütü kadın yöneticileri ve temsilcilerle görüşülmüş olup erkek sivil toplum örgütü çalışanlarına pek rastlanmamıştır.

4.4.2. Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar

Kadın alanında çalışma gösteren ve il çapında Valilik başkanlığında gerçekleştirilen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Komisyonuna katılım gösteren teknik üyelerden 9 kadın ve 7 erkek temsilci ile görüşülmüştür. Katılımcılar yönetici pozisyonunda çalışanlar, akademisyenler, Sosyal Hizmet Uzmanları, Psikologlar, Çocuk Gelişim Uzmanları, Sosyolog, Avukat, Baş Vaiz, Kolluk Kuvvetleri unvanlarından oluşmakta ve fiilen çalışmaktadırlar.

4.5. Araştırmanın Yapıldığı Yerler

Görüşmeler katılımcıların belirttiği yerler de yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bitlis ilinde olan katılımcılar ile yüz yüze gerçekleşmiş olup farklı illerdeki katılımcılar ile online görüşme yapılmış olup gönüllü onam formu katılımcılar tarafında imzalanıp taranıp gönderilmiştir. Görüşme esnasında uygun zaman sessiz ve gürültüsüz bir ortamda görüşme yapılmasının üzerinde durulmuştur. Görüşmelerin gerçekleştirildiği mekânlar şöyledir:

- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
- Jandarma Komutanlığı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü
- Üniversite
- Sosyal Hizmet Merkezi
- İl Müftülüğü
- Belediye Binası
- Sivil Toplum Örgütü Binası
- Denetimli Serbestlik Müdürlüğü
- Avukatlık Bürosu

4.6. Görüşme Ortamı ve Bireysel Gözlemler

Görüşme süreci, araştırmacının katılımcıya görüşme talebinde bulunmasıyla başlar. Her iki tarafın da uygun bulduğu bir zaman ve mekân üzerinde mutabık kalınarak görüşme planlanır. Görüşme, katılımcının sıcak bir şekilde karşılanması, kısa bir tanışma sohbeti, araştırma hakkında bilgilendirme ve devam etmek için katılımcının onayının alınmasıyla başlar (DeMarrais, 2004). Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi, hem araştırmacı hem de katılımcı için olduğu kadar, görüşmenin kalitesini artırma açısından da büyük önem taşır. Ses kaydı, görüşmenin detaylı ve

doğru bir şekilde analiz edilmesini sağlarken, katılımcının da kendini daha rahat ve doğal bir şekilde ifade etmesine olanak tanır. Ayrıca, araştırmacının dikkatini tamamen görüşmeye odaklamasına imkân verir (Edwards & Skinners, 2009). Kartopu ve amaçlı örneklem doğrultusunda katılımcılarla öncelikle telefon üzerinden görüşme sağlandı. Yapılan araştırma ile ilgili kısa bilgilendirme yapılarak görüşme yerine ve zamanına karar verildi. Görüşmeler sessiz ve kimsenin olmadığı ortamlarda yapılmasına özen gösterildi. Katılımcılardan ses kaydı alınması konusunda onay alındı. Görüşmenin kayıt altına alınmasının kimi katılımcı üzerinde baskıyı arttırdığı konuşmalarını açık bir şekilde dile getirmeye çekindiği ancak çoğu katılımcının görüşmeye odaklandığı gözlemlendi. Kayıt altına alınmasına rıza göstermeyen katılımcılar sorular Microsoft Word’de cevaplayarak göndermeyi tercih ettiler. Katılımcıların görüşmeye başlarken heyecanlı oldukları, kadın alanına gönül vererek, hassas bir şekilde çalıştıkları ama çalışma alanında yaşadıkları çözümsüzlüğün yarattığı çaresizlik ve tükenmişlik hissi gözlemlenmiştir.

4.7. Araştırma Süreci

Çizelge 4. 2 Çalışmanın Araştırma Süreci

Araştırma Süreci	Zaman Aralığı (Ekim 2023- Haziran 2024)	Süre
		9 ay
Planlama	1 Ekim – 1 Kasım	1 ay
Literatür Taraması ve Kuramsal Çerçeve	1 Kasım – 1 Ocak	2 ay
Soruların Oluşturulması	1 Ocak- 1 Şubat	1 ay
Üniversite Etik Komisyonundan İzin Alınması	1 Şubat – 1 Mart	1 ay
Randevulu Görüşmelerin Yapılması ve Verilerin Aktarımı ve Çözümlemesi	15 Mart – 15 Mayıs	2 ay
Verilerin Analizi ve Yorumlanması	15 Mayıs- 15 Haziran	1 ay
Çalışmanın Son Halinin Verilmesi	15 Haziran – 15 Temmuz	1 ay

4.8. Veri Toplama Teknikleri

Çalışmada derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılacaktır. Gubrium ve Holstein (2002), derinlemesine görüşme tekniğinde derinlik kelimesinin birden çok bağlamda değerlendirilmiştir. Birincisi, derinlik toplumun birer üyesi olan görüşmecinin

sosyal yaşamlarındaki, davranışları, yaşadıkları mekânı, günlük faaliyetleri ve olaylarını kapsayabilmektedir. İkincisi ise görüşmecilerin duyguları, düşünceleri ve eğilimlerinden öte bireyin ait olduğu toplumsal yapının kültürel yapısını anlayabilme, o kültürün anlam dünyasını ve düşüncelerini ortaya çıkarabilmektir. Üçüncü anlamı ise derin anlama bakışı ile görüşmecilerin konuşma biçimlerinden, dil pratiklerinden ve söylemlerinden onların varsayımlarını, fikir geleneğini ve düşünce tarzını öğrenebilmektir. Böylece sohbet ve konuşma havasından farklı bir içerik ile görüşme yönteminin araştırmacıya çok yönlü ve ayrıntılı bilgi akışı sağlayan bir teknik olduğu söylenebilmektedir. Araştırmacının topladığı veriler yardımıyla araştırmacılar çok kapsamlı bir bakış açısı kazanabilmektedir (Chirban, 1996).

Derinlemesine görüşme tekniğinin avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Görüşme tekniğini diğer veri toplama yöntemlerinden farklı kılan en önemli özellik bir olgu, olay ya da durum üzerinde derinlemesine bilgi sunmasıdır. Ayrıca yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış türde yapılan görüşmelerde araştırma sürecine yeni sorular eklenebilme esnekliğinin olması konu hakkında belirsizliğe mahal bırakılmayacak şekilde araştırılabilmesini sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2013). En önemli dezavantajı ise zaman maliyetinin yüksek olmasıdır. Görüşme yapmak için görüşme yapılacak kişilerden randevu talep etmek, mekân ayarlamak, görüşmeyi kayda alıp yazıya dökmek uzun zaman alan süreçlerdir (Books, 1997).

Derinlemesine görüşmenin 3 tekniği bulunmaktadır, yapılandırılmamış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış. Katılımcılara yöneltilen soruları yarı yapılandırılmış yöntemini kullanarak oluşturdum. Yarı yapılandırılmış görüşme de araştırmacı tarafından katılımcılara açık uçlu soruların belirli plan dâhilinde ve sistematik olarak yönetilmesi ile gerçekleştirilmektedir. Yüz yüze, internet ağı ya da telefon görüşmesi şeklinde yapılabilmektedir. Görüşme süresince görüşmecilerin sorulara içtenlikle cevap vermesi, değerlendirip yorumlaması beklenmektedir. Açık uçlu sorular sorarak katılımcının farklı kavramlar ve temalar arasında bağlantı kurması sağlanacaktır. Bu sayede araştırma ya zengin ve çeşitli verilerin katkı sunması amaçlanmaktadır. Belirli bir kültür, dinsel, etnik ve sosyal grupla yapılacak alan araştırmalarında sıklıkla açık uçlu sorulara yer verilen yarı yapılandırılmış görüşmeler uygulanabilmektedir (Arksey & Knight, 1999). Sosyal hizmet çalışmalarında dezavantajlı gruplarla çalışırken sorununun nasılına odaklanmak sorunun köküne inmeyi ve probleme çözüm bulmayı kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple yarı yapılandırılmış görüşme sorularını oluştururken

sorunun nedenine değil nasılına odaklandım. Brinkmann ve Kvale (2018), görüşme sorularını hazırlarken neden sorularına karşı dikkatli olmayı; neden sorusunun araştırma sorusu olup, görüşmede katılımcılardan soyut bir niçin/neden sorusu yerine kendi bakış açılarını ortaya koymalarının istendiğini vurgulamaktadır. Bir diğer bakış açısıyla, doktor hastaya niçin/neden hasta olduğunu sormaz hastanın kendisini nasıl hissettiğini, hastalık belirtilerinin neler olduğunu sorarak kendisi hastalığın sebebine dair bir çıkarımda bulunmaya çalışmaktadır. Nitel araştırma da mülakatı gerçekleştiren bütün katılımcılarla görüşmeyi gerçekleştirmesinin ardından kendisi araştırma sorusuna yönelik bir açıklama ve kavrayış gerçekleştirmektedir bu sebeple görüşmede nedenine yönelik sorular sınırlı tutulmalıdır.

4.9. Verilerin Analizi

Sosyal çalışmalar da nitel veri analizine başlamadan evvel genellikle üç aşamanın yapılması getirilmesi gerekmektedir. Bütün veriler bir veri tabanında derlenip ilk analitik aşamada, orijinal verilerin metodik ve dikkatli bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Yin, 2015). Braun ve Clarke'ın (2013), "analizin kenarında oturmaktan içine atlamayı" içeren bir aşamayı ifade ettiği bu süreç, toplanan verilerin bir metin formatına getirilmesi ifade etmektedir. İkinci aşama da ise veri tabanında bulunan verilerin ayrıştırılması ve kodlama prosedürünün başlatılmasıdır. Yeniden birleştirme şeklinde ifade edilecek üçüncü aşama ise bir araştırmacının ortaya çıkanları görme konusunda becerisini ön plana çıkarır ve daha az mekaniktir. Veri dizisi oluşturma'nın çeşitli yolları bulunmakta ve üçüncü aşama bu tür kalıpları ortaya çıkarmaya yardımcı olabilmektedir. Veri analizi sürecinde hangi yöntem izlenirse izlensin tüm aşamalar için en önemlisi titizlik kısmıdır. Titizlik (rigorous); verilerin doğruluğunu tekrar tekrar kontrol ederek uç noktaları koparmaktan ziyade analizi mümkün oldukça eksiksiz hâle getirip verileri analiz edip kişisel değerlere dayalı önyargıların farkında olup kabullenerek sıralanabilecek üç önlemin alınmasıyla elde edilmektedir (Yin, 2015).

Verilerin toplanmasında katılımcılarla iletişime geçilerek onam ve randevu alınmış ardından birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin doğası gereği resmi olmayan ve karşılıklı konuşma şeklinde yürütülmesi; araştırmacı katılımcıların yanıtlarını sorgulamalarını ve sondalarla daha fazla ayırın elde etmelerini sağlamıştır. Katılımcılara yöneltilen sorular aşağıdaki gibidir:

- *Kadın kavramını nasıl tanımlarsınız?*
- *Şiddet kavramını nasıl tanımlarsınız?*

- *Kadın ve şiddet ilişkisi size neler çağrıştırıyor?*
- *Bulunduğunuz toplum yapısının kadına karşı bakış açısını nasıl değerlendirirsiniz?*
- *Kadına yönelik şiddet alanında çalışmak size nasıl hissettiriyor?*
- *Yaşamınız süresince kadına yönelik şiddete aileniz veya yakın çevrenizde maruz kaldınız mı? Kaldıysanız bu durum size nasıl hissettirdi?*
- *Sizce acil durum nedir?*
- *Kadına yönelik şiddeti bir acil durum olarak değerlendirir misiniz?*
- *Kadının acil durum anında başvurdukları mekanizmaları yeterli ve uygun buluyor musunuz?*
- *Türkiye’de kadının en önemli sorun alanları nelerdir?*
- *Çalışma alanınızda ayrımcı söylemlere maruz kalıyor musunuz? Kalıyorsanız bu durum çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?*
- *Kadına yönelik şiddet alanında yararlanılan mevzuat hakkında neler söylemek istersiniz?*
- *Türkiye’deki yasaların caydırıcılığı hakkında neler söylemek istersiniz?*
- *Kadına yönelik şiddeti azaltmaya yönelik çalışmalarınızı nasıl değerlendirirsiniz?*
- *Kadına yönelik şiddeti azaltmaya yönelik iyi uygulama örneği olarak neler sunabilirsiniz?*

Yapılan görüşmelerin ardından 18 ses kaydı ve 5 not kaydı elde edilmiş olup çözümleme yapılarak kelimesi kelimesine titizlikle Microsoft Word’e aktarılmıştır. Aktarılan kayıtlar üzerinden ayrıntılı okumalar gerçekleştirilip öne plana çıkan temalar belirlenmiştir. Sonrasında oluşturulan bu temalara ilişkin alt kategoriler belirlenmiştir. Nitel çalışmaya uygun olarak analiz gerçekleştirmiştir. Tez ile bağlantı kurulacak şekilde tarihe damgasını vurmuş başarılı kadınlar hakkında konuşulan olumsuz söylemlerden oluşan kod isimler kullanılmış erkek katılımcılar için ise tarihe başarıları ile konuşulan ancak kadınlara karşı olumsuz bakış açıları ile kodlanmışlardır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Çizelge 5.1. Tematik Analiz Çizelgesi

Ana Tema	Alt Tema
5.1. Tanımlayıcı Kavramlar	5.1.1. Yaşamdan Türemiş Bir Kavram: Kadın
	5.1.2. Kozmik Bir Keşmekeş: Şiddet
	5.1.2.1. Kadının Kolu Kırılsın Yen İçinde mi Kalsın?
5.2. Acil Durum ve Kadına Yönelik Şiddet	5.2.1. Acil Durum
	5.2.2. Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet
5.3. Kadına Yönelik Şiddet Öncelikli Sorun Alanları	5.3.1. Kadının Yeri Ayrı-mcılık- Mı?
	5.3.2. Düşüncelerdeki Değişmez-Olumsuz Tahakküm: Ataerkil
	5.3.3. Ötekiyi Tanımlamak
	5.3.4. Politize Edilen Bir Olgu: Din
5.4. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Baş Etme Mekanizmaları	
5.5. Kadına Yönelik Şiddette Koruyucu Önleyici Çalışmalar	
5.6. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Çözüm Önerileri	5.6.1. Çalışma Yaşamı Deneyimleri ve Gözlemlerine İlişkin Çözüm Önerileri
	5.6.2. Eğitimin Çözüme Etkisi
	5.6.3. Ekonomik Katılımın Çözüme Etkisi
	5.6.4. Çözüm Noktasında Yasaların Yeri
	5.6.5. Çözüm Noktasında Diğer Kamu Kurum Kuruluşlarının Tutumu
	5.6.6. Çözüm Önerisi Olarak Rol Model
	5.6.7. Boşanma Sürecinde Olan Kadın İçin Çözüm Önerileri
	5.6.8. Söylemlerin Kadına Yönelik Şiddet Üzerindeki Etkisi
5.7. İyi Uygulama Örnekleri	

5.1. Tanımlayıcı Kavramlar

5.1.1. Yaşamdan Türemiş Bir Kavram: Kadın

Feminist düşüncenin ve politikaların bir sonucu olarak kadın çalışmalarının kapsamını şöyle tanımlanmaktadır: "Kadın çalışmaları alanı, kısaca kadınların nasıl ezildiği, ama buna rağmen nasıl var olduğu ve bununla baş etmeyi nasıl becerebildiği; bu mücadelelerin tarihi yani cinsiyete dayalı ezilmenin bugüne kadar nasıl devam edebildiğini anlamaya çalışmak olarak tanımlanabilir." (Sancar, 2003:170). Bu bağlamda çalışmanın ilk görüşme sorusu *kadın kavramını nasıl tanımlarsınız?* Şeklinde yöneltilmiş olup katılımcılar kadın kavramını tanımlanırken kavramı cinsiyet, cinsellik, güç-iktidar kavramları ile bir arada kullandıkları görülmektedir.

“Herhalde kadın olmazsa yaşayamayız gibi. Hayatın öznesi merkezi.” Kadını Talihsizlik Olarak Tanımlayan Kierkegaard (Müdür, erkek, 39).

“Cinsiyet odaklı bakmazsak kadın önce insan demek. Her türlü güçlüğe göğüs geren bir kere de her şeyi yapabilen, düşünebilen, ne kadar güçlüyüm dese bile prenses olan insanlardır.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40).

“Kadın, cinsel obje olarak ve ikinci sınıf insan olarak görülmektedir.” Evlatlıktan Reddedilen Afife Jale (STÖ Temsilcisi, kadın, 55).

“Kadın güçlü olduğu için ezilen güçlü olmasına izin verilmeyen, bağımsız olmasına izin verilmeyen. Var olmasına izin verilmediği halde bu kadar var olabilen çok güçlü çok enerjik kendi haline bıraksan çok mutlu duyguları ön plana çıkan ama bunu dezavantaja dönüştürmeyen bir yapı.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

Türk Dil Kurumunun (TDK), sözlük tanımına göre kadının birinci anlamı erişkin dişi insan; hatun, bayan, hatun kişi, nisa, karı, zen olarak tanımlanmış kız kavramının sözlük anlamı ise dişi çocuk şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2022):

“Dişi cinsinden olan yetişkin bir insan.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

“Yetişkin dişi insan, evlenip anne olan.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

“18 yaşını doldurmuş olan kız çocuğu.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25).

Ana rahmine düşmesi ile sosyokültürel yapı ile çeşitli formlarda anılan kadın bu toplumsal baskı ve sınıflandırılmaya maruz bırakılmaktadır. Kadını veya kadına dair her düşünceyi yalnızca cinsiyet özelinde ya da toplumdaki kadının konumuyla tarif edilmektedir. *“Kadının net bir tanımını yaparsak eğer tanımlayamadığımız her şeyden onu noksan kılmış oluruz bu da kadına yaptığımız haksızlık olur diye düşünüyorum.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).*

Kadın kavramı ifade edilirken maruz kaldıkları mağduriyetleri esas alarak tanımlanabildiği gibi geleneksel-modern kadın, ev hanımı kadın, çalışan kadın, doğudaki-batıdaki kadın, okumuş-okumamış kadın gibi söylemlerle kadınlar sınıflandırılmaktadır:

“Toplumun en dezavantajlı grubu.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

“Benim için kadın demek dezavantajlı grup, fedakâr, cefakâr her zaman kendi konfor olanının dışında olmaya mecbur bırakılmış, güçlü, mücadeleci demektir.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).

“Kadının en önemli sorun alanı kadın olmak (güldü) çünkü o içinde her şeyi barındırıyor. Kadın rengârenk kadın eve gittiğinde geleneksel bir kadındır dışarıda modern bir kadın. Kadının çok sınırları olduğunu düşünmüyorum ona çiçek açtırmak lazım kadın dayanışma halinde verimkâr emeğini esirgemeyen bir yapıdadır. Kadın için en önemli şey onun kadın olduğunun unutulup ve buna saygı duyulamaması kimlik olarak hiyerarşi olarak aşağıda konumlandırılmamış olmasıdır. Temelde bunu halletmek lazım ondan sonra ekonomide değişiklik, eğitimde eşitlik, gelir düzeyinde eşitlik, aile içerisinde ücretsiz emekte eşitlik gibi.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

“Toplum tarafından yüklenen rolleri gereği söz dinleyen, sabırlı, anaç olan kadın yaşadığı tüm zorluklara boyun eğmek durumunda kalmaktadır.” Pasaklı Kastilya

Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26). Bugün kadın ya da erkek rolleriyle doğmadığımız tam tersine toplum tarafından hali hazırda sunulan rollerin içine doğduğumuz net olarak ortaya konmaktadır (Bem & Levis, 1975: 634). “Kadının çalışma hayatının yanında ev içi sorumluluklarının aynı zamanda ev hanımı, anne ve eş, gelin olma rollerinin kadına biçilmesi ile kadının en önemli sorun alanının birden fazla rolün tek kişide birleşmesi olduğunu düşünüyorum.” *Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25).* Kadın kavramı ifade edilirken mağduriyet durumu esas alınarak açıklama yapılmaktadır. Söz konusu kadın deyince akla mağduriyet geliyorsa bu durum kadının lehine sosyal politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. “Kadına yönelik şiddetin bu kadar devasa boyutta olduğunu çalışmaya başladıktan sonra fark ettim.” *Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).*

İnsanlığın başlangıcından bu yana her toplumda ana unsur kadın olmuştur. Kadınlar doğurganlıkları sayesinde insanlığın devamlılığını sağlayan canlılar olarak görülmektedir. (Şirin, 2000: 73-89). “Kadın biyolojik olarak aslında doğuştan kendisinde bir vajina bulunan doğurganlık özelliğine sahip tabii ki bazen biyolojik açıdan bu noktada sıkıntı yaşansa da genel itibarıyla doğurganlık özelliğine sahip biyolojik bir canlı türü olarak tanımlayabilirim.” *Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).*

Doğurganlığa sahip biyolojik bir canlı olan kadın kavramı ifade edilirken kavramsal olarak değerlendirildiğinde toplumun dininden, kültüründen, örfünden, coğrafi yapısından ve dilinden bağımsız düşünülmemektedir:

“Kadın hayatın yarısı demek, gelecek demek. Zaten Kürtçede kadın jin demek jiyan kelimesinin kökenden geliyor yani yaşam demek. Yaşamın özü, yaşamın kaynağı, yaşamı idame ettiren unsur. Kürtçede tuhaftır ki erkek mer olarak geçiyor yani mır ölüm demek. Kürtçede erkek ölüme yakın kadın ise yaşama yakın, hayata yakın yani hayatın idamesi üzerine kurulu olan bir cinsiyet. Kültürel yapımızda, dini inancımızda farklı ve yanlış bir şekilde şekillenmiş olsa da kadın insan türünün bir yarısıdır, bir eşidir.” *Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).*

Toplumun değerlerinden etkilenen kadın kavramının değerini ve geleceğini belirleyen; kavramın nasıl konumlandırılmış olduğu ile ilgilidir. Bu konumlandırma aslında içinde bulunulan toplum yapısı, örf adet, gelenek görenek, eğitim düzeyine ve

birçok sebebe göre şekillenebilmektedir. Dile pelesenk olan kadın kavramı bir cinsiyet olmanın ötesinde toplumsal norm haline gelmektedir. Erkek kavramı ifade edilirken akla bir cinsiyet gelebiliyorken kadın kavramı da ifade edilirken toplumsal rollerinin ötesinde cinsiyet, birey olarak ifade edilmemektedir. Birçok katılımcı kadının insan olduğuna değinip aslında şikâyetçi oldukları kadın kavramının üzerinde yüklenen rollerle kadını dile getirmişlerdir. Bu durum toplumun bir parçası olduklarını ve bu durumun etkilerinden sıyrılmadıklarını göstermektedir: “Kadın; biyolojik, fizyolojik ve genetik özellikleri gereği üreme organına sahip olan, canlıdır. Ancak kadın kavramı her toplum ve kültürde farklı yorumlanabilmektedir. Kadın ve erkek için genel bir tanımlama yapılmak istendiğinde, toplumsallaşma sürecinde öğrenilen “kadınsı” ve “erkeksi” toplumsal cinsiyet özellikleri de ifade edilmektedir. Ancak kadının tanımlamasında genel olarak vurgulanması gereken, toplumsal cinsiyet özellikleri dışında kalan cinsiyet özelliklerinin tanımlamasıdır.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyetlerin doğurduğu sorumlulukların ve rollerin biyolojikmen değil toplumsal etkenlere bağlı olarak şekillenmesi olarak tanımlanmaktadır (Açıkel, 2009). “Kadın ve erkek olmak, doğal ve doğuştan olarak adlandırılırken, kadınlık ve erkeklik ise toplumsallaşma süreci ile kültürel bir yapılanmaya işaret etmektedir” (Hepşen, 2010). “Kadın insandır, kadın ve erkek sıfatlarının ayrıştırıcı olduğunu düşünüyorum. Ancak kadın kimdir sorusu üzerine saatlerce konuşulabilecek bir konudur. Kadın doğal bir kavram bir cinsiyet temsili ama kadınlık oluşturulmuş bir kavram toplumsal cinsiyet bakış açısının, kültürünün hepsinin yüklediği bir anlam. Kadınlık sekiz harf ama altında çok fazla anlam barındırıyor üzerinde saatlerce konuşulabilir ama kadının temel olarak ilk anlamı cinsiyet temsildir.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41). Kadınsı, erkeksi, erkeklik, kadınlık rolleri topluma ait olan kültürün yansımaları olmakla beraber roller bulunan coğrafyaya göre değişebilmektedir. Bu durumda toplumsal cinsiyet kavramını derinleştirmektedir.

5.1.2.Kozmik Bir Keşmekeş: Şiddet

Şiddet, etimolojik olarak Arapça kökenli bir kelimedir. “Yeğînlik; Bir hareketin ve gücün derecesi, bir hareketten doğan güç, hız, aynı görüşe sahip olmayana kaba kuvvet kullanma, davranış ve duyguda aşırılık, sertlik, kaba güç,” anlamlarını taşımaktadır (TDK, 2022). “Egemen bir insanın, varlığın kendinden güçsüz olan birine

uygulamış olduğu her türlü haksızlık, zulüm, eziyet olarak ifade ettiğimiz söylem fiil ve diğerleri.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47). Bu bağlamda katılımcılara şiddet kavramını nasıl tanımlarsınız? Şeklinde soru yöneltilmiş olup katılımcılar şiddetin tanımı ifade ederken sadece beden üzerine uygulanan bir güç değil zihinsel ve ruhsal bütünlüğe yönelik gerçekleşen saldırı olarak tanımlamaktadır:

“Çeşitli isteklerine laşabilmek amacıyla insan vücuduna ve ruhuna yapılan saldırdır.” Olgunlaşmış Çocuk Gelin Aişe (STÖ Temsilcisi, kadın, 57).

“Bireyin yaşam alanına müdahalede bulunan, sosyal, duygusal, psikolojik, ruhsal ve fiziksel anlamda zarar veren her türlü davranıştır.” Kadını Köle Olarak Gören Arthur Schopenhauer (Sosyolog, erkek, 36).

“Kişinin bedensel ve zihinsel bütünlüğüne yönelik saldırı. Güç olarak zayıflığı bulunan kişiye yöneltilmiş öfke.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25).

Şiddeti biraz daha kapsamlı tanımlayan katılımcılar ise tanımlarken öncelikli olarak akla fiziksel şiddetin geldiğini ifade etmiş şiddetin diğer türleri olan psikolojik, fiziksel, ekonomik, cinsel ve siber şiddete de değinmektedir:

“Cana, mala, canlı cansız her şeye karşı fiziksel, psikolojik, cinsel, duygusal olarak kişinin rızası güdülmeden yapılan eylemdir.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

“Bir insanın fiziken, psikolojikmen, ruhsal olarak veyahut her türlü istismar edilmesi, tehdit edilmesi. Psikolojik sağlığının fiziksel bütünlüğünün istismar edilmesi. Kadına, erkeğe çocuğa başka biri tarafından müdahale edilmesi.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

“Bir canlının başka bir canlı tarafından maruz kaldığı olaydır. Çünkü sadece insanlar şiddete maruz kalmaz hayvanlar ve bitkiler de şiddete maruz kalır.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein(Müdür, erkek, 39).

“Bireyin psikolojik, fiziksel, ekonomik, cinsel yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanabilecek tehdit, baskı ya da özgürlüğün engellenmesini içeren şiddet türlerini yansıtan yapılar,

davranışlar tutumlardır.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

“Şiddet İnsanın ilk duyduğu andan itibaren içinde hissettiği hissel bir şey bunun insanın doğasında korku gibi sevgi gibi ama şiddeti toplumsal boyutundan bağımsız düşünemiyoruz. Hele ki günümüzde bunu kadınla konuşuyorsak çok farklı boyutta değerlendirmek gerekir ama şiddet temel anlamıyla bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde karşı tarafa zarar verme dürtüsüyle, düşüncesiyle bilinçli ya da bilinçsiz ortaya çıkan fiil diyebilirim.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

Sıklıkla fiziksel şiddetten çok daha kalıcı hasara sebep olan şiddet türünün psikolojik ve duygusal şiddet olduğu ifade edilmektedir (Ceylan, 2013: 13-54). Bölüm 1.1.3’te ifade edildiği üzere geleneksel şiddet türlerinin yanında özellikle son zamanlarda şiddetin yeni türleri ortaya çıkarak şiddeti güçlendirmektedir: *“Şiddet kavramsal olarak çok boyutlu, kompleks bir yapıda çünkü şiddetin birçok boyutu var ama aklınıza ilk gelen fiziksel şiddet olsa da duygusal, psikolojik, cinsel, siber zorbalık gibi türleri de var.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).* Şiddetin birden çok türü ve boyutu bulunmakla beraber kompleks bir kavramdır. *“Şiddet en çok mağdurunun kadın olduğu bir olgudur. Şiddet denilince ilk algılanan şey aslında fiziksel güç kullanılarak uygulanması olarak algılansa da aslında şiddetin farklı boyutları da var ve en tehlikelisi psikolojik şiddettir. Şiddetin çok karmaşık bir yapısı var ve tetikleyici birçok faktörü bulunmakla beraber en çok kadın, engelli, çocuk dezavantajlı gruplar maruz kalmaktadır.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).*

Bölüm 1.1.3.1. de ifade edildiği üzere fiziksel şiddet, şiddet uygulayanın, şiddet mağdurunun fiziksel bütünlüğüne zarar verecek şekilde tokat atması, kesici delici alet kullanarak zarar vermesi, tekme atması şeklinde tanımlanabilmektedir. Ancak bu belirtiler ve izler olmadan da kişinin ruhsal ve bedensel bütünlüğüne yönelik saldırılar gerçekleşebilmektedir. *“Görünen şiddet var bir de görünmeyen şiddet var. Bunlar gitgide artıyor bunlar hayatımızı o kadar çok etkiliyor ki fiziksel olarak görünmeyen, yüzümüzde, gözümüzde morluk olmadığında ya da öldürülmediğimiz zaman şiddete uğramadığımız söylenmiyor ancak psikolojik şiddet, sözel şiddet, teknolojik şiddet günümüzde hızla artmakta ve bizde doğrudan veya dolaylı yoldan etkilenmekteyiz.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).* Katılımcının da ifade ettiği üzere şiddetin

görüne bilirliliğinin kanıt odaklı olması diğet şiddet türlerinin bireyin ruhsal yapısında etkisinin önemsiz olduğı düşünölmektedir.

Kadının maruz kaldığı fiziksel şiddetin yanında günümüzde, ölkemizde ve dünyada giderek artan ekonomik kriz sonrası bütün bireylerin ekonomik sorunlarla yüz yüze kaldıkları Bölüm 1.1.3.te ifade belirtilmektedir. Ancak kadının toplumsal hayatta çalışma özgürlüğünün kısıtlanması, çalışıyor olsa bile ekonomik özgürlüğü bakımından kısıtlanması, harcamalarına müdahale edilmesi, parasına el konulması kadına uygulanan şiddet örneklerindendir. *“Bu şu demek değil şiddet dediğimiz fiziksel boyutuyla değil fiziksel şiddetten çok daha konuşulması çok daha ön planda tutulması gerekenin psikolojik şiddet olduğunu düşünüyorum. Günümüz şartlarında ekonomik şiddetin psikolojik şiddetle aynı kulvarda olduğunu düşünüyorum.” Truva'yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).*

Hobart (1996: 51-64), Şiddet ve Susku adlı bir makalesinde insanların zihinsel aktiviteleri var olmasına rağmen şiddeti bir aracı olarak kullanmalarını şöyle yorumlamaktadır; “Toplum bir organizma ya da dil ise, şiddet onun patolojik düzensizliği ya da iletişimsel kopukluğu demektir.” Makalesinde toplumun mevcut sosyal ilişkilerinin sağlıklı olmasına rağmen şiddetin var olabilmesini patolojik olarak yorumlamaktadır. *“Şiddet kavramını acizlik olarak tanımlıyorum. Yani şiddet uygulayan insan bence iletişimsel olarak sıkıntılı insandır çünkü sözlü olarak içindeki öfkeyi ifade edebilse şiddete başvurmaz. Kendini anlatamadığında öfkelenir insan. O yüzden bir yerdeki eksiğı başka bir yerde, gücünü başka bir yerde kullanarak gösterir çünkü her insan kendini iyi hissetmek ister var hissetmek ister. Başka türlü yaşayamaz çünkü intihar etmek zorunda kalır. O yüzden de gücünü açığa çıkarmaya çalışır belki de son savunma olarak. Bir bebeğı çok sinirlendirdiğinde ısırmaya çalışır, tutmaya çalışır. Ben şiddeti ve öfkeyi öyle olarak görüyorum geldiğı o acizliğin çaresizliğin yetersizliğin sonu olarak görüyorum.”* Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

Değişen toplum yapısı ile şiddet kavramı varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Katılımcılar değişen toplum yapısı ile şiddetin sirkülasyon haline gelen döngü olduğı, günümüzde fiziksel şiddetin bir boyutu olan bir tokattın, göz ucuyla bakmanın bile şiddet olarak göröldüğü belirtilmektedir:

“Literatürde en ufak bir göz ucuyla bile sinirli bir şekilde bakıldığında şiddet olarak düşünölmüştür. Şiddet içeriğı çok fazla

unsurlarla doldurulmuş bir kavramdır.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

“Şiddet vazgeçilmez yok edilmesi mümkün olmayan bir şey bence toplumda insan var olduğu müddetçe sürekli devam edecek bir kavram.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Şiddet öğrenilmiş bir devin, süreçtir.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).

“Aslında geçmişle günümüz arasında bir kıyas yapmak lazım aslında şöyle bir söylem var ya şiddet arttı aslında şiddet artmadı şiddet görünür hale geldi.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

5.1.2.1. Kadının Kolu Kırılсын Yen İçinde mi Kalsın?

Genel olarak kadın, toplumda birçok sorun ve zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Kadın ait olduğu kültürün, dinin, coğrafyanın sorunları ile başa çıkmaya çalışmakta ancak kadına yönelik şiddet, küresel sorun haline gelen ortak olgudur. Küresel bir sorun haline gelen kadın şiddeti gelişmiş veya gelişmemiş bütün toplumda görülmekle beraber katılımcılara *kadın ve şiddet ilişkisi size neler çağrıştırıyor?* sorusu yöneltilmiş olup kadına yönelik şiddet kavramını ifade ederken cinsiyet odaklı baktıkları, mağdurunun en çok toplumdaki dezavantajlı gruplar olan çocuk, yaşlı kadın olarak ifade etmekte ve en çok kadına yönelik şiddet üzerinde durulmaktadır:

“Kadın ve şiddet kavramı ne yazık ki yan yana çok kullanılıyor kadın deyince akla şiddet, şiddet deyince akla kadın geliyor.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

“Şiddet görülmeye layık olanın kadınla olduğu, kadının yaratılış bakımından güçsüz olmasından ötürü şiddete başvurularak istenilenin yaptırılacağını çağrıştırıyor.” İffetin Korumucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

“Şiddet olayları içerisinde, kadın alt bir başlık olarak varlığını daha özel bir şekilde sürdürmektedir.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

“Kadınları kontrol edebilmek için bana zamanla oluşmuş bir davranış biçimi gibi geliyor. Bu eylemler erkeklerden erkeklere veyahut

çocuklara yönelik olsa da daha çok kadınlara yönelik gerçekleştiriliyor.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

“Kişinin hoşlanmadığı kendisine uygulanan her türlü davranış tavrı şiddet kavramıdır.” Kadını Talihsizlik Olarak Tanımlayan Kierkegaard (Müdür, erkek, 39).

“Kadın ve şiddet ikilisi en çok yan yana gördüğümüz kavramlar. Kadın alanında çalışana dek şiddet denilince aklıma erkeğin erkeğe şiddet uygulaması gelirdi. Erkeğin erkeğe uygulaması bana karşılıklı hep bilinçli ve isteyerek yapıldığını hissettiriyor ancak kadına uygulanınca mağdur ve suçlu ilişkisi aklıma geliyor.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

Görüldüğü üzere katılımcılar tarafından şiddet kavramı ifade edilirken en çok erkek cinsiyeti ile yan yana kullanıldığı bunun cinsiyet odaklı olduğu görülmektedir. *“Şiddetin cinsiyet ile bağlantısı olduğunu düşünüyorum.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).* Saldırgan davranışların erkeklerde daha yaygın görülmesinin toplumsal ve biyolojik birçok nedeni olduğu öne sürülmektedir. Bu nedenlerden biri, çocuk yetiştirme uygulamalarında erkek çocuklardan daha agresif davranışlar sergilemeleri beklentisidir. Ayrıca, televizyon programları, spor oyunları, akran grupları ve diğer sosyal etkiler, saldırgan davranışların cinsiyet farklılıklarını şekillendirmede rol oynar. Erkek çocuklarının genellikle daha sert ve zaman zaman saldırganlık içeren oyunlar oynaması bu durumu destekler. Örneğin, toplumumuzda erkek çocuklara genellikle tabanca, kız çocuklara ise bebek oyuncakları verilmesi, cinsiyetlere yönelik saldırganlık eğilimlerini besleyen bir uygulamadır. Araştırmalar, saldırgan davranışlardaki cinsiyet farkısının okul öncesi dönemde başladığını ve ergenlik döneminde belirgin hale geldiğini göstermektedir. Tarihsel perspektifte ise, erkeklerin gruplarını düşmanlara ve vahşi hayvanlara karşı koruma, avlanma ve silah yapma gibi görevlerle yükümlü olduğu, kadınların ise ev içi düzeni koruma ve çocuklara bakım verme rollerine sahip olduğu görülmektedir. Bu iş bölümünün, doğal seçim yoluyla erkek ve kadın davranışlarını önemli ölçüde etkilediği düşünülmektedir (Eren, 2009: 3). Ayrıca, fiziksel olarak kadınlardan daha güçlü olan erkeklerin bu güç dengesizliğini bir silah olarak kullanarak kadınlar üzerinde tahakküm kurduğu ifade edilmektedir. Kadına yönelik fiziksel şiddetin sonuçları, küçük yaralanmalardan vücudun çeşitli bölgelerinde kalıcı hasarlara ve ölüme kadar geniş bir spektrumda yer alabilmektedir (Kök Can, 2010). Kadına yönelik şiddeti katılımcılar güç dengesizliği olarak yorumlamaktadır:

“Çoğu zaman kadın şiddet gördüğünde kendisini savunamayacak durumdadır, bu fiziki bir şekildedir, her canlının erkeği dışısından daha güçlüdür. Bu yaradılıştan gelen bir figürdür. Bir kurt bir aslan ya da bir köpek gücünü dışisine göstermezken insan neden güçlü olduğunu fiziki şiddet uygulayarak dışisine göstermeye çalışıyor.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

“Baktığınızda savaşlarda çoğunlukla erkekler ölüyor ama burada karşılıklı bir mücadele ve iki tarafta da bir eşit güç dengesi var ama kadınlara yönelik şiddete baktığımızda bir dengesizlik var. Erkek gücünü zorbalığa dönüştürerek kadına baskı yapıyor, şiddet uyguluyor fiziksel şiddete kadar dönüştürebiliyor.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

Kadın yaradılışından ötürü güçsüz konumda olsa bile Bölüm 3.3.6. da ifade edilen kültürel kurama göre insanın şuan ki ve gelecekteki davranış şekilleri geçmişin mirasıdır. Kadına yönelik gerçekleşen şiddet sorunun çözülebilmesinde yapı ve değerlerin yeniden şekillenilmesi gerektiği üzerinde durmaktadırlar. *“Günümüzde şiddeti anlamlandırabilmek için kültürel faktörlerin izlenmesi büyük önem taşımaktadır. Aile içi şiddetin nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koyabilmek için, şiddet faillerinin ve mağdurlarının sosyokültürel özelliklerinin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Bu analiz, toplumun kültürel değerlerine derinlemesine ulaşmadan eksik ve yanıltıcı sonuçlar verebilir. Kadına yönelik aile içi şiddetin mevcut durumu, kültürümüzde birikmiş yüzyıllık tarihsel ve toplumsal dinamiklerin bir yansımasıdır. Kadının statüsünü güçlendirmek ve şiddeti önlemek, bu bağlamda kritik öneme sahiptir. Kadınlara yönelik şiddetin azaltılması, birçok ülkenin aile içi şiddeti çözmeyi hedeflediği sosyal bir sorun olarak gündemde kalmaktadır.” Olgunlaşmış Çocuk Gelin Aişe (STÖ Temsilcisi, kadın, 57).*

Hane içerisinde şiddet mağdurlarının maruz kaldıkları şiddetin onların işgücü piyasası, eğitim ve diğer alanlarda daha az temsiliyet göstermesine neden olmaktadır (CEDAW, 2009):

“Şiddet kişinin cinsel, psikolojik, fiziksel, ekonomik, sözel açıdan zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanabilecek veya sonuçlanması muhtemel olan hareketleri ve buna yönelik tehditi içeren özgürlüğü engelleyici sözel veya fiziksel olarak uygulanan davranış biçimlerini içermektedir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

“Hane içerisinde hapsedilen kadın dış dünyaya dair çok fazla bir bilgiye sahip olamamakla birlikte, yaşadığı fiziksel veya sözel şiddete dur diyememektedir. Hatta dahada önemlisi kadın yaşadığı şiddetin çoğu zaman farkında değildir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

Kadına uygulanan şiddet kültür yoluyla aktarılan sosyal öğrenme davranışıdır. Şiddetin normal olarak görüldüğü bir aile ortamında büyüyen çocuk şiddeti hayatın bir parçası olarak normal bir döngü gibi algılayacak toplumsal mekanizmada geri dönüşü olmayan yaralar alacaktır. Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre de çocukluktan itibaren aile ve toplum tarafından eğitilen çocuk cinsiyete özgü özelliklerle betimlenir. Bu durum kadına yönelik gerçekleşen saldırgan davranışın psikolojik ve toplumsal faktörlerle nesilden nesille aktarıldığı ifade edilmektedir:

“Küçüklüğünden itibaren yaşadığı problemler şiddetle çözülmüş, kendisi de problemlerini şiddetle çözmüş bir insanın daha sonraki hayatında da en ufak bir durumda şiddet uygulama ihtimali çok yüksektir.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).

“Erkeğin şiddet uygulamasını temelde anne babasının öğrettiğini düşünüyorum. Birçok insan anne yemek yapar, çocuklarına bakar, anne namustur gibi kavramlarla yetişiyor. Biz de bu kültürün içerisindeyiz bundan payımızı alıyoruz açıkçası her ne kadar entelektüel baksak bile bu coğrafyadayız ve bundan bağımsız yaşayamıyoruz. Bakış açımız farklı olabilir ama uygulamada bizler de bazı yerlerde zorluk yaşıyoruz.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Belki bu kadar konuşulması sorunun ciddiyetini azaltıyor, normalleştiriyor. Bu sorun kültürel bir şey, çok özgürlükçü olduğunu söyleyen kişiler bile yurtdışında olsak öyle ama bizim kültürümüzde bu böyle değil diyebiliyorlar. Aslında bu sorun tamamen sistem içerisinde ve bu sistemi değiştirecek olan bizim dinimizde de bu böyle kültürümüzde de bu böyle tarihimizde de bu böyledir. Gerekirse din kuralı değişecek gerekirse kültür kuralı da değişecek çünkü biz artık kadın insan mıdır tartışmalarından çıktık.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

Bu bağlamda kültürle aktarılan, sosyal öğrenme yoluyla edinilen kadına yönelik şiddet davranışı ifade edilirken türlerinden ve aile içerisinde kadının şiddete maruz kaldığı üzerinde durulmaktadır. *“Kol kırılır yen içinde kalır”*

deyimi geleneksel aile modelleri için yadsınamaz bir gerçektir. Kadın, her alanda her anlamda şiddete maruz bırakılmaktadır. Biyolojik kimliği gereği özellikle gelişmemiş toplumlarda cinsel arzuların karşılığı olarak görülmekte, kadın en büyük şiddetini biyolojik cinsiyet kimliği özelinde karşı cins tarafından bir meta olarak görülerek yaşamaktadır.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26). Ev içindeki cinsel şiddet, erkeğin motivasyon kaynaklarıyla ilgili yapılan araştırmalarda; hak bilinci, otorite kurma motivasyonlarının, cezalandırma yöntemlerinin ön planda olduğu görülmüştür. Erkeklerin, eşleriyle her an cinsel ilişkiye girmeyi hak olarak görmeleri ve bu durumun evliliğin doğasında olduğunu düşünmeleri, hak bilinci olarak tanımlanmaktadır. Evlilik içinde kadının sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda, erkeklerin kadının istemediği cinsel davranışları cezalandırma yöntemi olarak kullanmaları ise cezalandırma motivasyonunu ifade eder. Otorite kurma motivasyonu ise, aile içinde erkeklerin cinselliği bir güç gösterisi olarak kullanarak otorite kurma çabalarını içerir (Özcan, 2009). Örneğin, Vietnam'daki bir çalışmada duygusal şiddet, eşini zorla cinsel ilişkiye zorlayan bir kocanın davranışlarını içermektedir. Afrika'da ise kadının evden çıkmasına izin vermemek veya sürekli cinsel isteklerde bulunmak gibi davranışlar, daha çok duygusal şiddet türü olarak tanımlanmaktadır (Krantz & Garcia Moreno, 2011: 820). Katılımcılar kadına yönelik şiddeti konuşurken şiddetin türlerinden biri olan duygusal şiddete ilişkin bakış açılarını kendi toplum sistematiğine göre yorumlamış ve kadının gördüğü şiddeti kendine hak gördüklerini ifade etmektedir:

“Bulunduğum topraklarda bağırarak neden şiddet olarak düşünülüyor. Örneğin kocamdır dövebilir diyor kadın sonrasında da öldürülebilir. Esasında birine sesini yükseltmeye başladığında buradaki şiddet figürü önlenmezse bir süre sonra onun öldürülmesinin önüne de geçemiyorsunuz. Bu durumda birazcık kırık camlar teorisine dönüyor bir binanın bir camı kırıkta zamanında diğer camlarının da kırılması sorun olarak görünmüyor.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

“Kendi toplumsal dinamiklerimizi göz önünde bulundurduğumuzda kadın bunu kendine hak görebiliyor. Kimi zamanda maruz kaldığı şeyin şiddet olduğunu bile bilmeyebiliyor.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).

Bütün şiddet türleri cinsiyet eşitliğinin ve kadınların gelişiminin önünü kesmekle onların yaşam perspektiflerini sınırlamakta ve onlar için bir tehdit oluşturmaktadır (Ağayeva, 2014). Kadının iş hayatına katılımı, özgürlüğünü elinde tutması ve güçlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışan kadınların, şiddet karşısında daha etkili tutumlar sergiledikleri ve şiddetle baş etme stratejilerini bildikleri düşünülmektedir. Ancak, mevcut araştırmalar ve bu çalışmanın bulguları, kadınların öğrenilmiş davranış kalıpları ve bastırılmış konumları nedeniyle, başarısızlık ve evliliği sürdüremeyen biri olarak algılanma korkusu taşıdığını göstermektedir. Bu durum, kadınların şiddet gördükleri ortamları terk etmek yerine, şiddeti içselleştirip nedeninin kendileri olduğuna inanmalarına yol açmaktadır. (Memiş, 2010). Kadına yönelik şiddette mücadele yürüten profesyoneller ile yapılan görüşmede kendilerinin de şiddete maruz kaldıklarını ifade etmektedir:

“Ben de şiddete maruz kaldım çevremde de birçok kadın şiddete maruz kaldı buna birebir tanık oldum hem fiziksel hem de psikolojik şiddete maruz kaldım/kaldılar. Şiddete maruz kaldığımda başta ben de her kadın gibi kendimi suçladım ama şu anlamda kendimi suçladım ben bu alanla mücadele eden bir insanım nasıl olurda buna müsaade ettim bu dürtü ile kendimi suçladım. Daha sonra bu seninle alakalı bir şey değil diyerek kendimi telkin etmeye çalıştım. Karşımdaki insan aslında feodal yapısı, eril düşünceden kopmaması, en ufak bir şeyde bu ilkel kodları sebebiyle şiddeti tetikliyor olmasından ötürü bu durum benimle alakalı değil onunla alakalı bir şeydi.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

“Mesela ben çalışan bir kadın olarak çocuğumu kendim büyütmek isterim. Örneğin; bana iki yıl o çocuğu büyütmene kadar bir hak versinler yarı zamanlı olabilir, ücretli izne ayrılma olabilir ya da geçinebileceğim kadar bir ücret olsun. Mesela ben doğum yaptım çalışan bir kadını benim eşim de doğum iznine ayrılışın o da baksın ikimiz beraber bakalım bir sürü bütün sorumluluğu kadına vermeyelim eşit izin olsun kadınların emzirme saatleri uzatılsın en ucuz işte kadınlar çalışıyor ben pembe otobüs istemiyorum ama pozitif ayrımcılık olabilir.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40).

Yüksek eğitim düzeyine sahip ve çalışan kadınların da diğer kadınlar gibi şiddet mağduru olduğunu belirtmek gerekmektedir (Vahip & Doğanavşargil, 2006: 312-319). *“Kadın iş yerinde şiddet görüyor. Kadın çalışmaları ile alakalı toplantılara gidiyoruz*

hiçbir masada kadın yok, evinde de en ufak bir şeyde yine kadın şiddet görüyor. Ben şiddet mağduruyum benim okutulmamam, 17 yaşında evlendirilmem, babamın anneme şiddet uygulaması ve benim şiddete tanık olmam bunlar hepsi bir şiddet. Evet, bazen evlilik yol arkadaşın iyiye iyidir çünkü ben evlendikten sonra okul okumaya başladım ama daha kötü şartlarda da olabilirdim. Önce kendim değiştim sonra eşimi değiştirdim, çocuklarımı değiştirdim. Ben şiddet görmüyorum desem yalan olur kurumlarda görüyorum, yolda yürürken görüyorum, otobüse binerken görüyorum ben sadece birinden tokat yemiyorum ama ben çarşıda iki kere rahat yürüyemiyorsam bu bir şiddettir herkesin şiddeti kendine göre farklıdır.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40). Kadın fiziksel şiddete maruz kalırken aynı zamanda psikolojik şiddete ve diğer şiddet türlerine toplumun her alanında okulda, evde, sokakta, iş yerinde, hastane de her anında şiddete maruz kalabilmektedir. Bizim erişmiş olduğumuz kadınlar şiddet mağduru kadınlar, şiddetin önüne geçme noktasında da tabii ki de çalışmalarımız var ancak daha çok kontak kurduğumuz kişiler halihazırda şiddet fiiline maruz kalmış olan kişiler oluyor. Bu anlamda aslında saldırganın yöneldiği tek bir kadın olmuyor bize de yöneliyor o agresyon hali agresif yapısına biz de maruz kalıyoruz. Kendi yaşamış olduğum bir örnekten bahsedecek olursam bir kadına yönelik kasten öldürme teşebbüs aşamasında kalan bir dosyadan karşı tarafın şiddet mağduru ile anlaşma sağlamıştı ve kendisinin intihar ettiği şeklinde konuşulmuştu ancak şiddet mağduru ilk uyandığında kendisini eşinin ittiğini beyan etmişti bu bizim için önemliydi çünkü ilk beyanı esas alınıyor sonrasında işte kadına vermiş olduğu bu beyandan sonra bu durumun aslında böyle olmadığını mağdurun bu şekilde ifade vermiş olmasına rağmen mahkemenin bunun resen araştırması gerektiği savundum ve duruşmadan çıktıktan sonra şiddet failin ailesinin bana yönelik saldırısına maruz kaldım tabii ki ben bu durumun böyle yaşanacağını bildiğim için birçok arkadaşımınla beraber gitmiştim.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

5.2. Acil Durum ve Kadına Yönelik Şiddet

Şiddet eylemi çoğunlukla bir döngü içerisinde gerçekleşmektedir. Oluşan bu döngü kadının şiddet karşısında önlem almasını zorlaştırmakta ya da engellemektedir. Kimi zaman bu döngü bir aile içerisinde kimi zaman sokakta kimi zaman iş yerinde gerçekleşebilmektedir. Şiddet olayı bir kişiye yönelik gerçekleşse de toplumun bir kısmını fiziksel yönden neredeyse tamamını ise ruhsal olarak etkileyebilmektedir. Bu sebeple sadece bir kişiye yönelik gerçekleşen bir eylem olarak algılsa bile toplum

üzerinde uzun vadede olumsuz etkiler bırakmaktadır. Kadına yönelik şiddet bir acil durum olmakla beraber topyekûn hemen müdahale edilmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Alt başlıklarda acil durum kavramı ve bir acil durum olarak kadına yönelik şiddet üzerinde durulmaktadır.

5.2.1.Acil Durum Nedir?

T.C. ASHB'nin Kavramlar Sözlüğü ve Kısaltmalar kitapçığında acil durum, toplumun tümünü ya da belirli kesimlerini etkileyerek normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan olayları ifade eder. Bu tür olaylar, acil müdahale gerektiren kriz durumlarını oluştur şeklinde tanımlanmaktadır (Aydın, Aydoğdu, Çıkrık Erken, Çamlı & Kocatepe, 2023).

Katılımcılarla yapılan görüşmede kadın odaklı bakmaksızın acil durum kavramının kendilerinde neler çağrıştırdığı sorulmuş olup acil müdahale gerektirdiği ortak düşünceleri olduğu görülmektedir:

“Yaşanılan deprem, afet, şiddet vb. durumlarda yapılması gereken en mantıklı ve öncelikli bir müdahale ile ortaya konulmuş olan bir kavramı ifade etmektedir.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gauguin(Müdür, erkek, 50).

“Benim için hemen müdahale edilmesi gereken şey acil durumdur bir kişinin malına canına zarar gelecekse bu durum acil durumdur.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

Acil durum kavramının bir kriz hali olduğu, beklenmedik sonuçlar doğurabileceği, can kaybına sebep olabileceği, devletin bütün mekanizmalarını kullanarak yerelde aktif olarak çalışarak bireyin halkın emniyetini sağlaması gerektiği ifade edilmektedir:

“Hemen müdahale edilmesi gereken şey demek.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

“Hayati tehlike, hayati bir risk varsa acil durum vardır.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).

“Can güvenliğinizin olmadığı, bir kereye mahsus bile olsa devamı olabilecek durum.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

“Beklenmedik anda oluşan olay, durum.” İffetin Korumucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

“Zaman kısıtlıysa acil durumdur.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

Her bireyin kendisini veya yakınlarını tehdit altında hissetmesi durumunda acil yardım alma hakkına sahiptir. Bununla ilgili devletin acil yardım hatlarının, ildeki kadın dernekleri ve dayanışma vakıflarının acil yardım hatlarını, ilgili bakanlıkların acil yardım hatlarını ve uygulamalarını kullanarak bütün kamu kurum kuruluşlarından acil durum anında hizmet alabilmektedir. Ani müdahale gerektirecek bireyin kendisi ve yakınları üzerinde çok boyutlu etki bırakabilecek bir durum olarak tanımlanmaktadır:

“Acil durum çok boyutlu bakılabilecek bir kavram bir kişi kaza geçirmiştir bu acil durumdur. Bir kişi depresyondadır intihar edecektir ruhsal ve psikolojik olarak acil durumdur.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Çok kısa bir süre önce çok büyük bir felaket yaşadık 11 ilde çok büyük bir deprem yaşadık gerek doğal afetler gerekse insanın kendi içerisinde yaşamış olduğu durumlarda aktif bir şekilde reaksiyon alınması gereken süreçler bence acil durumdur. İlla bunun bu kadar şiddeti olması gerekmez bireyin kişisel bazı yaşamış olduğu durumlarda acil durum mahiyetindedir ve direkt olarak müdahale edilmesi gerekmektedir bu direkt olarak müdahale acil durum gerektirir.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

Katılımcıların acil durum kavramına ilişkin düşünceleriyle ortak bir acil durum tanımı oluşturacak olursak; bireyin canına, malına kastedebilecek, beklenmedik bir anda ve kısıtlı bir zamanda maruz kaldığı, hızlı bir şekilde müdahale edilmesini gerektirecek her olay acil durum olarak tanımlanabilmektedir.

5.2.2. Bir Acil Durum Olarak Kadına Yönelik Şiddet

Bu bölümde acil durum kavramının tanımlanmasının ardından kadına yönelik şiddetin acil durum kapsamında değerlendirilmesine yer verilmektedir. Şiddet kavramı, giderek daha geniş bir çerçevede tanımlanmaktadır. Artık sadece fiziksel zarar vermekle sınırlı kalmayıp, kasıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bir kişi, grup veya topluluk üzerinde zarar veya yoksunluk yaratabilecek tüm eylemler şiddet kapsamına dahil edilmektedir. Bu eylemler fiziksel, sözlü, psikolojik, politik veya ekonomik nitelikte olabilir ve dezavantaj yaratabilir. Bu bağlamda, şiddet; özgürlüklerin ve hakların kısıtlanmasını da kapsayarak, bir kişi, grup veya topluluk üzerinde hâkimiyet kurmayı

ve onları istismar etmeyi amaçlayan her türlü eylem ve niyeti ifade eden geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir (Arın, 1998). Katılımcılara *Kadına yönelik şiddeti bir acil durum olarak değerlendirir misiniz?* sorusu yöneltilmiştir.

“Acil durum, hemen bir reflekste bulunulması gereken, beklenmeyen ciddi bir olay ya da durumu ifade etmektedir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

“Kesinlikle şiddetin her türlü acil bir durumdur. Acil durum anında başvurulacak mekanizmalar var.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein (Müdür, erkek, 39).

“Anında müdahale edilmediği takdirde olumsuz durumlar gelişebilmekte ve beraberinde cinayetler yaşanabilmektedir.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25)

“Kadına yönelik bir şiddet eylemi olduğu için acil durumdur. Yaşam özgürlüğüne engel olduğu için kısıtlanamaz. Bu sebeple acil müdahale edilmelidir.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

Kadının şiddete maruz kalması, çeşitli fiziki ve bedensel travmalara yol açabilmektedir. Bu travmalar arasında diş ve çene kırıkları, burun kırıkları, dudak yaraları, jinekolojik sorunlar, kas ve iskelet sistemi problemleri ile kalıcı sakatlıklar bulunmaktadır. Şiddet mağduru kadınlar, alkol kullanımı, depresyon ilaçları kullanımı ve intihara teşebbüs gibi psikolojik etkilerle karşılaşabilir. Gebe olan kadınlar ise şiddet nedeniyle düşük riski ile karşı karşıya kalabilir. Ayrıca, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete bir arada maruz kalan kadınlar, silahlı saldırı, intihar süsü verilmiş cinayet ve bıçaklama gibi ölümcül sonuçlar doğuran şiddet eylemlerine maruz kalabilirler.

“Şiddetin ilk anının da acil durum olarak algılanması gerekiyor yavaş yavaş aşama aşama olmadan kadına yönelik şiddeti acil durum olarak algılamayı başarırsak buna yönelik önlemleri almış olacağız. Hayati risk boyutuna gelmeden belli başlı önlemleri de almış olacağız.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).

“Kadına yönelik şiddet hemen karşılığı bulunacak hemen tedavi edilecek bir durum değildir. Çünkü şiddet çok boyutlu olduğu için iyileştirme süreçleri çok daha uzun bir süreç isteyen bir acil durumdur.” Çocuk Gelin Düşkünüsü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

“Bir şiddet durumu varsa bu acildir. Süreklilik arz eden bir şiddet durumu olsa bile o patlama seviyesinin ne zaman olduğunu varsa çocuk ve anne için kritik zamanı kestiremeyiz. Daha kötü sonuçlar doğurabilir. Bu sebeple acil bir durumdur.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

Acil durumlarda kız çocuklarını ve kadınları korumak herkesin ortak sorumluluğundadır. Bölüm 1.2.1'de belirtildiği üzere, kadına yönelik şiddet, dünya genelinde acil ve derhal müdahale edilmesi gereken yaygın bir toplumsal sorundur. Ancak bu sorun, uzun bir süre boyunca yeterince ele alınmamıştır. Kadına yönelik şiddetin tarihine bakıldığında, bu sorunun Batı toplumlarında 1970'lerden itibaren kamuoyunda daha fazla görünür hale geldiği görülmektedir. 1980'lerde Birleşmiş Milletler tarafından konuya ilişkin bildiriler yayımlanmış, Türkiye'de ise 1980'lerin sonlarından itibaren akademik çalışmalar ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla hukuki bir boyut kazanmıştır. 1990'lı yıllarda ise Türkiye'de kadına yönelik şiddet, bir sosyal problem olarak kabul edilip düzenlemeler ve kurumsal yapılandırmalar yapılmıştır. *“Kadına yönelik şiddeti bir acil durum olarak değerlendiriyorum hatta bence geç alınmış bir önlem acil durum, sürecinden çıkmış hasta ölmek üzere ve bunun için adım atılması lazım kadına yönelik şiddete çok geç kalındığını düşünüyorum. Anıt mezarda görüyoruz bizim için onlar bir sayı olabilir ancak her kadın için, her çocuk için annesini kaybetmek onlar için bir hayat. Benim o anıt mezar gözümün önüne geldiğinde içim acıyor, o yüzden çok geç kalındı Ayşeler Fatmalar şu an yaşıyor olabilirdi.”* Entrikacı Kösem Sultan (Akademişyen, kadın, 36). Kadına yönelik şiddetin artarak devam etmesi, acil ve yenilikçi önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. *“İvedi olarak müdahale edilmesi gereken hususlardır bir an önce müdahale edilmezse önleyemeyeceğiz ya da telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilir.”* Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

“Bana göre bir kadının eş tarafından tokat yemesi ile öldürülmesi tarafından bir fark yoktur sadece zaman farkı vardır kimi zaman beş dakikadır kimi zaman beş yıldır lakin o tokat geldiyse o bıçağın gelme ihtimali de vardır.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25). Katılımcılar şiddet vakalarında acil müdahale ve önlemin hayat kurtardığını, şiddetin her türünün basite alınmaması gerektiğini hafife alınan görmezden gelinen bir şiddet türü zamanla belirgin hale gelip hatta ölümle sonuçlanabileceğini ifade etmektedir. Kadına yönelik acil durum ilk el kalktığı andan itibaren olmalıdır hatta bazen bir bakışın bile sorgulanması gerekmektedir. *“Şiddet*

varsa toplu ölümlerle bile sonuçlanabilir o yüzden kadına yönelik şiddet öncelikli bir acil durumdur.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

5.3. Kadına Yönelik Şiddet Öncelikli Sorun Alanları

Bu bölümde bir acil durum olarak kadına yönelik şiddete ilişkin yapılan çalışmalar da ve araştırmada öne çıkan kadın kavramına dair bazı olguların üzerinde durulmaktadır. Bir alt başlık olarak düzenlenen; ayrımcılık, ataerkil yapı, ötekileştirme ve din kavramlarını katılımcılar kadına yönelik şiddete ilişkin düşüncelerini dile getirirken üzerinde durulduğu görülmektedir.

5.3.1. Kadının Yeri Ayrı-mcılık- Mı?

Ayrımcılığı, en basit haliyle “herhangi bir kamu yararı ya da mantıklı bir gerekçe söz konusu olmaksızın, bir kişiye, benzer durum ve koşullardaki diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması” olarak tanımlanabilmektedir. (Çelenk, 2010: 211-228). Ayrımcılıkla mücadelede ön plana pozitif ayrımcılık çıkmaktadır. Başlıkta da kadının yerinin ayrı olması pozitif ayrımcılığa gönderme olarak kullanılmaktadır. Pozitif ayrımcılığın başarısı ayrımcılık yapan kişilerin zihniyetlerinin değişimi ve dönüşümü ile sağlanabilmektedir. Bu bölümde kadının toplumsal, sosyal ve siyasal hayatta yaşadığı ayrımcılıklara değinilmektedir.

“Haricinden gazel okumak” deyiminden yola çıkarak, bu dünya düzeninde hiçbir kadının hariçte olmadığı, bu alanda çalışmanın bütün kadınların aynı acıları ve sorunları yaşadığına dair gözlem olanağı bulma fırsatı tanıyor.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

2.3.1. bölümde ifade edildiği üzere, kadınlara karşı ayrımcılığı açıkça ele alan ilk sözleşme olan CEDAW, “kadınlara karşı ayırım” terimini tanımlayarak kadın haklarının uluslararası insan hakları koruma mekanizmalarına dahil edilmesi açısından önemli bir adım atmıştır. CEDAW'a göre, “kadınlara karşı ayırım” terimi, kadınların medeni durumlarından bağımsız olarak ve cinsiyet eşitliğine dayalı şekilde ekonomik, politik, sosyal, medeni, kültürel veya diğer alanlarda insan haklarının ve temel özgürlüklerinin tanınması, kullanılması ve bu haklardan yararlanmayı engelleyen, ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan her türlü ayrımcılık, mahrumiyet veya kısıtlamayı ifade eder.

Toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısının neden olduğu şiddet, bir ayrımcılık biçimi olarak değerlendirildiğinde, ayrımcılık yasağına ilişkin düzenlemeler doğrudan

olmasa bile kadına karşı şiddet konusunu dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Özellikle cinsiyete dayalı ayrımcılığı ele alan metinlerde, kadına karşı şiddet ve ayrımcılık arasındaki yakın ilişki belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, toplumsal hayatta egemen roller aracılığıyla kadınların maruz kaldığı ayrımcılığı ifade etmektedir.

“Toplum kadına ve erkeğe belirli roller biçmiş ama kadına biçtiği roller hep böyle kadını geri planda tutan roller olmuştur. Erkek hep daha baskın daha ön planda tutulmuş böyle olunca kadın istediği gibi yaşam süremiyor. Erkek egemen olduğu için erkeğin isteğine göre davranışlarını şekillendirmek zorunda kalıyor. Bu toplumsal bakış açısına göre kadın aslında erkeğin ihtiyaçlarını giderecek konumda olan insan olarak görülüyor.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Kadın ile erkek arasında toplum tarafında inşa edilmiş farklılıklar bulunmaktadır. Çocukla ilgilenmek, yemek yapmak, temizlik yapmak vs. işlerde bunun kadına özgü olduğu ve yapmakla zorunlu olduğu düşünülüyor. Bu roller kadına biçildiğinden şiddetin alt yapısı bunlardan kaynaklanmaktadır.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

Bu tarz sosyal bölünmelerin olduğu toplumda adaletsizlik ve ayrımcılık kabul gördüğü oranda yer edinmektedir. Kadın ve erkeğin cinsiyetinden ötürü sahip olduğu haklar bulunmamakta insan olmasından ötürü sahip olduğu haklar bulunmaktadır ve bunlar arasında herhangi bir ayrımcılık yapıp yoksun bırakılması insan haklarına aykırı sayılmaktadır. İnsan Hakları Beyannamesinin 7. Maddesi kuramsal çerçeve 2.1.1. bölümde ifade edildiği üzere kanun önünde eşitliği ifade ederken 2. Maddesine “herkes” ibaresini kullanmış ayrımcılığın yasak olduğunu hükme bağlamıştır. *“Erkek hakları diye bir şey yok çünkü ben erkeklerin çok haksızlığa uğradığını sanmıyorum.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40).*

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu’nun “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3. maddesinin 2. fıkrasında, “Bu yasa kapsamında cinsiyet, renk, ırk, dil, inanç, din, mezhep, siyasi görüş, felsefi görüş, etnik köken, medeni hâl, servet, doğum, sağlık durumu, yaş ve engellilik temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır” ifadeleriyle, cinsiyete dayalı ayrımcılığı kesin olarak yasaklamaktadır. (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, 2016). Toplumun kadına biçtiği rollerle ayrımcılığa, kadının öncelikli görevinin evi ile ilgili sorumlulukları, eşi ve çocukları

olduğu daha sonrasında iş hayatının geldiği düşünülmektedir. “Yani bir yandan kadını güçlendirmeliyiz her insanın güce ihtiyacı olduğu kadar kadının da var ve ben bir kadın olduğum için ekstra güçlü olmak zorunda değilim. Affedilen feminizmin ya da kadın savunuculuğunu öyle bir dezavantajı da var yarattığı birtakım kavramlar altında kadınlar da eziliyor bu bütün insanlar için geçerli ama kadınların toplumsal hayatta, sosyal hayatta, aile hayatında, ekonomik hayattaki turnak içerisinde bu tür söylemlerle daha da derinleşiyor.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

CEDAW metninde kadın gruplarına çeşitli atıflarda bulunmaktadır (Truscan & Bourke Martignoni, 1995: 16). Örneğin, 14. madde de taraf devletlere kırsal bölgelerde ikamet eden kadınlara da uygulanmasını sağlama yükümlülüğü getirirken; 12. madde ise hamilelikte ve doğum sonrasında sağlık hizmetlerine ulaşımın önemini vurgular ve sağlık sisteminden yararlanmak isteyen kadınların özel durumlarının göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılar. Kadının çalışma hayatındaki kısıtlı izinlerinin aile birliğinin bozduğunu, ailenin çocuk sahibi olması durumunda neden annenin izinlerinin kısıtlı olması babaya yönelik böyle bir iznin olmaması çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta bu da eşler arasında tartışmaya sebep olmakta, aile birliği sarsılmakta, hatta şiddete gidebilmekte, toplum tarafından çocuğuna iyi bakamamış anne profili çizilmektedir. Katılımcılar bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Kadın çalışma hayatında kısıtlı ve yeterli olmayan süt izni, analık izni, doğum izni ile karşı karşıya kalmakta ve bu durum kadını aile içerisinde ve toplum tarafından zor duruma sokmaktadır. Kadının çalışma hayatında erkek ile eşit değil pozitif ayrımcılığı olması gerektiği kanaatindeyim.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25).

“Çalışmayan kadının en önemli sorun alanı ekonomik sıkıntılar çalışan kadının ise çalışma koşulları, çalışma şartları. Çalışmayan kadının sürekli eşlerinin ailelerinin desteğine ihtiyacı var. Çalışan kadın ekonomik olarak rahat olsa bile üç dört işi bir arada götürmek zorunda kalıyorlar ve bu konuda kadına sunulan bir destek yok. Eş ne kadar destekçi olsa bile evin bütün sorumluluğu, yemek, çocuk bakımı, çocuğun geleceği kadına ait olduğu kabul görüyor.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

Kadının çalışma hayatında karşı cinslerine göre daha dezavantajlı pozisyonların uygun görülüp istihdam edilmesi, erkeklere kıyasla daha düşük maaş ile çalıştırılması, terfi ettirilmemesi, eşit muamele görmemesi kadının iş yaşamında yaşadığı

ayrımcılıktır. Kadınlara Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), anlam ve kapsam açısından önemli bir uluslararası sözleşmedir. Sözleşmede yer alan kadına yönelik şiddet tanımı, 1993 tarihli Kadın Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Sözleşmeye göre, kadına yönelik şiddet, ister kamu alanında ister özel hayatta meydana gelsin, zorlama, özgürlükten kasıtlı olarak yoksun bırakma ve tehdit gibi eylemlerle kadınlara ekonomik, fiziksel, psikolojik veya cinsel zarar verme veya acı çekmelerine yol açma potansiyeline sahip, cinsiyete dayalı ayrımcılık davranışlarını içerir. Bu tür davranışlar, kimlik, yaş, cinsiyet, engellilik ve medeni hal, göçmenlik durumu gibi faktörler üzerinden ayrımcılığı ve insan hakları ihlalinin ifade etmektedir (Özcan, 2019).

“Kadın ev işlerinde çocuk bakımında ön plana çıkıyor. İş yaşamında, siyasette, özel şirketlerde üst kademelere baktığımızda hep erkek kadın belirli bir makama kadar çıkmalarına müsaade ediliyor, üstleri hep erkek oluyor. Kadın olmak erkeklere göre daha az konforlu bir durum bence. Kadın istemese bile kendine verilen rolü yapmak zorunda kalıyor çoğu zaman ve toplumun beklentileri var. Yapmadığını da dışlanıyor yok sayılıyor görünmüyor değersiz hissettiriliyor.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Ayrımcı söylemleri ve ayrımcılığı yaşıyoruz iş hayatında, sosyal hayatta da yaşıyoruz. Kişisel hayatımda da ben üç abiyle büyüdüm abime bana çay getirir misin dediğimde komşunun bana nasıl bağırdığını bilirim. Abim bana çay getiremez çünkü o engelli uzvu yok sanki. İş hayatında yaşıyorsun sosyal hayatında yaşıyorsun özel hayatında da yaşıyorsun her yerde ayrımcılığa maruz kalıyorsun kadın olmak bunu gerektiriyor her yerde savaşıyoruz bu durumla.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademişyen, kadın, 36).

“Saha çalışmalarında çokça ayrımcı söylemlere maruz kalıyorum. Hiçbir erkek otoritesini bozulmasını istemez biz de otoritesini bozmaya çalışıyoruz. Sürekli siz kadınlardan ne istiyorsunuz daha size ne verelim derler. Kadınlara verilmiş bir ödül var da susun oturun der gibi. Bir çalışma esnasında bir adam tarafından sen eşinin ayaklarında yıkıyor musun? Diye bir soruya denk geldim. Sonra sen ne biçim bir karısın diye bir cevap aldım.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

“Kadın hem iş hayatında hem de evde çalışıyor bu da kadınların erkeklere nasıl konforlu bir yaşam sunduğunu gösteriyor. Bu çalışmalar değersiz görülüyor bir karşılığı yok ama gelişmiş toplumlarda kadın haklarını biliyor, okuma oranı yüksek, iyi bir şekilde eğitim alıyor ve meslek sahibi olup iş yaşamını atılıp para kazanıyor bu da onu bir nevi güçlendiriyor yani gelişmiş ülkedeki bir kadının konumuyla kırsal kesimdeki kadının konumu birbirinden farklı oluyor. Bulunduğum toplumda kadınının ekonomik anlamda güçlendirilmesi eğitilmesi gerekmektedir.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

İç hukukumuzda, 6284 sayılı yasada, kadının gördüğü şiddeti bir insan hakları ihlali olarak değerlendirmektedir. Yasanın 2. maddesinde, kadınlara yönelik şiddet, “kadınlara yalnızca cinsiyetinden ötürü uygulanan veya etkileyen ayrımcılık ile kadının insan hakkı ihlaline yol açan ve bu yasada şiddet olarak tanımlanan her türlü davranış ve tutum” olarak tanımlanmıştır. (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012). Kadın olmaktan ötürü maruz kaldıkları eşitsizlikler, ayrımcılıklar kadının şiddete maruz kalmasını da arttırmaktadır. *“Kadınların bir sınıf kategorisi yapıp kadına iyi bir şey söylerken bile kadına ikinci sınıf bir dil ile bir dürtü ile söylemek maalesef dilimizde çok normalleşmeye başlamış. Bunu toplumun her kesimindeki insan için söyleyebilirim kadın haklarını savunan bilinçli kadınlar içinde, kadın haklarını savunan bilinçli erkekler içinde toplumun genelinde maalesef bu birtakım şeylerin meşrulaşmış olması her ne kadar avantaj olsa da görünür kılmak adına bu sorunu öte taraftan fark etmediğimiz dilimizde artık normalleştirmeye başlaması dilimizde normalleşmesi ile de bilincimizde de normalleşmeye başladı” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).* Toplumun bir parçası olan bireyin toplumdan etkilenmemesi mümkün olmamakla beraber bu alandaki profesyonellerinde kadını konuşurken fark etmeden söylemleriyle kadını ayrımcılığa ittikleri görülmektedir.

5.3.2. Düşüncelerdeki Değişmez-Olumsuz Tahakküm: Ataerkil

“Kadın doğulmaz, kadın olunur.” Simone de Beauvoir.

Toplumda ayrımcılığa maruz kalan kadın konuşulurken toplumun yapısını da konuşmak gerekmektedir. Ataerkil toplum düzeni Fatmagül Berktaş, uygarlığa geçişle beraber Eski Mezopotamya bölgesinde kentsel devletlerin ortaya çıkışıyla görülen bir olgudur (Berktaş, 1996). Kadına yönelik şiddetin kültür, ulus, din, ırk ve sınıf

sınırlarında yayılması, erkeklerin egemen oldukları ataerkil sistemdeki kökenlerine işaret etmektedir (UNIFEM, 2010: 73). Ataerkil sistem kadına yönelik bir aşağılama, baskı, zulme yol açan tarihsel süreçten gelen toplumsal bir kavramdır. Bu yapı genel itibariyle erkek egemenliğini akla getirmektedir.

Tarihi değiştiren 1789 Fransız İhtilali'nden sonra, 3 Kasım 1793 tarihinde tarihin ilk feministlerinden biri olan Olympe de Gouges giyotine gönderilmiştir. Gouges'un suçu, kadınlara oy hakkı verilmesini istemek ve insan haklarının erkeklerle eşit şekilde kadınlara da tanınmasını talep etmektir. Fransa'da kadınlar, seçme ve seçilme hakkını elde edebilmek için 137 yıl süren uzun ve zorlu bir mücadele vermişlerdir. İngiltere'de ise 1860'larda başlayan oy hakkı mücadelesi batılı ülkelerin tümünü etkileyerek geçen 54 yılın ardından 1914'te "oy hakkını" olabilmektedir. 1917 Sovyet Devrimi sonrası kadınlara verilen hakların ne ölçüde kullanıldığı 1926 yılında başlayan geri dönüş, yeniden canlandırılan "kutsal aile" il Sovyet Devriminin bu alandaki değişimi hala tartışma konusudur (Güzel, 1999). *"Celal Şengör'ün de ifade ettiği gibi "Senin Cahilliğin Benim Hayatımı Etkiliyor!" dünyada yaşanan ihtilaller, reformlar, eğitim ve öğretim alanında yaşanan gelişmeler, istihdam alanlarının çoğaltılması, şehirlileşme yoğun şekilde yaşanıyor, ancak toplum olarak kadına yönelik bakış açıları çok sınırlı oranda değişim göstermektedir. Literatür taraması sağlandığında kadın çalışmalarının yoğun bir şekilde ele alındığı ve saptanan birçok problem olduğu görülmektedir."* Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

KSGM tarafından 2010 yılında Türkiye'de yapılan "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" başlıklı çalışmada, kadına yönelik şiddetin nedeninin erkeğin kadın üzerindeki iktidarından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu açıklama, daha önce belirtilen görüşlerle paralellik göstermektedir. Çalışmada, "Eril şiddet, esasında kadın ve erkek arasındaki iktidar eşitsizliğine dayanmakta ve genellikle erkekler, kadınlar üzerinde otorite sağlamak ve onları kontrol altında tutabilmek amacıyla şiddet kullanmaktadır" denilmiştir. Katılımcılar kadınların yaşadıkları sorunları dile getirirken sıklıkla ataerkil bir egemen sistemden, toplumsal cinsiyet rollerinden, otoriteden bahsedildiği görülmektedir:

"Siirt, Muş, Bitlis'te çalıştım. Sabancı Vakfının Erken Yaşta Evlilikler ve Her Kadın İçin Fırsat çalışmalarında yer aldım. Erkek egemen sisteminin başat olduğu bir sistemden geliyoruz. Anaerkil toplum diye bir şey yok ataerkil toplum diye bir şey var. Erkeklerin istediği şeyler kadını

mutfağa tıkip istedikleri her şeyi yaptırabilmek. Erkeklerin kendilerini devlet rolünde kadınları da millet olarak görüyorlar. Kadınlar üzerindeki otoritelerini kaybetmemek adına şiddete başvuruyorlar. Bu şiddetin ne doğusu var ne batısı var Antalya'nın köyünde de aynı olay var Kırşehir'in köyünde de aynı olay var aslında bunu doğuya var etmesek daha iyi olur bütün kadınların kadınlık rolleri üzerinden şiddet gördüğünü biliyorum.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40).

“Geçmişten günümüze kadar kadın ve erkeğin anne rahmine bir cenin olarak yerleşme anı itibariyle, henüz dünyaya gelmeden, belirli toplumsal kalıp yargılar ile çevrelenir. Doğum anı itibariyle de bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde toplumsallaşma sürecinde kadın ve erkeğe ait toplum tarafından atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri öğretilmekte ve bireyden buna uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Kadın ataerki rolleri gereği, genellikle özel alanda yer alan, hane içerisindeki işlerle sorumlu tutulan bir profil iken erkek ise kamusal alanda yer alan hane içine çok bir müdahalede bulunmayan bir profil oluşturması beklenmektedir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

“Kadın; biyolojik, fizyolojik ve genetik özellikleri gereği üreme organına sahip olan, canlıdır. Ancak kadın kavramı her toplum ve kültürde farklı yorumlanabilmektedir. Kadın ve erkek için genel bir tanımlama yapılmak istendiğinde, toplumsallaşma sürecinde öğrenilen “kadınsı” ve “erkeksi” toplumsal cinsiyet özellikleri de ifade edilmektedir. Ancak kadının tanımlamasında genel olarak vurgulanması gereken, toplumsal cinsiyet özellikleri dışında kalan cinsiyet özelliklerinin tanımlamasıdır.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

Toplumsal cinsiyet rolleri ile kadın ve erkeğe atfedilen birtakım nitelikler bulunmaktadır. Güç, cesaret, dayanıklılık, özgüven gibi yakıştırmalar erkeklere atfedilirken, kadınlara fedakârlık, çekingen, anne, merhamet gibi nitelikler benimsetilir. Cinsiyetimizin, biyolojik yapımızın getirdiği niteliklerin bunlar olduğu benimsetilerek, bunların doğal olduğu gibi yanlış inanışlar ortaya çıkmaktadır. Kadın adet görünce, anne olunca, doğaya yaklaştığı, erkeğin ise uygarlığın ürünü olduğu gibi yanlış inanışlar bulunmaktadır. Kadının anne olabilme yetisi sebebiyle daha fedakâr, merhametli ve

sabırlı oldukları fikri topluma benimsetilirken aslında kadının anne olması duygusal bir bağın değil biyolojik bir bağın sonucudur:

“Toplumsal cinsiyet çalışıyorum ve sadece o değil çok geleneksel aile yapım da bile eşim bana bir şey sorduğunda ya da çocuğun altını eşim değiştirdiğinde de ya nasıl olur nasıl güzel bir adam denilirken ama ben altını değiştirdiğimde nasıl güzel bir kadın nasıl güzel bir anne denilmiyor.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

“Kadına bakış açısı bulunan yöreye, topluma, gelişmişlik düzeyine göre değişiyor. Kırsal kesimlerde daha farklı konumlandırılıyor. Bulduğum bölgede insanlar bana evlen diyor mesela yemeğini yaparlar, elbiseni yıkayıp ütülerler falan ben de bunlar için evleneceksem bir tane hizmetçi tutayım diyorum. Bakış açısı bu olmamalı ve bu durum bulunduğum toplumunda kadına bakış açısını yansıtıyor bir anlamda.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Kadının rolü zor hem kadın hem erkek tarafından korunması gereken bir varlık gibi görülüyor. Kahvehanede erkekler olduğu için kadınlar tek başına çarşıya çıkmamalıdır. Kadın ayıp, günah, ahlak bu tür kavramlarla özdeşleştiriliyor. Hâlbuki orada oturan erkekler senin kardeşin, benim abim, onun oğlu, birinin kocası en nihayetinde bir kadın yakını var hiç kimsesi olmasa bir annesi var onu doğuran ama kadına bu bakış açısı değişmiyor.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41). Ataerkil toplumların bakış açısında erkek ve kadın eşit değildir, ataerkil toplum erkeğe daha baskın olmayı öğretir. Bu baskınlık kadını kontrol eden bir baskınlıktır, erkek ahlak bekçisi olarak görülmektedir. *“Yalnız yaşarken babamın ayakkabısından medet umarak kapıya koyuyordum, evde erkek var zannetsinler de beni gece rahatsız etmesinler diye.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).*

Toplumsal açıdan, kadınlar erkeğin egemenliğinden ve önceliğinden sıyrılarak sadece aile kadını kimliğinden öte kimlikler edinmekte zorluk çekmektedirler. Bu durumun temel noktası, görünüşte ve yasalarda eşitlik sağlansa da, toplumsal düşünce ve algıda kadın ve erkek arasında gerçek bir eşitliğin bulunmamasıdır (Bingöl, 2014: 108-114). *“Toplumumuzda kadın hayata bir adım geriden başlamaktadır. Erkeğe hak olarak görülen birçok hak ve eylemler kadına gelince yasak olmaktadır. Kadını; ezilen, cefa gören, her zorluğu çekmek için dünyaya gelmiş gibi algılanmaktadır. Bir kadın*

gece vakti sokağa çıktığında başına bir şey geliyorsa bu toplumun kadına değer vermediği değerlendirilir. Hâlbuki erkek ve kadının eşit olduğu bir dünyada erkeklerin yaptığı işleri kadınlar da yapabilmelidir. Toplum kadına evde yemek yapsın, kocasının gönlünü hoş tutsun, çocuklarıyla ilgilensin, çalışmasın olarak bakmaktadır. Sorumluluğu sadece kadına atarak kadının yerinin bu olduğunu normalleştirmeye çalışmaktadır. Hâlbuki bu kadın sorumluluğu yerine getiriyorsa baş tacı edilmelidir.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29). Ataerkil toplum yaşlı ve engelli, çocuk bakımıyla kadını özdeşleştirmektedir. Kadınlar belirli mücadelelerden sonra çalışma haklarını elde etmiş olsalar bile ev içindeki işler onların sorumluluklarından çıkmamaktadır. “Kaynanasından, kayınpederinden yaşlı bakım sürecinde ya da çocuk bakım sürecinde yaşadığı şiddetin farkında olmayan bir sürü kadın var. Bizim toplumumuzda işte kaynanayı, kayınpederi huzurevine yaşlı bakım hizmetlerine verme gibi bir durum olmadığı için bu durum tuhaf karşılandığı için kadın onların bakımını üstlenirken hem şiddet görüyor hem de eşi bu durumu beğenmediğinden ötürü eşinden şiddet görebiliyor. Bu duruma ses çıkaramıyor çünkü bulunduğu toplum yapısından ötürü bunu bir zorunlulukmuş gibi görüyor.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

Toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan erkeğin kadına kıyasla üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesi ve aile içindeki kararların çoğunlukla erkeğin söz sahibi olduğu bir yapının toplum tarafından doğal kabul edilmesi, kadına yönelik şiddeti destekleyen önemli bir unsurdur (Demir, 2000: 57-61). Kadın, erkek gibi özgür ve eşit olarak görülmemekte; erkeğin bulunduğu her ortamda ikincil bir konumda yer almakta, özellikle kırsal kesimlerde ise kadın sıkça küçümsenmekte ve aşağılanmaktadır. “Kız çocuğunu okula göndermiyor fasulye tarlasına çalıştırıyor, patates tarlasında çalıştırıyor. Bu kız 12 13 yaşında hayattan koparıp tarlada belirli bir noktada bağımlı hale getirirsen 14 15 yaşında tabii ki hamile kalmaya veyahut bir yakınının cinsel saldırısına uğradığında kendini sesini çıkarabilecek kadar psikolojik güçte bulamayacaktır. Bu topraklarda herkes çocuğunu aynı özgüvenle aynı şartlarda yetiştirmiyor ne yazık ki bir çocuğun hayatını değiştirmek, kadın hayatını değiştirmekten çok daha kolaydır.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

“Erkek adam dediğin erkek çocuğu olur”, “Oğlandır oktur, her evde yoktur”, “Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün”, “Oğlanı her karı doğurmaz, er karı doğurur” (Güngör Ergen, 1999: 171-187) gibi ataerkil söylemler dünyanın birçok

yerinde kadını ve kız çocuğunu aşağılayan söylemlerle var olmuştur. “*Kayınvalidem tek çocuğum olduğu için eltimi benden üstün görüyordu, sen onunla denk değilsin onun üç oğlu var kendini onunla aynı kefeye koyma derdi.*” *Evlatlıktan Reddedilen Afife Jale (STÖ Temsilcisi, kadın, 55).*

“Üç abimle büyüdüm ama abilerim bana bu anlamda hiç sıkıntı yaşatmadılar. Ben regl olduğumda annem parti yapmıştı mesela oğluma sünnet partisi yaptım da kızıma niye yapmayayım diye düşünüp. Annem ve anneannem çok çok güçlü bir kadındı abim hep söyler bizim ailenin kadınları bizi ayakta tutuyor diye hala bana fikir sorarlar hala fikrimi alırlar o anlamda hiç öyle bir ayrımcılığa, ötekileştirilmeye maruz kalmadım. Ama o aileden adımını attığın andan itibaren ataerkil toplum ile karşılaşıyorsun.” *Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).*

Eski Japon ve Çin geleneklerinde, kadının değeri kocasına ve kocasının yakınlarına sunduğu hizmetle ölçülmekteydi. Aile de erkek mutlak hâkim, kadın ise ıslah edilmesi gereken bir varlık olarak görüldüğü bir anlayış hakimdi. Bu dönemin görüşlerini yansıtan bir atasözü ise, “Madem karını sabahleyin dövdün, öğleyin de niçin dövmeyeceksin ki?” şeklindeydi. Hint geleneğinde ise kadın, erkeğin mutlak egemenliği altında yaşamaktaydı. Kadın, erkeğine kayıtsız şartsız itaat ve sadakat göstermek zorundaydı. Kocasını ölen kadınlar, çoğu yerde kocasıyla birlikte yakılmaktaydı. Miras, kocasının akrabası olan erkeklere veya akrabası olmayan durumlarda din adamlarına verilmekteydi. Dul kalan kadınların yeniden evlenmeleri yasaktı. Dönemin din anlayışında kadın, kötünün sembolü olarak görülüyor ve gerektiğinde tanrılar için kurban edilebiliyordu. (Bahadır, 2005: 5). Birçok ülkede görüldüğü gibi ülkemizde de ataerkil bakış açısı ile kadın gelenek ve göreneğin kurbanı olduğu, kadının ikinci plana atıldığı görülmektedir: “*Şiddet uygulayan eşten boşanmanın çözüm olmadığını, bu durumları şiddet mağdurunun görmezden geldiğini gözlemledim. Aslında bunların sebebi de şiddet mağduru kök ailesine dönse bile yeterli desteği bulamayınca, çevreden akrabalarından tepki alınca, çocuklarının babasız büyüyeceğini düşününce çözümsüz kalıp eşine geri dönüyor. Maddi manevi destek bulamıyor, sen istedin sen evlendin biz seni evlendirmeyecektik söylemleriyle karşı karşıya kalınca çözümü eşine dönmekte buluyor.*” *İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).*

“Kadın evliliğinde gördüğü şiddet sonrası kadın kendi ayakları üzerinde duramayınca erkeğe kök ailesinden olan babasına, annesine, kardeşine muhtaç kalıyor.

Onlara muhtaç olunca da ikinci bir evlilik yapmak zorunda kalıyor çünkü zaten bizim toplumumuzda belirli bir yaşa geldikten sonra senin evlilik yaşı geldi evlenmen lazım baskısı görüp yanlış bir evlilik yapılıyor.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30). Bireysel, geleneksel uygulamalar, toplumsal normlar, ataerkil değerler vb. sebeplerden kendi özel ailesini oluşturan kadın, evliliğinde şiddet türlerinin en aşırısına maruz kalmakta fiziksel, cinsel, ekonomik, ruhsal dâhil olmak üzere acı çekmekte destek bulamayınca yeni uçurumlar edinmektedir.

Katılımcılar tarafından kadına yönelik şiddet ifade edilirken ataerkillik üzerinden bir politik söylemin olduğu ifade edilmektedir. Bu politik söylemin basın yayın yolu ile ataerkilliği ve şiddeti çağrıştıran her türlü söylemden uzaklaştırılması gerekmektedir:

“Kadına yönelik şiddet aynı zamanda toplumsal cinsiyetin yüzyıllardır bize getirdiği öte taraftan da ataerkil sistemin yürüttüğü bir olumsuzluktur. Kadın ve şiddetin bir araya geldiği zaman oluşan bu politik çağrışım en çok altının çizilmesi gereken konudur aslında. Bu çok da masumane değil biz böyle gördük, biz böyle biliyoruz, bugüne kadar böyle gelmişten ziyade politik bir söylemdir ve bilinçli bir söylemdir.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

“Basın yayın yoluyla da topluma şiddet unsurunun bayağı boca edildiği vurgulanıyor. Bu da toplumun yanlış eğitilmesine ve yanlış değer yargılarının oluşmasına yol açıyor. Toplumumuz bir değişim dönüşüm sürecinde, eskinin getirmiş olduğu değer yargılarının, şimdinin teknolojisinin, internetinin, çağımızın yeni unsurlarının ortaya koymuş olduğu yaşam şekli sonucunda bir değerlendirme dönüştürme sürecinin içerisine girmiş durumunda. Değer yargılarımız, eskinin getirmiş olduğu birikimlerimiz, süreç içerisinde nereye tam olarak evrileceğini şu an kestiremiyoruz bu geçmiş kültürel yapımızın kadına yönelik şiddet noktasında olumsuz bir bakış açısının var olduğunu hiç kimse inkâr edemez.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

Bu bağlamda değişen kültürel değerler ile ataerkil sistemin miras bakış açısı kadınlar üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır. Berktaş (1996) göre, “Mirasın babadan oğula geçmesini teminat eden ve böylece kadınların cinselliğini erkeklerin denetimine veren ataerkil aile yapısı, yasalara geçirilmiş, devlet güvencesinde ve kurumsallaşmıştır.

Bu bağlamda, kadın cinselliği erkeklerin, özellikle babanın ve daha sonra kocanın malı olarak tanımlanmış ve kadının cinsel saflığı, özellikle bekâreti, üzerinde pazarlık yapılan bir ekonomik değere dönüşmüştür.” Ataerkil toplum yapısı ifade edilirken kadının mirastan pay almaması da ataerkil düşüncenin sonucu olduğunu ve kadına uygulanan ekonomik şiddet olduğunu katılımcı şöyle ifade etmektedir: *“Bulunduğum bölgede kadın ekonomik şiddete de maruz kalıyor bunun en büyük örneği mirastan pay almaması. Özellikle eski dönemlerde kadının mirastan hiç pay almadığını biliyorum mesela benim annem hiç pay almadı. Şu an eski zaman kadar olmasa da kadınları mirastan vazgeçirme veya hakkından az miras verme durumları yaşanmaya devam ediyor. Bir baba sahip olduğu mirası kızlarının durumu belli olmadığından onlara eşit bir şekilde paylaştırmak isterken diğer yandan bir babanın daha ölmeden oğullarına pay verip kızlarını mirastan menetmesi gibi haksızlıklar görebiliyoruz. Bu da günümüzde kadına yönelik uygulanan şiddet türlerinden biri diyebiliriz.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein(Müdür, erkek, 39).*

5.3.3. Ötekiyi Tanımlamak

"Ötekini benimsemek," toplumsal sınırların herkese, hatta birbirine yabancı olan ve birbirine karşı yabancı kalmak isteyen bireylere dahi açık olması gerektiğini ifade eder. (Stanberg, 1996). Katılımcılar kadının yaşadığı sorunlara değinirken kadının maruz kaldığı ötekileştirmeye sıklıkla yer verdiği görülmektedir. Kadın olmanın doğuştan gelen zorluklarından, damgalanmalarından ve bunun fiziksel şiddetten daha ağır olduğundan bahsetmektedir:

“Kadınlık her yerde olduğu gibi burada da zor anne olarak zor, kız kardeş olarak zor, evlat olarak zor, sevgili olarak zor, eş olarak zor, hayatın koşulları zor bir de kadın olunca ekstra zor. Çocuğuna bakmadın diye hemcinsin bile seni yargılayabiliyor ama hiç kimse onun koşullarını düşünmüyor, bir kişi başı açık ya da kapalı diye etiketlenebiliyor, sen başı kapalıysın bu nasıl konuşmalar bu nasıl hareketler şeklinde konuşuluyor. O kadar çok elimizde etiket var ki bizim üzerimize de yapıştırılmış, kendimize de hak görüyoruz ve maalesef çok yanlış bir yerden olaya bakıyoruz çünkü baş edecek başka argümanımız yok. Ne kadar bilinçlenirsek bilinçlenelim farkında olmak, bilinçli olmak şu toplumda tutunmaktan daha zor tırnak içinde bazen savunduğum için söyleyemiyorum ama cehalet mutluluktur

cümlesine eviriliyor insan. Bu cümleyi kurduran bir toplumsal yapı içerisindeyiz.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

“Tabi kadın olmanın doğuştan getirdiği dezavantajlı durumları var, kadın hem kültürel değerler olsun hem de ataerkil toplumsal yapıdan dolayı kadın hep ötekileştirilmiştir, güçsüz görülmüş korunmaya ihtiyacı olan kişi olarak görülmüştür.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek, 33).

“Şiddet sadece birine fiziksel acı vermek değil iş yerinde de görüyoruz, hayatımızın diğer alanlarında ailemizde bile görüyoruz. Sen bu işten ne anlarsın, sen ne yapabilirsin ki, senden kadın mı olur, senden eş mi olur, sen iyi bir anne misin gibi söylemler bazen fiziksel şiddetten çok daha etkililer.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın, 27).

Lacan (1998), Freud’un cinsiyet teorilerini temel alarak, bu teorileri geliştirip tekrarlayarak insan davranışlarındaki ihtiyaçların hangi konularda yoğunlaştığını psikanaliz yardımıyla açıklamaya çalışmaktadır. Lacan, cinsiyete bağlı olarak “öteki” ve “öteki olmak” kavramları üzerine yoğunlaşmış ve ötekileştirme olgusunun çocukluk döneminde aile içinde başladığını vurgulamıştır. Ayrıca, insanların çeşitliliklerini öteki olarak değerlendirme biçiminin toplumlarda yaratabileceği olumsuz etkileri de ele alarak incelemiştir. *“Geleneksel bakış açısına sahip ablamın bakış açısının dışına çıkınca ablam seçimlerimize müdahale ederdi. Okuduğum bölüm yanlıştı, giyim tarzım yanlıştı, yaşama biçimim onların gözünde yanlıştı. Aile içerisinde düşüncelerimden ötürü ötekileştirildim. Neyse ki benden sonra gelen kardeşlerim benim tutumlarımdan olsa gerek bu kadar zorlanmadılar.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).*

Dolayısıyla aile içerisinde ötekileştirilen kadın konuşulurken erkeği de konuşmak gerekmektedir. Joan W. Scott (2007), toplumsal cinsiyet kavramının sadece kadınlar için kullanıldığını fakat bu kavramı kullanırken mecburen erkekleri de konuşmamız gerektiğine değinmektedir. ‘Öteki’ çalışılmadan öznen bahsetmek yetersiz kalacaktır hatta kadının geliri “ek gelir” olarak addedilmektedir. Dolayısıyla bu cinsiyet normları kadınların toplumsal yapıdaki statüsünü de aşağı çekmektedir ve kadınları ötekileştirmektedir. *“Bulunduğumuz toplum mensup oldukları inançları gereğince kadınlara iyi muamele etmiyorlar kendi sosyal kültürler, örf, adet, töre ve benzeri durumlardan etkilenerken zihinlerinde oluşturmuş oldukları bir kadın mefhumu var.*

Kendi yaşam tarzlarına göre şiddet uygulamakta yerine göre yapılmaması gereken birtakım muamelelerde bulunabilmektedir. Bunlar da dine göre değil ya da sünnet ya da temel kaynaklara göre değil tamamen insanların kendi kafa yapılarına göre ortaya koymuş oldukları bir eylemdir bunun sebebi ataerkil, kadının ötekileştirmesi ve diğer erkek egemen düşünceleri de olabilir.” Kadın Sanattan Ne Anlarca Hegel (Vaiz, erkek, 47). Rosenthal, kadının ötekileştirilmemesi adına Bilinç Yükseltme Teorisi’nin Redstockings grubu tarafından ortaya konduğunu belirtmektedir. Bu teori kapsamında, "Bizim değiştirmemize gerek yoktur, erkekleri değiştirmemiz gerekmektedir" şeklindeki slogan benimsenmiştir. (Güner, 2012). “Modern bir profil yaratılmaya çalışılsa da bazı toplumlar, bu düşüncenin gerisinde kalmakta ve yakın geçmişte yaşanan bir kadın cinayetinde ‘mini etek giymeseydi ölmezdi’ gibi gerici düşünce yapılarının toplum içerisinde yer aldığı görülmektedir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).

Öte yandan kendi kimliğini inşa eden "öteki" de, hem kendini negatif bir şekilde inşa etmiş aynı zamanda bu kimlik cephesi tarafından şekillendirilmiştir. Öteki, bu sürecin bir parçası olarak kendi kimliğini de inşa etmekte ve bu durum süreklilik kazanmaktadır. Ancak, bu süreç aslında tüm tarafları tahrip eden bir etki yaratmaktadır (Kılıçbay, 2003). “Söz konusu şiddet dahi olsa bile bu toplumda kadın, ayıp günah yasak üçgenin arasına sıkıştırılmış bir şekilde bu üçgenin içerisinde kendi kendiliğinden artan bir öge haline gelmiş. Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

Toplumsal ötekileştirme, kadının iş yaşamında da öteki olarak kabul edilmesini beraberinde getirmektedir. 20. yüzyılın sonlarına doğru, kadınların iş yaşamında ele alınması sağlanmış olsa da, geçmişte liderlik özelliğinin sadece erkeklere özgü olduğu vurgulanmıştır. Kadının liderlik özelliklerini gösterebileceği çalışmalara ulaşmak zor olmuştur. Bu alandaki araştırmaların çoğu, feminist teori çerçevesinde değerlendirilmiştir. Özellikle iş hayatında kadınsı ya da erkeksi davranışların ve liderlik özelliklerinin belirlenmesi üzerine yapılan çalışmalar, ötekileştirmeden bağımsız olarak, kadınların güçlü yönlerine ve özelliklerine dayalı bir liderlik kavramını açıklamayı hedeflemektedir (Heller, 1997).

“Resmî kurumlarda iş birliği geliştirmek istediğimiz kurumlarda dışlanıyoruz, ötekileştiriliyoruz hem kadın çalışmaları yaptığımız için hem Kürt kadınları olduğumuz için hem merkezimiz Güneydoğu Anadolu Bölgesi

olduğu için hem tarafsız olduğumuz için ayrı ayrı birçok kategoride ötekileştiriliyoruz. Her kimliğimiz için ayrı ayrı ötekileştiriliyoruz ne yazık ki.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

“Şu anki mevcut düzende sosyal yardımların olduğu kurumlar, Aile ve Sosyal Hizmetler, vakıflar, belediyelerin yardım birimi kadınları burada çok sık görebilirsiniz ama dışarıya çıkıyorsunuz atıyorum bir kuruma gidiyorsunuz bakıyorsunuz kurumun yüzde ikisi kadar bir kadın temsiliyeti var. Bu ne demek yani çalışma hayatına katılım oranı düşük şimdi eğitime bakıyorsunuz aslında eğitim oranında bulunduğum il Türkiye’nin gerisinde değil ama aldığı eğitimi icraata dönüştürecek alandan kadının görünürlüğü maalesef çok fazla yok bu durum Türkiye genelinde böyle. Örneğin, Belediye Meclisi için söylüyorum geçen sene bir kadın meclis üyesi vardı bu sene iki tane oldu idari kadro düzeyinde müdür, şef, üst düzey yönetici pozisyonunda kadın yönetici yok meslek elemanı olarak 3-4 tane kadın var diğerleri normal memur onun dışında kadrolu değiller bu ölçekte bile genelleayebiliriz ötekileştirmeyi.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

5.3.4. Politize Edilen Bir Olgı: Din

Katılımcılar, kadınların toplum tarafından maruz kaldıkları sorunları ifade ederken kadınların yaşadıkları şiddetin sebeplerinden birinin de toplumun dini argümanları olduğunu ve bunu yaparken de politik bir dil kullanıldığı ifade edilmekte bu sebeple şiddet ve din ilişkisi bu bölümde ele alınması gerekliliği doğurmaktadır.

Tesla’nın bir sözü vardı “Dininiz var diye ahlaka ihtiyacınızın kalmadığını mı düşünüyorsunuz.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

Kadının kocasından izin istemeden dışarı çıkması, kocasının yaşamına müdahale etmeye çalışması, eşinin başka bir kadınla olan ilişkisine karşı çıkması gibi nedenlerle erkeğin sinirlenerek şiddete yönelmesine sebep olmaktadır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1995).

Müslüman erkekler, dinin getirdiği hükümlerin bütünsel yaklaşımını göz ardı ederek ve kendi çıkarlarına uygun olduğu için, ataerkil yapının korunmasına destek olacak ayetleri genelleştirme eğilimindedirler. Özellikle mevcut ataerkil kültür ve bu

kültürden beslenen dini paradigmlar, erkeğin saldırgan davranışlarını meşru görürken, kadını bu saldırganlık karşısında pasif bir tutum sergilemeye zorlamaktadır (Er, 2006).

“Din kadın üzerinde tahakküm kurmak, köleleştirmek için kullanılıyor ve buralar da çok yaygın. Kadın şöyle diyor masala iki blok ötede babam ölmek üzereydi ölüm döşeğindeydi ben kocama ulaşamadığım için ve o an yanımda olmadığı için ölüm döşeğinde olan babama gitmedim. Çünkü babam beni evlendirdi artık o saatten sonra senin atan kocandır, kocana hizmet edeceksin dedi. Bunu söyleyen kadın çok muhafazakâr ve dindar. Din işte bu şekilde kullanılıyor.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

“Çok çarpıcı bulduğum, hiç sevmediğim ve toplumun inandığı bir diğer hikâyeyi de paylaşmak istiyorum. Peygamber kızına senin ahiretteki komşunu biliyorum onu ziyaret etmek istiyor musun? diye soruyor. Kıssada peygamberin kızı aynı kadının evine dört defa gidiyor ki onunla tanışabilmek için birinci gün kocasından izin almadığı için gidememiş, ikinci gün bir oğlu kızın peşine takıldığı için iki kişilik izin alamadığı için gidememiş, üçüncü gün üç kişilik izin alamadığı için gidememiş dördüncü günün sonunda gidiyor kapı açılıyor. Peygamberimizin kızını çok güzel, genç, yüzü güzel bir kadın karşılaşıyor. O esnada evde kadının çamaşırı o zaman her neyse orda çıkarılmış hazır bulunuyor saklamıyor, güneşin önünde bir tabak su bulunuyor ve bir ekmek, bir sopa kapının arkasında. Bunlar sorulduğunda çamaşırı neden orda bıraktın kocam cinsel ilişkiye girdiğinde hiç sormasın hiç yorulmasın istediğinde beraber olsun diye, güneşin önündeki su da kocası çoban olduğu için bütün gün sıcak su içtiği için bende onsuz soğuk su içemiyorum, ekmek de güneşte kurutulmuş çünkü o da öyle besleniyor ekmeği öyle yiyor, kapının arkasındaki sopa da beni dövmek isterse hazırda bulunsun diye... Düşünün bir kadına ve erkeğe çocukluktan itibaren bu hikâyeler anlatılıyor.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

Söz konusu din olunca bu kavram toplumun her alanında özellikle toplumsal cinsiyet bağlamında etkili bir faktör olmaktadır. Hem kadına hem de erkeğe yönelik ön yargılar çoğu zaman dinin etkisiyle belirlenmekte veya benimsenmektedir. Çıkış yeri veya kaynağı açısından bakıldığında İslâm’ın, Hristiyanlığın ve Yahudiliğin kadınlara

ve şiddete yönelik algıları benzer nitelik taşımaktadır (Ünal, 2016: 325-344). “Ne yazık ki bizim insanımızda insanların birçoğu cennet cehennem kavramı olmamış olsaydı istedikleri gibi davranacaktı. Bu konu da Mehmet Akif’in çok sevdiğim bir söz var. Aldanma insanların samimiyetine menfaatleri gelir her şeyden önce vaat etmeseydi Allah cenneti ona bile etmezlerdi secde. Müslüman bir toplumda yaşadığımız söyleniliyor ancak cennet cehennem kavramı olmasaydı böyle bir toplumda bile insanların birçoğu çok daha farklı düşünür davranırlardı. Dinin toplum üzerinde yönetme yetkisi olduğu insanların davranışlarını kontrol etme yetkisi yadsınamaz.” *Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).*

“Bugün mesela ben batının kadına yaklaşım tarzını eleştiriyorum çünkü onlar tamamen kadını araçsallaştırmışlar, meta haline getirmişlerdir. Bütün bunlar görmezden gelinip İslam’ın kadınına bakışı açısı üzerinden eleştirmektedir. Bugün kadını İslam üzerinden eleştirenler İslam’ın kadına vermiş olduğu değer üzerinden değil Kuran hadis bir kenara itilerek sosyal kültürel örf adet törelerin ön plana çıkarılarak kadına yapılan muameleleri İslam’a mahal ederek eleştiriyorlar. Hazreti Muhammed döneminde kadınlar mescitteydi, kadınlara özel sohbet günleri vardı, peygamberimize en özel hallerini soruyorlardı. Hazreti Muhammed diyor ki siz geceleri yan yana uyuduğunuz bir kadına şiddet uygulamaktan nasıl utanmazsınız. Gel gör ki biz indirilen dine göre değil de kendimize göre çizmiş olduğumuz kendi yaşam tarzımıza uygun görmüş olduğumuz bir bakış açısıyla bakıyoruz olaya kraldan çok kralcılık yapıyoruz.” *Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).*

Kadının toplumdaki değeri, İslami dönemde yazılmış Dede Korkut kitabında açıkça görülmektedir. Yabancı erkeklerin yanında örtü takan kadınların, Banu Çiçek gibi genç kızların damat adaylarıyla yarışmalara katılması, kadınların toplumdaki etkinliğini yansıtan örneklerdir. Halk kahramanları, hanımlarına sevgi ve saygı dolu sözlerle hitap ederken, kızgınlık anlarında sert sözler de kullanabilmektedir. Toplumda varlıklı kişiler arasında birden fazla evlilik nadir görülse de, bu durumun zorluklarına Türkmen atasözleriyle dikkat çekilmektedir (Kurt, 2013: 337-364). “Bu toplumda kadının otobüste otururken yanına bir erkeğin oturması bile ayıp karşılanıyor bir insanın toplumsal açıdan dini ya da örfi hassasiyetleri olabilir ama bir insanın kendi

mahreminde olabilecek bir şeyi biz neden onu koruma çabasına giriyoruz belki bu durum onu daha da çok incitiyor.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

Osmanlı toplumunda kadınların aşırı baskı altında olduğuna dair ciddi kanıtlar olmasa da, yaygın bir kanaat vardır. Kadınların önce babalarının, sonra kocalarının malı sayıldığı, mülkiyet haklarının olmadığı, mirastan mahrum bırakıldıkları ve kendi iradeleriyle evlenemedikleri gibi olumsuz yargılar mevcuttur. Ayrıca, kadınların mahkemeye başvurarak haklarını savunamadığı iddia edilmektedir. Avrupalı seyyahlar da Osmanlı kadınlarının zor bir durumda olduğunu öne sürmektedir (Kurt, 2013: 337-364). *“Din kadını köleleştirmek için kullanılır burada, gelenek görenekler, dinle kültürle karıştırılır. Dinin gelenek göreneğe dönüştüğü noktalar çok görülür ve kadın çok baskılanır.” Yusuf’a Aşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).*

Ülkemizde yapılan bazı sosyolojik araştırmalara göre, dinin erkekler tarafından kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmak için bir araç olarak kullanıldığı, şiddet mağduru kadınlar için ise bir teselli kaynağı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Öztürk, 2008):

“Uydurulmuş dinin ortaya koymuş olduğu yanlış kadın algısı var ve paralelde oluşturulmuş olan kadına yönelik şiddet söz konusudur. Özellikle diyorum uydurulmuş din çünkü indirilmiş dinde kadına yönelik şiddet unsuru söz konusu değildir. İndirilmiş dinde kadın tamamıyla bir birey bu da her türlü sorumluluktan ve kendilerine sunulmuş olan her türlü imkândan eşit bir şekilde yararlanacak bir cinsiyet olarak yaratılmıştır uydurulmuş dinde ise tam tersidir ikinci bir unsur, figüran, yaşamın ikinci bir parçası sanki Allah’ın insanlardan istemiş olduğu şeylerden sorumlu tutulmayan hayatın pasif bir cinsiyeti şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla böyle pasif bir konuma düşürülen kadın tarih süreci içerisinde şiddete maruz kalmış haklarını, hukuklarını, ilmini bilmeyen bir kadın maalesef kendi varlığını ortaya koymakta büyük büyük sıkıntılar çekmiş ama indirilmiş dinde böyle bir şey söz konusu değildir.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gauguin (Müdür, erkek, 50).

“Yani ben imam torunuyum ama dinin de maalesef toplumsal cinsiyetin ve bu eşitsizlik kavramlarının kullanılmasından kaynaklı deforme edildiğini düşünüyorum dinin de politize edildiğini düşünüyorum. Din bir siyasal araç olarak kullanılıyor ben bir İslam ülkesinde ya da İslam

kültüründe yaşadığımı düşünmüyorum buna da inanmıyorum o yüzden bana ahlak dedikleri yerde bana din dedikleri yerde hak hukuk dedikleri yerde ben iğreti oluyorum. Truva'yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41)."

Müslüman erkeklerin, dinin bütüncül yaklaşımını göz ardı edip, çıkarlarına uygun ayetleri genelleme eğiliminde oldukları belirtilmiştir (Kaval, 2018). *"Saha çalışmalarında kadınla konuşup haklarını anlattığımda kadınlar 'kocam Allah'tan sonra tapacağım secde edeceğim ikinci varlık çünkü bu Allah'ın emri Allah benden sonra kendimden sonra eğer secde edilecek başka birini gösterseydim bu kocalarınız olurdu' diyor. Yaratıcı inanan biri için çok kutsal çok özel bir yerde ona bile günde 5 vakit çok zor secde edebiliyorken dini kullanarak kocayı ya da erkeği öyle bir yere koymuşlar ki bu çok şaşırtıcı"* Yusuf'a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın, 45).

Ancak, dinî değerler bireyin tutarlı davranışlar sergilemesinde ve sağlıklı ilişkiler kurmasında önemli bir rol oynamakta, aynı zamanda toplum yapısının ve insanlar arası ilişkilerin gelişiminde belirleyici olmaktadır (Mutluer, 2006). *"Kendi mesleğimin bakış açısından Kur'an ve sünnet bu konuda iyi bir bakış açısı sunmuştur. Örnek veriyorum Kur'an'da üç tane kadınlarla ilgili sure var bunlar Mücadele Suresi, Nisa Suresi, Münteha Suresi. İnsanlara şunu söylüyorum eğer Müslümansan Kur'an 'a göre hayatını dizayn etmen gerekiyor kadına bakış açısı da Kur'an 'ın bakış açısı olması lazım aksi halde benim karşıma çıkıp ben Müslümanım deme. Allah'ın değer verdiği Kur'an 'da övülen bir varlığa sen ikinci sınıf insan muamelesi yapamazsın."* Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek). Kur'an'da *"Kadınlar güzel muamele edin vr iyi geçinin !"* ayeti yer almaktadır. Nisa 4/19 *"Bu kanaat önderlerinin erkeklere, kadınlar Allah'ın emanetidir, fikrinin öğretilmesi gerekiyor."* Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

5.4. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Baş Etme Mekanizmaları

Bu kısımda kadına yönelik şiddet ile mücadelede ve önlemede ulusal ve uluslararası kanunlar, konferanslar, sözleşmelerle beraber şiddet meydana geldiği andaki uygulamalar ve şiddeti önlemedeki mekanizmalara yer verilmektedir. Katılımcılardan kamu kurum kuruluş çalışanları, sivil toplum örgütü çalışanları kendi çalışmaları kapsamında değerlendirme yaptıkları görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet ile mücadelede iç hukukumuzda başat rol oynayan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlemesi Kanunu katılımcıların çoğu tarafından bilinmekle beraber kimi katılımcılar yasaları yeterli ve uygun bulduklarını ancak uygulamaya aktarma noktasında eksikliklerin olduğunu dile getiren katılımcılar düşüncelerini şu sözler ile dile getirilmektedir:

“Yasalar, 6284 sayılı yasada aslında her şey çok açık ve net bir şekilde anlatılmış. Ama sorun yasanın ne olduğunda değil nasıl uygulandığında kime göre uygulandı kim uyguladı bu sadece 6284 için söylenemez, ülkedeki hukuk sistemi için söylenebilir.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

“Benim, bizim ülkemizde genel olarak gözlemlemiş olduğum şey şu aslında mekanizmalar yeterli, uygulayıcılar yanlış. Ben uygulayıcılarda problem olduğunu düşünüyorum. Bu ne demek şiddet mağduru herhangi biri 112 ihbar hattını aradığında aktif bir şekilde oradan sonuç elde edemiyor ya da kamu kurumlarında işleyiş çok yavaş, çok fazla prosedür var. Bundan dolayı ben bu mekanizmaların kâğıt üzerinde yeterli ama fiiliyat üzerinde yeterli olmadığı kanaatindeyim.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

“Kadına yönelik şiddet ile mücadelede aklıma ilk 6284 sayılı kanun geliyor ben yeterli bulmuyorum ama şu an için başka bir kanunumuz yok. Yönetmeliklerimizde arabuluculuk yapmayın deniliyor. Ancak kadın apar topar evinden ayrılmış. Şiddet uygulayan eş ise eğer çocukları varsa onlar hakkında eşi hakkında hiçbir bilgiye sahip olamıyor hatta kadın şehir dışına gönderiliyor, adamın bilgisi olmuyor. Bu bazı durumlar da ailelerin daha da parçalanmasına sebep olabiliyor belki bu konuda düzeltmenin yapılmasının daha uygun olacağını düşünüyorum. Şiddet uygulayan çocuklarına ulaşamayınca daha da öfkelenabiliyor.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

“6284 sayılı kanunun faydası olduğunu düşünmüyorum örneğin koruma kararı alınmış olsa bile erkek rahatlıkla eve girip çıkabiliyor kadın korkusundan susup bunu tekrar emniyete dile getirmeyince aykırılık

konusunda bir işlem yapılamıyor.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

“Ekosistem içerisinde bulunan aile yapısının ve etkileyen yakın çevre faktörlerinin bu konuda yasalardan daha işlevsel olduğu ve bu etmenlerin şiddet uygulayan kişi için daha etkili ve caydırıcı olduğunu hissettirdi.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25)

Şiddete uğrayan kadın, şiddet uygulayandan şikâyetçi olmak, 6284 sayılı kanundan yararlanabilmek için il içerisinde polise ilçelerde ise jandarmaya başvuru yapabilmektedir. Şiddet meydana gelmeden önce de kolluk kuvvetlerinin önleyici çalışmaları bulunmakta meydana geldikten sonra koruyucu çalışmaları bulunmaktadır. Toplumu bilinçlendirmeye yönelik eğitimler, kadınların şiddet konusunda bilgilendirilmeleri, sundukları hizmetler hakkında diğer kamu kuruluşları ile kadına yönelik şiddet konusunda iş birliği halinde çalışmalar yürütülmektedir:

“Biz aynı zamanda olay meydana gelmeden önce de önleyici kolluğuz. Benim sadece biri geldiğinde vatandaş başvurusunda işlemleri yapmak gibi bir görevim yok ancak aynı zamanda sahaya çıkıp öğretmek gibi bir görevim de var. O yüzden jandarmalara da aile içi şiddeti anlatıyoruz okullarda aile ve sosyal hizmetlerle iş birliği halinde çalışıyoruz. Sivil vatandaşın, kişinin karşısına geçip kadına şiddet uygulamayın demesiyle kolluk kuvvetinin vatandaşın karşısına geçip kadına şiddet uygulamayın demesi arasında caydırıcılık olarak çok fark var.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın, 27).

“Bizim çalıştığımız bölge, dağlık bir bölge, telefonun çalışmadığı bölgeler var. Ulaşamadığımız zor alanlar var fakat gidemediğimiz bölge yok. Kadına şu farkındalık kazandırılmalı ben KADES butonuna basamazsam, 112 Acil Çağrı Hattını aramazsam jandarmaya gidebilmeliyim. Gidemediğin köyde jandarma olsa ne yazar olmasa ne yazar her köye gidebilmelisin vatandaş eskiye nazaran daha fazla jandarmaya güveniyor halk jandarmaya yaklaşabildiğini eskisi kadar çekinmediğini görünce ulaşılabilirlik açısından yol kat ettiriyor her köyde jandarma devriyeleri olmaktadır.” Kadın Düşmanı Picasso (Kolluk Kuvveti, erkek, 25).

Güvenlik birimlerinin kadına karşı şiddetle mücadelede tutumu oldukça önemlidir. Polis, sıkça sergilediği barıştırmacı tavrıdan uzaklaşarak, kadının haklarına odaklanmalı ve ona gerekli koruma desteğini sağlamalıdır (Arın, İlkaracan, Gülçür, 1996). Pek çok vakada, adli süreçlerde görev yapan profesyonellerin de bu geleneksel yaklaşımdan etkilendikleri ve mağdurlara durumu aile içinde çözmeleri gerektiği mesajını verdikleri görülmektedir (Kök Can, 2010). *“Bizim çalışan sıkıntımız var başvuru yapılan kurumda çalışan kişiler aslında şiddet gören bir kadını eşiyile barıştırmaya çalışılıyor. Biz her zaman kadınlara şunu söylüyoruz kolluğa başvuru yaptığınızda sizi barıştırmaya çalışırlarsa onlara işlerinin bu olmadığını söyleyin herkes üstüne vazife olmayan şeyleri yapıyor.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).*

Gelişmiş ülkelerde polis, en son müdahale noktası olarak devreye girmektedir. Bu ülkelerde, kadınların polise başvurmadan önce yardım alabileceği sivil toplum örgütleri, barolar ve uzmanların yer aldığı devlet destekli gizli kuruluşlar mevcuttur. Bu sayede, kadınlar isimlerini vermeden uzmanlardan yardım alabilmekte ve polis müdahalesine gerek kalmadan sorunlarının %90'ına yakınına çözebilmektedir (TBMM, 2011). Sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yürütülen kadına yönelik şiddeti durdurma kampanyaları, toplumsal duyarlılığın artırılmasında büyük önem taşımakta ve yaygınlaştırılması gereken eylemler olarak görülmektedir (Eurobarometer, 2010: 135-140). *“Hitap edilen kadın profili, özel alanda varlığını sürdürmeye çalışan, dünyada ve çevresinde olan gelişmelerden kısıtlı olanakları nedeniyle faydalanmakta güçlük çeken kadınlardan oluşmaktadır. Yapılan çalışmalar ile kadınların farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi hususunda sivil toplum örgütü olarak kadınlara destek sunmaktadır. Misyon ve vizyon ilkeleri gereği kadına yönelik şiddeti önlemeyi temel alan bir kuruluş olarak, kadına “ben de varım” düşüncesini ortaya çıkarmasına katkılar sunmaktadır.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın, 26).*

“Yapılan toplantılarda STÖ olarak; emniyete, kolluk kuvvetlerine saha çalışmalarımızda bu kadar kadın psikolojik, fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtiyoruz. Ancak onlardan şöyle bir dönüş alıyoruz bölge zaten olumsuz haberlerle anılıyor siz böyle yaparak bölgeyi daha da olumsuzlaştırıyorsunuz bu konuyu konuşmayalım deyip kapatmayı tercih ediyorlar.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

“Biz STÖ olarak diğer kamu kurumları ile beraber çalışabiliyoruz Baro, SYDV gibi. Bu durumlarda kadın eşinden kimseye ihtiyaç duymadan boşanabiliyor, bir ev ve yaşam kurabiliyor ama buradaki sıkıntı kadın tüm imkânları hemen kullanmalıyım deyip düşünmeden boşanıp bireysel bir yaşama geçme derdine düşebiliyor aslında kurtarılabilir bir ailesi varken bunu kökten parçalıyor ve bu durum sonrasında düzeltilemeyecek pişmanlık getirebiliyor. ” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

“Şu an STÖ olarak belediyelerle ortak bir çalışma yürütüyoruz mesela adam toplantıda diyor ki kadın çiçektir narindir koklanmaya ihtiyaç duyar ve bunu diyen adamın iki eşi var. İkinci eşe ses çıkarmayan kadın, evliliğinde de ses çıkaramıyor ama normalde de şiddetin olmadığını söylüyor. İşte böyle bir toplum içerisinde yaşıyoruz.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

Bölüm 3.1.2. de belirtildiği üzere kolluk kuvvetlerine bir ulaşım mekanizması olan KADES, İç İşleri Bakanlığının öncüsü olduğu uygulamadır. Sadece kadınların kullanabildiği kadına yönelik acil durum butonu olup konum özelliğinin açık olması durumda adrese tam etkin müdahale ile çalışmaktadır. Kadına yönelik şiddet bireyi, toplumun bir kesimini veya toplumun tamamını etkileyerek kriz hali oluşturan bir acil durum olmakla beraber katılımcıların kadına yönelik şiddetle mücadelede baş etme mekanizmalarını ifade ederken sıklıkla KADES uygulamasının artı ve eksik yönlerinden bahsedilmektedir:

“İç İşleri Bakanlığının KADES (Kadın Destek Uygulaması) uygulaması kolluk kuvvetlerinin ve diğer kamu kurumlarının tüm kadınlara tanıttığı, şiddet anında tek bir tık ile kolluk kuvvetlerinin müdahale sağladığı bir uygulamadır. KADES ve 112 için başka bir platform bulmak lazım internet çekmeyebilir, telefon çekmeyebilir, şiddet uygulayan telefonu elinden alabilir buna toplumsal mekanizma olarak karşı çıkmamız gerekiyor düşünce ideoloji olarak karşısında durulması ve bilinçlendirme noktasında yaygınlaştırılması ve belki de başta bizim kültürümüzde var diyenlerin cezalandırılması gerekiyor. KADES uygulamasıyla geldi adamı aldı adam diyor ki bir ay sonra görüşürüz gözaltına alınıp sonrasında serbest bırakılan adamlardan daha sonra şiddet uyguladıklarını görüyoruz uzaklaştırması var adam gelmiş evinde yatıyor. Ben şunu merak ediyorum koca Türkiye

Cumhuriyeti kadını koruyamıyor mu? Bu kadar güçlü değil mi, bunu sağlayabilecek durumu yok mu? Burada sağlam adımların atılması gerekiyor.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademişyen, kadın, 36).

“KADES, ŞÖNİM de 7/24 hizmet verilmesi, 183 ihbar hattının bulunması, güvenlik güçlerine bu hizmet sayesinde hızlı ulaşılması, şiddet olduktan sonraki dönem için geçerli olsa da şiddet anında özellikle KADES etkili olabilmektedir.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 29).

“Eskiye oranla kadınların artık bilgiye ulaşamadıklarını düşünmüyorum. Nerdeyse hepsi KADES hakkında bilgi sahibi, en azından polis, kolluk aracılığıyla gelebileceklerini hizmet alabileceklerini biliyorlar. Evet, telefona ulaşamayan kadınlar muhakkak ki vardır ama bunlar için de televizyon kamu spotları herkese ulaşılabilir durumdadır. Yüzde 80 oranında şu an ki başvuru mekanizmalarının yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü en ücra köylerden bile bize başvurular olabiliyorsa demek ki ulaşabilmişizdir.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

“Hassas bir durumdur kadına yönelik şiddet ve hemen müdahale edilmesi gereken acil bir durumdur. Bizim jandarma teşkilatımızda kadın konusu çok önemli bir yerde örnek veriyorum kadın yanlışlıkla KADES’ e basmış olsa bile görüşmemizde yanlışlıkla basmış olduğunu belirtmesine rağmen muhakkak yüz yüze görüşüyoruz.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın, 27).

Şiddet anında kadınlar birden fazla kuruma başvurmaktadır. Pakieser, Lenaghan ve Muelleman (1998: 16-19), kadınların ayrılma kararı almadan önce farklı kaynaklardan yardım arama eğiliminde olduklarını ve bu nedenle birden fazla birime başvurdıklarını vurgulamıştır. Risk altındaki kadınlar polis, sosyal hizmetler veya diğer birimlere başvurduğunda, bu kurumlarda çalışan personelin güvenli ve etkili yardım sunması hayati önem taşır. Katılımcılar, şiddet mağduru kadınların kriz anında 112, KADES, tedbir kararları ve barınma gibi çeşitli mekanizmalardan destek aldıklarını belirtmiştir.

“Mağdurun yaşadığı duruma göre uygun tedbirler alınıyor bu tedbirler içerisinde eşin evden uzaklaştırılması da var bunu istemediği

zaman da barınma hizmeti sunulması konukevine yerleştirilmesi ve problemlerini çözene kadar orada barınma ihtiyacını karşılaması gibi mekanizmalar var. Biz bunun faydasını görüyoruz yani sığağı sığağına daha olumsuz bir gidişatı varken kişilerin birbirinden uzaklaştırılması bir müddet daha sağlıklı bir karar verme sürecine en azından düşünme şartlarını kendine verilmesinden sonra da olumlu karar alınabiliyor. Bu süreç böyle yapılmamış olsaydı daha olumsuz durumlarla cinayet vakalarıyla daha fazla karşı karşıya kalınabileceğini düşünmekteyim. Mekanizmadaki şeyler doğru düşünülmüş bütün bunlara rağmen neden önüne geçilemiyor, tamamen önünün kesilmesi uzun bir süreç.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

“Bir kanunun varlığından çok o kanunun tatbikatı üzerinde durulması gerekiyor o kanun ne kadar uygulanabiliyor ne kadar anlatılabilir ne kadar bir topluma hâkim kılınabiliyor. Aslında şiddete meyilli olmayanlar kanun olmuş olmamış çok da fazla ilgilendirmez ama gel gör ki işte de meyilli olan nefsin ve şeytana müptela olmuş, öfkesinin esiri olmuş kişiler için dünyanın en ağır cezasını getirin, müebbet hapis dahil idam dahil yine de onu da engelleyemez.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).

“112,155, KADES, ŞÖNİM mekanizmalarını yeterli buluyorum. Ancak yan komşu ile oluşturulacak güvenlik kodlarının şiddet anında daha etkili olabileceğini düşünüyorum.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

“Var olan mevcut müdahale aygıtlarını, araçlarını biliyoruz. Oluşturulan modellerde eksik kalan bir unsur göremiyorum. Çünkü kanuna baktığımız zaman çıkartılmış olan yönetmeliklere, hizmet standartlarına, bütün unsurları baktığımız zaman süreç zihinsel olarak düşünsel olarak mantıksal olarak çok güzel kurgulanmış her aşaması düşünülmüş ortaya konulmuş ve bu şekilde de uygulanmaktadır. Kanunsal olarak bir problemimiz yok, ortaya konulmuş olan çalışmalarda da bir problem yok ŞÖNİM ayağında, kadın konukevi ya da kolluk kuvvetlerinin anında müdahalesinde herhangi bir ihmal ya da herhangi bir gecikme söz konusu olmuyor.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin (Müdür, erkek, 50).

Şiddet mağduru kadın var olan başvuru mekanizmalarına başvurmasının ardından şiddet uygulayandan şikâyetçi olmak isteyip ancak maddi yetersizliği olması durumunda illerin barolarına başvuru yapıp adli yardımdan faydalanıp avukat tayin edilebilmektedir. Baroların kadın komisyonları bulunmakta olup şiddetle mücadelede adli destek, eğitim, farkındalık, hak savunuculuğu çalışmaları bulunmakta var olan mekanizmalar değerlendirilmektedir: *“Prosedürlerimiz çok fazla boşanma davalarında kadın adliyede davasını açıyor bunu dilekçeler süreci var duruşmalar aşaması var yıllardır süren boşanma aşamaları var. Kadın mesela her şeyin bilincinde değil dava dilekçesinde beyan etmediği yarın öbür gün dile getiremeyeceğini bilmez bunu işte profesyonel bir destek almadan yapmaya çalışan kadınlar oluyor ne yazık ki ve her şeyi çorba olduktan sonra bize müracaat ediyorlar ve biz onu oradan toparlayamıyoruz bu prosedürlerin boşanma davasında biraz yumuşatılması gerektiğini düşünüyorum. Uzun uzun kusur araştırması yapılması il derece Mahkemesi istinaf Mahkemesi yargıtay Mahkemesi usulü eksikliklerden ötürü dosyanın dönmesi gibi eksikliklerden bahsediyorum keza adliyedeki süreçte dahil buna. Evrak alacaksın şuraya götüreceksin buraya götüreceksin. Adli yardım başvurusu yapacak kadın örnek veriyorum şuradan şu evrakları getireceksin vb. bunları yaparken kadın zaten yeterince yoruluyor bu süreçten geri dönebilen kadınlar bile oluyor bunla mı uğraşacağım bakış açısıyla. Ya da örnek veriyorum kadın sosyal yardımlaşmaya başvuru yapacak, kadından boşanma evrağı isteniyor, adına kayıtlı dedesinden kalmış 200 tane ortağı olan bir mirası olan kadına adli yardım desteği veremiyoruz ya da sosyal yardımlaşmadan kendisine destek sağlanmıyor sağlansa bile çok cüzi miktarlarda sağlanıyor. Bu tarz prosedürler kadını yıpratın şeyler.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).*

Kurumlar içinde, özellikle barolarda kadına yönelik şiddete duyarlı avukatların bulunması, kurumun genel tutumunu değiştirebilmektedir. Bu avukatlar, uluslararası ve ulusal mevzuatı hatırlatarak ve bazen baro yönetimiyle gayriresmi anlaşmalar yaparak, kadınların başvuru sürecinden itibaren adli süreç boyunca kadına yönelik şiddete duyarlı ve deneyimli avukatların yanlarında olmasını sağlamaktadır. Bu sayede hukuki pratikleri kadınların lehine çevirmek için çaba sarf etmektedirler. Ayrıca, avukatların, 6284 sayılı Yasa gibi mevzuatın uygulanmasını sağlamak için hâkim ve savcılara hatırlatmalarda bulunması gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Bu görevi de genellikle kadın meselelerine duyarlı avukatlar üstlenmektedir (Dissensus Araştırma Şirketi, 2020: 23). *“Mevzuatlarımızı yetersiz buluyorum bu mekanizmaları*

güçlendirmek adına İstanbul Sözleşmesi imzalandı ancak bu bile tehdit olarak görüldüğü için iptal edildi ve ayrıca kanunları çalışanlar bile bilmiyorken avukatlar bile çalışırken kapasitelerinin çok az olduğunu görüyoruz. Biz boşanma davalarına bakacak avukat bulamıyoruz. Adli yardım başvurusu yapıyoruz ama savunacak avukat bulamıyoruz. Polis de dönüp 7/24 başında bekleyemem ki cevabını veriyor. Türkiye’de şu an en az ceza verilen konu kadına yönelik şiddet, doğru düzgün bir yaptırımı da yok adam şu düşüncede birkaç yıl yatar çıkarım ya da af gelir çıkarım.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

Şiddet mağduru kadın ve boşanmış, tek ebeveynli aileler, Aile ve Sosyal Hizmetlerden ve belediyelerden barınma hizmeti alabilmekte, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından, vakıflardan, derneklerden ve belediyelerden maddi destek alabilme hakkına sahip olmaktadır. *“Kamu kaynaklarının bu noktada bu şekilde kullanılmasını olumlu değerlendiriyorum. Bunu suiistimal edilmesi vesaire bence önemli değil. Yani eğer bir kişiye bile bu şeyden faydalanıp bir kişinin hayatına bile olumlu anlamda dokunulacaksa varsın üç beş tanesi de suiistimal etsin çünkü o riski alamazsınız. Hiçbir canlının hayatından daha kıymetli değil bu hayatlar. Bazen çaresizlikten yapılan bir şey de olabiliyor biz karşı tarafa hizmet sunucular olarak suistimal olarak değerlendiriyoruz ama on vakadan bir tanesi- üç tanesi suistimal etse bile- bu istatistiksel olarak çok da kıymetli olmamalıdır. Rakamsal olarak bir değeri olabilir ama niteliksel olarak bu üç kişi için yedi kişiyi alabileceği hizmetten mahrum bırakamayız. Her işin artıları eksileri yanlışları var bazen yolda fark ediyorsunuz bazen uygulamada fark ediyorsunuz ama ne olursa olsun bu şiddetin görünür kılınmasından çok çok büyük bir etken değil ama önemli bir etken işe yarar bir etken olduğunu düşünüyorum bu mekanizmaların yeterliliği tartışılır ancak genel olarak bakarsak olumlu buluyorum” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).*

Millî Eğitim Bakanlığı kararı ile bireyin hak, özgürlük ve sorumluluklarını öğrenmelerini sağlayan dersleri müfredatlarına eklemeleri daha özelde okulda şiddet türleri ve tezahürlerinin anlatılarak, şiddetin bilinir ve görünür olmasını sağlamakla sorumludur. (Akdeniz, 2022). Kadına yönelik şiddetle mücadelede baş etme mekanizmalarından biri olan Mili Eğitim Müdürlükleri de eğitim yapmak ve düzenlemekle sorumludur. Kız çocuklarının ve kadınların eğitim olanaklarına kolay bir şekilde ulaşabilmelidir. *“Kız çocuklarını okutma konusunda başarıya ulaştı ve iyi bir düzeye geldi ama kırsal alanlarda eğitim düzeyi hala çok kötü ve yasal olarak zorunlu*

olan ortaokula kadar okutuluyor. Milli Eğitim eğitimlere devam etme konusunda çalışmalar yapmalı ve daha sonrasında bizim yaptığımız farkındalık çalışmalarıyla desteklendirilirse daha bilinçli bir toplum haline gelebiliriz.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein (Müdür, erkek, 39).

Bu bağlamda, kadının güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesinde en öncelikli aracın eğitim olduğu düşünülmektedir. Eğitim, cinsiyetler ve sosyo-ekonomik yapılar arasında en önemli fırsat eşitliği aracıdır. Bu sayede, eğitim hem zihinsel bir dönüşüm sağlayacak hem de fırsat eşitliğini artırarak erişilebilirliği kolaylaştıracaktır (Küçüker Yıldız & Öz Yıldız, 2016):

“Kadına yönelik şiddetin önüne geçebilmek için birtakım kanunlar bir takım pozitif ayrımcılıklar tanıyacağımız yerde eğitim ve rehberliği ön plana çıkarmamız gerektiğini düşünüyorum. Rehberlik ve eğitimin erkeğin hayatına egemen kılınırsa belki de o kanunları o pozitif ayrımcılıkları da çıkarmaya ihtiyacımız kalmaz önceliğin eğitimi ve rehberlik olması gerektiğini düşünüyorum. Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).

Söylemsel ve niceliksel olarak bir şeyler yapıyoruz mesela üniversite de kadına şiddet eğitimi veriyoruz şiddet uygulayanlar gelmiyor zaten bunu dert edinmiş akademisyenler geliyor ya da bunu yoklama alınacak öğrenciler geliyor.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

Katılımcılar, şiddetle baş etme mekanizmalarında müdahale ve önlem noktasında basın yayın organlarının önemine dikkat çekmektedir. Medya, bu tür kampanyaları duyurmak ve şiddete karşı net bir tavır almak gibi önemli sorumluluklara sahiptir. Özellikle son dönemde hem yazılı hem de görsel basında konuya ilişkin program ve haberlerin artmasıyla farkındalık oluşmaya başladığı gözlemlenmiştir (TBMM, 2011). Ancak, medyanın bu konuda yayınladığı haberlerde etik boyutu her zaman gözetmesi hayati önem taşımaktadır (Dursun, 2010). *Toplumsal bir bakış açısı sunma noktasında özellikle basın yayın televizyonlar telefonlar aracılığıyla daha çok dikkat edilmesi gerektiği düşünüyorum. Şiddet konusunun bireyin bilinçaltında bir çağrışım yaptırmayacak şekilde görselliğe kavuşturulması gereklidir. Sahada bu oluşturulmadığı müddetçe etkinliklerin tam olarak faydasının olacağını düşünmüyorum. Bunların*

dışında oluşturulmuş olan mekanizmalarda bir problem göremiyorum.” Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gauguin(Müdür, erkek, 50).

5.5. Kadına Yönelik Şiddette Koruyucu Önleyici Çalışmalar

Çılgılık gibi tek olan şiddet, bugün bilim gibi evrensel olmuştur. Dün yargılanıyordu, bugün ise yasa koymaktadır. Albert Camus.

Kadına yönelik şiddetle mücadele dünyada ve ülkemizde devlet mekanizmaları ile alınmış önlemler bulunmaktadır. Bunların uluslararası ve ulusal kanunlar, yönetmelikler, konferanslar tezimin 3. Bölümünde açıklanmaktadır. Kadına yönelik şiddet ile mücadelede katılımcılar var olan kanunların, politikaların şiddeti önleme noktasındaki düşüncelerini şöyle dile getirmektedir. “6284 sayılı kanun, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu, 18 yaş altı olan kadınlar için 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu koruyuculuklarının muhakkak ki iyileştirilebilmesi gereken noktaların olduğunu düşünüyorum. Biz Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi olarak kadını her anlamda bilgilendirmeyi ve bilinçlendirmeyi hedefliyor daha çok bunu eğitimler aracılığıyla yapıyoruz. Kadın özellikle şiddet anında nerelere başvuru yapabilir konusunda kadınları bilgilendiriyoruz. Bu durumda kimi zaman erkek şiddet olayının duyulmaması eşinin bir yere başvurmaması için bile şiddet uygulayacakken geri durabiliyor. Bizim amacımız kadın yollarını ayırsın demek değil ama hiç değilse maruz kaldığı şiddet döngüsünde bir dur diyebilmeyi öğretilsin ve bunları erkekler de bilsin istiyoruz. Buna yönelik çalışıyoruz.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29).

“Çıkarılan kanunlara rağmen şiddetin daha çok arttığını düşünüyorum hâlbuki burada bir ters orantı olması lazım eğer bu şekilde ilerliyorsa demek ki burada bir hata var o hatada ısrar edeceğimize tabiri caiz ise sivrisinekleri öldürerek bitiremezsin bataklığa dönüştüreceksin bataklık ortaya çıkacak onun yolu da eğitimden geçiyor bilinçlendirmeden geçiyor.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek, 47).

"Yanlış söylemler ve yanlış siyasetin kanunlarımızı yıprattığını düşünüyorum. Ülkemizde pek çok şeyin politik olduğunu, kadına ve çocuğa yönelik şiddetin de buna dahil olduğunu biliyoruz. Kadına yönelik şiddetle ilgili bazı söylemler, mücadeleyi ve kanunları zayıflatmaktadır. 6284 sayılı kanunun sadece kadını koruduğu söylemi yanlıştır; bu yasa, ısrarlı takibe

maruz kalan herkes için geçerlidir. Ayrıca, erkekler de bu kanundan korunabilir. Kadına koruyucu tedbirler uygulanırken erkeklerin de şiddete maruz kalma durumunda beyanları esas alınarak araştırma yapılır. Kadın ve erkekler için süreç aynıdır ve beyanlar araştırma sonrası değerlendirilir." Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

"Mevzuatlara bakıldığında toplumsal mekanizmayı, toplumsal pratikleri çözmemiz gerekiyor. Eğitim, farkındalık, siyaset, ekonomi, cezalandırma, medya gibi. Önleyici tedbir kararlarında cezalandırma sistemlerin artırılması gerekiyor takım elbise giyiyor diye iyi hal indirimi almaması lazım. Çünkü bu ideolojik olarak ataerkillik o hâkimde de var o emniyet mensubuna da var. O yüzden temelden bir sarsmak gerektiğini düşünüyorum. Hukuka sen orada atıyorum yüzyıl ceza da yazsan o hâkimin görüşü kadını dövebilir, kadına şiddet uygulayabilir gibi bir şey iken bunu suç olarak görüp zaten bu cezayı vermeyecek. Orada işte ideolojinin ve bakış açısının farkındalığın artması derken bundan bahsediyorum."
Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın, 36).

6284 sayılı kanunun 3/1-a maddesine istinaden kolluğa başvuran ya da bireysel olarak herhangi bir kolluk talebi olmadan da barınma hizmeti almayı isteyebilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlar şiddeti önleyebilmek, şiddetten uzaklaşmak, durdurabilmek için kadın konukevi barınma talebi bulunmaktadır. Kadın konukevinin amacı kadının güçlenmesi amacıyla psikososyal destek, hukuki destek, harçlık desteği, meslek edindirme desteği, rehberlik yönlendirme verilebilmektedir. Barınma hizmeti alan kadınlar bu süreçte başa çıkmakta zorlanabilmekte kadın konukevinin almış olduğu tedbirler ağır gelebilmekte, kadın evden uzaklaşma davranışını benimseyebilmekte ve kadın evine dönebilmektedir (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012). Kanunun ilgili maddesi doğrultusunda barınma hizmeti ile ilgili düşüncelerini ve gözlemlerini belirtmektedir:

"Barınma hizmeti alan kadınlarımız genellikle eşlerine gidip aynı şekilde şiddetin tekrar etmesiyle geldikleri oldu. Bunun dışında çok güzel sonuçlar aldığımızda bu tamamıyla kadının hazır bulunurluğuyla alakalı kadın değişime ve güçlenmeye açık ise yol alabiliyor. Sadece amacın barınma olmadığının farkında olan kadınlar kendini geliştirmenin, meslek elemanlarıyla görüşeyim içimdekilere bir çözüm bulayım, eşimle nasıl bir

yol alabilirim diye düşünen kadınların daha iyi yol aldıklarını gözlemledik. Ama sadece bu durumları eşine eziyet etmek, cezalandırmak amacıyla kullanan kadınlar da oluyor eşim beni ve çocuklarımı merak etsin kıymete binelim bakış açısına sahip olduğunda karşı tarafı daha da sinirlendiriliyor ve daha ağır bir tablo ile daha sonra aynı kadınla tekrar karşılaşabiliyoruz.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın, 25).

6284 sayılı kanunun 5. Maddelerine istinaden kadın uzaklaştırma kararı aldırabilmektedir. Ancak kadının bu konuda ne kadar güçlü durabildiği, istikrarlı oluşu çevre baskısına boyun eğmeyişi, bilgisi, eğitim düzeyi ve ekonomik özgürlüğü ile alakalı bir durum olmakla beraber buna ilişkin önlemlerin alınması gerektiğine değinilmektedir. “Yani müdahale açısından kadın şiddet gördüğü anda yeterli müdahalenin yapıldığını söyleyebilirim. Kadın eğer tedbir kararı aldırarak istiyorsa önleyici, koruyucu kararlar hızlı bir şekilde alınıyor. 6284 sayılı kanun kapsamında biz bütün tedbir kararlarını alıyoruz bana göre uzaklaştırma kararları yeterli gelmiyor çünkü şiddet uygulayan evden gittikten sonra bunun takibi gece gündüz yapılamıyor. Ancak adam günün herhangi bir saatinde kadının bulunduğu ortamı basıp zarar verme niyetinde olabilir biz bunun için kadınlara elektronik kelepçe öneriyoruz. Tedbir kararları uygulanıyor ancak ertesi gün gerçekleşen görüşmemizde bir bakıyoruz ki kadın eşiyle barışmış bize göre çok tehlikeli bir durum ağır bir tedbir var elektronik kelepçe isteyelim diyorum mesela ama genelde reddediliyor.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın, 27).

“Koruyucu önleyici tedbir kararları biten kadınlar oluyor ve biliyorum mesela adamlar tam bu kararın bittiği gün kadının kapısına dayanıyor kadının bu noktada bilgilendirilmesi gerekiyor. Bu noktada kararın bitmesine on gün kala ASHB’nin gidip yerinde denetlemesi gerekmekte; kadına sen hala tehdit, şiddet altında mısın bunu bize bildir denilmesi gerekmektedir. Kamu kurumunun gidip kadına yüz yüze bir teyit alması gerektiğini düşünüyorum. Kadının beyanı olmayabilir bu noktada ancak kadın zaten bilinçsiz bir şekilde bilmediğinden birçok şeyi yapmıyor küçük şehirlerde ihlali durumunda bile polisin işlem yapmaması gibi durumlar bile olabiliyor.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

6284 sayılı kanuna istinaden tedbir kararı ihlalinde şiddet uygulayana hakkında 3 ile 10 gün arası zorlama hapsi verilmektedir. Ancak katılımcıların bu kararın şiddet uygulayanı şiddet uygulamaktan alıkoymadığına dair düşünceleri bulunmaktadır:

“Yasaların caydırıcı olduğunu düşünmüyorum mesela ihlali durumunda 3 5 gün yatar çıkarım ya da bir süre yatar çıkarım gibi yerden yaklaşıyor. Bunun doğru bir infaz uygulamasıyla kadına yönelik şiddet ya da çocuğa yönelik şiddet durumu ile ceza infaz kurumuna gönderilen kişilerin cezaları noktasında sadece gün bazlı değil aynı zamanda oradaki koşullar noktasında da bir yaptırımın yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu olmayınca aslında onları oraya atıyorlar benim vermiş olduğu vergilerimle yapılan cezaevindeki bunu meslek haline getiren insanlar var kışın havalar soğuk diye oraya gidip yatıp yazın çıkanlar oranın ağası paşası gibi o uygulama noktasında dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

“Biz uzaklaştırma kararının ihlalinden sonra 3 ile 10 gün arasında cezaevine girme durumu olduğu konusunda şiddet mağdurunu bilgilendiriyoruz ancak çoğu yapılmıyor kolluğun eksikliği olduğunu düşünüyorum.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

“Bu yasaların şiddet için caydırıcı olduğunu düşünmüyorum adam diyor ki ben cezaevine girer çıkar yine döverim ne tacizde ne de cinsellikte hiçbirinde caydırıcı olduğunu düşünmüyorum.” Memesiz Amazon Kadınları (STÖ Yöneticisi, kadın, 40).

“Kanunlar uygulanmıyor emniyette de gördük, adliyede de bunu gördük polis de bir yere kadar müdahale edebiliyor bu kişilerin hapishaneye atıldıktan sonra belirli bir yaptırımın olması gerekiyor.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın, 31).

6284 sayılı kanunun 8/6 maddesine istinaden kadınlar gizlilik kararı alabilmektedir. Ancak gizlilik kararı alan kadın ve çocukları diğer resmî kurumlarla olan işlemlerinde milli eğitime kayıtta, hastane işlemlerinde, sosyal yardımlara başvuru esnasında kimlik bilgilerinin gizli olmasından ötürü mağdur olabilmektedir. *“İlk etapta gizlilik kararı çok önemliydi ve etkiliydi ancak artık neredeyse çoğu kadın gizlilik kararı talep ediyor bunu kendi rızası ile ihlal edince şiddet uygulayan için bu gizlilik kararı da önemsiz hale geliyor. Elektronik kelepçe şu an çok iyi bir uygulama bunun da*

sömürülmeden doğru bir şekilde kullanımının devam etmesi çok önemli.” Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette (Sosyolog, kadın, 30).

Kadına yönelik şiddetin önlemede yasaların, mevzuatların, yönetmeliklerin, genelgelerin var olduğunu ama işlevi ve uygulama noktasında eksiklikler olduğunu katılımcılar şöyle dile getirmektedir: “Kimse Türkiye’ye sen kadını koruyamıyorsun diye yargılayamaz, yasası var, kurumu var ama kimse niteliğine işlevine bakmıyor aile ve sosyal hizmetlerin asli görevlerinden biri kadını kız çocuğunu korumaktır. Hepsinin kâğıt üzerindeki veriler, yönetmelikler doğrultusunda yapılan işler olduğunu düşünüyorum bir tane spesifik olaya müdahale edilemiyor. Bir kere toplumsal olaylar diğer beşerî bilimler gibi değil fizik, kimya, fen bilimleri gibi iki kere iki her zaman dört etsin aynı olay aynı durum sende farklı bende farklı sirayet edebilir bunu yasalarla düzenleyemezsiniz. Onun yolu oradaki yöneticiyi oradaki meslek elemanını o opsiyonu tanımaktan geçiyor bu nitelikle alakalı sen oradaki bütün meslek elemanlarını angarya işlerle boğarsan sahada kimse kalmaz. Bir proje yaptılar evet ASDEP’in çok iyi olacağını düşündüm herhalde bir sosyal hizmet uzmanının bir psikoloğun olacağını düşündüm ama adamlar çıkıp ziyarete gidiyorlar geliyorlar ziyaret yaptıkları adamın dosyasını iki ay sonra ancak hazırlayabiliyorlar demek ki mekanizma var ama yürütemiyoruz o yüzden yasalarımızın işlevsel olduğunu düşünmüyorum. “Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın).

"Kanunlar ne kadar iyi olursa olsun, bunların uygulanmasını sağlayacak kararlı bir siyasi idare olmadıkça etkili olamaz. Sorun, uygulamada yaşanıyor. Eskiden yasaların cinsiyetçi unsurları ve eksikliklerinden bahsedilirdi; şimdi yasalar uygun, ama uygulamada sürekli sorunlarla karşılaşılıyor.” Yuva Yıkan Kadın Marie Curie (STÖ Temsilcisi, kadın).

“Mevzuat kanunların yeterli olduğu fakat uygulamada yetersiz kaldığını düşünüyorum. Mesela kanunun hangi amaçla çıkarıldığı doğru bir karar ama yönergeler, genelgeler ve tüzüklerle destekleyemiyoruz. Örneğin gizli kararlarla ilgili sürecin iyi ve doğru işlediğine inanmıyorum. Bu konunun farkındalık eğitimlerinden ziyade yine bir eğitimin ve bilinçlendirmenin olmasıyla hallolacağını düşünüyorum.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein (Müdür, erkek).

Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti kapsamlı bir şekilde ele alan İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılmış ve Türkiye tarafından onaylanmıştır. 1 Ağustos 2014'te 10 ülkenin onayıyla yürürlüğe girmiştir. Şiddetin cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olduğunu vurgulayan sözleşme, sadece kadınlara yönelik şiddeti değil, hane içindeki diğer bireylere yönelik şiddeti de kapsar, ancak kadın mağdurlar genellikle daha fazla vurgulanmaktadır (Özcan, 2019). Türkiye, hazırlığında etkin rol aldığı ve ilk imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi'nden 20 Mart 2021'de Cumhurbaşkanı Kararı ile çekilme kararını resmi olarak duyurdu. Bu karar, Türkiye'nin imzalayıp onayladığı bir uluslararası insan hakları sözleşmesinden çekilen ilk ve tek ülke olmasını sağladı (Taştan, Sönmezocak & Kelavgil, 2021: 8-54). Katılımcılar koruyucu önleyici çalışmalara ilişkin düşüncelerine yer verirken İstanbul Sözleşmesine' de değinmektedir:

“İstanbul Sözleşmesi ‘ni kaldırdılar aslında sözleşmede kadının beyanı değil mağdurun beyanı esastı şimdiye kadar hiç kimse demesin ki benim annem şiddet görmedi ya da ben şiddet görmedim.” Memesiz Kadınlar; Amazon (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Kadın özelinde İstanbul Sözleşmesine bir parantez açmak gerekiyor. Ben İstanbul Sözleşmesinin kaldırılmasını kabul etmeyenlerden biriyim. Niye etmiyorum, mevcut anayasa yok mu? Korumuyor mu? Evet, koruyor. Ancak toplum dediğimiz şey devletten ibaret değil çünkü devlet yeri geldiğinde her şeyi benden bekleme der. Bu noktada eksik kalabildiği ya da yetişemediği noktalarda bu tür uluslararası ya da ulusal yasalar, mekanizmalar devreye girer, bu anlaşmalar bunun için yapılır. Şimdi bu sözleşme öyle bir sözleşme ki evrensel bir sözleşme ve bu sözleşmeyi ilk şart koyan, ilk imza atan ülkelerden biri, Türkiye'ydi. Peki, ne değişti kadınların konumu mu değişti? Sözleşme içerisinden herhangi bir maddede bir değişiklik mi oldu? Anayasada ekstra bir değişim mi yaratıldı? Buraya hiç politik bakmıyorum her şeyden bağımsız metin üzerinden bakıyorum. Bu sözleşmenin olması ülkemize ne gibi zararı oldu? İstatistiksel olarak bir zararı var mı? Ortaya konulan zarar ahlaki, tırnak içerisinde ahlak dediğimiz şey subjektif bir şeydir. Her ne kadar toplumsal ahlak diye bir şey var desek de bu kişiyle alakalı bir şeydir. Evet, toplumsal ahlaki inşa etmekte devletin görevlerinden biridir ama ben orada yapılan yorumların

daha ahlaksız olduğunu düşünüyorum. Toplumsal ahlaka gönderme yapıp bu sözleşmenin özellikle bazı konularda cinsiyetsiz bir sözleşme olması sebebiyle, kadın ve kız çocuklarını koruması sebebiyle kaldırıldı. Her gün haberlere çıkan Cem Yılmaz çok güzel bir cümlesi var ya hani marjinal bizdik (gülüyor). İstanbul sözleşmesini savunan herkes bir şekilde feministlikle, teröristlikle, ülkeye ihanetle suçlandı. Biz şu an kadına yönelik şiddet komisyonu toplantılarında İstanbul Sözleşmesinin adını geçemiyoruz çünkü fişleniyorsun, etiketleniyorsun. 6284 sayılı kanuna bakacak olursak toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında sadece kadının hakkını koruyup erkeğin ne yaşadığını sorgulamamakta doğru değil.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın).

İnfazın yerine getirilmesiyle, hükümlü işlediği suç neticesinde cezalandırılarak, toplumu oluşturan bireylere karşı, davranış normlarına uyması gerektiği yönünde uyarılmakta ve genel önleme sağlanmaktadır. İnfaz esnasında uygulanan hükümlünün yeniden sosyalleşmesinin sağlanması ile de kişinin toplum için zararsız ve güvenilir bir kişi haline getirilmesi sağlanarak özel önlem gerçekleştirilmektedir. (Akbulut, Demirkol & Turan, 2021: 141-177). “Şiddetin karşılığı cezadır. Bazıları şey diyor psikolojik destek alsın, çözülür. Ben öyle düşünmüyorum şiddet uygulayan kişi cezalandırılmalı, sonraki süreçte cezasını aldıktan sonra isterse psikolojik anlamda destek alır. Kişi ceza alsa bile bu davranışı gerçekleştirmeye devam ediyor çünkü orada diyor ki onurum kırıldı, haysiyetim zarar gördü, namusum kirlendi gibi kavramlarla olaya yaklaşıyor. Kişi öldürecek kadar öfke kin doluyor, bir kişi nasıl çıldırabilir, bu hale gelebilir diye düşünüyor. Kişinin olaya hissettiği, baktığı, anlamlandığı his, atfettiği anlam öfkeliyor. Tam anlamda koruyucu tedbirler sağlanmıyor bence çünkü adam cezaevine giriyor cezaevinden çıktıktan sonra eşini ya da flörtünü öldürebiliyor. Çünkü eşin uzaklaştırıyorsun altı ay cezaevinde tutuyorsun bu durum kişiyi öfkeliyor bu öfke birikiyor körüklenince şiddete dönüşüyor cezaevinde bu kişi farklı planlar kurabiliyor.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek).

İnfazın temel amacı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 3’üncü maddesinde düzenlenmektedir. Madde metninde infazın amacı hem ceza hem de güvenlik tedbirleridir. “İnfazda temel amaç” başlıklı 3. maddeye göre, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında temel amaç, genel ve özel önlemleri sağlamak, hükümlünün yeniden suç işlemesini engellemek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün

sosyalleşmesini teşvik etmek ve üretken, kanunlara saygılı bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır. (Özkavalcı, 2021). *“İspatlı ceza alan kişiler oluyor ancak ceza almasına rağmen infaz kanunu uyarınca bazen hiç cezaevine girmiyorlar bazen girse dahi çok kısa bir süre sonra çıkıyorlar. İnfaz Kanunu’nda yapılan değişiklikler sebebiyle aslında hem Türk Ceza Kanunu’nun hem de 6284 sayılı kanunun çok fazla yıpratıldığı kanaatindeyim. Kanunlar içerik olarak iyi ama uygulama noktasında problemler yaşıyoruz ben temel problemi infaz kanunu olduğunu düşünüyorum.”* Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın).

Var olan yasaların yanında kadın alanında savunuculuk yapan ve şiddetle mücadele eden, saha da aktif çalışmalar yürüten sivil toplum örgütlerinin de danışma hatları bulunmakta, eğitimler düzenlenmekte, grup çalışmaları, atölyeler, projeler ile önleme ve farkındalık çalışmaları yapmaktadır:

“Sivil Toplum Örgütü olarak acil destek hattı açtık 7/24 hizmet veren bir hat kadın rahatlıkla şikâyetlerini sorunlarını dile getirebiliyor bazen erkekler tarafından da aranabiliyor eşim yok size mi geldi gibisinden.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Kadına yönelik şiddetin görünmeyen yönleriyle birlikte var olduğunun ortaya konulmasını hedefleyen, farkındalık oluşturmak için yapılan saha çalışmaları, mahalle toplantıları, farkındalık grup çalışmaları, psiko-eğitim çalışmalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum”. Olgunlaşmış Çocuk Gelin Aişe (STÖ Temsilcisi, kadın).

“STÖ olarak aktif çalışıyoruz, acil destek hatlarına evet çok ihtiyaç var ama öncelikli olarak kamu kurumlarının, derneklerin kapasitesi yüksek ve donanımlı insanların çalışmalarına ihtiyaçları var.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın).

Şiddeti önlemeye yönelik yasaların, mevzuatların yanında kuruluşların, vakıfların, örgütlerin kadına sosyal yaşam alanı tanıma, bilinçlenmesine yönelik destek sunma, hayat kalitesini artırma noktasında yapılan yatırımlarında önemli olduğunun altı çizilerek ancak amacın şiddetin önlenmesi noktasında bireyselliği ve şiddetin kökenine inilmesi gerektiği vurgulanmaktadır:

“Bunu doğru okumak gerekiyor mesela bizim kurumsal olarak spor salonumuz var, kurslarımız var kadınlar oraya geliyor ufacık bir faaliyete

ufacık bir etkinliğe açlar. Doğru hizmeti vermek gerekiyor, bu bir lütuf değil bir kentte nasıl altyapı olması gerekiyorsa bir sosyal yaşantı, bir kültürel altyapıda olmak zorundadır. İnsanlar sadece temel fiziksel ihtiyaçlarıyla normal yaşama devam etmiyorlar fakat maalesef ki resmî kurumlar bu misyonu biraz daha ikinci bir şey olarak görüyorlar. Bu noktada geliştirilecek politikalarla kurumların hizmet tanımını değiştirmesi gerekmektedir. Bizim kurumumuzun hizmet tanımı bu, biz bunu yapabiliriz altını biraz doldurmak lazım. Yapmak için değil işlevsel olabilmek için, bir fayda üretebilmek, bir katkı sunabilmek amacıyla çalışılmalıdır.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın).

“Şiddet mağdurunu bilinçlendirmeye yönelik, bilgilendirmeler yapıyoruz. Şiddete yönelik eğitimler veriyoruz ancak şiddetin bireysel olarak köküne inmiyoruz. Nerden ve ne şekilde başladığına inmemiz gerektiğini düşünüyorum. Eğitimlerin daha çok yüzeysel kaldığını yeterli olmadığını düşünüyorum. Çalışmalarımızın geliştirilmesi gereken noktalar olduğunu düşünüyorum.” Oğluna İstismar Bulunan Madam Antoniette (Sosyolog, kadın).

5.6. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Çözüm Önerileri

“Toplumsal problemi parmağı şaklatarak çözüm bulacağız diye bir şey yok her örneğin farklı bir bakış açısı kazandırdığını düşünüyorum.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademişyen, kadın).

Çalışmanın bu bölümünden önce katılımcıların kadına yönelik şiddet noktasında alınan önlemlere ilişkin düşüncelerine değinilmektedir. Bu bölümde alınan önlemlere ilişkin çözüm önerilerinin neler olabileceği konusu irdelenmektedir. Katılımcılar kadına yönelik şiddet ile mücadelede çözüm önerilerini dile getirilirken çoğunlukla bunun bir dersinin/edütiminin olması gerektiğı üzerinde durulmuş olup ekonomik destek, politikalar, yasalar ve diğerkurum kuruluşların bu mücadeledeki duruşlarına değinilmektedir.

“Bu noktada kadına yönelik şiddet alanında çalışmak hem bir fırsat hem de bu kadar şiddete maruz kalan bir canlının sorunlarına tam anlamıyla bir çözüm önerisi sunulmadığı için bir darboğaz içerisinde

hissetmeye neden oluyor.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın).

5.6.1. Çalışma Yaşamı Deneyimleri ve Gözlemlerine İlişkin Çözüm Önerileri

Katılımcılar yapılan görüşmede kadınların yaşadığı sorunlara ilişkin çeşitli çözüm taleplerini dile getirmektedir. Bu çözüme ilişkin ifadeler bireysel önerilerini ve değerlendirmelerini içermektedir. Kadına yönelik şiddete ilişkin sunulan çözüm önerileri sorunla mücadele etmeye yönelik fikir olarak görülebilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele verirken onu toplumsal mekanizmalardan ayrı tutmadan toplumla bütünleştirerek, ötekileştirmeden, ayırtırmadan güçlendirmeye yönelik ifadeler şöyledir:

“Daha güvenli kentlerin olması, toplumsal yapının olması, daha özgür hissetmemiz belki kadın yöneticilerin daha fazla arttırılması ama bunu dert etmiş kadın yöneticilerin arttırılması kadınla ilgili bir yönetici geliyor kadınla ilgili hiçbir şey söylemiyor bu yöneticilerden bahsetmiyorum. Kadın alanı ile ilgili projeler yapması yönetimde yer alması önemli.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın).

“Kadınlara kendi ayakları üzerinde durabilme becerisi kazandırma, kadının güçlü yönü ile onu destekleme yoluyla, kadını kendi hayatını idame etme konumuna getirilebilir. Bu süreçte bu yöntemler istismar edilmeden, kadına maddi ve manevi destek çıkılarak, belirli kurumlarla anlaşarak, belli koşullar sağlanarak kontrollü bir şekilde güçlendirilmelidir.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın).

Çözüm önerileri ifade edilirken şiddete mağdurunun şiddet döngüsünden çıkarılıp önleyici tedbirlerin alınmasının ardından şiddet uygulayana yaptırımlar yoluyla şiddete son verilmesi şeklinde tezahür etmektedir. Çözüm bulma stratejilerinde hedef kitle daha çok şiddete maruz kalan kadınlar olmakla beraber şiddeti uygulayanlara önleyici politikalar üretme ve yürütme noktasında çok sınırlı kalmaktadır. Bu sorunun çözümüne ilişkin şiddet uygulayanlara öfke kontrolü, rehabilitasyon desteği ve önleyici politikalar ile çözüme ilişkin stratejilere yer verilmektedir:

“Kadını korurken şiddet uygulayan ile yeterince çalışamadığı için kadının kendi problemlerini aşamadığı bu nedenle şiddetin döngüsel olarak

devam ettiğini düşünüyorum.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın).

“Şiddet uygulayan için belki de bazen bırakmalıyız ve o kesimden artık vazgeçmeliyiz. Değiştiremiyorsak o enerjimizi o imkânlarımızı hala kurtarabileceğimiz kesime harcamalıyız. Belki de bu da bir çözüm önerisi olabilir. Değişmeyecek kesimden vazgeçmek ama tamamıyla başıboş bırakmaktan bahsetmiyorum bütün zamanı ve çabayı onlara harcamamız gerektiğinden bahsediyorum.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın).

“Aslında bu bir kadın sorunu değil erkeklik sorunudur. Sorunun adını da doğru koyamıyoruz, sorunun adını da doğru koyamadığımız için söylemlerimiz, çözüm önerilerimizde kadınlarla ilgili çalışmalarımızda hedef grubumuz kadınlardan oluşuyor. Aslında kadınların bilinçlenmeye ihtiyacı yok, bir bilinçlenme yaratılacaksa toplumsal bir bilinçlendirme yaratılacak bu eşit düzeyde olacak. Bunu yapamadıysak eğer önceliğimiz erkek olacak çünkü bu toplum ataerkil bir toplum ama biz önce eğitim verirken kadınla başlıyoruz.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın).

Kadına yönelik şiddet ile mücadele bir çözüm önerisi olarak kız çocukların, kadınların ve erkelerin kendi bedenlerini tanıma noktasında, cinsellik hakkında bilgilendirilmeleri şiddet ile mücadele ederken önemli bir nokta olduğu belirtilmektedir. Uygun korunma yöntemleri sağlanmadan yaşanan birliktelikte çocuğun dünyaya gelmesinin ardından aile içerisinde kaos, ekonomik geçimsizlik, psikolojik şiddet baş gösterebilmektedir. *“Kızlar ped kullanmayı bilmiyorlar, anneler anlatmıyor. Arkadaşlarım ped yoksunu diye bir çalışma yapmışlardı. Birkaç yıl bulunduğum ilde toplayıp dağıttık ama bakıyorum ki kadın bunu kendisi bilmiyor, çocuğuna nasıl anlatsın. Birleşmiş Milletler Fonunda Üreme sağlığı konularını kadınlara anlattık. Kadınlar doğum kontrol yöntemlerini bilmiyorlar, erkekler prezervatif kullanıyorlar ama onların vicdani varsa kullanıyorlar. Bunların daha çok anlatılması gerektiğini düşünüyorum, halk sağlığının diğer kurumlarla iş birliği içerisinde geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Topluma ücretsiz sunulması gerektiğini düşünüyorum, kapalı toplumlarda, muhafazakâr toplumlarda bunlar hep baskılanıyor.” Memesiz Kadınlar; Amazon (STÖ Yöneticisi, kadın).*

Katılımcılar bir çözüm önerisi olarak her ailenin bir aile danışmanı olması gerektiğini dile getirmektedir. Turan (1999), aile danışmanlığının, sorun çözme sürecinde doğrudan aile üyeleri arasındaki etkileşimleri incelemeyi ve bu etkileşimlerin soruna katkısını değerlendirmeyi öngören bir yaklaşım olduğunu belirtmiştir.

“Sosyologların alan taraması yapıp kriz haritası oluştursa kadına bakış açısı kadının toplumdaki ailedeki iş aşamasındaki yeri kadının dindeki yeri bunlara bakılmalı ve buralara neler uygun ve neler değiştirilebilir şeklinde çalışmalar yapılmalı.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek).

“Nasıl aileyi hekimliği varsa aile danışmanlığın da olması gerektiğini düşünüyorum. Psikologların sayısının artırılması sosyologların sosyal hizmetlerin sahalarda aktif olarak çalışması gereklidir. Bu durumda üniformalı kişilerin çalışması ile başa çıkmak mümkün değil. İstanbul’da gelmiş kültürel yapıyı bilmeyen bir kişinin bulunan topluma müdahale etmesi mümkün değildir.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın).

5.6.2. Eğitimin Çözüme Etkisi

Eğitim kadına yönelik şiddeti önleme noktasında çözüm önerisi olarak ortaya çıkan başlıklardan bir diğeridir. Toplumun en küçük yapıtaşı olan aile, eğitimin ilk alındığı ve alınan eğitimin kültürler aracılığı ile aktarıldığı birimdir (Arslan & Yüksel 2023: 420-430). Kişiliğin oluşumu ve gelişiminde anne-baba tutumu önemli bir rol oynar. Sosyal ve kültürel açıdan aileden kopmalar yaşandığında, çocuklar yeni ortamlara dâhil olur ve diğer sosyal çevrelerin etkisinde kalabilir. Bu durum, kişiliklerinde olumlu ya da olumsuz değişimlere yol açabilir ve bu değişimler, seçtikleri ortama göre şekillenir. Bu nedenle, ailenin temel eğitim sürecinin kalıcı ve etkili olması sonraki dönemler için büyük önem taşır (Özel & Zelyurt, 2016: 3). Bu sebeple çocuklukta itibaren aile de başlayan eğitimin önemi vurgulanmaktadır:

“Ben şuna inanıyorum eğitim aracılığıyla birçok şeyi çözebiliriz ama önce anneyi, babayı eğiteceğiz. Aile ortamında büyüyen çocuk birçok şey alacak ve temeli atılacak. Eğitim derken sadece okuryazarlık değil insana yaklaşım, insan odaklı temel ahlaki değerler, kişiliğin ahlaki yönünün gelişmesi gibi gelişimlerin çocukluktan itibaren başlanması gerektiğini düşünüyorum. Birçok şeye kadın yemek yapar, çocuk bakar, temizlik yapar

gibi bakış açılarına çocukluktan itibaren sahip oluyoruz. Bunları değiştirmemiz gerekiyor, bunlar değişirse toplumun kadına karşı bakış açısı da değişir. Toplumun bakış açısı değişirse, erkeklerin kadına karşı bakış açısı da değişecektir. Çocukları eğitirken, yetiştirirken bilinç dışı mesajlar veriyoruz. Erkek çocuklarına silah, oyuncak araba alınır; kız çocuklarına bebek alıyoruz aslında rollerin temelleri atılıyor nerelerde yanlış yapıyoruz, bu noktaların tespit edilip çalışmalar yapılmasını gerektiğini düşünüyorum. “Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek).

“Bir yazarın bir düşünürün şöyle bir sözü vardı insanlar eğitilmez insanlara öğretilir. Akıllı olan bir insan eğitilmez biz öğretimi çok boyutlu olarak ele alacağız babayı, kocayı, aileyi, anneyi ayrı ayrı eğiteceğiz. Biz toplumu dönüştüreceğiz, toplum kalıptan çıkmadığı sürece bir yol kat edilemez. Biz kadını erkeğe karşı koruyacağız ama o erkeği daha fazla şiddete meyilli hale getirecek oluşumlar içerisine girmeyeceğiz. Herkes bugün kadını korumakla kollamakla mesuldür. Bu demek değildir ki kadın güçsüzdür, zayıftır vs şeklinde değil Yüce Allah kadını hanımefendi; erkeği de ona hizmetçi olarak yaratmıştır. Kadın çok daha hassas, çok daha narin bir hanımefendi olduğunu hissettirmemiz gerekir.” Kadın Sanattan Ne Anlarcı Hegel (Vaiz, erkek).

Bu bağlamda ailede alınan eğitimlerin yanı sıra katılımcılar bütün kamu kurum kuruluşlarının kadına yönelik şiddet ile mücadele eğitimleri vermesinin önemine, okullarda edinilen ve öğretilen bilgilerin eşit ve süreklilik arz etmesine değinmektedir:

“Öğretmenlerin özellikle ilkökul öğretmenlerinin çok iyi eğitilmesi gereklidir. Çocuk toplumsal hayata ilk defa anaokulunda başlar ve örnek alacağı ona bir şeyler öğretecek kişi öğretmenidir ve bu durumda öğretmene büyük bir sorumluluk düşüyor. Bu nedenle öğretmenlerin çok iyi bir eğitimden geçmesi gerekiyor ki çocuk istenilen şekilde eğitilebilsin. Ben temel sorunun kadına yönelik şiddet ile mücadelede eğitim olduğuna inanıyorum ilkökulda iyi öğretmenler tarafından iyi yetiştirilen birey ile ülkedeki bütün sorunların çözüleceğine inanıyorum, çünkü ülkenin doğru ahlaklı, hakkını bilen bireylere ihtiyacı var. Okuyan insan tehlikeli değildir ne okursa okusun.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein (Müdür, erkek).

“Belki emniyetteki polislere, hukukçulara toplumsal cinsiyet farkındalığıyla ilgili bir şeyler anlatılmalı ama bu bir saatlik zorunlu gidilen eğitimlerden değil, bunun daha gerçekçi, hissedilebilir, sürekli olması ve belki görevine devam edebilmesi için bir sınavının olması, bu tarz uygulamaların yapılabilmesi için bunu gerçekten dert edinmiş bir yönetimin olması gerekiyor.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın).

Eğitim kapsamında, hem okul çağındaki çocuklar ve gençlere hem de yetişkin kadın ve erkeklere aile içi şiddet, etkileri, iletişim becerileri ve şiddetin önlenmesi konularında bilinç kazandırılması gerekmektedir (Aktaş, 2006). Katılımcılar toplumun tüm kesiminin yeterli bir eğitim düzeyine sahip olmadığını, kadınların eğitim olanaklarının iyileştirilmesi gerektiğini ve aktif katılım olması gerektiğini eğitim ile her şeyi çözebileceklerine dair inançlarını şöyle ifade etmektedir:

“Ben önce kadınların çok iyi bir eğitim alması gerektiğini düşünüyorum evet biz farkındalık çalışmaları yapıyoruz fark etmelerini sağlıyoruz ancak kadının dur demesi lazım yani ne kadar çalışsak bile çalışmalarımızın yeterli geldiğini düşünmüyorum. Toplumsal cinsiyet rollerini müfredata yerleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” Memesiz Kadınlar; Amazon (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Bence ilkokullara bununla ilgili dersler konulmalı, toplumsal cinsiyet dersi bütün üniversitelerde zorunlu olmalı ve bunu gerçekten doğru insanların vermesi gereklidir.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın).

“Türkiye’de kadınların en büyük sorununa iyi bir eğitimden geçmemeleri diyebilirim. Bilinçlenen ve kendi ayakları üzerinde duran kadın şiddete daha az maruz kalır. Çünkü eğitim alan ve bilinçlenen kadın doğru ve yanlış daha iyi ayırt edebilir. Bilinçli kadın kiminle evlenip evlenmeyeceğini bilir ve ona göre eş seçimini yapar. Kurumumuzda şiddet nedeniyle hizmet alan kadınların çoğunun eşinin madde bağımlısı olduğunu görüyoruz bu da demek oluyor ki yanlış eş seçiminin beraberinde şiddet olayları meydana geliyor.” Kadın İstismarcısı Jeffrey Epstein (Müdür, erkek).

“Kadına yönelik şiddeti tamamen durdurabileceğimize karşı bir inancım yok. Bu tamamıyla eğitimle ilgili bir şey, belki o okullarda küçük yaşlarda bir ders olarak verilebilir. Bu sorunun kolluk kuvvetinin yaptığı herhangi bir işlem ile durabileceğini düşünmüyorum bunun tamamıyla verilen bir eğitimle düzelebileceğini düşünüyorum.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın).

5.6.3. Ekonomik Katılımın Çözüm Etkisi

Katılımcılar kadına yönelik şiddet ile mücadele ederken her anlamda iyi bir eğitimin gerekliliğinin ardından kadının aktif bir ekonomik katılımının olması, ekonomik özgürlüğünün olması ile şiddete çözüm bulacaklarını düşünmektedir. Bölüm 1.3.3. te ifade edildiği üzere kadının çalışmasına izin vermeyerek, zorla çalıştırarak, parasına kartına el koyarak, ekonomik konular da kararını sormayarak, mesleki kurslara katılımını engelleyerek, iş yaşamında yükselmesini engelleyerek ekonomik şiddete maruz bırakılmaktadır:

“Toplum içerisinde özellikle eğitim görmemiş ve çalışma olanağı bu nedenle olmayan kadınlara belirli alanlarda yetkinlik kazanmaları ve istihdam olanakları sunulması gerekmektedir. Ekonomik özgürlüğünü kazanan bir kadın, kendisini bir erkeğe bağımlı hissetmeyecek ve yaşadığı her türlü şiddete dur diyebilecektir.” Pasaklı Kastilya Kraliçesi I. Isabel (STÖ İl Temsilcisi, kadın).

“Kadınların ekonomik özgürlükleri yok, eğitim haklarından yoksunlar. Bir kadın örneğin boşanma aşamasına geliyor birazcık çocukların büyümesini bekliyor. Çünkü eğitimden mahrumsun, 16 yaşında evlendirilmişsin hiçbir mezuniyetin yok işi nereden bulacaksın ya da tekstil firmasında çalışmak istiyorsun, kreş yok çocuğu nereye bırakacaksın. Bu durum hem çalışan kadın hem de çalışmayan kadın için geçerlidir.” Memesiz Kadınlar; Amazon (STÖ Yöneticisi, kadın).

Maruz kaldığı şiddet sebebiyle ekonomik ve sosyal sorunlarla karşılaşan kadınlara destek sağlanarak, toplumda adalete olan inancın güçlendirilmesi ve toplumsal barışın sağlanması gerekmektedir *“Kadına fırsatların sunulması lazım; eğitim yok, geliri yok, erkeğin cezalandırılması lazım. Mesela bazı kadınlar kocam hapse girerse ben kırayı ödeyemem diye şikâyetle bulunmuyor çünkü erkek evin geçim kaynağı çünkü*

kadının mesleği yok. Kadına en temelde bunun sağlanması gerektiğini düşünüyorum.”
Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın).

5.6.4. Çözüm Noktasında Yasaların Yeri

Küresel çapta sorun haline gelen kadına yönelik şiddetle mücadele ederken çözüm olabilecek geçmişten günümüze Bölüm 2 de ifade edildiği üzere uluslararası sözleşmeler yapıldığı birçok yasa çıkarıldığı görülmektedir. Bu noktada katılımcılar şiddet uygulayanın yeterli ölçüde ceza almadığını, yasanın ihlali noktasındaki eksikliklerin olduğu, kolay aşılabilirliği noktasındaki düşünceleri şöyle dile getirmektedir:

“Cezaların arttırılması, uygulamaların olması ve denetimin olması lazım, polis memuru olaya 35 dakikada gittiyse o polis memuru görevden alınmalı ya da ona bir cezai uygulama yapılmalı ki aynı hatayı tekrarlamasın.” Entrikacı Kösem Sultan (Akademisyen, kadın).

“Tedbir kararlarının ihlalinde sadece maddede kalmayıp kolluğa da gerekirse ağır görevler verilebilir. Örnek veriyorum bu evin önünde beklemek bile olabilir. 6284 sayılı kanunun ihlali çok kolay, ihmalin önüne geçilebilmesi gereklidir.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın).

“Yaptırımların yetersiz olduğunu düşünüyorum daha kuvvetli yaptırımlar olursa kadın bu noktada biraz daha önleyici ve koruyucu kararların ona getireceği güveni yaşamış olacak. Bu tarz alınan uzaklaştırma kararları sicile bile işlenmediğinden çok da önemi yokmuş düşüncesi doğabiliyor. Kolluk kuvvetlerinin bu nokta da tutumlarının ve söylemlerinin çok etkili olduğu kanaatindeyim ‘kocandır yapar’ söyleminden arınmamız gerektiğini düşünüyorum.” Suikaste Uğrayan İndira Gandhi (Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın).

Var olan yasalarda verilen cezaların yetersizliği, ceza indirimlerinin sağlanması, şiddet uygulayanın ıslahı noktasında, şiddet ile mücadele de ıslah etmekten önce cezaların arttırılması gerektiğini düşünen katılımcılar düşüncelerini şöyle dile getirmektedir.

“Cinsel istismar vakalarında, koruma kararının ihlali durumunda cezalar arttırılmalıdır.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın).

“Sadece cezaevine koyup ıslah etmek yerine orada görev alan psikologlar, sosyal hizmet uzmanları bu konuda farklı çalışmalar yapabilir.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek).

“Bütün sorunlardan, bütün koşullardan bağımsız kadına özel bir yasanın olmasından bu bile bu durumu zaten meşrulaştırıyor Anayasanın ilk üç maddesinde dil, din, cinsiyet kavramları tüm insanları kapsıyor. Peki, niye kadın olarak ekstra bir yönetmeliğe kanuna, yasaya ihtiyaç duyuluyor. Bence bunun bir kökenine değinilmesi gerekiyor biz burada çok daha yüzeysel bakıyoruz gibi geliyor.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın).

5.6.5. Çözüm Noktasında Diğer Kamu Kurum Kuruluşlarının Tutumu

“Kadınların hiçbir şekilde ikincil konuma getirilmesine razı olmamalı ve mücadelemizi bütün platformlarda azimle sürdürmeliyiz.” Necla Karadaş.

ŞÖNİM yönetmeliğin 8. maddesine göre, il çapında kadına yönelik şiddetle mücadelede bir ilde koordinasyon, izleme ve değerlendirme komisyonu kurulmalıdır. Bu kurul, şiddetle mücadelede sorumluluk taşıyan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri temsilcilerinin bir araya gelerek hizmetlerin etkin yürütülmesini ve uygulamadaki sorunların çözülmesini sağlamayı amaçlar (Alican Şen, 2018: 141-161). Katılımcılar kadına yönelik şiddet ile mücadelenin tüm toplumun sorunu olduğunu ve bu sorunla topyekün bir mücadeleyle bütün kurum ve kuruluşların aktif çalışmasına değinmektedir:

“Kadına yönelik şiddete ilişkin çözümün bir dayanışma halinde son bulabileceğini düşünüyorum. Şiddetin döngüsünü kurmak için önce birbirimize inanmalıyız birlik olmalıyız. Hepimiz bu alanda çalışıyoruz, birbirimize yer açmalıyız. Ben sivil toplum örgütü çalışanı olarak 17 yıllık deneyim ile sahadayım yaklaşık 50 bin kadın erkek ile konuştum.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Valinin düzenlediği cumhurbaşkanının eşinin başlattığı genel bir çalıştay vardı. Çalıştayda bütün kadın aktivistler, sivil toplum örgütleri, resmi kurum amirleri ile bir aradaydık. Ben şöyle bir eleştiri dile getirmiştim “Toplantıda hepimiz bir aradayız kadın sorunlarını konuşup masaya yatırıyoruz ancak önce kendi aramızda bir dayanışma olabilmeli, önce biz koordine olmalıyız sonra kadınlara değinmeliyiz” tabi ben bunu

bizim il geneli için söylemiştim. 25 Kasım olsun, 8 Mart olsun, Anneler Günü olsun yapılan etkinliklerde biz bu süreçlere yeterince dâhil edilmiyoruz daha yandaş bir sivil toplum örgütü katılabiliyor, söz alabiliyor ama bizim için bu mümkün olmuyor. Bizim stant açmamıza izin verilmeli, bizde emeğimizi göstermek istiyoruz, kıymetli bir çalışma yapıyoruz ve kadınlar tarafından görünür olmasını istiyoruz. Böyle bir eleştiri onlara çok ağır geldi bir süre sonra çalıştaydan çıkartıldığımı davet edilmediğimi öğrendim.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın).

İfade edildiği üzere kadınlar şiddete maruz kaldığında ya da şiddet riski altındayken başvurabileceği kurum ve kuruluşlar bulunmakla birlikte katılımcılar bu topyekûn mücadelede kuruluşların, aktif katılım gösterme toplumun sorunlarına yönelik mücadele yürüten profesyonellerin nitelikli personellerden oluşması, onların geliştirilmesi, eğitilmesi bu mücadele de güçlü hissetmeleri üzerinde ve sivil toplum örgütleri diğer kurumlarla iş birliği geliştirmesi oldukça önemli olduğu üzerinde durulmaktadır:

“Millî Eğitim Bakanlığının ve diğer bakanlıkların kadına yönelik şiddetle mücadelede çok yetersiz kaldığını düşünüyorum sadece ASHB’nin işiymiş gibi bakılıyor, kendilerini geliştirip proje üretmiyorlar bu alanda çalışmalar yapmıyorlar. Milli eğitim bu noktada aile bakanlığından daha başat bir rol üstlenmesi gerekiyor çünkü direkt aileye çocuğa dokunabilen bir kurum. Mesela 2 aylık okul tatil dönemleri var, bunları çok iyi değerlendirebilirler, bu kapsamda çalışma yürütebilirler ancak böyle bir adım yok.” Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche (Psikolog, erkek).

“Sosyal belediyeçilik anlamında kadın, çocuk, yaşlı üzerinde çalışmalar yapılması gerekiyor. Bizim belediyede en çok gördüğümüz eksiklik kadınların belediye çalışmalarını bilmemesi ve bunlardan faydalanmaması ayrıca hizmet denince kadınların aklında hep vakıf ve kaymakamlık gelir. Belediyeler seçim sürecinde yaptığı çalışmalar kapsamında kitapçık yayınladılar ancak biz dönüp de belediyeye kadın alanında yaptığınız çalışma var mı diye sordüğümüzde yok biz bu duruma toplumsal olarak bakıyoruz cevabını aldık ancak bu durum toplumsal olarak bakılamayacağını bütçeleme yaparken kadınlarla çalışmalarının bütçelenmesi gerektiğini konusunda konuştuk. Belediyelerde kadın biriminin

açılması, kadın hizmetlerinin artırılmasına yönelik bir proje yürütüyoruz eşitliğe duyarlı kent.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Buradaki Aile ve Sosyal Hizmet Müdürlüğü özelinde baktığımda çok fazla ahbap çavuş ilişkisi var. Ben meslek elemanlarının yanına kadınları götürdüğüm zaman çok bir mesleki yaklaşım göremiyorum, o özveriyi göremiyorum mesela şu an sizinle konuşurken bunu hissedebiliyorum ama kadınla çalışırken onlardan bunu hissedemiyorum ve kadında hissedemiyor. Kadın çalışmaları tam da amacına ulaşmıyor ve kâğıt üzerinde kalıyor bize şu kadar kadın geldi şu kadar başvuru oldu, sayıya odaklanılıyor.” Yusuf’a Âşık Olan Mısırlı Züleyha (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Devletin Sivil Toplum Örgütlerini önemsemesi, gerekli desteğin vermesi gerektiğini düşünüyorum.” Evlatlıktan Reddedilen Afife Jale (STÖ Temsilcisi, kadın).

5.5. Bölümde de ifade edildiği üzere şiddet mağduru kadın, kadın konukevinden varsa çocuğu ile geçici barınma hizmeti alabilmektedir. Bu kapsamda katılımcılar kadın konukevi/kadın sığınma evi modeline ilişkin düşüncelerini ve çözüm önerilerini ifade ettikleri görülmektedir:

“Kadın sığınma evlerinin güvenlik sorunu var kapasiteleri çok az, detaylı faaliyetler yapılmıyor zaten kadınlar evden bu amaçla uzaklaştıklarını ifade ediyorlar bu yüzden kadın konukevinden sıkılan kadın oradan da çıkıyor. Kadın konukevlerinin işlevlerinin artırılması gerekiyor. İŞKUR, kadın sığınma evinde kalan daha sonra sosyal hayatta aktif olacak olan kişilere iş olanağı vermeli en azından belirli bir süre bu imkân tanınmalıdır. Kadın sığınma evlerinde herhangi bir iş koluna yönelik iyi eğitim verilip hayata entegre edilmeli sağlanmalıdır.” Mecdelli Meryem (STÖ Yöneticisi, kadın).

“Küçük şehirlerde sığınma evlerinin kapasitelerinin yetersiz olması barınma hizmeti alan kadınlar açısından sıkıntı oluşturmaktadır. Çocuğu kreşe giden annelerin devlet tarafından kreş desteğinin sadece belirli bir aya kadar verilmesi ancak bu konuda küçük şehirlerin çalışmalarının yetersiz olması bir diğer mağduriyettir. Kadınlara istihdam alanı yeteri kadar

oluşturulmamakta süreklilik arz etmemektedir.” İffetin Koruyucusu Venüs Verticodia (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın).

5.6.6. Çözüm Önerisi Olarak Rol Model

Kanaat önderleri, bir toplumda etkili ve saygın konumda bulunan, siyaset, askeri, sanatsal ve ekonomi alanlarında söz sahibi olan seçkinlerin kavramsallaştırılmasıdır. Bu kavram, toplumsal etki ve denetim gücüne sahip bireylerin, toplumun çeşitli alanlarındaki yönelimlerini ve kararlarını etkileyen bir rol üstlendiklerini ifade eder. Bu kişiler, toplumun yönelimlerini şekillendirmede ve sosyal normların oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir. (Çebi, 2012: 1-18). Toplumda hatırı sayılır kanaat önderlerinin, rol model oluşturarak kadınların, erkeklerin din, aile hukuku, miras hukuku konularında şiddete ilişkin yanlış söylemler konusunda eğitilmeleri daha sonra halkla çalışma yapmaları konusunda katılımcının düşünceleri şöyledir;

“Rol model/ kanaat önderi ile kadına yönelik şiddetin son bulmasa da en aza indirilebileceğini düşünüyorum. Bir köy hayal edelim aslında destekle gelişebilecek kişiler var. Köylerde olsun ilçelerde olsun bazı tarafsız kişiler vardır buna benim babam örnek masala. O kişilere eğitimle destek verildiğinde o kişilerin arkasından gidecek çok kişi vardır. Babamın akrabalarımızın yanında insan eşine böyle söyler mi? Böyle davranır mı? şeklinde konuştuğunda o kişilerin bir süre sonra eskiye oranla değiştiğini görüyorum. Ulaşamadığımız kesimi etkileyebilecek kişilere ulaşırsak çünkü onlar yeni bilgiye açlar ve gelişebilirler. Hizmet sunduğumuz kadınlar aracılığıyla onları eğitimlerle destekleyip geliştirip daha sonra onlarda gelişip geliştirebilirler.” Bakire I. Elizabeth (Psikolog, kadın).

5.6.7. Boşanma Sürecinde Olan Kadın İçin Çözüm Önerileri

Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre, adli yardım büroları ve temsilcilikleri, başvurulardan gerekli bilgi ve belgeleri talep eder ve başvurunun haklılığı konusunda uygun araştırmayı yapar. Ancak, başvurulardan istenecek belgeler ve hukuki yarar tespiti konusunda barolar arasında büyük farklılıklar gözlemlenmiştir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2021). Kadınlar boşanma sürecinde vekâletname ücretini ödeyemeyecek kadar ekonomik yoksunluk çekebilmekte

çevresinden de yardım almayabilmektedir. Kadın güçlükle boşanma kararı vermekte ve sonrasında boşanma sırasında birtakım adli sıkıntılarla karşı karşıya kalabilmektedir:

“Bulunduğum baro nezdinde yeterli çalışmalar olduğunu düşünmüyorum ama Barolar Birliği nezdinde güzel çalışmalar yapılıyor. Divan üyesi olarak yer aldığım bir toplantıda vekâletname ücretlerini konuştuk, bu ücreti ödeme noktasında sıkıntı yaşayan kadınların sorunlarını dile getirdik, buna yönelik bir çalışma yapılmaya çalışıldı ama ne yazık ki bu da siyasi konjonktürlerle alakalı bir durum olduğu için çok karşılığı olmadı ama onun dışında birçok baronun çok güzel çalışmaları var. Mesala, Diyarbakır Barosunun, Ankara Barosunun, İstanbul Barosunun, İzmir Barosunun çok güzel çalışmaları var. Ankara Gelincik Vakfı bu konuda güzel bir emsal, İzmir Barosunun çalışmaları da örnek teşkil ediyor.”
Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın).

5.6.8. Söylemlerin Kadına Yönelik Şiddet Üzerindeki Etkisi

Basın-yayın organları yalnızca kadına yönelik dilsel şiddeti aktarmakla kalmaz, aynı zamanda üretir. Özellikle medyanın özensiz dili, şiddeti ayrıntılı bir şekilde tasvir eder ve toplum bireylerini psikolojik olarak etkiler. Örneğin, “Annesini çocuğunun gözü önünde kurban etti” başlığıyla sunulan bir haber, şiddeti en ince detayına kadar resmeder ve toplumda derin etkiler bırakır (Usta, 2022: 612-619). Medyanın dili burada çok önemli şiddet durumlarında şiddet uygulayanın yaptığı davranışı meşrulaştırmaya yönelik işsiz olduğu, ekonomik sıkıntı çektiği, terk edildiği, aldatıldığı gibi ifadeler kullanılırken, şiddet mağduru hakkında bütün kişisel bilgiler alenen verilmektedir. Diziler, reklamlar aracılığı ile bilinçli ya da bilin dışı olarak şiddet içeren unsurlara yer verilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede bir çözüm önerisi olarak katılımcılar şiddeti ifade ederken kullanılan dil ve görseller üzerinde durmaktadır. Şiddete uğrayan kadını ataerkil toplum yapısı politik bir dil ile kadının mağduriyetleri üzerinden güçsüzlük vurgusu yapılmaktadır:

“Kadın sorunu denildiği zaman özne kadın ama orada gizli bir özne var bu sorunu meşrulaştıran bu sorunun adını koyan o ataerkil patriyarka sistemi, kendinle ilgili sorunun adını bile sen koyamıyorsun bu politik bir dille oluyor. Kadın meselesi dediğimiz şey politiktir tepeden tırnağa politiktir. Bunu partisel bağlamda söylemiyorum söylemin kendisi politiktir.

Kadın dediğiniz yerde birazcık eşmeniz gerekiyor hiçbir şey konuşulduğu gibi değil yani bir yöneticinin kadın çalışanına karşı yaklaşımının iyi değerlendirilmesinin altında bile bu sorun var.” Truva’yı Yaktıran Helen (Sosyolog, kadın, 41).

“Benim her zaman söylediğim bir şey vardır değişim dil de başlar. Bizim toplumumuzda önde gelen insanların öncelikli olarak dillerini revize etmeleri gerekiyor. Politik bir yerden bir yaklaşımın, politik söylemlerin, aşağılayıcı söylemlerin ortadan kaldırılması gerekiyor.” Cennetten Kovulan Lilith (Avukat, kadın, 28).

“Medya üzerinde yer alan şiddet içeren tüm içeriklerin kaldırılması, şiddet uygulayanla çalışma yapılması üzerine yoğunlaşmaması, aldatma durumlarında kişinin çevresi tarafından soyutlanması ve mahrum bırakılması.” Sarayı Karıştıran Hürrem (Çocuk Gelişim Uzmanı, kadın, 25)

5.7. İyi Uygulama Örnekleri

Kadına yönelik şiddetle mücadelede çözüm önerileri üzerinde durulmuş olup, bu bölümde kadına yönelik şiddet ile mücadele eden profesyonellerin şiddeti önleme noktasında iyi uygulama örnekleri sunabilecekleri görüşülmüştür. Katılımcıların kendi gözlemleri, araştırmaları, saha çalışmaları ve katıldıkları eğitim, sempozyum gibi deneyimlerine paralel olarak dünyadan ve Türkiye’den iyi uygulama örneklerine yer verilmektedir. Bu bölümde, dört yılı aşkın süredir kadın alanında çalışma yürütmem dolayısıyla kendi gözlemlerim de yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede devletlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer paydaşların sağladığı destekleyici uygulamalar önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası sözleşmeler, ulusal yasalar ve çeşitli destek mekanizmaları, kadınların karşılaştıkları zorlukları azaltmak ve onları güçlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Yasal çerçevelerle değil, aynı zamanda pratik destekler ve toplum tabanlı yaklaşımlarla artırılabilir. Bu bağlamda, kadın sığınma evlerinin yeterli donanıma sahip olması, ekonomik bağımsızlık sağlayan projelerin hayata geçirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitimlerin verilmesi, şiddetle mücadelede önemli adımlardır.

Bölüm 5.6.’da kadına yönelik şiddet ile mücadele yürüten profesyonellerin şiddeti durdurmaya yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir. Katılımcılar, kadına yönelik şiddetle mücadele ederken, şiddete en çok maruz kalanın kadın olmasına

rağmen aile yapısı, çocuk sahibi olma, eğitimsizlik, ekonomik bağımsızlık eksikliği veya yasaların yetersizliği gibi nedenlerden dolayı kadınların şikâyetçi olmamaları veya şikâyetçi olsalar bile çözümsüz kalmaları üzerinde durmuştur. Kadına yönelik şiddeti engellemek ve mağdurları desteklemek amacıyla geliştirilen çeşitli ulusal ve uluslararası uygulamalar ele alınacaktır. Devletlerin, kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin sağladığı destekleyici mekanizmalar, kadınların karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olabilir. Uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasalar, kadınların korunması ve şiddetle mücadele edilmesi adına önemli yasal çerçeveler sunmaktadır. Ayrıca, kadınların boşanma süreçlerinde karşılaştığı zorluklar, ekonomik yoksunluklar, bakanlıkların, sivil toplum örgütlerinin ve vakıfların yürüttüğü çalışmalar, ceza infaz kanunları, uygulamalar (KADES ve elektronik kelepçe), kadın konukevi modellerine şiddeti önlemede eğitimin rolü, medya platformlarının etkisi ve kanaat önderlerinin katkıları da bu bağlamda incelenecektir.

Bu kapsamda, ülkelerin imzaladıkları uluslararası sözleşmeler kadına yönelik şiddetle mücadelede tedbirler alma noktasında oldukça önemlidir. 2. bölümde, uluslararası ve ulusal bu antlaşmalar ve sözleşmelere yer verilmiştir. Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadelede başat rol oynayan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu, ailenin korunması hedefi taşıması ve farklı cinsiyetler, ilişki türleri ve medeni durumları ele alması bakımından önemlidir. Bu yasa delil odaklı olmayıp sadece sağlık tedbirleri uygulanırken, iş yeri değişikliği gibi tedbir kararlarında delil ve belgenin hâkimler tarafından talep edilmesi bakımından önemlidir.

Kadınların boşanma sürecinde bazı yasal engellerle karşılaştıkları ifade edilmektedir. Dolayısıyla, kadınlar hâlihazırda zorlu bir süreç yaşarken eş zamanlı olarak yasal prosedürlerden kaynaklı yıpratıcı bir süreç de geçirebilmektedir. Bu noktada, yaşanabilecek olumsuz süreçlerin etkisini minimize etmek bağlamında bazı iyi uygulama örnekleri de bulunmaktadır: *"Diyarbakır Adliyesinde adli yardım birimi kurulmuş, kadın hakları komisyonunda üye olan kadın avukatlar nöbet usulü görev almakta ve cüzi bir miktar ödeme almaktadırlar. Bu durum, hem çalışma verimini artıracak hem de başvuru yapan kadınların bir avukat karşısında sorunlarını rahatça dile getirebilmesini sağlamaktadır. Diyarbakır Barosu, adli yardım desteği verecekse listedeki avukatlardan birine yönlendirme yapmakta, adli yardım desteği vermeyecekse başka bir ilden dava açılması gerekiyorsa o ildeki kadın hakları komisyonu ile iletişime geçmektedir."* (Cennetten Kovulan Lilith, Avukat, kadın).

Eşiyile boşanma sürecine girmiş veya boşanmayı öngören, ekonomik bağımsızlığı olmayan kadınlar para biriktirme ve iş bulma çabasına girmektedir. Ekonomik bağımsızlığı bulunmayan kadın ve kız çocuklarını ekonomik hayatta desteklemek amacıyla 2018-2023 Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında kooperatifler ve KOBİ destekleriyle kırsal alandaki kadınların desteklenmesi iyi bir uygulama örneği teşkil etmektedir. Kanada, Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için iş eğitim programları, burslar ve mikro krediler sağlanmaktadır. Kanada hükümeti ayrıca, düşük gelirli aileler için çocuk bakım desteği sunarak, kadınların iş gücüne katılımını teşvik etmektedir. Özellikle yerli kadınlara yönelik özel programlar da bulunmaktadır (Kara, 2020: 643-666).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çocuğu öğrenim çağındaki olan, boşanma sürecinde olan veya boşanmış kadınlara Sosyal Ekonomik Destek sağlaması iyi bir uygulamadır. *"Aile ve Sosyal Hizmetler tarafından verilen Sosyal Ekonomik Destek, çok değerli bir uygulamadır. Kadın boşanmış ve çocuğu varsa destek alabilmektedir ve o çocuklar okumak zorunda kalmaktadır. Bu durumlar tabii ki istismar edilebilir; o parayı almak için çocuk okuyor gibi görünebilir."* (Memesiz Amazon Kadınları, STÖ Yöneticisi, kadın, 40). İngiltere'de kadınlara vergi indirimi sağlanmaktadır, ülkemizde de şiddet mağduru, boşanmış ve bağımsız bir yaşama geçmiş kadınlara vergi indirimi sağlanması, bazı sosyal hakların (indirimli şehir içi kartları vb.) tanınması, kadınların ekonomik bağımsızlığına ve bağımsız yaşama geçişine kolaylık sağlayabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde boşanma sürecinde olan kadınlara çeşitli sosyal yardım programları sunulmaktadır. Bunlar arasında geçici nakit yardımı, gıda yardımı çocuk bakım desteği ve sağlık sigortası gibi hizmetler bulunmaktadır (Supplemental Nutrition Assistance Programı, 2024).

Bölüm 3'te belirtildiği üzere, Almanya'da sivil toplum örgütlerinin tek bir çatı altında çalışmalar yürütmesini sağlayan, devlet tarafından masrafları karşılanan ortak çalışmaları bulunmaktadır. Kadının finansman destekleri ile yaşam koşullarını iyileştiren programlar yürütülmektedir. Japonya'da ise, sosyal hayattan yoksun olup bütün gününü çocukları ile evde geçiren kadınların sorunlarını çözmek amacıyla aile uzmanları destek sunmaktadır. Ülkemizde, kadınların psikososyal, mesleki ve kişisel yönden gelişimlerine destek sunmak amacıyla Aile Destek Merkezleri (ADEM) kurulmuştur. Aile Destek Merkezlerinin sosyal faaliyetleri ve iş edindirmeye yönelik kursları, kadınların gelişimine önemli katkılar sunmakla beraber, psikososyal gelişim,

ailenin şiddet riski, eğitim düzeyi, madde kullanımı gibi risklere yönelik faaliyetler sunması ve bu risklerin tespiti, Aile Destek Merkezlerinin işlevini artırabilir ve daha iyi bir uygulama olabilir.

Bu bağlamda, ülkemizde kırsal alandaki kadınların ve kız çocuklarının erken yaşta zorla evliliklerinin önüne geçilmesi amacıyla Sabancı Vakfı'nın yürüttüğü Sağlık Aracıları Projesi, erken yaşta evliliklerin yüksek olduğu illerde (Nevşehir, Van, Muş ve Bitlis) faaliyet göstermektedir. Çok disiplinli bir model olan bu uygulama, ekiplerin oluşturulması ile kadının maruz kaldığı her türlü şiddetin önlenmesini amaçlamaktadır. Yapılan hane ziyaretleri ile kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde çalışılmaktadır. Bu süreçte, muhit hakkında bilgi almak için muhtarlardan büyük destek alınmıştır. Bu da gösteriyor ki, muhtarlarla sürekli iş birliği geliştirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadelede iyi bir adım olabilir. *Muhtarlarla iş birliğinin geliştirilip, kişi bazlı çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum. Her haneden bir meslek elamanın (sosyal çalışmacı, sosyolog) sorumlu olması doğrultusunda, hanenin sorunlarına yönelik ailede şiddet mağduru, uyuşturucu madde bağımlısı, işsizlik gibi sorunların köküne inilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü genele hitap eden eğitimlerde gerçek şiddet mağdurlarını genellikle görmüyoruz. Kolluk kuvvetlerine, ŞÖNİM'e ve diğer kamu kurumlarına yansımayan çok fazla şiddet mağduru bulunmaktadır."* (Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette, Sosyolog, kadın, 30).

Kadınlar, şiddete maruz kaldıkları halde çocuk, aile ve ekonomik bağımsızlık gibi faktörlerden dolayı şikâyetçi olmamaktadır. Şiddet gören kadınların yasal süreçlerin uzunluğu ve karmaşıklığı, yeterli koruma mekanizmalarının olmaması ve sosyal destek eksikliği gibi sebeplerle şikâyetçi olmaktan çekindikleri bilinmektedir. Bu tür durumlarda, kadınların karşılaştıkları zorluklar ve endişeler göz önünde bulundurulmalı ve onlara destek olacak, güçlendirecek ve koruyacak sistemlerin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Kadınların şiddet durumlarında başvurabilecekleri kurumlar ve alabilecekleri destekler hakkında bilgilendirilmeleri, bu süreçte yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlayabilir ve şikâyetçi olmaları için gerekli cesareti verebilir. Önemli sosyal kurumlar, şiddet mağdurlarına hukuki, psikolojik ve ekonomik destek sağlamakta ve onların haklarını korumak için çalışmaktadır. Kadınların şiddetle mücadelede yalnız olmadıklarını ve destek alabilecekleri birçok kaynağın olduğunu bilmeleri önemlidir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, yasaların yeterli olduğu ancak caydırıcılıklarının yetersiz olduğu sıkça dile getirilmiştir. Şiddetin azaltılması

noktasında, ceza infaz kanununda yapılacak düzenlemelerle bu sorunun önüne geçmek mümkün olabilir. Bu bağlamda, ceza infaz kurumlarında kadına yönelik şiddet veya cinayet ile yargılanan hükümlülerin infazları süresince ağır işlerde çalıştırılmaları, cezaevi infaz kurumlarının her hükümlü için ayrı koşullarda infazının sağlanması, ceza infaz kurumlarında çalışan psikolog ve sosyal hizmet uzmanı sayısının artırılması gerekmektedir. Ayrıca, zorunlu eğitimlerin verilmesi ve daha sonra hükümlülerin bu eğitimlere yönelik teste tabi tutulması önem arz etmektedir. İnfaz süresinin tamamlanmasının ardından, hükümlülere psiko-terapi desteği sağlanmalıdır. Bu kapsamda Amerika Birleşik Devletleri gibi diğer ülkelerdeki iyi uygulamalar örnek teşkil etmektedir. *"Örneğin, Amerika'da depresyon hastalarının 10 seanslık terapi masraflarını devlet karşılamaktadır. Depresyon hastalarında motivasyon eksikliği iş kaybına neden olabilmektedir ve bu durumun ülkeye ekonomik yükü daha fazladır. Ülkemizde de benzer uygulamalar yapılabilir; 10 seans olmasa bile 5 seanslık terapi desteği sağlanabilir ve geri kalan kısmı danışan tarafından ödenebilir. Bu tür destekler, şiddeti ciddi anlamda azaltabilir. İnsanlar çözümsüz kaldıkları, acı çektikleri durumlarda öfkelerini şiddetle ifade edebilirler. Terapi ile bu durumların üstesinden gelmek mümkündür. Ancak ülkemizde bunun ekonomik kriz nedeniyle zor olduğunu düşünüyorum. İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken, psikoterapi hizmeti almak lüks bir hizmet olarak kalmaktadır."* (Kadını Vahşi Olarak Tanımlayan Nietzsche, Psikolog, erkek, 33).

Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadelede KADES uygulaması önemli bir araçtır. *"KADES uygulamasının her kadının kullanması gereken iyi bir uygulama olduğunu düşünüyorum."* (Suikaste Uğrayan İndira Gandhi, Sosyal Hizmet Uzmanı, kadın, 29). KADES uygulaması internet erişiminin olduğu bölgelerde kullanılabilir; bu nedenle uygulamanın internet erişimi olmadan da kullanılabilmesi, KADES uygulamasını daha işlevsel hale getirecektir. *"KADES uygulamasını beğeniyorum ancak okuma yazması olmayan veya uygun telefonu olmayan kişiler bu uygulamayı kullanamaz."* (Oğlunu İstismar Eden Madam Antoniette, Sosyolog, kadın, 30).

Bölüm 3.6.'da ifade edildiği üzere teknik yöntemlerle takip sistemi uzaklaştırma kararına uyulması ve kadına acil müdahalede bulunabilme imkânı sağladığı için iyi bir uygulamadır. Birçok gelişmiş ülkede ve ülkemizde uygulanmaktadır. *"Benim için şu an*

en iyi uygulama elektronik kelepçedir.” Vamp Kadın Kleopatra (Kolluk Kuvveti, kadın, 27).

Katılımcılar, şiddetin önüne geçmek için toplumun ve bireylerin eğitilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle okullardan devlet dairelerine kadar birçok kurum ve kuruluşun şiddetle mücadelede öncelikle eğitim yolunu tercih etmesi gerekmektedir. Erkeğin ve kadının cinsiyet eşitliği konusunda eğitilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde en önemli adım olarak görülmektedir. Katılımcılar, bu eğitimin çocukluktan itibaren okul çağında verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri dersinin müfredatta yer alması gerekmektedir. *"Hollanda'ya Montessori eğitimi için gittim. Orada çocuklara üç yaşından itibaren kendi sorumluluklarını almaları öğretiliyor. Kendi kıyafetlerini giyiyor, kendi yemeklerini yiyorlar. Bu eğitimin çok iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum. Bizim ülkemizde ise erkek çocuklarının bir şey yapmaması, kız çocuklarının onlara hizmet etmesi mantığı var. Hollanda'da ise her iki cinsiyete eşit roller verilmişti."* (Memesiz Amazon Kadınları, STÖ Yöneticisi, kadın, 40). Bir başka katılımcı ise lise çağındaki gençlere ulaşmanın önemine dikkat çekmiştir. *"Toplumsal cinsiyet rollerinin ve şiddetle mücadelenin lise çağındaki çocuklara benimsetilmesi gerektiği kanaatindeyim. Lisede sosyolog bir hocamız bize Kuma filmini izletmişti. O dönemde köyümüzde gördüğümüz ancak sorun olarak algılamadığımız durumların aslında büyük bir problem olduğunu anlamıştım. Lisede verilen eğitimler, görsel ve işitsel araçlar aracılığıyla anlatıldığında daha kalıcı olmaktadır."* (Bakire I. Elizabeth, Psikolog, kadın, 25). İspanya'da bakanlık departmanlarının yıllık eğitim planlarının bir parçası olarak haftada 20 saati aşan eğitim kurslarında kadın erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konulu modüller yer alır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi konusunda öğretmen eğitimi ve eğitim materyalleri tasarlanmıştır. Kadına yönelik şiddet eğitim ve farkındalık yaratma amacıyla yargı idari personeline, savcılar, güvenlik güçlerine, öğretmenler (özellikle yeni teknolojiler konusunda ders veren), tıp öğrencilerine, sağlık uzmanları, sosyal hizmet çalışanlarına eğitim ve farkındalık çalışmaları yapılmaktadır (Palmen vd., 2016).

Kadın sığınma evlerinin yeterli donanımına sahip olması, uzaklaştırma süresi boyunca kadının kurumda rahat bir şekilde yaşayabilmesini sağlamaktadır. Kadın konukevlerinin; kısa süreli, uzun süreli, özel gereksinimli bireylerin kaldığı, can güvenliği riski yüksek kadınların kaldığı, sadece barınma amaçlı kullanılan ve belediye tarafından işletilen konukevleri gibi çeşitli ihtiyaçlara göre düzenlenmiş olması

gerekmektedir. Ayrıca, bu konukevlerinin donanımlarının iyileştirilmiş ve yaygınlaştırılmış olması önem arz etmektedir. Kadın konukevlerinde bir iş kolunu öğrenme zorunluluğu getirilmesi ve sertifika verilmesi, kadının bağımsız yaşama geçişini kolaylaştıracaktır. Kadın konukevinden ayrılan ve bağımsız bir yaşam kurmak isteyen kadınlara, bu durumu suiistimal etmeden, meslek elemanın hazırladığı rapor doğrultusunda komisyon kararı alınarak İŞ-KUR ile anlaşmalı bir şekilde işe yerleştirme yapılabilir. Kadın konukevinde barınma hizmeti alan kadınların beraberindeki çocuklarına yönelik uzun vadeli kreş desteğinin sunulması, kadının işe ve bağımsız yaşama adaptasyonunu kolaylaştıracaktır. *"Hollanda'da sosyal devlet ilkesi gereği, kadın çalışmasa bile ücret ödenmektedir ve tüm çocuklar belediyenin kreşlerinden ücretsiz olarak faydalanmaktadır. Her şey devlet kontrolünde olmalı, özel yerler olmamalıdır. Devlet çocukları alıp kendisi yetiştiriyor ve tüm çocuklar eşit şartlarda eğitim görüyor. Ülkemizde ise basit bir okulda ve ultra lüks bir okulda eğitim gören çocuklar aynı koşullara sahip değildir. Bana göre şiddetin temeli küçüklükten başlıyor; çocuk sorumluluklarını almaya başlarsa ne kadına şiddet kalır ne de ahlaki bozukluk. Toplumun dayattığı rolleri uygulamak zorunda kalmayız."* (Memesiz Amazon Kadınları, STÖ Yöneticisi, kadın, 40).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede medya önemli bir rol oynamaktadır. Medya, toplumsal farkındalığı artırmak, mağdurlara destek sağlamak ve şiddeti önlemek amacıyla çeşitli iyi uygulama örnekleri sunmaktadır. *"Kadına yönelik şiddeti önlemede medyanın rolü çok daha fazla bizim sahada yerelde ulaşabildiğimiz kişiler sınırlı bir sayıda, ulaştığımız kişiler çoğunlukta kamu çalışanları, öğrenciler vs. bunlar zaten minimum düzeyde de olsa bu konuyla ilgili bir farkındalık eğitimi ile karşılaşmış olan kişilerdir. Esasen toplumun her alanında özellikle evde çalışmayan anneden tutun yine ailenin diğer bireylerine kadar özellikle evdeki yetişkin erkek bireylerine kadar herkese yönelik hem sosyal medyadan hem yazılı ve görsel basınından mutlaka kamu spotu şeklinde bilgilendirici ve sürekli bilinçaltına destekleyici eğitimlerin ve mesajların iletilmesi gerekmektedir. Bunun farkındalığı arttırılarak bunun önüne geçebileceğini düşünüyorum her alanda, medyada, basında, kamu kurumları dahil herkesin aynı bakmasıyla davranmasıyla çözülebilir"* Çocuk Gelin Düşkünü Paul Gaugin(Müdür, erkek, 50). İspanya El País Gazetesi, kadına yönelik şiddet konusunda düzenli olarak haberler ve analizler yayımlayarak bu konudaki farkındalığı arttırmaya çalışır (El Pais, 2014). Hashtag kampanyaları, kısa videolar ve paylaşımlar, geniş kitlelere ulaşarak

farkındalık yaratır. #MeToo Hareketi ve #KadınaŞiddeteHayır hashtag kampanyaları kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık oluşturmak ve destek mesajları paylaşmak için kullanılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede, özellikle kapalı toplumlarda, toplumda sözü geçen ve gelişime açık insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Kanaat önderine, toplumların her döneminde ve çeşitli nedenlerle ihtiyaç duyulmaktadır. Bu önderlik, toplumsal kaynaklar, etki alanları, kabul görme ve sosyal statüler durumlarına göre değişiklik gösterir. Farklılaşmanın sebebi, kanaat önderlerinin faal olduğu toplumlarda ortak kanaati belirleyen davranışların değişken olmasıdır. Toplamlar tutum değıştirirken, bu değışikliklerin ne yönde olacağına ve hangi değerlere nasıl yaklaşılacağına karar verirken, milleti yönlendirme kapasitesine sahip karizmatik lider, aksakal veya kanaat önderlerine ihtiyaç duyarlar.(Atmaca, 2007: 43-67). Toplumun geniş kesimlerine ulaşabilen bu kişiler, farkındalık yaratmak ve toplumsal değışimi teşvik etmek için önemli bir rol oynamaktadır. Kanaat önderleri toplumun sadece bir kesimini etkileyebileceğı gibi ölkelerin ünlülerinden oluşan önderler de geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Türkiye’de Haluk Levent’in Ahbap Platformu kadına yönelik şiddet mağdurlarına yardım eli uzatmakta ve toplumsal farkındalık yaratmak için çalışmalar yapmaktadır, Hindistan’da ise ünlü aktör Aamir Khan, "Satyamev Jayate" adlı televizyon programında kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve çocuk istismarı gibi konuları ele alarak geniş bir izleyici kitlesine ulaşmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Kadına yönelik şiddetle mücadelede daha adil ve eşit bir toplum oluşturmak, bu sorunu önlemenin temel yollarından biridir. Kadına yönelik şiddet, bireyin yaşam hakkını, güvenliğini, kişisel özgürlüğünü, eşitlik hakkını, sağlık hakkını, eğitim ve çalışma hakkını, onur ve saygınlık hakkını, ayrıca adalete erişim hakkını ihlal eden bir insan hakları ihlalidir. Bu bağlamda, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini güvence altına almak, cinsiyet eşitliğini teşvik etmek, kadınların toplumsal yaşama eşit bir şekilde katılmalarını sağlamak ve maruz kaldıkları şiddet türlerinin görünürlüğünü artırmak gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için politika ve yasal çerçevelerin geliştirilmesi, toplumsal farkındalığın artırılması ve mağdurları korumaya yönelik profesyonel deneyimlerin ve ülkelerin iyi uygulamalarının değerlendirilmesi planlanmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede, katılımcıların deneyimleri ve ülkelerin iyi uygulama örnekleriyle kadınlar; ırkı, dini, kültürü fark etmeksizin çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıkları; namus cinayeti, erken yaşta ve zorla evlilik, kadın sünneti, çeyiz cinayeti gibi toplumdan topluma farklılık gösteren şiddetin farklı boyutlarıyla ile karşılaştıkları ve kadının toplumda ataerkil düşünce, ayrımcılık, ötekileştirme ve dini argümanlara maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Kadının toplumsal yaşamda güçlenmesi ve toplumla bütünleşmesinin bu sorunla mücadelede önem taşıdığı görülmüştür. Bu bağlamda, kadınların haklarını koruyan yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi, etkin bir şekilde uygulanması ve denetim mekanizmalarıyla desteklenmesi ve toplumun her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerektiği anlaşılmıştır. Bu çalışma kadına yönelik şiddet ile mücadelede daha önce benzer bir çalışmanın olmaması topluma ışık tutması ve yol gösterici olması amacıyla yazılmış ve bu soruna fayda sağlaması açısından iyi uygulama örnekleriyle görünür kılınmıştır.

Profesyonellerle yapılan görüşmede kadın kavramı tanımlanırken; kadın biyolojik bir kavram, cinsiyet olarak tanımlanmakta ve bunların ötesinde feminist düşüncenin ve politikaların bir sonucu olarak, kadınların tarih boyunca karşılaştıkları cinsiyete dayalı ezilmenin ve bu durumla nasıl başa çıktıklarının anlaşılmasına odaklanmaktadır. Kadının toplumsal rolü, güç ilişkileri, cinsiyet ve cinsellik bağlamında

değerlendirilmekte ve bu değerlendirmeler, kadınların maruz kaldıkları baskı ve ayrımcılıkların tespit edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda şiddet, sadece fiziksel güç kullanımı değil, aynı zamanda zihinsel ve ruhsal bütünlüğe yönelik saldırıları da içeren geniş bir kavram olarak tanımlanmıştır. Psikolojik, ekonomik, cinsel ve siber şiddet gibi farklı şiddet türleri, toplumda önemli ve kalıcı hasarlara yol açabilmektedir. Bireyin yaşam alanına müdahale eden, sosyal, duygusal, psikolojik, ruhsal ve fiziksel anlamda zarar veren her türlü davranış şiddet olarak tanımlanmıştır.

Kadınlar, toplumda çeşitli sorunlar ve zorluklarla karşı karşıya kalmakta olup, bu sorunlar ait oldukları kültür, din ve coğrafi koşullardan kaynaklanmaktadır. Kadına yönelik şiddet, küresel bir sorun olarak tüm toplumlarda, gelişmiş veya gelişmemiş olsun, yaygın olarak görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine göre, şiddet kavramı cinsiyet odaklı ele alınmakta ve mağdurların en çok dezavantajlı gruplar olan kadınlar, çocuklar ve yaşlılar olduğu ifade edilmektedir. Kadına yönelik şiddet, güç dengesizliği ve toplumsal normlarla ilişkilendirilmekte ve fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel ve duygusal şiddet gibi çeşitli türlerde ortaya çıkmaktadır. Şiddetin temelinde yatan toplumsal ve kültürel normlar, erkeklerin daha saldırgan ve güçlü olarak yetiştirilmesini sağlamakta, bu durum kadınların daha fazla şiddet mağduru olmasına yol açmaktadır. Şiddetin çeşitli türleri ve bu türlerin toplum üzerindeki etkileri dikkate alındığında, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması için çok boyutlu ve kapsamlı politikaların geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Katılımcılar, acil durumları genellikle hızlı ve etkili bir müdahale gerektiren durumlar olarak tanımlamıştır. Bu müdahale, olayın hemen ardından yapılmalı ve kriz durumunun etkilerini minimize etmeyi amaçlamalıdır. Acil durumun can ve mal güvenliği tehdit ettiği, beklenmedik olaylar olduğu, çok boyutlu etkiler bıraktığı şeklinde tanımlanmıştır.

Kadına yönelik şiddetin acil durum kapsamında değerlendirilmesi incelenmiştir. Acil durumlar, hemen refleks gerektiren, beklenmeyen ve ciddi olaylar olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet, fiziksel zararın yanı sıra sözlü, psikolojik, ekonomik ve politik zararları da kapsayan geniş bir kavramdır ve şiddetin her türü acil durum olarak kabul edilmelidir. Uzman görüşlerine göre kadına yönelik şiddet, yaşam özgürlüğünü engellediği ve ciddi fiziksel ve psikolojik travmalara yol açtığı için acil müdahale gerektiren bir durumdur. Şiddet mağduru kadınlarda fiziki bedensel travmalar, jinekolojik problemler, kalıcı sakatlıklar, intihar girişimleri ve düşük riski

gibi ciddi sonuçlar gözlemlenmiştir. Şiddetin ilk anından itibaren acil durum olarak algılanması, hayat kurtarıcı olabilecek önlemlerin alınmasını sağlar. Kadına yönelik şiddetin artarak devam etmesi, acil ve yeni önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Kadına yönelik şiddetin ilk el kalktığı andan itibaren acil durum olarak değerlendirilmesi, toplumun bu konuda daha bilinçli olmasını ve erken müdahale edilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda, şiddetin her türü ciddiye alınmalı ve gereken önlemler hızla uygulanmalıdır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için toplumun tüm kesimlerinin bilinçlendirilmesi ve acil müdahale mekanizmalarının etkinleştirilmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin bir acil durum olarak ele alınması, toplumun bu sorunu daha ciddiye almasını ve kadınların yaşam hakkını koruma altına almayı sağlayacaktır.

Kadınların toplumsal, sosyal ve siyasal hayatta karşılaştıkları ayrımcılıklar üzerine odaklanmış ve pozitif ayrımcılığın bu ayrımcılıklara karşı bir çözüm olarak nasıl işlev görebileceğini incelemiştir. Yapılan incelemeler ve katılımcı görüşleri doğrultusunda, kadınların çeşitli alanlarda maruz kaldıkları ayrımcılıkların, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığı ve bu rollerin kadınların özgürlüklerini ve haklarını kısıtladığı sonucuna varılmıştır. Kadınlara karşı ayrımcılık, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal ve kurumsal düzeyde de varlığını sürdürmektedir. CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası belgeler, kadın haklarının korunması ve ayrımcılığın önlenmesi için önemli araçlar sunmaktadır. Türkiye'deki yasal düzenlemeler de cinsiyet temelli ayrımcılığı yasaklamaktadır. Ancak, yasal düzenlemelerin uygulamada etkin olabilmesi için toplumsal zihniyet değişikliği gerekmektedir. Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları ayrımcılıklar, düşük maaşlar, terfi engelleri ve eşitsiz çalışma koşulları gibi sorunlar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli engeller oluşturmaktadır.

Toplumda ayrımcılığa maruz kalan kadınların durumu ve bu durumun ataerkil toplum yapısıyla ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları, kadınların tarihsel ve toplumsal süreçler boyunca çeşitli şekillerde ayrımcılığa maruz kaldığını ve bu ayrımcılığın ataerkil sistemden kaynaklandığını göstermektedir. Ataerkil toplum yapısı, kadınların toplumsal rollerini belirlemekte ve bu rollerin dışına çıkan kadınları cezalandırmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetin, kültür, din, ırk ve sınıf sınırlarını aşan evrensel bir olgu olduğu ve ataerkil sistemin erkek egemenliğini sürdürme arzusuyla bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Kadınların maruz kaldığı ayrımcılığın ve şiddetin kökenlerinin ataerkil sistemde yattığı, bu sistemin kadınların toplum içindeki rollerini

ve haklarını kısıtladığı, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine sıkıştırıldığı sonucuna varılmıştır.

Kadınlar, toplumsal yapılar tarafından sistematik olarak ötekileştirilmektedir. Bu ötekileştirme, çocukluk döneminde aile içerisinde başlamaktadır ve yaşamın çeşitli alanlarında devam etmektedir. Ataerkil toplum yapıları, kadınların toplumsal rollerini kısıtlamakta ve onları zayıf, korunmaya muhtaç bireyler olarak tanımlamaktadır. Bu durum, kadınların hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında dezavantajlı duruma düşmelerine neden olmaktadır. Kadınlar, giyim tarzlarından sosyal rollerine kadar çeşitli konularda damgalanmakta ve etiketlenmektedir. Bu damgalama, kadınların toplumsal statüsünü düşürmekte ve onları fiziksel şiddetten daha derin yaralar açan psikolojik baskılarla karşı karşıya bırakmaktadır. Kadınlar, iş hayatında ve sosyal yaşamda da ötekileştirilmekte ve liderlik rollerine daha az erişim sağlamaktadırlar. Kadınların ekonomik bağımsızlıkları ve profesyonel gelişimleri, toplumsal cinsiyet normları ve ayrımcılık nedeniyle kısıtlanmaktadır.

Kadınların toplumda maruz kaldıkları şiddetin nedenleri ve bu şiddetin dinle olan ilişkisi ele alınmıştır. Toplanan veriler ve yapılan analizler neticesinde, dini argümanların ve geleneksel ataerkil yapıların kadınlara yönelik şiddeti meşrulaştırmada etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Dini hükümler, sıklıkla erkek egemen bakış açısıyla yorumlanmakta ve bu yorumlar, kadınların toplumsal ve aile içi rollerini belirlemede kullanılmaktadır. Tarihsel perspektiften bakıldığında, İslam öncesi Türk toplumlarından Osmanlı dönemine kadar uzanan süreçte, dinin ve kültürel normların kadınların yaşamlarını önemli ölçüde şekillendirdiği görülmekte günümüzde ise dinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren bir araç olarak kullanıldığı ve kadınlara yönelik ayrımcılığı artırdığı görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede baş etme mekanizmaları ve koruyucu önleyici çalışmalar toplanan veriler ve yapılan görüşmeler neticesinde şöyledir:

- Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kadına yönelik şiddetle mücadelede var olan yasal düzenlemelerin ve kurumsal mekanizmaların etkili olabilmesi için çeşitli iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede en önemli hukuki araç olarak kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu, yasalar çerçevesinde yeterli görünmektedir. Ancak uygulamada karşılaşılan aksaklıklar, yasanın etkili bir şekilde hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır. Katılımcılar,

6284, Medeni Kanun, Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu gibi yasanın açık ve net olduğunu ancak uygulayıcıların eksikliklerinin, hukuki süreçlerin yavaşlığının ve çeşitli prosedürlerin bu mevzuatların etkinliğini sınırlamaktadır. İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası düzenlemeler, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye'nin bu sözleşmeden çekilmesi, uluslararası düzeyde kadın hakları ve şiddetle mücadele konusunda önemli bir gerileme olarak değerlendirilmekte ve bu kararın etkileri, kadın hakları savunucuları tarafından eleştirilmektedir.

- Kolluk kuvvetlerinin, özellikle polis ve jandarma, kadına yönelik şiddetle mücadelede kritik bir rolü bulunmaktadır. Ancak, bazı katılımcılar, bu kuvvetlerin şiddet mağdurlarına yönelik barıştırıcı bir tutum sergilediğini ve bu durumun etkili bir müdahale sağlayamadığını ifade etmiştir. Şiddet anında başvurulabilecek KADES uygulaması gibi araçlar mevcutken, bu araçların etkinliği konusunda bazı sınırlamalar gözlemlenmiştir.
- Sivil toplum örgütleri (STÖ'ler), kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir destek mekanizması olarak işlev görmektedir. Ancak, bazı STÖ temsilcileri, toplumdaki algının ve kamu kurumlarının bu konuda yeterli desteği sağlamadığını belirtmiştir. STÖ'lerin, kadınların farkındalığını artırma ve adli süreçlerde destek sunma rolü büyük önem taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının sağladığı danışma hatları, eğitimler ve farkındalık çalışmaları, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, bu kuruluşların etkili olabilmesi için kamu kurumlarıyla daha güçlü bir iş birliği ve destek sağlanması gerekmektedir.
- Şiddet mağdurlarının adli yardımdan ve sosyal destekten yararlanabilmesi, sürecin en önemli unsurlarından biridir. Ancak, mevcut prosedürlerin karmaşıklığı ve yavaşlığı, kadınların adli süreçlerde zorlanmasına neden olmaktadır. Barolar ve sosyal hizmet kuruluşlarının bu süreçlerde daha etkin ve hızlı hizmet sunması gerektiği ifade edilmiştir.
- Kadın konukevleri ve barınma hizmetleri gibi koruyucu önlemler, şiddet mağduru kadınlar için önemli destek mekanizmaları sunmaktadır. Ancak, bu hizmetlerin etkinliği, kadınların bu hizmetlere erişiminde yaşanan güçlükler ve hizmetlerin sürekliliği gibi faktörlere bağlıdır. Ayrıca, uzaklaştırma kararlarının uygulanması ve denetlenmesi konusundaki eksiklikler, kapasite yetersizliği,

güvenlik sorunları ve kadınların iş hayatına kadınların güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

- Eğitim, kadına yönelik şiddetle mücadelede en önemli araçlardan biridir. Eğitim yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddet konularında bilinçlendirme yapılması, uzun vadede etkili sonuçlar sağlayacaktır. Eğitimlerin ve bilinçlendirme çalışmalarının, sadece yüzeysel değil derinlemesine bir şekilde yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Şiddetin kökenine inen eğitim ve farkındalık programlarının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Medya, bu konuda farkındalık yaratma ve kamuoyunu bilgilendirme açısından kritik bir rol oynamaktadır. Medyanın şiddet konusundaki haberlerde etik kurallara uyması ve etkili iletişim stratejileri geliştirmesi gerekmektedir.

Kadınların yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini derinlemesine incelemiştir. Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların güçlendirilmesi konularında elde edilen bulgular, çeşitli strateji ve önerilerin önemini ortaya koymuştur:

- Kadınların toplumsal hayatta daha güçlü bir yer edinmeleri için kadın yöneticilerin sayısının artırılması ve bu yöneticilerin kadın meseleleri ile ilgili projeler üretmeleri gerekmektedir. Kadın yöneticilerin, kadınların yaşadığı sorunlarla ilgili projeler geliştirmeleri, toplumsal cinsiyet eşitliği yolunda önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.
- Kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için maddi ve manevi destek sağlanması gerektiği, bu süreçte belirli kurumlarla iş birliği yapılması ve kontrollü bir güçlendirme stratejisi uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu strateji, kadınların güçlenmesini ve bağımsızlıklarını artırmasını hedeflemektedir.
- Şiddet döngüsünü kırmak için şiddet uygulayan bireylerle etkili bir şekilde çalışma yapılması gerektiği, öfke kontrolü ve rehabilitasyon desteği sağlanmasının önemli olduğu belirlenmiştir. Şiddet uygulayan bireylere yönelik öngörücü politikalar ve rehabilitasyon programları, şiddetin önlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır.
- Kadınlar, erkekler ve toplumsal yapının cinsellik ve beden bilgisi konusunda bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, korunma yöntemleri ve

doğum kontrolü konularında eğitimlerin artırılması, toplumsal sağlık ve eşitlik açısından önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

- Aile içi sorunları çözme ve toplumsal etkileşimleri iyileştirme amacıyla her aileye bir aile danışmanı atanması gerektiği, sosyologların ve psikologların aile yapısı üzerindeki etkilerini incelemeleri ve bu süreçte aktif rol almaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kadına yönelik şiddeti önlemede eğitimin rolü ve önemi ortaya çıkmaktadır. Aile içi eğitim, kişiliğin ve ahlaki değerlerin temelini atıldığı ilk ortam olarak kritik bir öneme sahiptir. Anne baba tutumları, çocukların kişilik gelişiminde ve sosyal rollerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynar. Toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaşlardan itibaren bilinçli bir şekilde verilmesi, toplumun kadına yönelik bakış açısının değişmesinde etkili olacaktır. Kadına yönelik şiddet ve toplumsal eşitlik sorunlarının toplumsal bilinçlenme ile ele alınması gerektiği, erkeklerin de bu bilinçlenme sürecine dahil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek şekilde tasarlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin ve kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyet farkındalığına sahip olması, eğitim süreçlerinin daha etkili ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlar.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin sadece hukuki ve sosyal boyutlarla sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda ekonomik özgürlüğün de bu mücadelenin temel taşlarından biri olduğunu göstermektedir. Kadının ekonomik hayata aktif katılımı, yalnızca bireysel özgürlüğünü ve bağımsızlığını artırmakla kalmaz, aynı zamanda şiddet döngüsünü kırmada önemli bir rol oynar. Araştırma sonuçları, kadına yönelik ekonomik şiddetin, kadının iş yaşamına katılımının engellenmesi, parasına el konulması gibi çeşitli şekillerde tezahür ettiğini ortaya koymaktadır. Eğitimden mahrum bırakılan, mesleki kurslara katılımı engellenen kadınlar, ekonomik özgürlüklerini kazanamadıkça şiddetten kurtulma şansları da azalmaktadır. Katılımcılar, ekonomik özgürlüğünü kazanan bir kadının, kendisini bir erkeğe bağımlı hissetmeyeceği ve yaşadığı her türlü şiddete dur diyebileceği konusunda hemfikirdir.

Kadına yönelik şiddet, evrensel bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve bu sorunun çözümüne yönelik uluslararası sözleşmeler ve çeşitli yasalar çıkarılmıştır. Ancak yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, mevcut yasaların yetersiz kaldığını ve uygulamada ciddi eksiklikler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Şiddet uygulayanların yeterince caydırıcı cezalara çarptırılmadığı, koruma tedbirlerinin ihlal edildiği ve yasal düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanmadığı belirtilmiştir.

Katılımcılar, mevcut yasaların kolayca aşılabildiğini ve bu durumun şiddeti önlemede yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Ayrıca, kadına yönelik şiddetle mücadelede daha etkili ve kapsamlı önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve meslek örgütlerinin koordineli bir şekilde çalışması büyük önem taşımaktadır. Yönetmeliklere göre oluşturulan il koordinasyon, izleme ve değerlendirme komisyonları, bu mücadelede etkin bir rol oynamaktadır. Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar ve eksiklikler, sürecin etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle sivil toplum örgütlerinin etkinliklere yeterince dahil edilmemesi, dayanışma eksikliği, nitelikli personel yetersizliği ve eğitim ihtiyacı gibi konular, katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

Kanaat önderlerinin ve rol modellerin toplumsal değişimdeki etkisi incelenmiştir. Araştırma, kanaat önderlerinin toplumda saygın ve etkin konumlarda bulunarak ekonomi, siyaset, askeri, sanatsal vb. alanlarda önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Çebi, 2012). Özellikle kadınların ve erkeklerin din, aile hukuku, miras hukuku gibi konularda eğitilmesinde ve şiddete ilişkin yanlış söylemlerin düzeltilmesinde kanaat önderlerinin önemli bir katkı sağlayabileceği görülmüştür. Katılımcıların ifadeleri, bu tür liderlerin ve rol modellerin toplumsal normları ve bireysel davranışları olumlu yönde etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de boşanma sürecinde olan kadınların karşılaştığı hukuki ve ekonomik zorlukların, mevcut adli yardım sisteminin yetersizliği ve uygulama farklılıkları nedeniyle derinleştiğini ortaya koymaktadır. Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'ne rağmen, adli yardıma erişim konusunda barolar arasında önemli farklılıklar mevcuttur. Bu durum, ekonomik olarak zorluk çeken kadınların hukuki yardım almasını engelleyebilir ve boşanma sürecini daha da karmaşık hale getirebilir. Ayrıca, vekâletname ücretleri gibi mali yükümlülükler, boşanma kararını almış kadınlar için ek bir stres kaynağı oluşturmakta ve adli süreçlerde karşılaşılan sıkıntıları derinleştirmektedir. Boşanma sürecinde olan kadınların ekonomik ve hukuki destek mekanizmalarına erişimlerinde yaşadıkları güçlükler, adli yardım uygulamalarındaki tutarsızlıklar ve yerel baroların farklı standartları, bu alanda kapsamlı ve tutarlı bir reform ihtiyacını işaret etmektedir. Ayrıca, kadınların hukuki ve psikolojik desteklere erişiminde yaşanan sıkıntılar, bu konudaki destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Medyanın kadına yönelik şiddeti sunma biçiminin, toplum üzerindeki etkilerini ve bu durumun şiddetin normalleşmesine nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Medyanın dilindeki özensizlik ve şiddeti dramatize etme eğilimi, şiddet mağdurlarının kişisel bilgilerinin ifşa edilmesi ve şiddet uygulayanların davranışlarının meşrulaştırılması, bu konuda toplumsal bilinç ve duyarlılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, ataerkil toplumsal yapıların ve politik dilin, kadınların mağduriyetlerinin ifade edilme biçimini şekillendirdiği ve bu söylemlerin şiddet algısını etkilediği görülmüştür. Medyanın şiddetle ilgili kullanımı, şiddet olaylarının toplumda daha geniş bir normalleşme ve kabul görmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, dilin ve görsellerin şiddeti nasıl sunduğu ve toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl pekiştirildiği önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Medyada kullanılan dilin, şiddetin normalleşmesini ve meşrulaştırılmasını nasıl teşvik ettiğini anlamak, bu sorunun çözümüne yönelik stratejilerin geliştirilmesinde kritik bir adımdır.

Öneriler

Kadına yönelik şiddetle mücadele, çok yönlü ve disiplinler arası bir yaklaşım gerektiren karmaşık bir sorundur. Şiddet konusundaki tartışmalar genellikle kadının perspektifinden bağımsız olarak yürütülmektedir, bu da sorunun bütünsel bir şekilde ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmak üzere ilgili diğer kurumların sorumlulukları büyüktür. Ayrıca, şiddetin çocuk yaşta başlayabilme ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, Millî Eğitim Bakanlığı'nın da aktif bir rol oynaması önem taşımaktadır. Bu bağlamda kurumlar arası iş birliğini de geliştirecek, toplumun tüm kesimlerini kapsayan, çok boyutlu bir strateji ile şiddetle etkin bir mücadele hedefleyen örnek bir model ile kadına yönelik şiddeti azaltmak ve önlemek için kapsamlı bir yaklaşım sunması düşünülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Örnek Bir Model Önerisi

1. Ekip Oluşumu ve Görev Tanımları

- **Ekip Üyeleri:** Sosyal hizmet uzmanları, sosyologlar, kolluk kuvvetleri, sağlık çalışanları, psikologlar, eğitimciler ve diğer ilgili uzmanlar (Bilgisayar İşletmeni, Veri Analiz Uzmanı vb.).
- **Görevler:**
 - Veri toplama ve analiz.
 - Risk haritalarının oluşturulması.

- Eğitim ve farkındalık programları düzenleme.
- Destek ve rehabilitasyon hizmetleri sunma.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konularında danışmanlık.
- Kurumlar arası iş birliği geliştirme.
- Muhtarlar ve kanaat önderleriyle çalışma.

2. Risk Haritası Oluşturma

- **Veri Toplama:**

- Hane Bilgisi? (Yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi.)
- Şiddet öyküsü, hastalıklar, engeller, madde kullanımı, alkol alışkanlığı vb. ve aile içi dinamikler, aile içi iletişim modeli nelerdir? (Vaka özelinde değerlendirilir.)

- **Harita Oluşturma:**

- Her ailenin durumunu gösteren detaylı bir harita oluşturulmalıdır.
- Risk faktörleri belirlenmeli ve analiz edilmelidir.

3. Mahalle Temelli Destek Yapıları

- **Aile Sağlığı ve Destek Merkezleri:**

- Mahalle bazında her haneyi izleyebilecek ve riskleri azaltabilecek merkezler kurulmalıdır.
- Her mahallede sosyal ve kültürel gelişimi destekleyecek uzmanlar bulunmalıdır.

- **Hizmetler:**

- Grup çalışmaları ve aile seansları.
- Bireysel çalışmalar.
- Psikolojik ve sosyal destek çalışmaları.
- Eğitim ve farkındalık programları.

4. Eğitim ve Farkındalık Programları

- **Hedef Kitle:**

- Kamu görevlileri, sağlık çalışanları, polisler, eğitimciler ve genel toplum.

- **Program İçeriği:**

- Kadına yönelik şiddetin tanımı ve etkileri.
- Yasal haklar ve mevcut yasalar.
- Şiddetle başa çıkma stratejileri.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği.

5. Destek ve Rehabilitasyon

- **Bireysel Destek:**

- Şiddet mağdurlarına psikolojik ve sosyal destek sunma.
- Rehabilitasyon ve kriz müdahale hizmetleri.

- **Aile Destek Programları:**

- Aile içi iletişim ve ilişki güçlendirme programları.
- Eğitim ve iş gücü geliştirme fırsatları.

6. İzleme ve Değerlendirme

- **Performans İzleme:**

- Risk haritalarının güncellenmesi.
- Eğitim programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi.
- Destek hizmetlerinin etkisi ve verimliliği.

- **Geri Bildirim:**

- Toplumsal geri bildirimler ve düzenli değerlendirme toplantıları.

7. İş birliği ve Kaynak Yönetimi

- **Kamu ve Özel Sektör İş birliği:**

- Kamu kurumları ve özel sektör ile iş birliği yapılmalı.
- Kaynakların etkin kullanımı ve finansman desteği sağlanmalı.

8. Medya ve Toplum Bilinçlendirme

- **Medya Kampanyaları:**

- Kadına yönelik şiddetle mücadele hakkında medya kampanyaları düzenlenmeli.
- Şiddeti meşrulaştıran cinsiyetçi dil ve davranışlara karşı farkındalık oluşturulmalı.

KAYNAKLAR

- Abu Sahlieh S.A.A. (1994). Tomutilate in the name of Jehovahor Allah: Legitimization of male and female circumcision. *Medicine and Law*, (13), 575- 622.
- Acuner, S. (1999). *Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Açıkel, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012, Mart). *Resmî Gazete*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>
- Akbulut, B. (2014). 6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (16), 141-177.
- Akbulut, B., Demirkol, N., & Turan, T., Y. (2021). *İnfaz Hukuku*. Adalet Yayınevi.
- Akgül, A. (2021). *Kadına Yönelik Şiddetin, Şiddeti Uygulayan ve Mekân Bağlamında İncelenmesi: Katledilmiş Kadınlar Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi. <https://doi.org/10.14744/planlama.2020.50490>
- Akpınar, O. (2011). *Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Aile İçi Şiddetle Başa Çıkma Özyeterliği Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Yordanması* [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Aktaş, A. M. (2006). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Elma Yayınevi.
- Akyıldız, M. (2014). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Al-Eaynayn, E. (2012). Athar al Eunf al Usari ealaa al İjram. *Majalat Alshariea w Alqanun*, Vol. 14, pp. 119- 200.
- aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak’ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Al-Fayaad, H. (2017). Aleunf Dida Almara (Aliightisab Aljinsiu Namudhaja). *Surya: Jameat Surya*. Aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak’ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Alican Şen, A. (2018). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlararası İş Birliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11(22), 141-161. <https://doi.org/10.12981/motif.452>
- Alo 183, (2023, Aralık). *Alo 183 Hizmeti*. <https://alo183.aile.gov.tr/alo183pages/alo-183-hizmeti/>
- Alpago, C. (2006). *Kadına yönelik şiddet ve kadın sığınma evleri olgusu* [Doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Alptekin, D. (2008). Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kadın Hakları Bağlamında Feminizm. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (20), 21-33.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Amnesty International. (2020). *Human rights education resource International, Women rights section*, (17), 4-10.
- Amoakohene, M. I. (2004). *Violence against women in Ghana: a look at women's perceptions and review of policy and social responses*. *Social science & medicine*, 59(11), 2373-2385. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.04.001>
- Anadolu Ajansı. (2020, Kasım). *Kadına Yönelik Şiddet Tüm Dünyanın Sorunu* <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kadina-yonelik-siddet-tum-dunyanin-sorunu/2055462#>
- Anıl, E., İlkaracan, P., Kılıç, Z., Ronge, K., Seral, G., & Ülgen, T. (2001). *PEKİN+5: Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri*. Stampa.
- Arın, C. Gülçür, L. & İlkaracan, P. (1996). *Sıcak Yuva Masalı*. İstanbul: Metis Yayınları
- Arın, M. C. (1998). *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, (ss. 201). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Arksey, H., & Knight, P. (1999). *Interview for social scientists*. Londra: Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781849209335>
- Arslan, B., & Yüksel, O. (2023). Çocukların Eğitim Öğretim Süreçlerine Ebeveynlerin Etkilerinin İncelenmesi. 9(18), 420-430. <https://doi.org/10.52096/jsrbs.9.18.28>

- Aşırdizer, M. (2006). Acil Servislere Başvuran Çocuk ve Kadın İstismarı Olgularına Hekimlerin Yaklaşımı. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 2(50), 39-47.
- Atan, M. (2015). Radikal Feminizm: “Kişisel Olan Politikadır” Söyleminde Aile. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*. 1(2), 1-21. <https://doi.org/10.21085/jemsos.38880>
- Atauz, A. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi*. https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/1%20TCE.pdf
- Atmaca, V. (2007). *Anadolu’da Yesevilik- Yesevilik Menakıbnamesi Özelinde Peygamber Tasavvuru*. (38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). (ss.43-67). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu yayınları.
- Avdeev, A. A. (2015). *Population Situation Analysis: Beyond Demographic Transition in Azerbaijan*. United Nations Population Fund (UNFPA).
- Badawi, A. (2017). *Violence Against Women in Saudi Society. Faculty of Education*. (173), 446- 498. Egypt Al-Azhar University.
- Bahadır, A. (2005). Tarihte ve Günümüzde Kadın. *İlkadim Dergisi*, (202), 5.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*, New Jersey Prentice-Hall. <https://doi.org/10.2307/1227918>
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1995). *Aile İçi şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Ankara.
- Bayramova, P., Bueno de Mesquita, J., & Rumzade, R. (2015). *Assessment of the Implementation Status of Treaty Body Recommendations on Sexual and Reproductive Health and Rights in the Republic of Azerbaijan*. The Commissioner for Human Rights (Ombudsman) of the Republic of Azerbaijan https://azerbaijan.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/A4_eng.pdf

- Baykal, T. (2008). *Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet, Bu Şiddete İlişkin Tutumlar ve Kişinin Şiddet Yaşantısı* [Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Beitz, C. R. (2009). *The idea of human rights*. OUP Oxford. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199572458.001.0001>
- Belek, U. (2006). *Birleşmiş Milletler Kadınlara Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Denetim Mekanizması* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bem, S. L. (1993). *The Lenses of Gender: Transforming the Debate On Sexual Inequality*. Yale University Press.
- Bem, S. L., & Lewis, S. A. (1975). *Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny*. Journal of personality and Social Psychology, 31(4), 634. <https://doi.org/10.1037/h0077098>
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Çev.). Konya Eğitim Kitabevi.
- Berktaş, F. (1996). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. Metis Yayıncılık.
- Bilican Gökkaya, V. (2009) Türkiye’de şiddetin kadın sağlığına etkileri, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergi*, 10(2), 167-179.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 108-114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>
- Birleşmiş Milletler Pekin Deklarasyonu, (1995, Eylül). *İnsan Hakları Derneği*. <https://www.ihd.org.tr/birlesmis-milletler-pek-in-deklarasyonu>.
- Books, M. (1997). In-Depth Interviewing as Qualitative Investigation. *Explore the Institute of Education Sciences*, 11. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED415702.pdf>
- Booth, H., Creamer, D., Davis, S., Dobbin, D., Kaufman, R. & Klass, T. (1997). Socialist Feminism: A Strategy for The Women's Movement. History is a weapon, 32. *Chicago Women's Liberation Union*.
- Bora, A. (2008) “Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitici Kılavuzu” *Birleşmiş Milletler Sığınmaevleri Projesi Ders Notları*, Ankara.

- Bora Kadın Sığınma Evi, (2023, Ocak). Bora. <https://www.frauenprojekte-bora.de/multi-language-information/tuerkce/bora-kadin-siginma-evi/>
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Bilgesu Yayınları.
- Bozkurt Şener, E., (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirmesi*. [Uzmanlık tezi], Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2018). *Doing interviews*. Thousand Oaks: Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781529716665>
- Brown, R. M. (1983). *Elie Wiesel: Messenger to all humanity*. University of Notre Dame Press.
- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauenund Jugend (BMFSFJ). (2024, Eylül). 17. Kinder- und Jugendbericht veröffentlicht. <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/17-kinder-und-jugendbericht-veroeffentlicht-245518>
- Burrage, H. (2015). *Eradicating female genital mutilation: A UK perspective*. Routledge.
- Buss, D. M. (1995). Psychological sex differences: Origins through sexual selection. *American Psychologist*, 50(3), 164–168. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.50.3.164>
- Butler, J. (2007). *Taklit ve 'Toplumsal Cinsiyet'e Karşı Durma*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Buzid, R. (2017). Al Eawamil al İjtimaia Lieunf al Tilmidh. Aljazayar: Jamieat Shahid Hamah Likhadir Wadi.'den aktaran Jalal, I. K. (2022). Irak'ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Büker, S. & Eziler Kıran, A. (1999). *Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul Alan Yayınları.
- Bütün, C. (2002). *Kadına Yönelik Ölümle Suçlanan Şiddetin Değerlendirilmesi*. [Uzmanlık Tezi], T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı.

- Byrnes, A. C., & Freeman, M. (2012). The impact of the CEDAW convention: Paths to equality. UNSW Law Research Paper. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2011655>
- Bjorkly, S. (2006). Psychological theories of aggression: principles and application to practice. *Violence in mental health settings: Causes, consequences, management*, 27-46. https://doi.org/10.1007/978-0-387-33965-8_2
- Campbell, JC ve Soeken, KL (1999). Zorla seks ve yakın partner şiddeti: Kadınların riskleri ve kadın sağlığı üzerindeki etkileri . *Kadına Yönelik Şiddet* , 5 (9), 1017-1035. <https://doi.org/10.1177/10778019922181608>
- Cevizci, A. (2016). *Felsefenin kısa tarihi*. Say Yayınları.
- Ceylan, E. (2013). Türk hukukunda aile içi şiddet ve kadına karşı şiddetin önlenmesiyle ilgili yeni düzenlemeler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 109, 13-54.
- Cinsel Şiddet ile Mücadele Derneği, 2021. *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmek: Destek Hizmetlerinin Minimum Standartları*. Avrupa Konseyi. cinselsiddetlemucadele.org
- Cherry, K. (2021, Temmuz). *How Social Learning Theory Works*. Verywellmind. <https://www.verywellmind.com/social-learning-theory-2795074>
- Clarke, V., & Braun, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage Yayınları
- Çakırca, S. İ. (2015, Nisan). Turkish Civil Code and CEDAW: Never Shall the Twain Meet?. In *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul* (45,62), 145-192. Istanbul Üniversitesi.
- Çebi, M. S. (2012). Yeniliklerin Yayılmasında Sosyal Taklidin ve Kanaat Önderlerinin İşlevsel Önemi: Gabriel Tarde'nin Sosyal Taklit Teorisi Açısından Bir İnceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (34), 1- 18.
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve medya. *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 211- 228.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, Seçkin Yayıncılık.
- Çoklar, I. (2007) *Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Meşrulaştırılması ve Tecavüze İlişkin Tutumlar* [Yüksek Lisans Tezi], Ege Üniversitesi.
- Damka, Z. (2009). *Sığınma evinde kalan şiddet mağduru kadınlar: anksiyete duyarlılığı, travmaya bağlı suçluluk, travma sonrası stres bozukluğu ve psikolojik belirtiler* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

- Demir, Z. (1997). *Modern ve postmodern feminizm*. İz Yayıncılık.
- Demiröz, F. (2003). Ailede krizler ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 85-98.
- Demir, Ü. (2000). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(1), 57-61.
- Demirtaş, S. (2015). Elektronik Cihazların Kullanılması Suretiyle Şüpheli, Sanık veya Hükümlülerin Toplum İçinde İzlenmesi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3-4), 23-55.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (1998). *The lanscape of qualitative research: Theories and issues*. Thousand Oaks: Sage.
- Dinçer, O. (2014). *Eşitlik tahayyülünün müşterek kurgusu: birleşmiş milletler kadının statüsü komisyonunun çalışma öncelikleri ve çıkan politika metinleri üzerine bir analiz*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Dindaş, H. (2008). *Kadına yönelik eş şiddetinin sosyoekonomik durum ve yaşam kalitesi ile ilişkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Dikmen, M., & Tuncer, M. (2017). Akademisyenlerin siber zorbalığa yönelik algıları ve mücadele etme yöntemleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 675-686. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.1806>
- Dissensus Araştırma Şirketi, (2020). Şiddete Uğrayan Kadınların Adalete Erişimi Kamuoyu Araştırması Raporu, *Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı*. s.23.
- Dişsiz, M., & Şahin, N. H. (2008). Evrensel bir kadın sağlığı sorunu: Kadına yönelik şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 50-58.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1988). *Research as social action: The struggle for battered women*. (In K. Yll & M. Bograd Ed.), *Feminist perspectives on wife abuse*, 51–74. Sage Publications.
- Doğan, H., (2013). *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Dolunay, Ş., Yıldız, S., Kıymaz, T., & Kala, H., (2012) Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ankara.

- Dolu, O. (2010). *Suç teorileri: Teori, araştırma ve uygulamada kriminoloji*. Seçkin.
- Donner, W. (1993). John Stuart Mill's liberal feminism. *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 69(2/3), 155-166. <https://doi.org/10.1007/BF00990081>
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal Cinsiyet, Remzi Kitabevi*.
- Duvvury, N. (2005, Eylül). Consultation on Violence Against Women and the MDGS. *Division for the Advancement of Women*. https://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/panelists_pres/duvvury.pdf
- Englander, E. K. L. (2017). *Understanding violence*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315084381>
- El-Masri, S. (2012). Challenges facing CEDAW in the Middle East and North Africa. *The International Journal of Human Rights*, 16(7), 931-946. <https://doi.org/10.1080/13642987.2011.629096>
- El Pais Us Edition (2014, 21 Mart). https://english.elpais.com/elpais/2014/03/21/inenglish/1395408904_668688.html
- Eren B. (2008). *Bursa'da Partneri Tarafından Şiddet Uygulanan Kadınların Demografik Özellikleri ve Travmatik Bulguların Araştırılması* [Uzmanlık Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Er, E. (2006). *Sinemada Kadına Yönelik Şiddet ve Tecavüz* [Yüksek Lisans Tezi], Ege Üniversitesi.
- Eren, İ., (2009). Şiddet ve Cinsiyet. *BAŞKA / Psikiyatri ve Düşünce Dergisi*, ss.3 İstanbul,
- Erkan, B., Şentürk, M., Akbaş, Y., & Paksoy, S. (2012). Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçe) Yaklaşımı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (9).
- Ertürk, Y. (2015). *Sınır tanımayan şiddet: paradigma, politika ve pratikteki yönleriyle kadına şiddet olgusu*. Metis Yayınları.

- Eşkinat, R. (2013). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 289-300.
- Eurobarometer, S. (2010). Domestic violence against women report. *Special Eurobarometer* (344), 135-140.
- Eurostat, (2023, Nisan). *Mağdurun cinsiyetine göre 2021’de seçilmiş Avrupa ülkelerinde rapor edilen tecavüz vakalarının sayısı*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/CRIM_HOM_SOFF__custom_1100594/bookmark/bar?lang=en&bookmarkId=139f8181-b3d2-4b74-a631-aa46507ce647&page=time:2018
- Fawole, O. I. (2008). Economic violence to women and girls: is it receiving the necessary attention?. *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(3), 167-177. <https://doi.org/10.1177/1524838008319255>
- Frauenhaeuser, (2022). *Der Verein 2022 Faliyet Raporu*. <https://frauenhaeuser-wien.at/wp-content/uploads/2023/11/VFH-Taetigkeitsbericht-Ansicht-Web.pdf>
- Frauenhauser In Deutschland, (2009). *Bundesweite Frauenhaus-Suche*. <https://www.frauenhaus-suche.de/ueber-uns>
- Geçikli, F., & Geçikli, M. (2012). *İşyerlerinde Mobbing (Psikolojik-Şiddet) Sarmalında Kadın: Kamu Üniversitesinde Bir Uygulama. Uluslararası Katılımlı Kadına Ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, I. Cilt, ss. 54. Ankara.
- George, M. J. (2007). The 'great taboo' and the role of patriarchy in husband and wife abuse. *International Journal of Men's Health*, 6(1). <https://doi.org/10.3149/jmh.0601.7>
- Global Gender Gap Report. (2023, Haziran). *World Economic Forum*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf
- Gök, M. (2009). *Aile içi şiddet ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Gubrium, J. F., & Holstein, J. A. (2002). *Handbook of interview research: Context and method*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781412973588>
- Guy-Evans, O. (2022, Şubat). Marxist Feminism Theory. *Simply Sociology*. <https://simplysociology.com/marxist-feminism.html>

- Günay, M. (2012). 6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (10), 647-686.
- Güngör Ergan, N. (1999). Türk atasözleri ve deyimlerinde aile ve akrabalık anlayışı. *Uluslararası Üçüncü Türk Kültürü Kongresi*. Ankara: AKM.
- Güngör, G., & Şahbaz, K. İ. (2013). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme'nin Tc'db Önemi: Türkiye Ve Çeşitli Ülke Uygulamaları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 171-187.
- Güzel, D. (1999). *Kadın Kurtuluş Hareketi Birlik ve Örgütsel Sorunlar*. Paradoks Yayıncılık.
- Hall, C. S. (1999). *Freudyen Psikolojiye Giriş*. Kaknüs Yayınları.
- Hatipoğlu, S. (2010). *Başkent Üniversitesi öğrencilerinde flört şiddeti prevalansı anketi* [Uzmanlık Tezi]. Ankara Başkent Üniversitesi.
- Heise, L., Ellsberg, M., & Gottmoeller, M. (2002). A global overview of gender-based violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, (78), 5-14.
- Hepşen, Ö. (2010). *Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim'de kadın bedeni* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Herman, J. L. (2011). *Travma ve İyileşme*. Literatür Yayıncılık.
- Herring: C. (2002). "Gender Violence: Recognizing and Resisting Abuse in Online Environment". *Asian Women*, (14), 187-212.
- Hollander, J. E., Schears, R. M., Shofer, F. S., Baren, J. M., Moretti, L. M., & Datner, E. M. (2001). The effect of written informed consent on detection of violence in the home. *Academic emergency medicine*, 8(10), 974-979. <https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.2001.tb01097.x>
- Horejsi C. J. & Sheafor, B. W. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (A. Bilgen ve F.Çoban, Çev.) Ankara Nika Yayınları.
- İnsan Hakları Derneği, (1999, Kasım). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*. <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>
- İbiloğlu, A. O. (2012). Aile İçi Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 204- 222.

- İbrahim, S. H. (2019). *Kadına yönelik şiddetin bir boyutu: Somali’de kadın sünneti* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İdiz, Z. (2009). *Evlilik Uyumu, Evlilik Yatırımı, Aile İçi Şiddet ve İntihar Girişimi Arasındaki Bağlantıların Sosyal Psikolojik Açıdan İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi], Ankara Üniversitesi.
- Japonya Raporu. (2007). Kadına İlişkin Yurt Dışı Raporları. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://ekutuphane.aile.gov.tr/media/fnkn2bsh/japonya-raporu.pdf>.
- Jenainati, C., & Groves, J. (2014). *Feminizm, kadın hakları mücadelesini anlamak için çizgibilim* (D. Akın, Çev.). İstanbul NTV Yayınları.
- Jones, L. M., Mitchell, K. J., & Finkelhor, D. (2013). Online harassment in context: Trends from three youth internet safety surveys (2000, 2005, 2010). *Psychology of violence*, 3(1), 53-69. <https://doi.org/10.1037/a0030309>
- KADES, (2018, Mayıs). *Kadın Destek Uygulaması*. <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-destek-uygulamasi-kades>
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, (2023, Ocak). *2022 Yıllık Veri Raporu*. <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3040/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2022-yillik-veri-raporu>
- Kadın Dayanışma Vakfı, (2017). *Kadına Yönelik Şiddet*. Ezgi Ofset ve Matbaacılık.
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi.
- Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (DEVAW), (1993). *İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi*. http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/kadinlarasiddet/siddet_kadnlara_yonelik_siddetin_ortadan_kaldirilmasina_dai.pdf,
- Kadınlar İş Dünyası ve Hukuk, (2022, Mart). *World Bank Group e-Library*. <https://elibrary.worldbank.org/doi/book/10.1596/978-1-4648-1817-2?chapterTab=true>
- Kale, M. (2009). *Türkiyede denetimli serbestlik sistemi* [Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

- Kapoor, S. (2000). Domestic violence against women and girls. United Nations Children's Fund, Florence (Italy). *International Child Development Centre*. ss 10-31. <http://www.unicef-icdc.org>. site visited on.
- Kara, Y. (2020). Kuzey Amerika Ülkelerinde Aile Politikaları: Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(48), 643-666. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.557651>
- Karaboğa, I. (2013). *Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Psikolojik Belirtiler: Kişilik Özellikleri ve Sosyal Destek Algısı Açısından Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi], Ankara Üniversitesi.
- Karınca, E. (2010). *Sorularla kadına yönelik aile içi şiddet*. Türkiye Barolar Birliği.
- Kashrud, Z. (2018). Al Eunf al Mumaras Dida al Zawja Fi al Wasat al Usari. *Aljazayir: Jamieat Aljazayar*.
- Kaval, S. (2018). *Ashabus-Suffe ve hadis rivayetindeki yeri*. [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kazancı, D. (2010). *Evliliklerinde Maruz Kaldıkları Şiddet Nedeniyle Kadın Sığınma Evlerinde Barınan Kadınların Kaygı ve Depresyon Düzeyleri*, [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Keçeligil, H, T, (2016). Türk Ceza Kanunu ve Genital Muayene Suçu. *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(119), 156-169.
- Kelebek, G. (2016). *Aile İçi Şiddete Maruz Kalarak Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Kılıç, M. N. (2009). *Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuki Yaptırımlar* [Yüksek Lisans Tezi], Ankara Üniversitesi.
- Kıyak, S. (2008). *Sağlık Ocağında Çalışan Hemşire ve Ebelerin Ailede Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Bilgi ve Tutumları* [Yüksek Lisans Tezi], Selçuk Üniversitesi.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kiriakos, R. (2003). *Status of women*. Colorado State University.

- Kocadaş, B., & Kılıç, M. (2012). *Düşük sosyo-ekonomik yapıdaki kadın ve çocuğun şiddet algısı. Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Koç, B.,(2011). *Okullarda Şiddet*, E Yazı Yayıncılık
- Kök Can, M. (2010) *Sağlık Çalışanının Aile İçi Şiddet Olgusuna Bakış Açısı*, [Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Köse, A., & Beşer, A. (2007). Kadının değiştirilebilir yazgısı “şiddet”. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(4), 114-121.
- Köşgeroğlu, N., Ünsal, A., Türe, A., Çulha, İ. & Öz, Z. (2016). Eskişehir'de Yaşayan Bir Grup Kadının Aile İçi Şiddete Maruziyet Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.52885>
- Krantz, G., & Garcia-Moreno, C. (2005). Violence against women. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 59(10), 818-821. <https://doi.org/10.1136/jech.2004.022756>
- KSGM ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Müdürlüğü (2015) *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Ankara Elma Teknik Basım Matbaası.
- Kurt, A. (2013). Dünden bugüne türk aile yapısı. *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*, 337-364.
- Küçüker Yıldız, A., & Öz Yıldız, S. (2016). *Aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele*. Polis Akademisi Yayını.
- Küçük, N. (2013). *Polislerin Kadına Yönelik Şiddete ve Bu Tip Şiddete Mesleki Role İlişkin Tutumları* [Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi.
- Levinson, D. (1988). Family violence in cross-cultural perspective. *In Handbook of family violence*, 435-455. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-5360-8_18
- Lizaghad, F. (2017). Al Eunf Dida al Mara: Bayn al Mawruth al Thaqafii wa Tahadiyat al Qanun al Jadidi. Al-Jazayar aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak’ta Kadına Yönelik Aile İçi şiddet: Erbil Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Mahmoud, M. I. H. (2015). Effect of Female Genital Mutilation on female sexual function, Alexandria, Egypt. *Alexandria Journal of Medicine*, 52(1), 55-59. <https://doi.org/10.1016/j.ajme.2015.03.003>
- Makiy, R. (2008). *İshkaliat al Eunf*. Bayrut, Lebanon: Almuasasat Aljamieia Lildirasat w Alnashr.
- Aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak'ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Malatyalı, M. K. (2014). Türkiye'de 'çocuk gelin'sorunu. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2(3), 27-38.
- Mark H.,1996. *Şiddet Ve Susku: Bir Eylem Siyasetine Doğru*. 6, 51-64.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay & D. Kömürcü Çev.). Ankara Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marshall, G. (2005). *Kimlik, Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay & D. Kömürcü Çev.). Ankara Bilim ve Sanat Yayınları.
- Memiş, M. (2010). *Çalışan kadına yönelik aile içi şiddet* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Metso, M., & Le Feuvre, N. (2006). *Quantitative methods for analysing gender, ethnicity and migration*. Toulouse, Université de Toulouse–Le Mirail.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2004, Ekim). 5237 Türk Ceza Kanunu. [https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5#:~:text=Madde%2028%2D%20\(1\)%20Kar%C5%9F%C4%B1,kullan%20ki%C5%9Fi%20su%C3%A7un%20faili%20say%C4%B1l%C4%B1r](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5#:~:text=Madde%2028%2D%20(1)%20Kar%C5%9F%C4%B1,kullan%20ki%C5%9Fi%20su%C3%A7un%20faili%20say%C4%B1l%C4%B1r).
- Michaud, Y. (2002). *Şiddet* (Çev. Cem Muhtaroglu). İletişim Yayınları (Yeni Yüzyıl Kitaplığı).
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2021). *Kadınların Adalete Erişimi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü*. İstanbul.
- Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 357-380.
- Moroğlu, N. (2014) “Çocuk İle Gelin”, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, 8 Mart 2014, Özel Broşürü, ss. 22.

- Moritz,S, (2005). *Behrendt A Posttraumatic Stress Disorder and memory problem After Female. Genital Mutilation Brief Report on the Americal Journal of Psychiatry* Am J Psychiatry, 162 (5), 1000 -1002. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.162.5.1000>
- Mutluer, S. (2006). *Özgüven oluşmasında manevi değerlerin rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Nakano, L. Y. (2000). Volunteering as a lifestyle choice: Negotiating self-identities in Japan. *Ethnology*, 39(2), 93-107. <https://doi.org/10.2307/3773837>
- Report of the Gulbenkian Foundation Commission, (1995). “*Children and violence*”, Calouste Gulbenkian Foundation London, ss.39-40.
- Pakieser, R. A., Lenaghan, P. A., & Muelleman, R. L. (1998). Battered women: where they go for help. *Journal of Emergency Nursing*, 24(1), 16-19. [https://doi.org/10.1016/S0099-1767\(98\)90163-5](https://doi.org/10.1016/S0099-1767(98)90163-5)
- Palmen, R., Francoli, N., Genova, A., Göksel, A., Sales, L., Sansonetti, S., Tozlu, Ç., Güngör, D., & Öztürk, A. (2016). *WAVE: Kadına yönelik şiddet karşılaştırmalı raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye*. Sivil Toplum Diyalogu.
- Polat, O. (2015). *Şiddet*. İstanbul Seçkin Yayıncılık.
- Roberts, G. S. (2002). Pinning hopes on angels: Reflections from an aging Japan's urban landscape. *Family and social policy in Japan: Anthropological approaches*, 54-91. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511806551.004>
- Roberts, K. A. (2005). Women’s Experience of Violence During Stalking by Former Romantic Partners: Factors Predictive of Stalking Violence. *Violence Against Women*, 11(1), 89-114. <https://doi.org/10.1177/1077801204271096>
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender, and Society*, London Temple Smith.
- OECD (2019). *Violence Against Women*, 126-127. <https://doi.org/10.1787/008fcef3-en>
- Oktay Yılmaz, B., (2015). “*Feminizm ve Uluslararası Örgütler: Kadın Hareketinin Bir Kazanımı Olarak Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)*”, *Uluslararası ilişkilerde Teoriden Pratiğe Yaklaşımlar*, (S. Turan, N. Özkural Köroğlu Ed.), ss. 374. Dora Yayıncılık.

- Organisation of İslamic Cooperation, (2016, Haziran). *THE OIC – 2025*.
https://www.oic-oci.org/page/?p_id=302&p_ref=106&lan=en
- Öyekçin, D., Yetim, D. & Şahin, E. M. (2012). Psychosocial factors affecting various types of intimate partner violence against women, *Turkish Journal of Psychiatry*, 23(2). <https://doi.org/10.5080/u6639>
- Özcan, B. (2019), *Kadına Karşı Şiddet Konusunda Feminist Hareketin ve Devletin Karşılaştırmalı Yaklaşımı: İstanbul Sözleşmesi Örneği* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Özcan, Ö. (2009). *Partneri tarafından duygusal ve fiziksel şiddete uğramış ve uğramamış kadınların umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Özel, E. & Zelyurt, H. (2016). Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(36) .
- Özkan, G. (2017). Kadına yönelik şiddet-aile içi şiddet ve konuya ilişkin uluslararası metinler üzerine bir inceleme. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 533-564.
- Özkavalcı, N., (2021). *İnfaz Hâkimliği*, Seçkin Yayıncılık.
- Özmen, S. K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000093
- Özsoy, D. (2023). Kazakistan ve Türkiye'nin Kadına Yönelik Sosyal Politikalarının Uluslararası Endekslere Göre Karşılaştırılması (1991-2021). *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 13-38.
<https://doi.org/10.58640/asyar.1242025>
- Öztürk, E. (2008). *Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din* [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Öztürk, E. (2010). Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 39-55.

- Papatya, (2004). Aile İçi Şiddet, Zorla Evlendirme ve Kaçırma Konularında Koruma Ve Danışmanlık. *Anonim Kriz Evi*. [http:// www.papatya.org/en/index-en.html](http://www.papatya.org/en/index-en.html)
- Pilgiri, P. (2015). *Sığınmaevindeki Kadınların İstihdamı ve Uygulanan İstihdam Politikaları: Eskişehir Ve Bingöl Sığınmaevi Örnekleri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Rittersberger Tılıç, H. (1998). *Aile içi şiddet: Bir sosyolojik yaklaşım*. (O. Çiftçi Ed.), 20, 119-129.
- Robinson, G. E. (2003). International perspectives on violence against women- Introduction. *Archives of Women's Mental Health*. 6(3), 155– 156. <https://doi.org/10.1007/s00737-003-0167-5>.
- Saad, R. (2015). Al Eunf Dida al Mara fi Makan al Eamal. Nabulus - Filastin: Jameat Filastin. Aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak'ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği*. [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Sallan Gül, S. (2013). *Türkiye'de Kadın Sığınma Evleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar Mı?*. İstanbul Bağlam Yayıncılık.
- Sancar, S. (2003). Üniversitede feminizm? bağlam, gündem ve olanaklar. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 97, 164-182.
- Sancar, T. Y. (2013). *Türk Ceza Hukukunda Kadın*. Seçkin Yayınları.
- Sarıhan, B. B., (2015). Violence Against Women In The Code Numbered 6284. *The Macrotheme Review A multidisciplinary journal of global macro trends*. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Sargın, A. (2012). Kamu Kurumları ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşları için Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Şiddet Mağduru Kadınları Destekleme Mekanizmaları. *Türkiyenin Az Gelişmiş Bölgelerindeki Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi*. Ankara GAP.
- Scott, J. W. (2007). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. (A. T. Kılıç, Çev.) İstanbul Agora Kitaplığı.
- Schuler, S. R., & Islam, F. (2008). Women's acceptance of intimate partner violence within marriage in rural Bangladesh. *Studies in family planning*, 39(1), 49-58. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4465.2008.00150.x>

- Schmitz, C. (2005). Gender Responsive Budgeting in the Nordic Countries. *Nordic Council of Ministers (unpublished)*.
- Seith, C., & Kelly, L. (2003). *Achievements against the grain: self-defence training for women and girls in Europe*. Child and Woman Abuse Studies Unit, London Metropolitan University.
- Sekhri, S., & Storeygard, A. (2013). Dowry deaths: Consumption smoothing in response to climate variability in India. *Work. Pap., Univ. Virginia, Charlottesville*. 111, 212-223. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2014.09.001>
- Sev'er, A., & Yurdakul, G. (2001). Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in rural Turkey. *Violence against women*, 7(9), 964-998. <https://doi.org/10.1177/10778010122182866>
- Sınır Aşan Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, (1998, Aralık). *Adalet Bakanlığı*.https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020102044bm_45.pdf
- Slaterry, M., Tatlıcan, Ü., Demiriz, G., & Balkız, Ö. (2010). *Sosyolojide temel fikirler*. Sentez Yayıncılık.
- Statista, 2023, *AB kabinelerindeki kadın oranı 2022*. Statista.com
- Subaşı, N., & Akın, A. (2003). Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. *Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın*, 231-249.
- Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP), (2024, Haziran). <https://www.fns.usda.gov/snap/recipient/eligibility>.
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu, (2019, Aralık). *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf
- Şahin, H. K. (2010) *Aile İçi Şiddetle Mücadelede Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar*, [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Atılım Üniversitesi. https://doi.org/10.1501/Fe0001_00000000057
- Şahin, M. (2011). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme TCDB Yazınına Kuşbakışı. *Fe Dergi*, 3(2), 84-100.

- Şirin, A. (2000). Ülkemizdeki kadınların sosyo-demografik özellikleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(1), 73-89.
- TAMWA (2013). Gender Based Violence Research Report. TAMWA, Springer Publishing Company, Dar es Salaam: Tanzania. ss. 20.
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin" Kadın Yüzü". *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, 52 (2015-2), 715-753. <https://doi.org/10.18368/IU/sk.04297>
- Taş, G. (2016). Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: Kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri. *Akademik hassasiyetler*, 3(5). 163-175. doi: 10.7816/nesne-07-15-09
- Taşcı Koştı, N. (2003). *Ebelerin aile içinde kadına uygulanan şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Taşkın, L. (2004). Uluslararası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 17.
- Taştan, İ. Ö., Sönmezocak, E. B., & Kelavgil, A. 2021. İstanbul Sözleşmesini Savunmak: Toplumsal Cinsiyet Temelli Nefret Söylemiyle Mücadele İçin Politika Önerileri. *Civil Rights Defender*, 8-54
- Tatlılıoğlu, K., & Küçükköse, İ. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenler, Koruma, Önleme Ve Müdahale Hizmetleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 194-209. <https://doi.org/10.29029/busbed.328657>
- Teater, B. (2015). *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri: Uygulama için bir giriş*. (S.E. Türközü, Çev.). Nika Yayınevi.
- Tegbar, Y., Yemane, B., Nigussie, D. & Mirgissa, K. (2010). Perceptions and attitude towards violence against women by their spouses: A qualitative study in Northwest Ethiopia. *Ethiopian Journal of Health Development*, 24(1), 41-42. doi:[10.4314/ejhd.v24i1.62943](https://doi.org/10.4314/ejhd.v24i1.62943)
- Tek, S. (2018). *Azınlıklarla sosyal hizmet: Türkiye'de yaşayan azınlıkların toplumsallaşma deneyimleri ve sosyal politika gereksinimleri* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- Teker Ataş, G. (2015). *Şiddete maruz kalan kadınlarda psikolojik dayanıklılık ve başa çıkma yollarına yönelik nitel ve nicel değerlendirme* [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Tjaden, P., & Thoennes, N. (1998). Prevalence, incidence, and consequences of violence against women: findings from the National Violence Against Women Survey. *Research in Brief*. <https://doi.org/10.1037/e330452004-001>
- Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği, (2021, Eylül). *11 Eylül 1990 İlk Kadın Sığınmaevi Açıldı (Bakırköy Belediyesi)*. <https://aramizda.org.tr/11-eylul-1990-ilk-kadin-siginmaevi-acildi-bakirkoy-belediyesi/>
- Tosun, Z., & Öztürk, A. B. (2010). Kadın Sığınmaevi Modelleri Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tortamış, B. (2009). *Sığınmaevinde kalan kadınlarda şiddet öyküsü açısından travma sonrası stres bozukluğu, benlik saygısı ve beden algısının değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Trevillion, K., Oram, S., Feder, G. & Howard, L. M. (2012). Experiences of domestic violence and mental disorders: a systematic review and meta-analysis. *Plos one*, 7(12), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0051740>
- Truscan, I., & Bourke-Martignoni, J. (1995). International human rights law and intersectional discrimination. *Berkeley Women's Law Journal*, (10), 16.
- Tripathi, A., & Yadav, S. (2004). For the Sake of Honour: But Whose Honour-Honour Crimes against Women. *Asia-Pac. J. on Hum. Rts. & L.*, (5), 63. <https://doi.org/10.1163/157181504774852050>
- Türcke, C., & Tüzel, M. (1995). *Cinsiyet ve akıl: cinsiyetlerarası savaşımında felsefe*. Kabalcı Yayınevi.
- Türk Ceza Kanunu (2004, Eylül). *Resmî Gazete (Sayı: 25611)*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm#1>
- Türk Dili Kurumu, 2022. *Güncel Türkçe Sözlük Kadın?*. <https://sozluk.gov.tr/>

- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2011). Kadına ve aile bireylerine yönelik şiddet inceleme raporu. *İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu*, 24. Dönem 2. Yasama Yılı.
- Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu, (2016, Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı:29690). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6701.pdf>
- Türkmen, A. (2009). Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (11/2009), 1387-1434.
- Uçan, Y. B. (2019). *Surviving Male Partner Violence In Turkey: Women's Stories Of Powerlessness, Empowerment, And Recovery* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.
- Uçar, A. (2016). İstatistikî Verilerle Ulusal Basında Kadına Karşı Şiddet. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2).
- Uğur, H. (2012). Kadın ve aile bireylerine yönelik şiddete karşı 6284 sayılı kanunun getirdikleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 101, 333-366.
- Uluslararası Af Örgütü, (2021, Mart). *Orta Doğu ve Kuzey Afrika: Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tüm bölgede kadınların hayatını mahvetmeye devam ediyor*. <https://www.amnesty.org.tr/icerik/orta-dogu-ve-kuzey-afrika-toplumsal-cinsiyete-dayali-siddet-tum-bolgede-kadınların-hayatını-mahvetmeye-devam-ediyor>
- United Nations and UNFPA (2005). Country Assessment on Violence against Women Rwanda. *Repubulika Yu Rwanda*, 12-30
- United Nation. (2014). Women's Rights are Human Rights. Office of the high commissioner. *New York and Geneva*.
- UNICEF Kadın Sünneti Raporu, (2013). (2022, Ekim). *Bianet Bağımsız İletişim Ağı*. <https://bianet.org/haber/29-ulkede-kadınlar-sunnet-ediliyor-148678>
- UNICEF, (2001). Early Marriage Child Spouses, *Unicef Innocent Research Published Centre*, <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest7e.pdf>.

- UNICEF, (2013). Eradication of Female Genital Mutilation in Somalia A statistical overview and exploration of the dynamics of change. *Reproductive Health Matters*, 184-190.
- UNIFEM, (2010) Ending Violence Against Women&Girls Evidence, in the Pacific Island Countries, *Literature Review and Annotated Bibliography*.73
- United Nations Human Settlements Programme, (2007). Enhancing Urban Safety and Security. *Global Report on Human Settlements*, (2007), UN Habitat, 67.
- UN DESA, (2020, Ekim). *The World's Women 2020: Trends and Statistics*. <https://www.un.org/en/desa/world%E2%80%99s-women-2020>
- UNFPA, (2023, Kasım). *Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Projesi: Sağlık Aracıları Modeli*. <https://turkiye.unfpa.org/tr/dunya-cocuk-gunu-2023>
- UN WOMEN (2022). Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide), *UNODC*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-11/Gender-related-killings-of-women-and-girls-improving-data-to-improve-responses-to-femicide-feminicide-en.pdf>
- UN WOMEN (2023). Birleşmiş milletler kadına yönelik şiddete son verme kampanyası. <https://www.unwomen.org/en>
- UN Office on Drugs and Crime (UNODC), (2021). UN Women, “Gender-related killings of women and girls (femicide/feminicide): Global estimates of gender-related killings of women and girls in the private sphere in 2021 Improving data to improve responses”.
- Usta, Ç. (2022). Türkiye'de Kadına Yönelik Dilsel Şiddet. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 612-619. <https://doi.org/10.11616/asbi.1093242>
- Ünal, A. (2016). “Kadına Yönelik Şiddetin Dini Temeli Üzerine Bir Analiz”. *Din ve Şiddet Sempozyumu. Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları*, 325-344.
- Vahip, I. (2002). Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: Farklı bir açıdan bakış. *Türk psikiyatri dergisi*, 13(4), 312-319.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve şiddet: Türkiye'de eşler arası şiddet*. Ankara Uyum Ajans.

- Violence Against Women and the Girl Child, The World's Women 2020: Trends and Statistics, 2020, [https:// worlds-women-2020-data-undes.a.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child](https://worlds-women-2020-data-undes.a.hub.arcgis.com/pages/violence-against-women-and-the-girl-child).
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi, (2014, Ekim). *Cinsel Taciz, Mağdurunun Beyanının Yeterli Olduğu*,
<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?p=40795&sid=ea12ad8fb5ef92858e99dfd472f99858#p40795>
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*. İstanbul Boyut Kitapları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, N. (2020). Uluslararası Kuruluşlar Açısından Kadının Güçlendirilmesine Bakış. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(25), 224-245.
<https://doi.org/10.31199/hakisderg.779048>
- Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish*. Guilford publications.
- Yirmibeşoğlu, V. (2007) *Toprağa Düşen Sevdalar: Töre ve Namus Gerekeşiyle İşlenen Cinayetler*. (ss.50). İstanbul Hürriyet Yayıncılık.
- Yorgancılar, S., & Yılmaz, Ş. (2022). Göçmen Hizmetlerinde Kurumların Hizmetlerinin Karşılaştırılması İngiltere Türkiye Örnekleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(32), 294-309. <https://doi.org/10.33692/avasyad.1176861>
- Zaghir, R. (2020). Al Athar al Nafsia w al İjtimaia Lileunf al Usari Dida al Mara fi Mujtamae Liybi. *Libya: Jamiat Libya*
- Zağlı, B. (2017). *Radikal Feminist Teori Bağlamında Kadınların Miras Sorunu: Malatya Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Walby, S. (2020). Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle İlgili Veri Toplama Ve Araştırmanın Sağlanması: İstanbul Sözleşmesi'nin 11. Maddesi. *Avrupa Konseyi*.
- Weibernetz. (2019, Eylül). *Frauenbeauftragte in Einrichtungen*.
<https://frauenbeauftragte.weibernetz.de/>

- Welchman, L., & Hossain, S. (2005). *Introduction: 'Honour', rights and wrongs*. Zed Books, 1-21. <https://doi.org/10.5040/9781350220621.0006>
- WHO, (2000). *Female Genital Mutilation, A Matter of Human Rights, An Advocate's Guide to Action, Center for Reproductive Rights*.
- WHO, (2010, Mayıs). *Global Strategy to Stop Health Care Providers from Performing Female Genital Mutilation*. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-10.9>
- Women, U. N. (2014). *World Survey on the role of women in development*. Gender Equality and Sustainable Development. New York: United Nations. 76-109. <https://doi.org/10.18356/00c2a497-en>
- World Economic Forum, (2022) "Global Gender Gap Report", *Insight Report*, <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2022/>
- World Health Organization. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Geneva: World Health Organization.
- Qaefarani, S. (2009). *Al Haymanat al Dhukuria*. Bayrut, Lebanon: Markaz Dirasat Wahda Earabia.
- Aktaran Jalal, I. K. (2022). *Irak'ta Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Erbil Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

EKLER:

EK 1: ARAŞTIRMA SORULARI

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet
2. Yaş
3. Medeni Durum
4. Eğitim Durumu
5. Görevli olunan kamu kurumu/ STÖ
6. Görev süresi
7. Mesleki unvan

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

Tanımlayıcı Sorular

1. Kadın kavramını nasıl tanımlarsınız?
2. Şiddet kavramını nasıl tanımlarsınız?
3. Kadın ve şiddet ilişkisi size neler çağrıştırıyor?
4. Bulunduğunuz toplum yapısının kadına karşı bakış açısını nasıl değerlendirirsiniz?
5. Kadına yönelik şiddet alanında çalışmak size nasıl hissettiriyor?
6. Yaşamınız süresince kadına yönelik şiddete aileniz veya yakın çevrenizde maruz kaldınız mı? Kaldıysanız bu durum size nasıl hissettirdi?

Bir Acil Durum Olan Kadına Yönelik Şiddet

7. Sizce acil durum nedir?
8. Kadına yönelik şiddeti bir acil durum olarak değerlendirir misiniz?
9. Kadının acil durum anında başvurdukları mekanizmaları yeterli ve uygun buluyor musunuz?

Kadına Yönelik Şiddet Alanında Öncelikli Sorunlar

10. Türkiye’de kadının en önemli sorun alanları nelerdir?

11. Çalışma alanınızda ayrımcı söylemlere maruz kalıyor musunuz? Kalıyorsanız bu durum çalışmalarınızı nasıl etkiliyor?

Sorun Alanlarına Yönelik Çözüm Önerileri/ İyi Uygulama Örnekleri

12. Kadına yönelik şiddet alanında yararlanılan mevzuat hakkında neler söylemek istersiniz?

13. Türkiye’deki yasaların caydırıcılığı hakkında neler söylemek istersiniz?

14. Kadına yönelik şiddeti azaltmaya yönelik çalışmalarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

15. Kadına yönelik şiddeti azaltmaya yönelik iyi uygulama örneği olarak neler sunabilirsiniz?

EK 2: ETİK KURUL İZNİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.03.2024-E.128804

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik İlkeleri ve Etik Kurulu

Sayı :E-84771431-050.04-128804
Konu :Etik Kurulu Kararı (2024-02)

12.03.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 14.02.2024 tarihli 125581 sayılı dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçeniz gereği, "Bir Acil Durum Olan Kadına Yönelik Şiddet Alanında Çalışanların Deneyimlerine İlişkin İyi Uygulama Örnekleri" adlı çalışmalarının Üniversitemiz Etik İlkeleri ve Etik Kurulunun 2024/02-28 ve E.5205 sayılı kararıyla uygun görülmüştür (Doç. Dr. Serhat TEK oylamaya katılmamıştır.).

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Serhat TEK
Kurul Başkanı

Dağıtım:
Sayın Doç. Dr. Serhat TEK
Sayın Tuba KAÇAR AYAZ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.